

NATUURPLAN

Gewestelijk Natuurplan 2016-2020 voor het Brussels Gewest

14 APRIL 2016

NATUURPLAN

Gewestelijk Natuurplan 2016-2020 voor het Brussels Gewest

INHOUD

Samenvatting	4
Grondslagen en doelstellingen van het Natuurplan	9
Opstellingsmodaliteiten en follow-up-instrumenten.....	10
Waarom een Natuurplan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest?	11
Natuur en biodiversiteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tegen 2050	17
Doelstellingen voor de natuur en de biodiversiteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tegen 2020	19
1. De toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren	19
2. Het gewestelijke groene netwerk versterken	21
3. De uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	26
4. Het ecologisch beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken	27
5. Onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen	30
6. De Brusselaars wakker schudden en op de been brengen voor natuur en biodiversiteit	32
7. Het bestuur inzake de natuur verbeteren	33
Interacties tussen de verschillende gewestelijke beleidslijnen.....	37
Maatregelenprogramma.....	56
Programmering.....	124
Bibliografie.....	144
Lijst van afkortingen	147
Inhoud.....	148
Colofon	156

SAMENVATTING

EEN ORIËNTATIE-, PROGRAMMATIE- EN INTEGRATIEDOCUMENT

Het gewestelijk natuurplan is een van de planningsinstrumenten voor de instandhouding van de natuur die werden ingevoerd door de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud.

Het natuurplan:

- is een oriëntatie-, programmatie- en integratiedocument voor het natuurbehoudsbeleid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
- legt de richtlijnen vast die op korte, middellange en lange termijn moeten worden gevolgd bij de besluitvorming door de Regering, het gewestelijk bestuur, de instellingen van openbaar nut, de privépersonen belast met een missie van openbare dienst en, in aangelegenheden van gewestelijk belang, de gemeenten;
- heeft een indicatieve waarde;
- wordt om de vijf jaar opgesteld en blijft van toepassing zolang het niet is gewijzigd, vervangen of opgeheven.

De Regering wil via de opstelling van dit plan:

1. de prioriteit bepalen van de uitdagingen in termen van biodiversiteit;
2. een strategie voor de bescherming en de ontwikkeling van de natuur bepalen, die deel uitmaakt van en aansluit bij de strategieën van stadsinrichting en -ontwikkeling;
3. de samenwerking van gewestbesturen, gemeenten, professionals die werken op het grondgebied van het Gewest en burgers aanmoedigen, met het oog op de uitvoering van concrete acties gericht op een harmonieuze integratie van de natuur en de biodiversiteit ten bate van allen en tot in het centrum van de stad;
4. de Brusselaars te sensibiliseren van en te mobiliseren voor de biodiversiteit.

Het gewestelijk natuurplan wil de integratie van de natuur in het dagelijkse leven van de Brusselaars vergemakkelijken. Met enerzijds de tools voor bescherming van de natuurlijke habitats en de wilde soorten die zijn ingevoerd door de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud en anderzijds het ontwerp van Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling, past het gewestelijk natuurplan in een ruimere strategie die gericht is op de ontwikkeling van een aangename en aantrekkelijke stedelijke leefomgeving. Hierbij komt ook een gestructureerde visie inzake de totstandkoming van een natuurnetwerk in de stad. Het ontwerp van Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling wil immers de groene hulpbronnen van het Gewest versterken en ze beter verdelen over het gewestelijk grondgebied.

BRUSSEL IN DE PERIODE TOT 2050

De stad verzoenen met de natuur en de integratie van de natuur in de stedelijke orderings- en ontwikkelingsplannen en -projecten vergemakkelijken: dat is de uitdaging die het gewestelijk natuurplan wil aangaan.

Brussel is een groene stad. Dit natuurlijk erfgoed moet behouden, beschermd en verder ontwikkeld worden, voor zijn intrinsieke waarde en ten voordele van alle Brusselaars. De nabijheid van natuur heeft immers een zeer gunstig effect op de kwaliteit van het leven in de stad. Het gewestelijk natuurplan ondersteunt de inspanningen voor behoud van de natuur en ontwikkeling van de biodiversiteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De Regering wil het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in de periode tot 2050 zien uitgroeien tot:

- Een Gewest dat groen is tot in de kern, waar de natuur toegankelijk is voor alle bewoners.
- Een Gewest waarin alle vormen van de natuur hun plek hebben, en waar de bewoners zich bewust zijn van de waarde van hun natuurlijk patrimonium en dit ook respecteren.
- Een Gewest waar de investeerders en de overheid dit natuurlijk erfgoed beschouwen als een troef voor de aantrekkelijkheid en de duurzame ontwikkeling van de stad.
- Een Gewest met een rijk en divers natuurlijk erfgoed, dankzij de acties voor instandhouding en herstel. De elementen van de biologische diversiteit vormen ook de sokkel van tal van diensten die aan de basis liggen van de menselijke ontwikkeling en het welzijn.

DOELSTELLINGEN 2020 VAN HET NATUURPLAN

Op middellange termijn is het plan opgebouwd rond 7 grote doelstellingen:

1. De toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren: dat elke Brusselaar beschikt over een toegankelijke en gezellige groene ruimte van meer dan 1 hectare op minder dan 400 m afstand van zijn woning en over een groene ruimte van minder dan 1 hectare op minder dan 200 m.
2. Het gewestelijke groene netwerk versterken: het groene karakter van het Gewest behouden en de coherentie van het Brusselse ecologische systeem versterken om de nodige voorwaarden te bieden voor de goede werking van de ecosystemen en om een hoog biodiversiteitsniveau tot uiting te laten komen, wat de levenskwaliteit in de stad en de aantrekkelijkheid van het Gewest ten goede zou komen.
3. De uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten: beter rekening houden met de natuur en het groene en blauwe netwerk in de plannen en projecten, ook buiten de beschermde gebieden.
4. Het ecologisch beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken: beter beheer van de openbare ruimten en samenhang in de aanpak van de vele beheerders.
5. Onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen: behoud of herstel van de natuurlijke habitats en de soorten in een gunstige staat van instandhouding en vermindering van de hinder door probleemsoorten.
6. De Brusselaars wakker schudden en mobiliseren voor natuur en biodiversiteit: ontwikkelen, in overleg met de spelers in het veld, van een algemene communicatiestrategie om te bepalen welke boodschap moet worden overgebracht, en welke doelgroepen met voorrang moeten worden bereikt. Het doel zal er ook in bestaan het respect voor de publieke groene ruimten en de uitrustingen ervan te bevorderen.
7. Het bestuur inzake de natuur verbeteren: de transversaliteit en de samenhang van deze aanpak ontwikkelen door de ontmoetingen en uitwisselingen tussen de actoren die verantwoordelijk zijn voor het beheer van de groene ruimten en de openbare ruimte enerzijds, en de publieke en private actoren van de ontwikkeling en de ruimtelijke ordening van het Gewest anderzijds, te vergemakkelijken.

EEN PROGRAMMA IN 27 MAATREGELEN

DE TOEGANG VAN DE BRUSSELAARS TOT DE NATUUR VERBETEREN

Het plan voorziet de verbetering van de toegang van de Brusselaars tot de natuur door tegelijk aan twee aspecten van de toegankelijkheid te werken: de versterking van de aanwezigheid van natuur in het stadscentrum en het onthaal van het publiek in de groene ruimten.

Het plan overweegt de ontwikkeling van het groene netwerk in het stadscentrum door de aanleg van nieuwe parken, maar ook door een versteking van de aanwezigheid van groenvoorziening rond gebouwen, in openbare ruimten en langs openbare wegen.

Strategieën voor onthaal van het publiek in de bestaande groene ruimten zullen worden ontwikkeld om hun potentieel voor onthaal van het publiek te verbeteren, rekening houdend met vereisten op het vlak van de bescherming van hun ecologische, historische en erfgoedwaarde. Het plan voorziet ook een ruimere openstelling voor het publiek van ruigten of andere tussenliggende groene ruimten, waaronder groendaken, en steun aan scholen die de vegetatie in hun infrastructuur en vooral op hun speelplaatsen willen ontwikkelen.

Om deze doelstelling te bereiken, zullen de volgende vier maatregelen worden getroffen:

Nr.	Titel van de maatregel
1	Een strategie ontwikkelen voor onthaal van het publiek in de groene ruimten
2	De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de publieke ruimten
3	De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de gebouwen en hun directe omgeving
4	Het publiek toegang verlenen tot daken en de groene directe omgeving van gebouwen

HET GEWESTELIJKE GROENE NETWERK VERSTERKEN

De Regering voorziet de onderlinge verbinding van de natuurlijke ruimten voor een betere veerkracht van de ecosystemen en om hun voordelen voor de samenleving te vergroten. Dit groene netwerk heeft niet alleen ecologische functies, maar ook sociaal-recreatieve, landschappelijke en erfgoedfuncties.

Om de samenhang van dit netwerk te versterken, zullen nauwkeurige ecologische doelstellingen worden gedefinieerd voor de verschillende zones van het groene netwerk (zoals gedefinieerd in het GPDO) en zal een operationeel uitvoeringsplan worden uitgewerkt in overleg met de verschillende betrokken overheidsinstanties. Deze concrete voorstellen om het ecologisch netwerk en het groene netwerk te versterken, zullen ook aan de Regering worden voorgelegd, waarbij de nadruk vooral zal liggen op de zones met een tekort aan openbare groene ruimten. De oriëntaties van het operationele plan zullen worden overgenomen in de plannen en projecten voor stedenbouwkundige ontwikkeling en in de ontwikkelings- en bestemmingsplannen en -programma's.

Voor de meest strategische gebieden zal de versterking van het groene netwerk kunnen steunen op grondaankopen door het Gewest, op het sluiten van erfpachten of beheercontracten en op de toewijzing van wettelijke erfdienstbaarheden van openbaar nut.

Daarnaast zullen ook maatregelen voor de bescherming en de opwaardering van de open biotopen en de landbouwgronden die nog goed vertegenwoordigd zijn in Neerpede, worden voorgesteld aan de Regering, in overleg met de betrokken actoren.

Om deze doelstelling te halen, zullen de volgende drie maatregelen worden getroffen:

Nr.	Titel van de maatregel
5	Zorgen voor aangepaste bescherming en beheer voor de gebieden van hoge biologische waarde en toezien op de uitvoering van het ecologisch netwerk
6	Het grondbeheer van strategische gebieden verwerven
7	Een geïntegreerde visie ontwikkelen voor de instandhouding en het herstel van de relict-landbouwgebieden

DE UITDAGINGEN OP HET VLAK VAN NATUUR OPNEMEN IN DE PLANNEN EN PROJECTEN

In een stedelijke context waar de ruimte zeer beperkt is en de gronddruk groot, bevat het plan ook pistes en tools voor een verbetering van de – zowel publieke als private – stadsprojecten.

Een “Natuurfacilitator” zal worden aangesteld om de ontwerpers van plannen en projecten te begeleiden en te adviseren over herinrichtingswerken die de natuur en de biodiversiteit in de stad ten goede komen.

Een synthetische indicator (biotoop-oppervlaktefactor) zal worden opgesteld om de integratie van de natuur in de plannen en projecten op kwantitatief en op kwalitatief vlak te beoordelen. Er zullen voorstellen geformuleerd worden om enerzijds de ontwikkelde tool optimaal te integreren in de stedenbouwkundige voorschriften van het Gewest en de toekenningsprocedures voor stedenbouwkundige vergunningen en anderzijds de coördinatie, de samenhang en de synergie te versterken tussen de plannen die een impact hebben op de groene en blauwe infrastructuren.

Verder zal er worden nagedacht over de wenselijkheid en de uitvoeringsmodaliteiten van een in situ compensatiemechanisme zodat de ontwikkeling van het gewest op termijn kan gebeuren zonder netto verlies van biodiversiteit.

Om deze doelstelling te halen, zullen de twee volgende maatregelen worden getroffen:

Nr.	Titel van de maatregel
8	Invoeren van de functie “Natuurfacilitator”
9	Een synthetische indicator ontwikkelen om te beoordelen in welke mate in de projecten rekening wordt gehouden met de natuur

HET ECOLOGISCH BEHEER VAN DE GROENE RUIMTEN UITBREIDEN EN VERSTERKEN

De Regering voorziet de opstelling van een gemeenschappelijk referentiesysteem dat ter beschikking zal worden gesteld van tal van beheerders om het ecologisch beheer van de openbare groene ruimten te vergemakkelijken en te versterken.

Daarnaast moedigt het Gewest de aanleg en het ecologisch beheer aan van de weg- en spoorwegbermen. Een bijzondere aandacht zal worden besteed aan de bomenrijen, de inrichtingen die een ecologisch beheer van regenwater en het beheer van invasieve soorten langs de vervoersinfrastructuren. Daarnaast wordt een beheermonitoring ingevoerd.

Voor de ruimten onder zijn beheer zal het Gewest geleidelijk multifunctionele beheerplannen opstellen om de combinatie van de verschillende functies van deze groene ruimten te optimaliseren.

De promotie en de verspreiding van goede inrichtings- en beheerpraktijken zijn eveneens voorzien.

De ontwikkeling van een coherent systeem van “natuurpremies” zal het Gewest in staat stellen om concrete acties die de natuur ten goede komen, te ondersteunen. Deze ondersteuningsmechanismen zullen overigens beter worden gecoördineerd en begeleid door de goedkeuring van een duidelijk en transparant kader.

Om deze doelstelling te halen, zullen de vijf volgende maatregelen worden getroffen:

Nr.	Titel van de maatregel
10	De verschillende bevoegdheidsniveaus een gemeenschappelijk referentiesysteem bezorgen voor het ecologische en landschappelijke beheer van de groene ruimten
11	Plannen voor de inrichting en voor multifunctioneel beheer van de groene ruimten ontwikkelen en uitvoeren
12	Plannen ontwikkelen en uitvoeren voor de inrichting en het ecologisch beheer van de ruimten die verbonden zijn aan de vervoersinfrastructuren
13	De mechanismen van ondersteuning van de natuur coördineren en in goede banen leiden
14	De goede praktijken voor beheer van de groene ruimten promoten

ONTHAAL VAN WILDE DIEREN EN PLANTEN EN STADSONTWIKKELING MET ELKAAR VERZOENEN

Naast de goedkeuring van beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden en voor de natuurreservaten, georganiseerd voor de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud, voorziet het ontwerpplan in de uitvoering van ontsnipperingsmaatregelen om de connectiviteit van het ecologisch netwerk te herstellen, waarbij het Zoniënwood de prioriteit geniet.

Ook zijn specifieke maatregelen voorzien om de ontwikkeling van de beschermde soorten te vergemakkelijken, waarbij prioriteit wordt gegeven aan de soorten van de vochtige en natte habitats.

Het Gewest wil ook de hinder door probleemsoorten, en vooral invasieve uitheemse soorten, verminderen.

Aan de hand van een vijfjarig toezichtsschema, dat een beheermonitoring van de gewestelijke groene ruimten omvat, kan de doeltreffendheid van de uitgevoerde acties worden geëvalueerd.

Om deze doelstelling te halen, zullen de zes volgende maatregelen worden getroffen:

Nr.	Titel van de maatregel
15	De beheersplannen van de beschermde gebieden uitvoeren
16	Actieve beschermingsmaatregelen treffen voor de planten- en diersoorten die tot het erfgoed behoren
17	De doorlatendheid van de vervoersinfrastructuren voor de fauna verbeteren
18	Het beheer van de invasieve uitheemse soorten optimaliseren
19	Het beheer van de hinder door fauna en flora optimaliseren
20	Een toezichtsschema opstellen en uitvoeren voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora

DE BRUSSELAARS WAKKER SCHUDDEN EN OP DE BEEN BRENGEN VOOR NATUUR EN BIODIVERSITEIT

Het plan stelt ook initiatieven voor om de kennis over de uitdagingen voor de natuur en de stad te versterken, en om gedrag aan te moedigen waardoor beide naast elkaar kunnen bestaan.

Het plan voorziet in de ontwikkeling van initiatieven voor informatie van het publiek, om het imago van Brussel als groene stad, natuurlijke stad, te promoten en synergieën te smeden met verschillende verenigingen die actief zijn op het vlak van de bescherming van en de bewustmaking voor de natuur.

Tot slot zal het ontwerp en het participatieve beheer van de groene ruimten in de buurt eveneens worden ondersteund, opdat de mensen zich er dichterbij betrokken zouden voelen en om het engagement van de burgers te versterken.

Nr.	Titel van de maatregel
21	Een algemene communicatiestrategie ontwikkelen
22	De steun aan organisaties op het vlak van bewustmaking en educatie verhogen
23	Het ontwerp en het participatieve beheer van de openbare groene ruimten bevorderen

HET BESTUUR INZAKE DE NATUUR VERBETEREN

De integratie van de natuur in de stad veronderstelt een multidisciplinaire aanpak van alle actoren op het vlak van ruimtelijke ordening en stadsbeheer. Doelstelling 7 van het plan heeft als doel bruggen te slaan voor een rijker sectoraal beleid op het vlak van zowel leefmilieu als architectuur, stedenbouw en mobiliteit.

De samenstelling van de Brusselse Hoge Raad voor Natuurbehoud zal worden uitgebreid naar een gemeentelijke vertegenwoordiging. De multidisciplinaire uitwisselingen tussen de institutionele actoren en de actoren van de verenigings- en academische wereld zullen extra worden aangemoedigd.

Bovendien wordt het sluiten van doelstellingencontracten tussen Leefmilieu Brussel, Brussel Stedelijke Ontwikkeling, Brussel Mobiliteit, de gemeenten, de MIVB en de andere overheidsinstanties die belast zijn met de inrichting en het beheer van de publieke ruimten, aangemoedigd om de bestaande samenwerkingen op het vlak van de inrichting en het beheer van de groene ruimten te versterken en te formaliseren.

Tot slot zal de Regering de nodige voorzieningen treffen voor een betere coördinatie tussen de besturen die betrokken zijn bij het beheer van de natuurlijke gebieden op zowel gewestelijk als stedelijk niveau.

Om deze doelstelling te halen, zullen de vier volgende maatregelen worden getroffen:

Nr.	Titel van de maatregel
24	De BHRN een echte "natuurplatform" laten invoeren
25	De "Natuurpartnerschappen" met het Gewest formaliseren door ondertekening van doelstellingencontracten
26	De aansluiting tussen verschillende systemen voor bescherming van de groene ruimten optimaliseren
27	De intergewestelijke samenwerking met betrekking tot de beheerstrategie voor de biodiversiteit versterken

GRONDSLAGEN EN DOELSTELLINGEN VAN HET NATUURPLAN

JURIDISCHE GRONDSLAGEN

De mensheid is voor haar overleven afhankelijk van de biodiversiteit. De bestaande plannen en programma's van de Verenigde Naties en Europa ten spijt, blijkt uit de rapporten echter dat de diversiteit van de genen, soorten en ecosystemen erop blijft achteruitgaan. Zo komt uiteindelijk ook de welvaart en het welzijn van de mensensamenlevingen in gevaar. De tiende Conferentie van de Partijen bij het Verdrag inzake Biologische Diversiteit is in oktober 2010 samengekomen in Nagoya in Japan. De conferentie erkende dat dringend nieuwe acties moeten worden ondernomen, en heeft een nieuw "Strategisch Plan voor Biodiversiteit 2011-2020" goedgekeurd. Afgemeten aan deze nieuwe doelstellingen heeft de Europese Unie in juni 2011 eveneens haar nieuwe "EU 2020-biodiversiteitsstrategie" aangenomen. De Belgische strategie werd ook herzien, om er een aantal ontbrekende doelstellingen in over te nemen.

In Nagoya werd overigens een bijzondere aandacht besteed aan de steden en lagere overheden, die erkend zijn als sleutelactoren in de uitvoering van de instandhoudingsmaatregelen. Het "Actieplan voor subnationale overheden, steden en andere lokale overheden voor biodiversiteit (2011-2020)" werd hier goedgekeurd door de Conferentie. Dit plan heeft tot doel de lagere overheden en hun partners te ondersteunen via de ontwikkeling van beleidstools, richtlijnen en programma's op maat van het lokale niveau.

De Regeerakkoorden 2009-2014 en 2014-2019 voorzien tevens respectievelijk in de opstelling en de goedkeuring van een gewestelijk natuurplan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Artikel 6 van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud voert een planningsproces in, dat het volgende omvat:

- de redactie van een rapport over de staat van de natuur;
- de redactie van een gewestelijk natuurplan;
- desgevallend, de opstelling van actieplannen;
- de opstelling van inventarissen en het toezicht op de soorten en natuurlijke habitats.

Dit proces voldoet aan artikel 6, a, van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit, dat de verplichting voorziet voor de ondertekenende landen om, *"in overeenstemming met haar eigen omstandigheden en mogelijkheden (...) strategieën, plannen of programma's voor het behoud en het duurzame gebruik van de biologische diversiteit te ontwikkelen"*.

In toepassing van artikel 7 van deze ordonnantie werd een rapport over de staat van de natuur in het Gewest voor de eerste keer gepubliceerd in 2012.

Om de vijf jaar wordt een gewestelijk natuurplan opgesteld, en het eerste plan wordt aangenomen uiterlijk binnen twee jaar na de publicatie van de ordonnantie van 1 maart 2012 (artikel 8, §1 van de ordonnantie).

NAGESTREEFDE DOELSTELLINGEN

De Regering wil via de opstelling van dit plan:

5. de prioriteit bepalen van de uitdagingen in termen van biodiversiteit;
6. een strategie voor bescherming en ontwikkeling van de natuur bepalen, die deel uitmaakt van en aansluit bij de strategieën van stadsinrichting en -ontwikkeling;
7. de samenwerking van gewestbesturen, gemeenten, professionals die werken op het grondgebied van het Gewest en burgers aanmoedigen, met het oog op de uitvoering van concrete acties gericht op een harmonieuze integratie van de natuur en de biodiversiteit ten bate van allen en tot in het hart van de stad;
8. de Brusselaars bewust maken van en op de been brengen voor de biodiversiteit.

Het plan ontvouwt de visie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor de ontwikkeling van de natuur op zijn grondgebied op lange termijn, en is op middellange termijn georganiseerd rond 7 grote doelstellingen die zijn opgesplitst in een programma van 27 concrete maatregelen.

Conform de natuurordonnantie is het een *"oriëntatie-, programmatie- en integratiedocument voor het natuurbehoudbeleid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het plan legt de richtlijnen vast die op korte, middellange en lange termijn gevolgd moeten worden bij de besluitvorming door de Regering, het gewestelijk bestuur, de instellingen van openbaar nut, de privépersonen belast met een missie van openbare dienst en – in aangelegenheden van gewestelijk belang – de gemeentes."* (art. 8, §1).

Het heeft een indicatieve waarde.

OPSTELLINGSMODALITEITEN EN FOLLOW-UP-INSTRUMENTEN

EEN WETENSCHAPPELIJKE BASIS, EEN INTEGRERENDE METHODE

Om een objectieve basis te hebben voor de oriëntatie van het beleid heeft het Gewest in 2012 voor de eerste keer een Rapport over de staat van de natuur gepubliceerd, waardoor het niet alleen beschikt over een totaalbeeld van het biologisch erfgoed en de staat van de (al dan niet beschermde) natuurlijke milieus van het Gewest, maar ook een analyse kan maken van de grootste gevaren die dit erfgoed bedreigen (Leefmilieu Brussel, 2012). Dit rapport was het voorwerp van een advies van de Brusselse Hoge Raad voor Natuurbehoud. Het vormde het uitgangspunt voor de denkoefening die aan de basis lag van de oriëntaties van het onderhavige plan.

Om deze denkoefening te voeden, heeft Leefmilieu Brussel, na een eerste raadpleging van de Brusselse Hoge Raad voor Natuurbehoud, in het najaar van 2012 een reeks van ontmoetingen en besprekingen georganiseerd met de gewestelijke en gemeentelijke besturen, en met tal van andere betrokken actoren. Deze cyclus van 6 ontmoetingen, voorafgaand aan de voorziene wettelijke raadplegingen en het openbaar onderzoek over het ontwerpplan dat in plaatsvond van februari tot april 2014, bracht ruim 100 deelnemers samen. Zo kon klaarheid worden geschept over de verwachtingen en verplichtingen van de actoren, en kon de gegrondheid van de doelstellingen worden getest en de haalbaarheid van de potentiële maatregelen beoordeeld.

Conform artikel 9 van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud werd het onderhavige plan dus in het bijzonder opgesteld steunend op de resultaten van het toezicht op de staat van instandhouding van de soorten en natuurlijke habitats, de biologische waarderingskaart en de conclusies van het Rapport over de staat van de natuur. Hierbij werd geput uit het participatieproces, de aanbevelingen van het milieueffectenrapport dat werd uitgevoerd op basis van het ontwerpplan en de aanbevelingen in het kader van het openbaar onderzoek en de raadplegingen, rekening houdend met de doelstellingen en eisen van artikel 2 van de ordonnantie, de beschermingsmaatregelen voor natuurlijke ruimten die van kracht zijn en de relevante voorschriften van de strategieën, plannen en programma's die het natuurbehoudbeleid begeleiden of verstoren, waaronder die van de nationale en internationale strategieën die hierboven worden beschreven, van het ontwerp van het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling, het Gewestelijk Bestemmingsplan en de milieuplannen en -programma's. Daarnaast werd heel wat aandacht besteed aan de complementariteit van de tools.

VERSCHILLENDE EVALUATIEMOMENTEN

Conform de voorschriften van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud zal de uitvoering van het onderhavige plan het voorwerp zijn van een beoordeling in het kader van het volgende Rapport over de staat van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (art. 7, 3°).

Om zich te vergewissen van de vooruitgang van de toestand op het terrein in de zin en op het niveau van de nagestreefde doelstellingen, zal bovendien een tussentijdse beoordeling plaatsvinden (zie de door de Regering goedgekeurde opvolgingsmaatregelen).

WAAROM EEN NATUURPLAN IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST?

DE NATUUR: EEN ESSENTIEEL ONDERDEEL VAN HET WELBEHAGEN VAN DE BRUSSELAARS

BRUSSEL, EEN GROENE EN COMPACTE STAD

In een compacte stad wordt de stadsuitbreiding ingeperkt, wordt er spaarzaam omgesprongen met hulpbronnen en wordt het natuurlijke karakter van de omgeving behouden. Toch blijft ook de aanwezigheid van groene ruimten in het stadscentrum essentieel voor de leefbaarheid van de stad en voor het welbevinden van de inwoners.

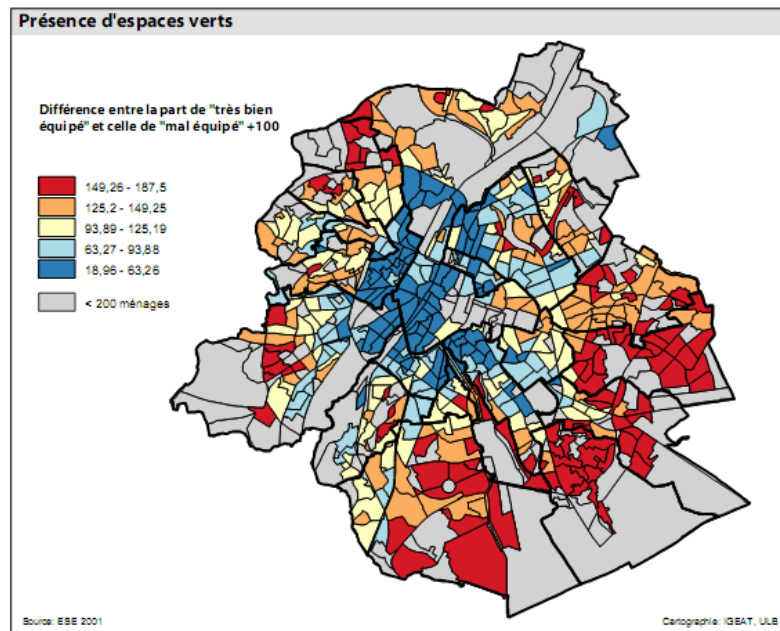
Brussel heeft dan wel een hoge verstedelijkingsgraad, het is ook een groene stad met een rijk natuurlijk erfgoed¹ (Leefmilieu Brussel, 2012). Die rijkdom vindt zijn oorsprong in de verscheidenheid aan geomorfologische en geologische structuren: grote, asymmetrische vallei met moerassen, droge bodem op de hellingen en plateaus, kalkhoudende, klei- en zandgronden, aanwezigheid van zandsteen en leemafzettingen (Peeters et al. 2003). Tegenwoordig is deze rijkdom het resultaat van een unieke combinatie van elementen die stammen uit de periode vóór de verstedelijking van het dorp dat Brussel vroeger was, namelijk het Zoniënwoud en de halfnatuurlijke landschappen, en van typisch stedelijke elementen zoals openbare parken en tuinen. Samen met de privé domeinen vertegenwoordigt die laatste categorie het grootste deel van de Brusselse groene ruimten (tussen 50% en 60%) (Leefmilieu Brussel, 2012).

TOCH NOG ONTEVREDENHEID

In een peiling die in mei 2011 in opdracht van Leefmilieu Brussel werd uitgevoerd door Dedicated Research, zei 94% van de Brusselaars gehecht te zijn aan de natuur. 71% van de respondenten was van mening dat "Brussel een groene stad is, met veel kwaliteitsvolle groene ruimten".²

Toch moet de tevredenheid van de Brusselaars over het aanbod aan groene ruimten worden genuanceerd.

Perceptie van het aanbod aan groene ruimten door de Brusselse gezinnen

Bron: Deboosere et al. 2009 – SEE 2001: Samengesteld indexcijfer per statistische sector

➔ Een indexcijfer lager dan 100 geeft aan dat het aandeel ontevreden gezinnen groter is dan het aandeel tevreden gezinnen

¹ 54% van de oppervlakte van het gewestelijke grondgebied is bedekt met vegetatie. Er leven bijna 800 plantensoorten en 45 soorten zoogdieren, waarvan 18 soorten vleermuizen, 103 soorten broedvogels, duizenden soorten insecten, enzovoort (Leefmilieu Brussel, 2012).

² De jongste groep (16-34 jaar) bleek kritischer te zijn op dit punt: slechts 57% van hen deelde deze mening.

De sociaal-economische enquête die in 2001 bij de Belgische gezinnen werd gehouden, toonde aan dat meer Brusselse gezinnen zeer tevreden (34%) dan ontevreden (25%) waren, maar dat de waardering sterk verschilde van wijk tot wijk (ADSEI, SEE 2001). Er is een duidelijk verschil tussen de waardering van de gezinnen uit de oude stad, die dicht bevolkt is, en die van de andere Brusselse gezinnen. Die verschillen moeten in verband worden gebracht met de ruimtelijke verdeling van de groene ruimten en het tekort daaraan in de centrale wijken en in de eerste kroon (Leefmilieu Brussel, 2012).

WELKE NATUUR IN DE STAD? MET WELKE DOEL?

De perceptie van de rollen en functies van de natuur, alsook van de diensten die ze biedt aan de stad en haar inwoners, is in de loop der eeuwen sterk geëvolueerd. De huidige opvatting over de stadsomgeving leidt ertoe dat een groeiend aantal stadsbewoners om een grotere aanwezigheid van natuur in de stad vraagt of er toch mee instemt, in welke vorm dan ook.

De gehechtheid van de Brusselse bevolking aan haar groene ruimten, haar stemmen en de politieke invloed die daaruit voortvloeide, zijn bepalend geweest voor de bescherming van de meest symbolische natuurlijke ruimten (Hendrickx & Koedam, 2010), maar tegenwoordig hebben de uitdagingen eerder betrekking op het behoud en de ontwikkeling van de meer artificiële vormen van natuur, die dichter staan bij de plaatsen waar mensen leven. Het gaat om de groene ruimten van het stadscentrum, de siertuinen, de moestuinen, de braakliggende terreinen, zelfs de kleine groene tussenruimten, voor zover ze bijdragen aan het groene (en blauwe) netwerk en aan de opwaardering van de openbare ruimten door de bomen, struiken, klimplanten, sierplanten, wilde bloemen, ... die er groeien en de fauna die er leeft. Ook de aanwezigheid van aquatische elementen wordt als een troef gezien.

Vandaag wordt de stad steeds meer gezien als een volwaardige habitat, die gastvrij is voor al zijn bewoners (en niet alleen de mensen), en waarvan de goede buurtrelaties iedereen ten goede komen (ook de mensen) via een hele reeks van milieudiensten, maar ook socioculturele en economische diensten.

De natuurzones in de stad en de soorten waaruit deze zones bestaan, garanderen, door middel van natuurlijke ecologische processen, de functies die nodig zijn voor het behoud en de goede gezondheid van de ecosystemen. Uit deze functies vloeit een hele reeks diensten voort op ecologisch, sociocultureel en economisch vlak. Deze diensten worden “ecosysteemdiensten” genoemd.³ De maatschappelijke voordelen die mensen uit die ecosysteemdiensten kunnen halen, zonder dat ze er zelf iets voor moeten doen, zijn even talrijk als fundamenteel.

De ecologische voordelen

De natuurlijke zones liggen aan de oorsprong van de zogenaamde regelings- en bevoorradingsdiensten die onontbeerlijk zijn voor de instandhouding van een gezonde en aangename stedelijke omgeving, doorgaans doordat er een bodem is die de ontwikkeling van een plantendeck, en van bomen in het bijzonder, toestaat. Deze diensten omvatten in het bijzonder:

- het behoud van een biodiversiteit, die borg staat voor de verspreiding van de zaden, de bestuiving van planten, de regeling van parasieten en ongedierte, de bestandheid tegen invasieve soorten;
- het behoud van de luchtkwaliteit en de vermindering van de concentratie broeikasgassen door de opvang, de neutralisatie en/of de ontbinding van luchtverontreinigende stoffen en broeikasgassen;
- de ontgifting en de ontbinding van de polluenten in de bodems;
- de beperking van de bodemerosie (bescherming tegen grondverschuivingen) en de stabilisering van hellende terreinen (rond wegen, oevers van waterlopen);
- het onderhoud en de vernieuwing van de humus en de vruchtbaarheid van de bodem;
- de regeling van de hydrologische cyclus en het behoud van de waterkwaliteit: neerslagpieken worden afgevlakt doordat de regen wordt opgevangen door de bomen en of in de begroeide bodems dringt;
- de regeling van het klimaat en de matiging van extreme weersomstandigheden (waaronder het stedelijk hitte-eilandeffect), dankzij beschaduwing, verdamping van water aanwezig in de waterpartijen en de planten, en ook dankzij de windschermeffecten van de vegetatie;

³ Het begrip ‘ecosysteemdiensten’ is recentelijk geïntroduceerd. Het werd op internationaal niveau verduidelijkt door het Millennium Ecosystems Assessment dat in 2000 door de VN werd besteld, werd opgesteld door een panel internationale experts, en werd gepubliceerd in 2005. Een samenvatting (in het Frans of Engels) is te vinden op <http://www.unep.org/maweb/fr/index.aspx>.

- de opvang van kooldioxide, het belangrijkste antropogene broeikasgas, door de groeiende bomen.

Zoals blijkt uit de onderstaande voorbeelden behoren de diensten aangeboden door de bomen tot de meest bestudeerde en de meest in cijfers uitgedrukte diensten.

Beheer van het water

In het algemeen verbruiken bomen 10 tot 200 liter water per dag. Sommige auteurs schatten dat 100 volgroeide bomen bijna 950.000 liter regenwater per jaar opvangen met hun bladeren, hun takken en hun wortels. Het behoud van een goede bosoppervlakte kan zo, onder bepaalde voorwaarden, vermijden dat de overheid zwaar moet investeren in regenwatercollectoren en spaarbekkens.⁴

Luchtverontreiniging

Bomen en struiken filteren de lucht doordat ze een deel van de pollutanten vasthouden.⁵ Een oordeelkundige aanplanting van bomen, struiken en andere planten in een stedelijke omgeving kan, onder bepaalde voorwaarden, de concentraties van NO₂ op grondniveau doen dalen met 40%, en de concentraties van fijne deeltjes met 60% (Pugh *et al.*, 2012).⁶ Bovendien blijft de plantengroei de luchtkwaliteit verbeteren, zelfs wanneer de pollutiebronnen en het verkeer afnemen.

Beheer van extreme temperaturen

De aanwezigheid van bomen draagt bij tot een daling van de temperaturen en gaat het hitte-eilandeffect tegen. Metingen van de temperatuurverschillen tussen stadsparken en omliggende bebouwde zones wijzen op een daling van de luchttemperatuur die, naargelang van de klimaatomstandigheden, de grootte van de parken en de aard van de vegetatie, tot 6°C kan belopen. De aanwezigheid van natuur in de stad vormt dus een lokale maatregel van aanpassing aan de klimaatveranderingen.

Stadslandbouw en moestuinen

De voorbije jaren was er een sterke heropleving van de belangstelling van de stadsbewoners, ook in Brussel, voor de fruit- en groenteteelt, vooral in volle grond, maar ook op daken en balkons (Verdonck *et al.*, 2012). De beplante ruimten, boomgaarden en moestuinen, zorgen niet alleen voor verse producten uit de buurt, maar dragen ook bij aan de meeste ecosysteemfuncties die hierboven al werden vermeld. Indien ze op ecologische wijze worden beheerd (wat in toenemende mate het geval is), vormen deze ruimten ook biodiversiteitsreservoirs, zowel voor wilde soorten als voor geteelde soorten.

De natuurlijke ecosystemen en de andere beplante zones, waaronder de tuinen en moestuinen, zijn dus belangrijke hulpmiddelen voor de uitvoering van andere lokale beleidslijnen ter bestrijding van overstromingen, luchtvervuiling of klimaatveranderingen. Ze bepalen op fundamentele wijze de “bewoonbaarheid” van een stad, m.a.w. het vermogen van de ruimten van een stad om de diensten (water, lucht, groene ruimten, ...) aan te bieden die onmisbaar zijn, en die zorgen dat de kwaliteit van de woonomgeving behouden blijft op lange termijn.

De socioculturele voordelen

Plaatsen voor ontspanning en spel in de open lucht

De stedelijke groene ruimten vervullen ook belangrijke sociale functies. Toen hen in 1998 werd gevraagd naar de belangrijkste functie van bossen (van de Leemput *et al.*, 1998), vermeldden de Brusselaars de functie “ontspanning” op de tweede plaats (de eerste functie die ze aanhaalden, was de ecologische functie). In een recentere peiling, die in 2007 door DedicatedResearch werd uitgevoerd in opdracht van Leefmilieu Brussel, verklaarde de grote meerderheid van de Brusselaars (93%) in de voorbije twaalf maanden in een park, een bos, een woud of een andere groene ruimte te zijn gaan wandelen.

⁴ Een studie voor de stad Atlanta in de Verenigde Staten gaf aan dat een vermindering van de bosoppervlakte van 48% naar 26% de hoeveelheid afvloeiend regenwater met een derde deed toenemen, waardoor moest worden geïnvesteerd in regenwatercollectoren en spaarbekkens voor een bedrag van 1,18 miljard dollar (Cutler, 2005).

⁵ Volgens een studie absorbeert de vegetatie van de stad Toronto bijna 1.000 ton luchtverontreinigende stoffen per jaar, wat voor 1998 een winst van 5,6 miljoen Canadese dollars vertegenwoordigt voor de maatschappij (Nowak *et al.*, 2002).

⁶ Wetende dat de concentratie van deze twee verontreinigende stoffen in veel steden de volksgezondheidsnormen overschrijdt, bevelen de auteurs aan om, naast de al aanbevolen aanplantingen, ook gevels te begroenen (bijvoorbeeld met klimplanten) om het bladvolume te verhogen en dit effect te optimaliseren. Begroeide muren worden in het bijzonder aangeraden in smalle straten, waar, volgens de modellen van VITO, de aanwezigheid van een groen plafond, veroorzaakt door de kruinen van laanbomen, de ventilatie van de ruimte en de verspreiding van de pollutanten juist tegengaan (Aertsen *et al.*, 2012).

Een studie waarin in 2011 een zone van 84 ha van het Zoniënwoud onder de loep werd genomen, schat dat bijna 800.000 bezoekers jaarlijks die ene zone bezochten (Colson *et al.*, 2012). Dat resultaat bevestigt de omvang van de sociale en recreatieve rol van het Zoniënwoud.

Het belang van de sociale vraag naar natuur in de stad en de opwaardering en het beplanten van openbare ruimten, is niet eigen aan Brussel. Een onderzoek dat in Frankrijk werd gevoerd, toonde aan dat drie Fransen op vier regelmatig de groene ruimten van hun gemeente bezoeken.⁷ Een andere enquête boog zich over de vraag welke wensen en prioriteiten de Parijzenaren hebben voor een betere woonomgeving. Hieruit blijkt dat ze vragen dat de gronden die nog beschikbaar zijn in de toekomst meer zouden worden aangelegd als groene ruimten, nog vóór kinderopvang, woningbouw en sport- en cultuurvoorzieningen (Garin, 2004).

Bij de burger daagt dus een nieuw begrip van de socioculturele rol van de natuur in de stad. Bovendien wordt dit geschraagd door een toenemend aantal wetenschappelijke studies. Meer dan 80 ervan werden recentelijk samengevat en zetten vijf grote types van socioculturele voordelen in de kijker (Keniger *et al.*, 2013).

Het psychologisch welzijn

Dit is het voordeel dat tot nog toe het meest werd bestudeerd. De betrokken studies tonen opvallende positieve gevolgen voor de mentale gezondheid: een gestage interactie met de natuur kan mensen helpen om zich over trauma's of eerder bestaande problemen heen te zetten, kan een immuniserend effect hebben doordat ze mensen beschermt tegen toekomstige tegenspoed en kan mentale vermoeidheid, angst en agressiviteit verminderen. Omgekeerd kan wonen in een bebouwde omgeving zonder natuur agressiviteit en geweld opwekken. De terugkeer van groen in wijken met het grootste tekort aan groen, wordt dus een echte uitdaging voor sociale rechtvaardigheid. De aanleg van verschillende prestigieuze groene ruimten in Brussel, zoals het Ter Kamerenbos, het Jubelpark, het park van Woluwe, beantwoordde zowel aan de wil de stad te verfraaien als aan het verlangen de bewoners van de volkswijken te laten beschikken over parken in de buurt⁸.

Bewuste interacties met de natuur, zoals tuinieren, bevorderen bovendien het psychologisch welzijn (Catanzaro & Ekanem, 2004). Tot slot is ook aangetoond dat een direct contact met de natuur aan de hand van activiteiten op school een positieve impact heeft op de manier waarop de kinderen in de toekomst, als volwassenen, tegenover de natuur zullen staan (Lohr & Pearson-Mims, 2005). Het educatief potentieel van de moestuin is op dit vlak zeer waardevol: de grond bewerken is een perfecte manier om vertrouwd te raken met de natuur en de werking van de ecosystemen te leren begrijpen, wat een cruciale vaardigheid is voor de 21ste eeuw.

Bewuste en indirecte interacties met de natuur in een stedelijke omgeving geven nieuwe krachten, dragen bij tot een betere concentratie bij het werk, verminderen de geestelijke vermoeidheid en kunnen de cognitieve functie en de prestaties aanzienlijk verbeteren (Berman *et al.*, 2008; Hartig *et al.*, 2001; Herzog *et al.*, 1997).

Een Engelse studie heeft bijvoorbeeld aangetoond dat de voordelen voor de bewoners van de aanwezigheid van natuur in hun wijk, gemeten door het vermogen van de mensen om "na te denken", toenamen naarmate ook de rijkdom van de biodiversiteit en van de groene ruimten toenam (Fuller *et al.*, 2007). Een andere studie toonde aan dat het voorkomen en de ernst van aandachtsstoornissen bij kinderen afnamen naarmate het aantal groene ruimten toenam (Tzoulas *et al.*, 2007). In open lucht kunnen spelen en de wetmatigheden van de fauna en flora ontdekken, is van het grootste belang voor de cognitieve ontwikkeling van kinderen en hun leerproces van het leven. Onder invloed van de bevolkingstoename is er een sterke stijging van de vraag naar ruimten waar jongeren kunnen leren, ontdekken, ravotten en zich uitleven, vooral in het stadscentrum.

De fysiologische voordelen

In de jaren '80 toonde een eerste golf van studies aan dat de aanwezigheid van natuur rond ziekenhuizen fysiologische voordelen heeft voor de genezing. Zo werd aangetoond dat herstel na operaties minder lang duurde, minder pijnstillers vereiste en minder postoperatieve complicaties meebracht voor de patiënten die uitkeken op bomen (Ulrich, 1984).

⁷ Onderzoek van januari 2008 door het studiebureau Ipsos in opdracht van de Franse *Union nationale des entrepreneurs du paysage*.

⁸ <http://www.reflexcity.net/bruxelles/personnes-celebres/biographies-rois-des-belges/oeuvre-leopold-2-roi-batisseur>

De voordelen van contact met de natuur werden vervolgens ook aangetoond met betrekking tot verschillende oorzaken van stadsstress, zoals verkeer, criminaliteit of dichte menigten. Zo hebben studies respectievelijk aangetoond dat het cortisolniveau (stressgerelateerd hormoon) afneemt na een half uur lezen of tuinieren in een natuurlijke ruimte (Van Den Berg & Custers, 2011); dat de bloeddruk daalt na bewust contact met de natuur (Pretty *et al.*, 2005); dat men vlotter herstelt van stress en vermoeidheid in de nabijheid van groene ruimten (Maller *et al.*, 2005); of zelfs dat obesitas bij kinderen afneemt (Vries *et al.*, 2008).

De sociale voordelen

In de stad hebben mensen heel wat negatieve sociale ervaringen: individueel isolement, conflicten tussen rassen of gemeenschappen en een toename van criminaliteit en geweld. Tal van studies opereren dat toegang tot groene ruimten in de stadszones en participatie van de bewoners aan projecten voor herstel van natuurlijke milieus of collectief tuinieren, deze ervaringen kunnen verzachten of zelfs omkeren, de sociale interactie tussen volwassenen, kinderen en verschillende gemeenschappen vergemakkelijken, de sociale cohesie verbeteren (Shinew *et al.*, 2004), de sociale autonomie bevorderen en leiden tot een grotere burgerzin (Maller *et al.*, 2005). Bovendien nemen criminaliteit en geweld aanzienlijk af (Kuo & Sullivan, 2001), met een beter veiligheidsgevoel en meer hoffelijkheid tot gevolg.

De economische voordelen

Ook de economische voordelen die voortvloeien uit het behoud of de verhoging van de aanwezigheid van natuur in de stad, werden onderworpen aan kwalitatieve en kwantitatieve evaluaties. Ze kunnen worden ingedeeld in twee grote categorieën: de producten en de diensten.

De producten

Hoewel de functies van economische productie van de stedelijke ecosystemen nog beperkt zijn, kan de recente ontwikkeling van de stadslandbouw nieuwe perspectieven openen op dit vlak. Het recente enthousiasme voor stadsmoestuinen heeft ecologische en socioculturele voordelen, maar de eerste functie blijft de productie van groenten en kleinfruit, die de telers een aanzienlijke besparing kan opleveren. Bovendien leidt de groeiende vraag van de stadsbewoners naar verse, kwaliteitsvolle en lokale producten tot een professionalisering van binnen- en randstedelijke landbouw, wat in Noord-Amerika en elders in Europa ook al kan worden vastgesteld.

Door de ontwikkeling van de stadslandbouw kunnen de bomen en de “stadsbossen”, die weer opgang maken in de westerse steden, overigens op een andere manier worden gevaloriseerd. Zowel de ontwikkeling van substraten voor de daklandbouw als de behoefte aan organisch materiaal om de vruchtbaarheid van de bodem op peil te houden, kunnen deels worden opgevangen door het gebruik van de biomassa die de bomen elk jaar produceren in de vorm van dode bladeren die worden gecomposteerd of van houtsnippers. Deze koppeling tussen groenafval en landbouw binnen stad zou de aanzet kunnen geven voor een geherlokaliseerde kringloopeconomie.

Tot slot is er ook sprake van het gebruik van het snoeiafval van de stadsbossen als bron van energiehout (Velasquez-Martí *et al.*, 2013).

De diensten

De economische diensten die de natuur in de stad verstrekt, zijn uiteenlopend, en sommige ervan komen overeen met de reeds vermelde ecosysteemdiensten die sinds kort worden uitgedrukt in gerealiseerde financiële besparingen.

Een eerste voorbeeld betreft de rol van de vegetatie, en de bomen in het bijzonder, als bijdrage aan de isolatie van gebouwen tegen de effecten van de wind (in de winter) en de zon (in de zomer), waardoor ook het energieverbruik afneemt. Verschillende studies tonen aan dat een hogere dichtheid van de bomen in de straten kan leiden tot een vermindering van de kosten van verwarming en klimaatregeling met 12% tot 80% (naargelang van het klimaat in kwestie, de bouwwijze en het gebruik van de gebouwen).⁹ Een optimalisering is mogelijk: bladverliezende bomen kunnen bijvoorbeeld voldoen aan de behoefte aan koeling in de zomer, zonder dat ze de behoefte aan verwarming verhogen in de winter (Musy, 2010).

⁹ Ook van de besparingen die dankzij het gebruik van groendaken en -gevels kunnen worden gerealiseerd, beginnen er cijfergegevens beschikbaar te worden: winsten uit de gunstige gevolgen op het vlak van het beheer van overtollig regenwater, het hitte-eilandeffect, de luchtkwaliteit en de isolatie van de gebouwen (Banting *et al.*, 2005).

Bomen beïnvloeden dus niet alleen de energie-uitgaven van gebouwen, maar maken het ook mogelijk heel wat andere diensten, op het vlak van water-, bodem- en luchtbeheer en de fixatie van koolstof, in cijfers te vertalen. Dit bracht Amerikaanse onderzoekers ertoe een methode voor financiële modellering te ontwikkelen (met bijhorende computerapplicatie)¹⁰, met de steun van het Ministerie van Landbouw. Terwijl ze hoogstens een balans in evenwicht verwachtten, bleek uit deze studies dat de verschillende voordelen van de stadsboom ruim opwegen tegen de kosten van aanplanting en onderhoud ervan. De verhouding tussen voordelen en kosten zou 1,4 tot 2,7 bedragen, volgens de vele studies en situaties (Watson, 2002; McPherson, 2007). Investeren in de stadsboom is dus niet alleen van groot belang voor de levenskwaliteit, maar brengt ook nog eens op.

Een andere bijdrage van de natuur in de stad, die wordt vermeld onder de socioculturele functies, wordt sinds kort in cijfers uitgedrukt: de voordelen voor de gezondheid. In een recent verslag, dat steunt op een studie in de Amsterdamse buitenwijken, stelde KPMG dat een verhoging van de oppervlakte van de groene ruimten in de buurt van een bevolking van 10 miljoen personen (de stedelijke bevolking van Nederland), een meerwaarde van ongeveer 400 miljoen euro zou meebrengen voor de samenleving. Het grootste deel hiervan is het resultaat van een daling van het aantal ziektedagen (50.000 ziektedagen minder per jaar) en een daling van de kosten van de gezondheidszorg (TEEB NL, 2012).

Bovendien zijn de natuur, de parken en de tuinen belangrijke trekpleisters in de stad. Vooral in sterk toeristische steden vertaalt dit zich in een intense economische activiteit die te maken heeft met de aanleg en het onderhoud van groene ruimten. Deze investeringen hebben een grote economische weerslag op de tuinbouwsector (Reygrobellet, 2007).

Een laatste economisch voordeel van de natuur in de stad, dat voortvloeit uit alle vorige, is de stijging van de grondwaarde van de woningen en de groene wijken in de meeste bestudeerde gevallen¹¹. Quebecse studies tonen aan dat landschapsaanleg in de buurt de waarde van een woning kan doen stijgen met 7,7% (Des Rosiers *et al.*, 2002.), en dat mooie hoge bomen de waarde van een bouwgrond kunnen doen stijgen met tot 25% (Boucher & Fontaine, 2010). Door haar effect op de waarde van de woningen heeft de nabijheid van de natuur ook een weerslag op de grondrechten van de gemeente.¹²

¹⁰ Zie in het bijzonder <http://www.itreetools.org/> et <http://www.fs.fed.us/psw/programs/uesd/uep/>

¹¹ De economische waarde van toegang tot een natuurlijke ruimte kan worden berekend aan de hand van de technieken voor hedonische waardebeoordeling die de invloed van een natuurlijke ruimte op de marktprijs ramen. Zie bijvoorbeeld Moranco A.B. (2003) voor de studie van Castellon, in Spanje.

¹² Zo raamt de stad Montreal de stijging van de grondwaarde van eigendommen gelegen op minder dan 200 meter van een groene ruimte op 5% tot 20 %.

http://ville.montreal.qc.ca/portal/page?_pageid=7377,94727585&_dad=portal&_schema=PORTAL

NATUUR EN BIODIVERSITEIT IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST TEGEN 2050

TWEE GROTE AMBITIES EN ZEVEN GROTE STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN

De visie die aan de basis ligt van dit eerste gewestelijk natuurplan is een brede visie, die betrekking heeft op de stad in zijn geheel, geïntegreerd in de metropool. Ze wil de stad verzoenen met de natuur, en de integratie van de natuur in de stedelijke ordenings- en ontwikkelingsplannen vergemakkelijken.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is eerst en vooral een plaats voor wonen, werken en ontdekkingen voor bijna twee miljoen mensen. De mens staat dus centraal in de gevolgde benadering. De ontplooiing van de natuur wordt gezien als een sleutelfactor van de levenskwaliteit en het welzijn van de stadsbewoners. Burgers die dicht bij de natuur staan, zijn sterker verankerd in hun omgeving, zijn gezonder, kennen meer levensvreugde (zie hierboven "Waarom een Natuurplan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest").

De ambitie voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tegen 2050 is dus die van een Gewest dat groen is tot in de kern, een Gewest met een hartelijke uitstraling waar het aangenaam leven is. Een Gewest waar de natuur toegankelijk is voor alle bewoners, met inbegrip van de inwoners van de dichtst bebouwde centrale wijken. Een Gewest waarin alle vormen van de natuur hun plek hebben, van de meest spontane tot de meer beheerste, en waar de bewoners zich bewust zijn van de waarde van hun natuurlijk erfgoed en dit ook respecteren. Investeerders en overheid beschouwen de natuur als een troef voor de aantrekkelijkheid en de duurzame ontwikkeling van de stad.

Tegen 2050 wil het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een rijk, divers, functioneel en veerkrachtig natuurlijk erfgoed in stand houden of zelfs herstellen, rekening houdend met de historische component en de erfgoedcomponent van de betrokken sites. De elementen van de biologische diversiteit en hun interacties bezitten een intrinsieke waarde, los van het belang ervan voor de mens, maar ze vormen ook de sokkel van tal van diensten die aan de basis liggen van de ontwikkeling van mens en welzijn.

Indien deze twee ambities worden waargemaakt, kan het Brussels levend erfgoed in goede staat worden overgedragen aan de toekomstige generaties, die er zorg voor zullen willen en kunnen dragen.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wil zo de engagementen uitvoeren die werden aangegaan op internationaal niveau, om de biodiversiteit te behouden en toe te zien op een duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen. Dit zijn voorwaarden voor de uitvoering van een geïntegreerde en duurzame stadsontwikkeling.

Om verder te gaan in deze richting, stelt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de zeven volgende grote doelstellingen voorop:

1. De toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren;
2. Het gewestelijke groene netwerk versterken;
3. De natuuruitdagingen integreren in plannen en projecten;
4. Het ecologisch beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken;
5. De aanwezigheid van wilde dieren en planten verzoenen met de stadsontwikkeling;
6. De Brusselaars wakker schudden en op de been brengen voor natuur en biodiversiteit;
7. Zorgen voor een beter bestuur op het vlak van natuur.

Deze doelstellingen zijn hieronder opgesplitst in concrete maatregelen.

PRINCIPES DIE DE ACTIES ONDERSTEUNEN

De uitvoering van de doelstellingen voor de ontwikkeling van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest steunt op de volgende actieprincipes.

Verantwoordelijkheidsprincipe. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest draagt zijn deel van de verantwoordelijkheid, in naleving van de internationale en Europese bepalingen die het heeft goedgekeurd, door toe te zien op:

- het behoud of het herstel in een gunstige staat van instandhouding van de natuurlijke beschermde habitats en de soorten van de fauna en flora van gewestelijk en communautair belang die voorkomen op zijn grondgebied;
- het duurzame gebruik van de natuurlijke hulpbronnen.

Subsidiariteitsprincipe en partnerschappen. Volgens het subsidiariteitsprincipe wordt de beslissings- en handelingsbevoegdheid toevertrouwd aan de meest aangewezen niveaus voor een efficiënte overheidsoptreden. Via de coördinatieacties die dit plan voorstelt, wil het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het werk van de verschillende actoren vergemakkelijken en de doeltreffendheid van hun acties op zijn grondgebied verbeteren. Het partnerschap is een van de actiewijzen die dit plan naar voor schuift.

Principe van integratie van de bestanddelen van een duurzame ontwikkeling. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ziet erop toe dat het beleid dat onder zijn verantwoordelijkheid wordt ontwikkeld, de drie dimensies van de duurzame ontwikkeling omvat, zonder ze tegen elkaar op te zetten. De uitvoering van de doelstellingen voor de ontwikkeling van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest houdt dus enerzijds rekening met de interacties met de andere milieubeleidslijnen en, anderzijds, met de sociale en economische dimensies die op het spel staat. Tegelijk is de inaanmerkingneming van de natuur geïntegreerd in het volledige overheidsbeleid ter zake.

Transversaliteitsprincipe. De veelheid van actoren, sectoren en disciplines die betrokken zijn bij de ontwikkeling van de natuur, vereist een versterking van de transversale benaderingen. De invoering van een “Natuurfacilitator”, in aansluiting met “de Pool voor gedifferentieerd beheer”, de ontwikkeling van ruimten voor uitwisselingen tussen de actoren of de definitie van een gemeenschappelijk referentiesysteem voor de aanleg en het beheer van Brusselse groene ruimten, zijn voorbeelden van maatregelen die dit soort van benadering moeten vergemakkelijken.

Preventieprincipe. Dit beginsel wordt gedefinieerd als de verplichting om milieuschade te voorkomen door maatregelen die erop gericht zijn de gevolgen daarvan te beperken, en waaruit de noodzaak volgt om een langetermijnperspectief te hanteren. Dit principe wordt vooral toegepast in de strijd tegen de invasieve uitheemse soorten en het ecologisch beheer van de groene ruimten.

Gelijkheidsprincipe. In toepassing van dit principe wil het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor alle Brusselaars een milieu van goede kwaliteit garanderen, en iedereen een gelijke toegang bieden tot de groene ruimten en tot de natuur.

Deelnemingsprincipe en noodzakelijkheid van een goed bestuur. De deelneming van de betrokken burgers op het gepaste niveau, vormt een sleutelelement van de ontwikkelingsprocessen. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ziet er zo op toe een zo ruim mogelijke toegang tot correcte informatie te garanderen, de bewustmaking te ontwikkelen en de deelneming van het publiek aan te moedigen.

Principe van optimalisatie van de bestaande toestand. De maatregelen die in dit plan worden voorgesteld, zijn vooral voortgevloeid uit de opgedane ervaringen, steunend op lopende projecten en actieprogramma's en bestaande actoren en structuren.

DOELSTELLINGEN VOOR DE NATUUR EN DE BIODIVERSITEIT IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST TEGEN 2020

1. DE TOEGANG VAN DE BRUSSELAARS TOT DE NATUUR VERBETEREN

Een van de voorwaarden voor een leefbare stad heeft te maken met de mogelijkheden die ze biedt om gevoelsmatig en zintuiglijk rijke natuurervaringen op te doen (Blanc, 2010). Natuurlijke ruimten in een stedelijke omgeving maken de stad mooier en herkwalficeren de openbare ruimte, en dragen zo in ruime mate bij aan de levenskwaliteit en het welzijn van de stadsbewoners (zie hierboven “Waarom een Natuurplan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest”).

Groene ruimten in de stad verminderen de stress en nodigen uit tot lichaamsbeweging in open lucht. Hierdoor vormen ze een kostbaar hulpmiddel voor de volksgezondheid, voor lichaam en geest (Hermy *et al.*, 2005). Ook aan de noodzaak van direct contact met de natuur voor de ontwikkeling van kinderen zijn al tal van publicaties gewijd (Louv, 2005). Het is dan ook uiterst belangrijk dat de banden tussen de stadsbewoners en de natuurlijke wereld weer strakker worden aangehaald. Een essentiële voorwaarde is dat elke burger kan beschikken over toegankelijke groene ruimten dicht bij zijn woonplaats.

Een ander belangrijk element om de stadsbewoners weer dicht bij de natuur te brengen, ligt in de organisatie van het onthaal van het publiek in de groene ruimten. Voor elke ruimte moet een ander evenwicht worden gezocht tussen voldoen aan de soms tegenstrijdige ambities van het publiek enerzijds, en instandhouding van de biologische waarde anderzijds.

FASTSTELLINGEN IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Het groene karakter van de Hoofdstad mag dan wel uitgesproken zijn, maar het komt niet tot even sterk uiting op het hele grondgebied van het gewest. In de eerste kroon ligt het percentage van het plantendek per woonblok vaak onder de 30%, of zelfs onder de 10% in het stadscentrum (Van de Voorde *et al.*, 2010).

Er heerst dus een echte sociaal-ecologische ongelijkheid tussen de bewoners van het stadscentrum en die van de eerste kroon enerzijds, en de bewoners van de zones die meer in de groene rand gelegen zijn, anderzijds. Een opiniepeiling onder de Brusselse gezinnen in 2001 toonde een duidelijk verschil tussen de waardering van de gezinnen uit de oude stad, die dichtbevolkt is, en die van de andere Brusselse gezinnen: in het stadscentrum zijn er meer ontevreden gezinnen dan tevreden gezinnen (Deboosere *et al.*, 2009).

In deze context vormen sommige stedelijke ruigtes echte natuuroases. De afsluiting van deze zones en de ontoegankelijkheid ervan, soms gedurende lange periodes, is vanuit sociaal oogpunt moeilijk te aanvaarden in de dichtbevolkte wijken van de stad waar veel te weinig groene ruimten zijn. Het initiatief Parckdesign heeft in 2012 een denkoefening gestart over de manier waarop verwaarloosde of ontoegankelijk gemaakte publieke ruimten (ruigten of braakliggende gronden), in het kader van een overeenkomst met de betrokken eigenaars, tijdelijk toegankelijk kunnen worden gemaakt voor de bewoners en de gebruikers.

Het perspectief van een sterke bevolkingsgroei in de komende jaren versterkt alleen maar de noodzaak aan en de dringendheid van maatregelen om, enerzijds, de aanwezigheid van de natuur in het stadscentrum te versterken, en anderzijds het potentieel van de groene ruimten te vergroten wat het onthaal van het publiek betreft.

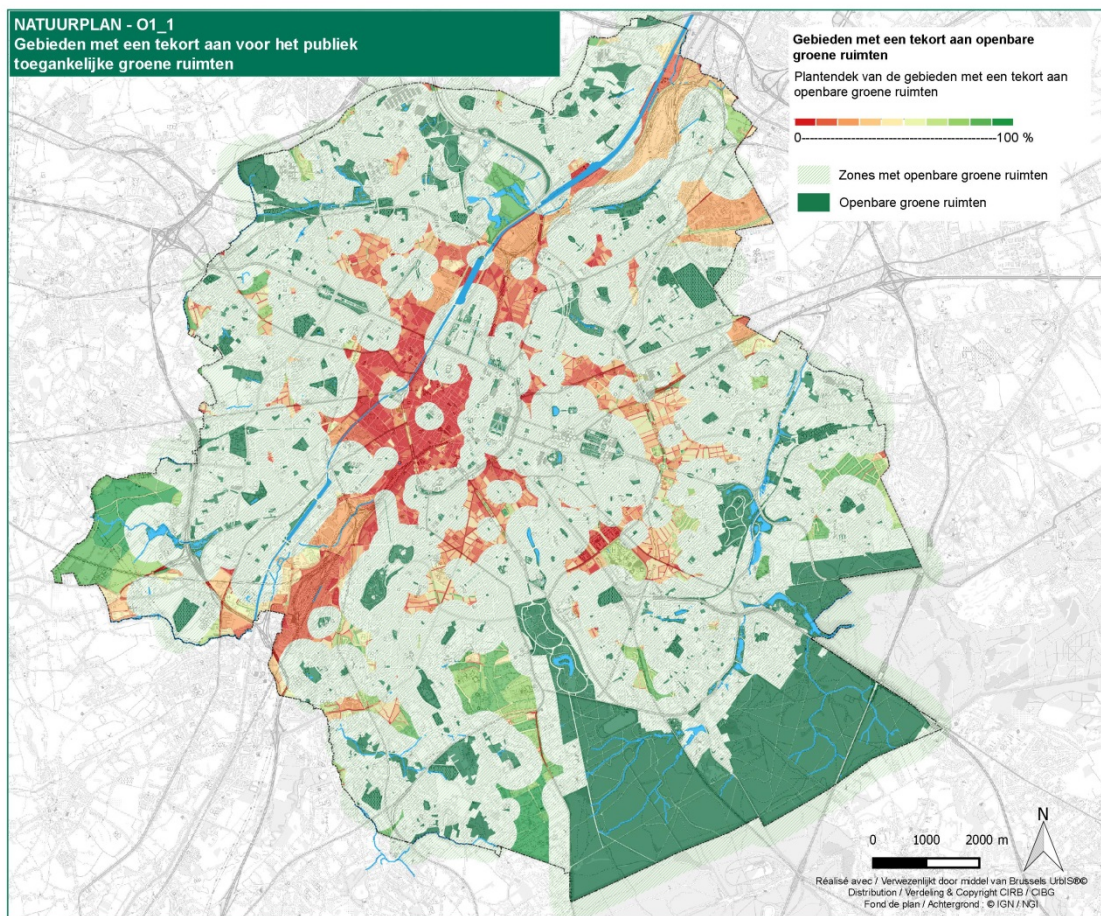
De acties van de overheid om de natuur te ontwikkelen in de ruimten waarvan ze eigenaar is (grondreserves, openbare ruimten en gebouwen, wegen, enz.), is niet alleen belangrijk voor de kwaliteit van de stad en het welzijn van de bewoners, maar hebben ook een voorbeeldrol die ondernemingen en particulieren kan motiveren hetzelfde te doen.

KAART O1.1

Zones met een gebrek aan voor het publiek toegankelijke groene ruimten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Bron: Leefmilieu Brussel – BIM – gebaseerd op BRAT (2009)

Elementen voor de interpretatie

- Om als volledig toegankelijk voor het publiek te worden beschouwd, moeten de ruimten aan de volgende drie criteria voldoen:
 - juridische toegankelijkheid (ruimte met een publiek karakter);
 - feitelijke toegankelijkheid (de toegankelijkheid mag niet fysiek worden belemmerd);
 - vrije toegang.
- De voor het merendeel gemineraliseerde openbare groene ruimten werden hier niet opgenomen.
- De zones met een gebrek aan openbare groene ruimten zijn de zones op meer dan 400 m of 200 m van een voor het publiek toegankelijke groene ruimte. De drempel van 200 m is toegepast op groene ruimten met een oppervlakte kleiner dan 1 ha. De drempel van 400 m is toegepast op groene ruimten met een grotere oppervlakte.
Het plantendek van de ruimten die gesitueerd zijn in zones met een gebrek aan openbare groene ruimten, kan sterk variëren tussen het stadscentrum en de eerste kroon. De acties die in eerste instantie ondernomen dienen te worden in de zones met een gebrek aan openbare groene ruimten met een aanzienlijk plantendek, houden voornamelijk verband met het openstellen van deze ruimten voor de bevolking (zie maatregelen 1 en 4). De zones met een gebrek aan openbare groene ruimten met een gering plantendek verwijzen naar prioritair te vegetaliseren zones (zie maatregelen 2 en 3).

DOELSTELLINGEN & MAATREGELEN

Het doel van de Regering is dat elke Brusselaar beschikt over een toegankelijke en gezellige groene ruimte van meer dan 1 hectare op minder dan 400 m afstand van zijn woning en over een groene ruimte van minder dan 1 hectare op minder dan 200 m.

Hiervoor moet de natuur opnieuw een plek krijgen in het centrum van de stad. Dit zal gebeuren door het groene netwerk te versterken. In het stadscentrum is het potentieel voor de aanleg van nieuwe groene ruimten logischerwijs beperkter dan in de rand. Daarom zal de ontwikkeling van het groene netwerk grotendeels steunen op inrichtingswerken ter hoogte van gebouwen en langs de vervoersinfrastructuren, om de verplaatsingen naar de grotere beschikbare ruimten te vergemakkelijken en aangenamer te maken, en tegelijk de ecologische continuïteit te versterken.

Alle geschikte vormen van begroening van de ruimten en van natuurlijke voorzieningen voor het beheer van regenwater en om wilde fauna aan te trekken, worden aangemoedigd. Naast klassieke groene ruimten in volle grond, die grotere oppervlakken vereisen, en laanbomen, worden andere technieken voor de begroening van openbare ruimten en gebouwen, die worden aanbevolen in het kader van de toepassing van een biotoop-oppervlaktefactor (BAF – *biotope area factor*), aangemoedigd. Ook kunnen er nestkastjes worden opgehangen, en andere voorzieningen om fauna aan te trekken.

Daarnaast moet de nodige aandacht worden besteed aan een verbetering van de toegankelijkheid van de bestaande ruimten en hun potentieel voor onthaal van het publiek, waaronder de tuinen en groendaken van openbare gebouwen.

De mogelijkheden om ruigten open te stellen voor het publiek, al was het maar tijdelijk, zullen worden bestudeerd, en kansen zullen zo snel mogelijk worden gegrepen, tenzij er gevaar bestaat voor de veiligheid en de volksgezondheid (instabiele infrastructuur, bodemverontreiniging, enz.). Het baanbrekende initiatief Parckdesign zal worden voortgezet in het kader van het Natuurplan, met kleine acties op lange termijn, die mikken op het vermogen de stad te transformeren door in te grijpen in kleine stadscellen, en tegelijk verwaarloosde gronden nieuw leven inblazen, bewoners betrekken bij de aanleg van de stad en de biodiversiteit beschermen.

Strategieën om het publiek te onthalen, zullen worden ontwikkeld voor publieke groene ruimten, waarbij ernaar wordt gestreefd de bestaande toegankelijkheid te behouden, en waarbij evenzeer rekening wordt gehouden met de kwetsbaarheid ervan met betrekking tot de recreatieve druk, als met de historische en erfgoedwaarde, en met het aanbod en de behoefte aan infrastructuur met een sociaal-recreatieve functie. De Regering wil immers de capaciteit van de Brusselse groene ruimten om publiek te ontvangen, versterken.

Om deze doelstellingen te bereiken, verbindt de Regering zich ertoe de volgende maatregelen te treffen:

Nr.	Titel van de maatregel
1	Een strategie ontwikkelen voor onthaal van het publiek in de groene ruimten
2	De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de publieke ruimten
3	De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de gebouwen en hun directe omgeving
4	Het publiek toegang verlenen tot daken en de groene directe omgeving van gebouwen

2. HET GEWESTELIJKE GROENE NETWERK VERSTERKEN

Dankzij hun fundamenteel ecologische, stedenbouwkundige en landschappelijke functie dragen de stedelijke groene ruimten bij tot een gezond milieu en bieden ze de stadsbewoners een kwaliteitsvolle leefomgeving. Door de diensten die ze verlenen, zijn het stadsvoorzieningen van groot belang (zie hoger “Waarom een Natuurplan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest”).

Op basis van deze vaststelling heeft het Gewest in het Gewestelijk Ontwikkelingsplan van 2002 het concept groene (en blauwe) netwerk uitgewerkt, dat tot doel heeft de kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkeling van de groene (en blauwe) ruimten en van de stedelijke leefomgeving in het algemeen aan te moedigen. Het groene netwerk veronderstelt, door zijn doelstellingen, dat andere, specifieke en aanvullende strategieën en benaderingen, zoals het blauwe netwerk, het netwerk van moestuinen en het ecologisch netwerk, er deel van gaan uitmaken.

Wat betreft het blauwe netwerk, wijzen we nogmaals op het belang van de vochtige en aquatische milieus voor de biodiversiteit. Deze milieus herbergen immers vaak beschermde soorten en habitats die erg zeldzaam en kwetsbaar zijn (gevoeligheid voor watervervuiling, inrichting van oevers, enz.) Ze brengen bovendien diversiteit in de landschapsvormen en zorgen voor een kwalitatieve versterking van de natuurbijdrage in de stad. De ontwikkeling van het groene netwerk is aldus sterk afhankelijk van de ontwikkeling van het blauwe netwerk.

Hoewel het blauwe netwerk gericht wordt aangepakt in het kader van het Waterbeheerplan, verduidelijkt het huidige plan op verschillende plaatsen de wijze waarop sommige maatregelen ook een weerslag hebben op de aquatische en vochtige milieus. Dit geldt overigens ook voor de opvolging van de biologische kwaliteit van de waterlopen en de vochtige milieus op gewestelijk grondgebied.

Een van de belangrijkste doelstellingen van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud is het bijdragen aan de invoering van een Brussels ecologisch netwerk. Een coherent ecologisch netwerk biedt immers de nodige voorwaarden voor het behoud van de natuurlijke habitats en de soorten in een gunstige staat van instandhouding. Tal van studies hebben aangetoond dat het onthaalpotentieel voor de biodiversiteit van habitats die onderling verbonden zijn door ecologische corridors, in verhouding veel groter is dan dat van habitats van gelijkaardige grootte, maar die van elkaar zijn afgezonderd. De aanwezige ecosystemen zijn er dus evenwichtiger, stabiel en veerkrachtiger, wat betekent dat ze eventuele verstoringen kunnen overwinnen, zoals verstoringen die verband houden met de klimaatverandering of met biologische invasies.

Het behoud van gezonde en functionele ecosystemen garandeert hun vermogen om de diensten te leveren die onontbeerlijk zijn voor het welzijn en de levenskwaliteit in de stad (EEA, 2010; EU, 2010).

Om deze doelstellingen te bereiken, geeft artikel 66 van de natuurordonnantie de Regering de mogelijkheid bijzondere beschermingsbesluiten en aanmoedigingsmaatregelen goed te keuren voor het behoud, het beheer en de ontwikkeling van de stadsbiotopen en de landschapselementen die, vanwege hun lineaire en ononderbroken structuur, hun overgangsfunctie of hun rol als schuilplaats, essentieel zijn voor de migratie van wilde soorten en de ecologische samenhang van het Natura 2000-netwerk en van het Brussels ecologisch netwerk verbeteren.

Zoals hierboven wordt benadrukt, streeft het ecologisch netwerk uiteraard doelstellingen na die een aanvulling vormen bij die van de andere bestanddelen van het groene netwerk, en overlappen de tracés van de verschillende onderdelen elkaar ruimschoots. Enerzijds dragen het blauwe netwerk, het sociaal-recreatieve netwerk en het moestuinnetwerk bij tot de bescherming van de biodiversiteit. Anderzijds draagt het ecologisch netwerk, dat nochtans de bescherming van de fauna en de flora als hoofddoel heeft, ook bij aan de sociaal-recreatieve, ecologische, landschappelijke, culturele en patrimoniale functies van het groene netwerk. Het ecologisch netwerk steunt hoofdzakelijk op de natuurreservaten, de bosreservaten, de Natura 2000-gebieden op het gewestelijk grondgebied en de gebieden met hoge biologische waarde in de zin van het GBP. Ook steunt het op de publieke parken en de andere landschapselementen die de samenhang van het Brusselse ecologische netwerk zouden kunnen verbeteren.

VASTSTELLINGEN IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Dankzij de verschillende tools voor bescherming van de groene ruimten kon het Brussels Hoofdstedelijk Gewest groen blijven over bijna de helft van zijn oppervlakte (Leefmilieu Brussel, 2012). De natuurlijke ruimten liggen grotendeels in de rand, en vormen een echte groene gordel rond de stad. Deze gordel bestaat vooral uit bossen. Vegetatievlekken zijn schaarser, en liggen verspreid over de stad. Dit zijn vooral parken en tuinen. Andere elementen van het stedelijk landschap, zoals de grachten en waterlopen met hun oevers dragen bij aan het blauwe netwerk; de heggen, bermen, groene ruimten rond het spoorwegnet of wegen, groene gevels en groendaken, laanbomen, stedelijke ruigten, ... dragen eveneens bij aan de aanwezigheid van natuur in het hart van de stad.

Onder invloed van de bevolkingsaanwas en de stijgende verstedelijking zijn we op dit moment echter getuige van een afname en een versnippering van de natuurlijke ruimten, vooral ten gevolge van de hogere bevolkingsdruk en de toenemende vraag naar woningen en voorzieningen (Leefmilieu Brussel, 2012).

De binnenplaatsen van huizenblokken vormen belangrijke verbindingsgebieden die de natuur tot in het hart van de stad brengen. Het behoud van dergelijke binnenplaatsen is een belangrijke uitdaging voor de versterking van het groene netwerk. De terreinen worden inmiddels meer en meer beschermd in het kader van de wijkcontracten. Deze dynamiek om dergelijke nabijgelegen groene ruimten tot hun recht te laten komen, moet worden voortgezet.

De open milieus zijn dan weer geconcentreerd in de rurale relictgebieden van Anderlecht (Neerpede), Jette (Koning Boudewijnpark), Molenbeek (Scheutbos), Ukkel (Kauwberg) en Neder-Over-Heembeek. Ze zijn sterk versnipperd en vertegenwoordigen slechts een vijfde van de totale met planten begroeide oppervlakte. Ze zijn ook niet zo goed beschermd. Hoewel ongeveer twee derde een of ander beschermingsstatuut geniet (groene ruimte, beschermd landschap, enz.), ligt slechts 210,5 ha, wat minder is dan 20% – tegen ruim 85% van de boshabitats – binnen een perimeter voor actieve bescherming, wat betekent dat instandhoudingsdoelstellingen moeten worden gedefinieerd en aangepaste beheersmaatregelen ondernomen (Leefmilieu Brussel, 2012).

Het behoud van de open milieus vertegenwoordigt nochtans een niet te verwaarlozen uitdaging voor het Gewest. Bloemenweiden omringd door kleine landschappelijke elementen vormen de habitat van tal van opmerkelijke dier- en plantensoorten, die de laatste jaren een sterke terugval kennen (Leefmilieu Brussel, 2012). Naast hun hoge biologische waarde hebben de open agrarische zones en relictgebieden ook een groot potentieel voor de ontwikkeling van de stadslandbouw en een hoge patrimoniale, landschappelijke en recreatieve waarde die bewaard zou moeten blijven.

De overheid staat echter niet altijd in voor het grondbeheer van de gronden waarop de versterking van het groene netwerk zou kunnen steunen. Het ontbreken van grondbeheer vormt een van de belangrijkste hinderpalen voor de uitvoering van het beleid van het groene netwerk dat wordt beschreven in het Gewestelijk Ontwikkelingsplan van 2002 (Leefmilieu Brussel, 2012).

De goedkeuring van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud betekende een grote stap in de richting van een beter grondbeheer dat de instandhouding van de natuur ten goede zou moeten komen. Deze ordonnantie machtigt de Regering om onteigeningen (art. 16) en vastgoedtransacties (art. 17) uit te voeren om redenen van natuurbehoud. Bovendien maakt de integratie van de behoefte aan groene ruimten in de invoering van een *“grondbeleid dat de gewestelijke overheden in staat stelt meer druk uit te oefenen op de stedelijke ontwikkeling”* deel uit van de doelstellingen van het ontwerp van GPDO (hoofdstuk bestuur). Verder voorziet het Regeerakkoord van 2014-2019 in de invoering van een voorkeurecht voor het Gewest bij elke verkoop van landbouwgronden, zodat er projecten van stadslandbouw, stadsmoestuinen en gedeelde tuinen op kunnen worden ontwikkeld.

DOELSTELLINGEN & MAATREGELEN

Het doel van de Regering is het groene karakter van het Gewest te behouden en de coherentie van het Brusselse ecologische systeem (zie kaart O2.1) te versterken om de nodige voorwaarden te bieden voor de goede werking van de ecosystemen en om een hoog biodiversiteitsniveau tot uiting te laten komen, wat de levenskwaliteit in de stad en de aantrekkelijkheid van het Gewest ten goede zou komen.

Hiervoor geeft de Regering de voorkeur aan een multifunctionele benadering, en werkt ze aan de versterking van het gewestelijk groen netwerk zoals bedoeld in het ontwerp van GPDO.

De bescherming van een gebied als natuurreservaat of bosreservaat, of de aanwijzing ervan als Natura 2000-gebied, geeft het een actieve bescherming. Dit betekent dat instandhoudingsdoelstellingen moeten worden vastgelegd en dat beheersplannen moeten worden uitgevoerd om te garanderen dat deze doelstellingen worden gehaald (zie maatregel 15). Dit type van bescherming is alleen gerechtvaardigd voor gebieden met een zeer hoge biologische waarde die een strenge bescherming vereisen.

De indeling als groengebied met hoge biologische waarde of als groengebied in de zin van het GBP verleent de betreffende sites een passieve bescherming die kan worden aangepast, bijvoorbeeld om het voortbestaan van de groene continuïteit te garanderen. Een dergelijk statuut houdt op dit moment echter geen enkele verplichting in in termen van beheer. Hiervoor worden verschillende tools ontwikkeld, en maatregelen ter bewustmaking van zowel publieke beheerders als particulieren worden uitgevoerd (zie maatregelen 10 tot 14 en 21).

Buiten de reservaten, de Natura 2000-gebieden en de groene ruimten en landbouwgebieden, kan de Regering toezien op de instandhouding van de biologische waarde van de gebieden en van hun functie binnen het ecologisch netwerk door de voorschriften van het GBP en de BBP's aan te passen.

Voor de effectieve bescherming van de stadsbiotopen en de elementen van het natuurlijke of bebouwde landschap die, door hun lineaire en ononderbroken structuur en hun rol als verbingsgebied of schuilplaats essentieel zijn voor de wilde fauna en flora, en die de samenhang van het Brussels ecologisch netwerk verbeteren, kan de Regering *“bijzondere beschermingsbesluiten”* of, wat eenvoudiger is, aanmoedigingsmaatregelen, met inbegrip van subsidies, goedkeuren, in toepassing van artikel 66, §1 van de natuurordonnantie.

Om de complementariteit tussen de benaderingen te organiseren, en tegelijk te zorgen dat vorderingen kunnen worden gemaakt op korte termijn, zal de versterking van de samenhang van het Brussels ecologisch netwerk in verschillende fasen worden uitgevoerd. Ten eerste zullen nauwkeurige ecologische doelstellingen worden gedefinieerd voor de verschillende zones van het groene netwerk en zal een operationeel uitvoeringsplan worden uitgewerkt in overleg met de verschillende betrokken overheidsinstanties. In voorkomend geval zal het operationele plan voorstellen formuleren voor de versterking van het ecologisch netwerk. Ten tweede zullen de bevoegde overheden toezien op de uitvoering van het operationele plan en erover waken dat de oriëntaties die erin worden opgenomen ook worden overgenomen in de plannen en projecten voor stedenbouwkundige ontwikkeling van de stad, onder andere door de integratie ervan in de ontwikkelings- en bestemmingsplannen en -programma's. Ten derde zullen de gemeenten met de uitwerking van een Gemeentelijk Natuurontwikkelingsplan (GNOP) gestimuleerd worden om een strategie op te stellen voor de ontwikkeling van de natuur op hun grondgebied. Vanuit de optiek van het behoud en de herwaardering van de open milieus zal het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bovendien een geïntegreerde visie ontwikkelen voor de agrarische zones en relictgebieden, met prioriteit voor de zone van Neerpede. Aangezien agrarische zones doorgaans in de rand liggen en doorlopende gehelen vormen met gelijkaardige zones op het grondgebied van het aangrenzende Gewest, zal deze visie worden uitgewerkt in samenwerking met het Vlaams Gewest, met het oog op een coherente aanpak van ontwikkeling en beheer.

Om het grondbeheer van de strategische gebieden voor versterking van het groene netwerk in handen te krijgen, zal het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zich baseren op de bepalingen die hiervoor zijn opgenomen in de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud. Gelet op de potentieel hoge financiële impact van grondaankopen zal voorrang worden gegeven aan alternatieve methodes, zoals het sluiten van erfpachten of beheerscontracten en de toewijzing van wettelijke erfdienstbaarheden van openbaar nut.

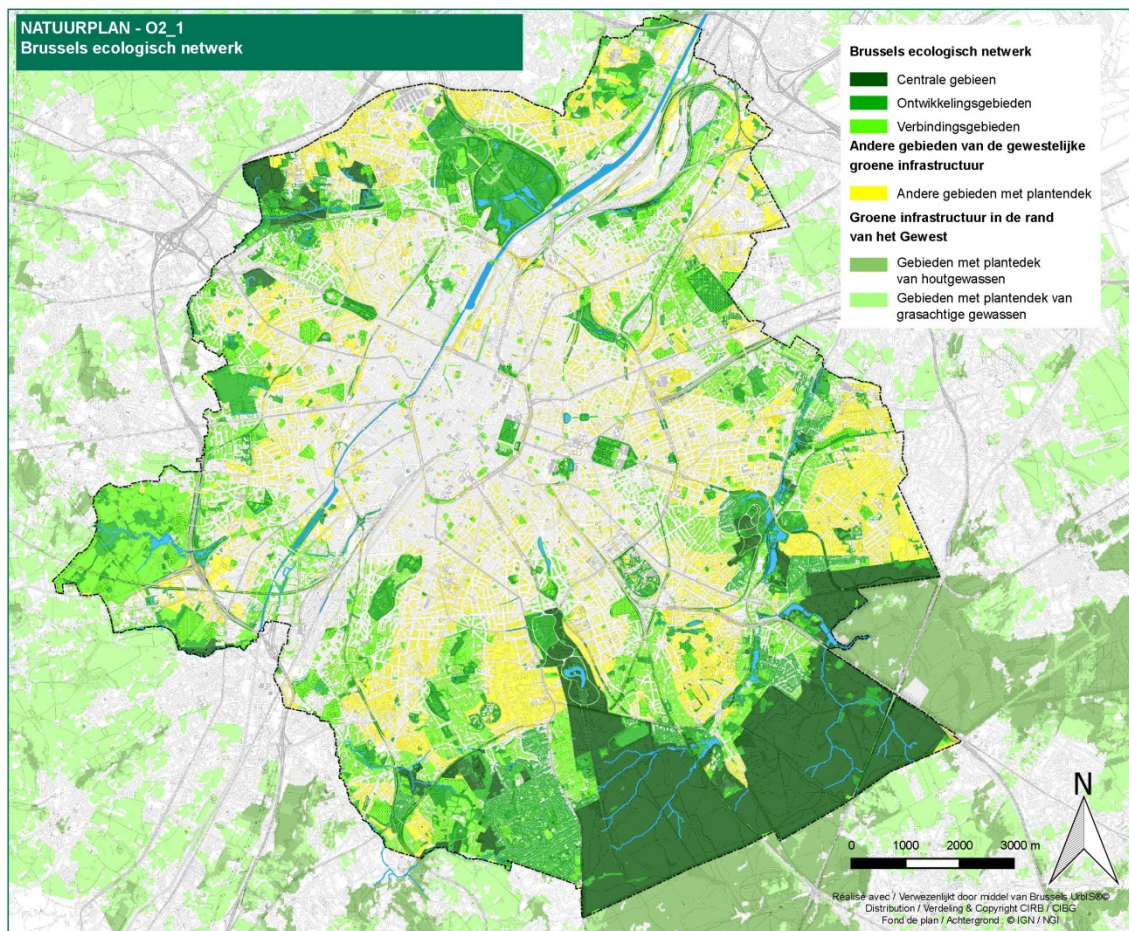
Om deze doelstelling te halen, zal de Regering de drie volgende maatregelen treffen:

Nr.	Titel van de maatregel
5	Zorgen voor aangepaste bescherming en beheer voor de gebieden van hoge biologische waarde en toezien op de uitvoering van het ecologisch netwerk
6	Het grondbeheer van strategische gebieden verwerven
7	Een geïntegreerde visie ontwikkelen voor de instandhouding en het herstel van de relict-landbouwgebieden

Mogelijkheden voor de oprichting van een Brussels ecologisch netwerk

Bron: Leefmilieu Brussel – BIM – gebaseerd op Van den Balck (2011)

Elementen voor de interpretatie:

- Het Brussels ecologisch netwerk wordt gedefinieerd in artikel 3, 23° van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud. Het bestaat uit centrale gebieden, ontwikkelingsgebieden en verbindingsgebieden, zoals gedefinieerd in artikel 23, 24° tot 26°, namelijk:
 - een centrale zone: een site met hoge biologische waarde;
 - of hoge potentiële biologische waarde die in grote mate bijdraagt aan het behoud of het herstel in een gunstige staat van instandhouding van de natuurlijke soorten en habitats van communautair en gewestelijk belang;
 - ontwikkelingszone: site met een gemiddelde biologische waarde of een hoge potentiële biologische waarde die bijdraagt aan of de mogelijkheid heeft om bij te dragen aan het behoud of het herstel in een goede staat van instandhouding van de natuurlijke soorten en habitats van communautair en gewestelijk belang;
 - verbindingszone: site die door haar ecologische kenmerken de verspreiding of migratie van soorten bevordert of in de mogelijkheid verkeert om deze te bevorderen, in het bijzonder tussen de centrale zones.
- In toepassing van deze definities, is de functie van een site binnen een ecologisch netwerk afhankelijk van:
 - haar biologische waarde;
 - haar werkelijke of potentiële bijdrage aan het behoud of herstel in een goede staat van instandhouding van de natuurlijke soorten en habitats van communautair en gewestelijk belang;
- De referentiebron voor de bepaling van de biologische waarde van de verschillende sites is de Biologische Evaluatiekaart, versie 2, pag. 31-39 (Brichau *et al.*, 2000), bijgewerkt in functie van de beschikbare informatie over de evolutie van de vegetatie (Van de Voorde *et al.*, 2010).
- De bijdrage of mogelijke bijdrage van de sites aan het behoud of herstel in een goede staat van instandhouding van de natuurlijke soorten en habitats van communautair en gewestelijk belang werd geëvalueerd op basis van de volgende criteria:
 - huidige beschermingsstatuut;
 - aanwezigheid van soorten van communautair of gewestelijk belang;
 - diversiteit van vegetatiestructuren;
 - aaneengesloten oppervlakte;
 - versnipperingsgraad en afzonderingsindex.
- Nadat de centrale zones en ontwikkelingszones op basis van deze criteria waren bepaald, werd er een selectie gemaakt van de overige zones onder plantendek die de gewestelijke groene infrastructuur uitmaken om de verbindingszones van het ecologisch netwerk van Brussel te bepalen. Zo werden de volgende zones als verbindingszones aangeduid:
 - de groene zones van het GBP die nog niet geselecteerd zijn als centrale zone of ontwikkelingszone;
 - de zones onder plantendek ter hoogte van de zones ter versterking van de ecologische samenhang die in het kader van het ontwerp van GDPO zijn geïdentificeerd;
 - de zones onder plantendek die gelegen zijn in een straal van 300 m rond de groene wandeling en de groene routes tussen de centrale zones en/of ontwikkelingszones van het ecologisch netwerk.

3. DE UITDAGINGEN OP HET VLAK VAN NATUUR OPNEMEN IN DE PLANNEN EN PROJECTEN

In de stad hangt de aanwezigheid en de kwaliteit van de natuurlijke ruimten nauw samen met de plannen en projecten van stadsontwikkeling. Omgekeerd zijn de aantrekkelijkheid van een stad en de kwaliteit van de stedelijke leefomgeving veel hoger wanneer het natuurlijk erfgoed toegankelijk en beschermd is en tot zijn recht komt. Om een hoog niveau van ecosysteemdiensten voor de bevolking te garanderen en conform de Europese en internationale¹³ doelstellingen, wil het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn ontwikkeling op termijn op zodanige wijze realiseren dat het op gewestelijke schaal geen nettoverlies aan biodiversiteit veroorzaakt.

Sensibilisering en begeleiding van de actoren van de stadsontwikkeling, om beter rekening te houden met de natuur vanaf de eerste ontwerpfasen, is in dit opzicht zeer belangrijk. Deze acties zullen bijdragen aan de integratie van de biologische diversiteit in zijn stedelijke context.

Om een netwerk van diverse, functionele en veerkrachtige ecosystemen te ontwikkelen die, tot in het hart van de stad, zorgen voor een leefomgeving van hoge kwaliteit voor de Brusselaars, stelt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zich tot doel de natuuraspecten beter op te nemen in de plannen en projecten. Om deze ambitie waar te maken, moeten in het bijzonder de instrumenten en procedures van stedenbouw en ruimtelijke ordening worden aangepast en de principes van de duurzame bouw worden toegepast.

VASTSTELLINGEN IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

De opleiding, de bewustmaking en de begeleiding van alle spelers van de stadsontwikkeling (stedenbouwkundigen, projectontwikkelaars, architecten, enz.) spelen een belangrijke rol in de inaanmerkingneming van natuur in plannen en projecten. Hierover rijzen immers tal van vragen in de ontwerpfase van een plan of een project: wat zijn de verbanden met het groene netwerk, hoe kunnen we rekening houden met de biodiversiteit en deze integreren in de projecten, wat zijn de wettelijke verplichtingen ter zake?

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn de plannen die een merkbare milieu-impact kunnen hebben, gebonden aan een milieubeoordeling in de zin van de ordonnantie van 18 maart 2004 betreffende de milieu-effectenbeoordeling van bepaalde plannen en programma's.

Voor de projecten wordt de milieu-effectenbeoordeling georganiseerd in het kader van de procedures voor afgifte van de milieu- en stedenbouwkundige vergunningen, conform de ordonnantie van 5 juni 1997 betreffende de milieuvergunningen en het Brussels Wetboek Ruimtelijke Ordening (BWRO). Afhankelijk van het type van inrichting en de functie van de geplande handelingen en werken, moeten de projecten het voorwerp zijn van een eenvoudige aangifte of zich houden aan bijzondere bekendmakingsmaatregelen en het voorwerp zijn van een effectenrapport, en voor de grotere projecten zelfs een effectenstudie.

De ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud verduidelijkt het juridische kader voor de passende beoordeling van de effecten van de plannen en projecten op de beschermde zones (natuur- of bosreservaten, Natura 2000-gebieden). Buiten deze zones, zo bepaalt artikel 66 van de natuurordonnantie, worden bijkomende instrumenten ingezet om te garanderen dat er een coherent ecologisch netwerk wordt uitgewerkt en ontwikkeld.

De realisaties die werden geselecteerd in het kader van de projectoproep "Duurzame gebouwen", die sinds 2007 wordt georganiseerd, tonen aan dat er wel degelijk ruimte is voor biodiversiteit op het perceel in een stedelijke omgeving, door verschillende ontwerpkeuzes die aangepast zijn aan de context. Of het nu gaat om nieuwbouw of renovaties, op kleine of grote schaal, van een gebouw, kantoren of een school: er kan altijd een oplossing worden gevonden om aspecten m.b.t. de natuur (alook het waterbeheer) op te nemen in het project. Zo ontdekt men een waaier van voorzieningen die biodiversiteit onthalen: extensieve of intensieve groendaken, verschillende types van begroende gevels (klimplanten, modules op basis van mos, ...), draslanden, moestuinen in volle grond of op het dak, aanplantingen in volle grond maar ook bijenkasten of insectenhôtels.

¹³ Zie actie 7 doelstelling 2 van de EU-strategie voor de biodiversiteit voor 2020 (COM (2011) 244): "Ensure no net loss of biodiversity and ecosystem services" en het Strategisch plan voor biodiversiteit 2011-2020, in het bijzonder doelstellingen 5 en 14.

DOELSTELLINGEN & MAATREGELEN

De Regering stelt zich tot doel beter rekening te houden met de natuur en het groene netwerk in de plannen en projecten, ook buiten de beschermde gebieden.

Hiervoor zal de Regering richtlijnen opstellen ten behoeve van de afleverende instanties, voor een aangepaste beoordeling van de effecten van de plannen en projecten voor de natuur en voor het groene netwerk. Bovendien zal ze erop toezien dat aangepaste besluitvormingshulpmiddelen worden ontwikkeld. Hiervoor zal een synthetische indicator worden uitgewerkt, om ex-ante de verwachte variaties in de natuurlijke waarde van de betreffende gebieden te beoordelen, naar het voorbeeld van de stad Berlijn (biotoop-oppervlaktefactor). Er zullen ook voorstellen worden gedaan om enerzijds te zorgen voor een optimale opname van de instrumenten die ontwikkeld zijn in de stedenbouwkundige voorschriften van het Gewest en de toekenningsprocedures voor stedenbouwkundige vergunningen en anderzijds de coördinatie, de samenhang en de synergie te versterken tussen de plannen die een impact hebben op de ontwikkeling van groene en blauwe infrastructuren.

Verder zal er ook een reflectie worden gestart over de wenselijkheid en de uitvoeringsmodaliteiten van een in situ compensatiemechanisme zodat de ontwikkeling van het Gewest op termijn kan gebeuren zonder netto verlies van biodiversiteit.

De Regering zou willen dat de opname van natuur in de plannen en projecten voor stadsontwikkelaars eerder een kans dan een verplichting vormt. Om dit te bereiken, zal het Gewest erop toezien dat opleidingen worden gegeven en tools worden verspreid om het belang van de uitdaging te laten doordringen, de procedures en instrumenten te beheersen en praktijkgevallen van projecten waarin rekening wordt gehouden met de natuur in de kijker te zetten.

Een "Natuurfacilitator" zal worden aangesteld om de ontwerpers van plannen en projecten te begeleiden en te adviseren over inrichtingswerken die gunstig zijn voor de instandhouding en de ontwikkeling van de natuur en de biodiversiteit in de stad. De facilitator zal ook informeren over de gewestelijke technische en/of financiële steunmaatregelen voor de uitvoering van goede praktijken die het ecologisch netwerk helpen versterken.

Om deze doelstellingen te halen, verbindt de Regering zich ertoe de twee volgende maatregelen te treffen:

Nr.	Titel van de maatregel
8	Invoeren van de functie "Natuurfacilitator"
9	Een synthetische indicator ontwikkelen om te beoordelen in welke mate in de projecten rekening wordt gehouden met de natuur

4. HET ECOLOGISCH BEHEER VAN DE GROENE RUIMTEN UITBREIDEN EN VERSTERKEN

De parken en tuinen zijn groene verankeringspunten voor de stadsbewoners. Er bestaan publieke parken van alle types en formaten: sterk geometrisch en weinig natuurlijk, maar ook grote landschapsparken, met vijvers, oude bomen en grasachtige zones met een soms heel rijke fauna en flora. In het Brussels Gewest worden de meeste van deze parken beheerd door Leefmilieu Brussel, maar tal van groene ruimten vallen onder de bevoegdheid van de gemeenten, de OCMW's, de CityDev, de BGHM, Brussel Mobiliteit, de MIVB of de Grondregie.

Het hoofddoel van de stadsparken is de gezinnen plekken voor ontspanning en vrijetijdsbesteding te geven. Maar de parken vervullen ook andere functies, vooral de patrimoniale en hydrologische functie (bijdrage aan het blauwe netwerk). Deze parken zijn ook belangrijke verbindingsgebieden voor de natuur in de stad. Het gebruik van ecologische beheerstechnieken in de groene ruimten en vooral van technieken van gedifferentieerd beheer, maaien en alternatieve technieken voor pesticiden, vormt een belangrijke uitdaging voor de ontwikkeling van een gevarieerde fauna en flora en de verbetering van de ecologische netwerken.

Gelet op het retentie- en infiltratiepotentieel van groene ruimten, zou de aanleg van inrichtingen zoals draslanden of regenbomen bovendien ook het regenwaterbeheer kunnen verbeteren tegen een lagere kostprijs, en tegelijkertijd de biodiversiteit bevorderen.

Een aangepast beheer houdt het vermogen voor onthaal van biodiversiteit in de groene ruimten op een hoog niveau, en herstelt ook gedeeltelijk bepaalde beschadigde milieus, waardoor een deel van de verloren gegane botanische verscheidenheid terugkeert met behulp van de nog aanwezige zaadvoorraden.

Het principe van gedifferentieerd beheer vormt een compromis tussen het relatief strenge en onnatuurlijke beheer van de historische parken en groene ruimten en het naturalistische beheer van de natuureservaten. Het gedifferentieerd beheer beoogt naleving en instandhouding van de natuurlijke milieus, maar integreert tegelijk de bekommernissen van de beheerders op het vlak van veiligheid, onthaal van gebruikers, waterbeheer, onderhoud en behoud van erfgoed en stedelijke landschappen.

Gedifferentieerd beheer tracht het beheer van de groene ruimten los te koppelen van de notie “netheid”, en meer rekening te houden met het milieu en de levende wezens die er deel van uitmaken. Het gaat ervan uit dat biodiversiteit en onderhoud verenigbaar zijn, en dat het mogelijk is een spontane biodiversiteit aan te moedigen zonder de veiligheid in gevaar te brengen en de omgeving lelijk te maken.

Naast de positieve gevolgen voor de biodiversiteit en de biotopen, bieden deze ecologische inrichtings- en beheerspraktijken nog tal van andere voordelen:

- het bannen of minstens het sterk verminderen van fytosanitaire producten (zie de eisen in de ordonnantie van 20 juni 2013 op dit vlak);
- een groot potentieel voor vermindering van de onderhoudskosten;
- een toegenomen aantrekkelijkheid van het landschap;
- een betere milieueducatie en sterkere banden tussen de Brusselaars en de natuur door de didactische aantrekkingskracht van deze “natuur in de buurt”.

De ruimten langs vervoersinfrastructuren zoals wegen, spoorwegen en kanalen zijn belangrijk voor het groene netwerk als verbindings- of zelfs ontwikkelingsgebieden voor het ecologisch netwerk. Het ecologisch beheer ervan kan dan ook sterk bijdragen tot de ontwikkeling van de mogelijkheden voor het onthaal van wilde fauna en flora in de stad.

Naast deze principes moet de invoering van processen voor planning van het beheer en de opstelling van beheersplannen worden bevorderd. Op die manier kunnen de beheerders afstand nemen, anticiperen op evoluties en de nagestreefde doelstellingen toelichten, vooral op het vlak van het evenwicht tussen de verschillende functies van de sites (recreatief, landschappelijk, natuurlijk, mobiliteit, ...) en de instandhouding van de patrimoniale elementen. Door beheersplannen op te stellen, kunnen bovendien ook de verschillende types van interventie die nodig zijn om deze doelstellingen te halen, vooraf worden gedefinieerd en gepland.

VASTSTELLINGEN IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Volgens het rapport over de staat van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Leefmilieu Brussel 2012) wordt het grootste deel van de voor het publiek toegankelijke groene ruimten (meer dan 70%) beheerd door Leefmilieu Brussel.

Behalve indien ze vallen onder een beschermingsstatuut (natuur- of bosreservaten en sites met Natura 2000-statuuut), wordt het beheer van de groene ruimten en parken niet in plannen vastgelegd. Het ecologisch beheer van een groene ruimte vereist echter dat men kan anticiperen op de landschappelijke evolutie, op de maatschappelijke functies en op de beheerswijze per ruimte, enz. De benadering die het “gedifferentieerd beheer” voorstelt, tracht conflicten op te lossen en een evenwichtige oplossing tussen de verschillende functies voor te stellen. Zo kunnen soms tegenstrijdige eisen met elkaar worden verzoend: verwachtingen van het publiek, veiligheid, behoud van historische kenmerken van beschermde parken, behoud van biodiversiteit, onthaal van wilde fauna, enz.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dateren de eerste experimenten met ecologisch en gedifferentieerd beheer van begin jaren '80, toen de eerste parken werden aangelegd waar bestaande elementen van het landschap en het natuurlijk erfgoed werden behouden: bosstroken, grasland, vochtige zones, waterlopen, enz. De resultaten worden in het algemeen sterk gewaardeerd door het publiek (Leefmilieu Brussel, 2012). Dit type van beheer zou moeten worden uitgebreid naar alle groene ruimten waarvan de kenmerken dit toelaten.

Voor het beheer van de ruimten rond de wegen, de spoorwegen of het kanaal werden al verschillende denkoefeningen en partnerschappen voor een ecologisch beheer op touw gezet tussen de beheerders (Infrabel, Brussel Mobiliteit en de Haven van Brussel) en Leefmilieu Brussel, die moeten worden uitgebreid en geformaliseerd voor een algemene toepassing op het terrein.

DOELSTELLINGEN & MAATREGELEN

Voor een beter beheer van de publieke ruimten en samenhang in de aanpak van de vele beheerders, zal een Brussels referentiesysteem voor het beheer van de groene ruimten worden opgesteld, dat zich inspireert op de tools die elders in Europa werden ontwikkeld. Dit referentiesysteem ondersteunt de meerjarenplanning van het beheer van de groene ruimten, doordat het aangeeft met welke milieu-indicatoren rekening moet worden gehouden.

Om de bijdrage van de parken en groene ruimten aan het onthaal van de biodiversiteit te ontwikkelen en de combinatie van de verschillende functies van deze ruimten te optimaliseren, zal het Gewest geleidelijk multifunctionele beheersplannen opstellen voor de ruimten onder zijn beheer. Om naderhand te kunnen beoordelen of de geplande beheerswijzen hun doel hebben bereikt, zal ook een monitoring van het beheer worden ingevoerd.

Bovendien zal het Gewest de beheerders van de ruimten rond de vervoersinfrastructuren begeleiden bij hun inspanningen op het vlak van inrichting en ecologisch beheer. De hulp van Leefmilieu Brussel op dit vlak zal worden voortgezet en de beheersplannen in opstellingsfase zullen worden afgewerkt en vervolgens uitgevoerd op het terrein. Een specifieke aandacht zal worden besteed aan de bomenrijen langs de wegen, aan maatregelen die een ecologischer beheer van regenwater mogelijk maken en aan het beheer van invasieve soorten langs vervoersinfrastructuren.

In het algemeen zullen gedragswijzigingen in het voordeel van een ecologische inrichting en beheer van de groene ruimten worden aangemoedigd door een efficiënt premie- en subsidiesysteem uit te werken. Deze subsidies zijn bedoeld om de Brusselse actoren, zowel bij de overheid als privé, aan te moedigen om concrete gebaren te stellen die de natuur ten goede komen. Tegelijkertijd zullen stimulerende maatregelen die een negatieve impact hebben op de natuur en de biodiversiteit opgespoord worden en zullen er voorstellen worden gedaan om de negatieve impact hiervan te beperken en indien mogelijk ongedaan te maken.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zal er bovendien op toezien dat de gewestelijke steun aan lokale actoren wordt geoptimaliseerd door het delen en verspreiden van informatie over de goede inrichtings- en beheerspraktijken te bevorderen. Hierbij zal het vooral steunen op de Brusselse Vereniging voor Plantsoenbeheerders (BVPB). Om de bewustmaking en de knowhow van de beheerders te ontwikkelen, zullen de goede praktijken onder de aandacht worden gebracht, onder andere door opleidingen te organiseren.

Tot slot, gezien het hoge potentieel van de ontwikkeling van sectoren die verband houden met de inrichting en het ecologisch beheer van groene ruimten in de stad voor de economie en de werkgelegenheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en vooral wat betreft de laaggeschoolde banen, zullen Leefmilieu Brussel en de Regering erover waken dat ze prominent aanwezig in het Gewestelijk programma voor circulaire economie in ontwikkeling (GPCE).

Om een hoog potentieel voor onthaal van de biodiversiteit op zijn grondgebied te behouden en de sociale waarde van de Brusselse groene ruimten te versterken, verbindt de Regering zich ertoe de volgende vijf maatregelen te treffen:

Nr.	Titel van de maatregel
10	De verschillende bevoegdheidsniveaus een gemeenschappelijk referentiesysteem bezorgen voor het ecologische en landschappelijke beheer van de groene ruimten
11	Plannen voor de inrichting en voor multifunctioneel beheer van de groene ruimten ontwikkelen en uitvoeren
12	Plannen ontwikkelen en uitvoeren voor de inrichting en het ecologisch beheer van de ruimten die verbonden zijn aan de vervoersinfrastructuren
13	De mechanismen van ondersteuning van de natuur coördineren en in goede banen leiden
14	De goede praktijken voor beheer van de groene ruimten promoten

5. ONTHAAL VAN WILDE DIEREN EN PLANTEN EN STADSONTWIKKELING MET ELKAAR VERZOENEN

Om dezelfde historische redenen die hebben geleid tot de vestiging van mensengemeenschappen en de economische bloei van de steden, herbergen de stadzones vaak een rijk en divers natuurlijk erfgoed. De verstedelijking oefent echter vaak een grote druk uit op de natuurlijke ruimten en de dieren- en plantenpopulaties. Tal van soorten zitten vandaag in een zorgelijke toestand. Hun slinkende habitats, vooral vochtige en waterhabitats, en de aantasting van de kwaliteit van het milieu vormen de belangrijkste redenen.

Om de natuurlijke habitats en de wilde soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of de ontwikkeling ervan nog te verbeteren, moeten ze de nodige aandacht krijgen. De bescherming van de natuur mag echter niet beperkt blijven tot de invoering van verbodsbepalingen en de afbakening van beschermde gebieden. Er moet ook een aanpak van actieve bescherming worden ontwikkeld voor de dier- en plantensoorten.

Nestkastjes voor vogels, installaties voor bestuivers en schuilplaatsen voor bepaalde zoogdieren, beschermingsmaatregelen voor broed- of overwinteringsplekken, de bouw van ecoducten, de opstelling van codes van goede praktijken en bewustmakings- en informatieacties voor de burger zijn vaak eenvoudige en makkelijke maatregelen die bijdragen aan deze actieve bescherming.

De steden zijn belangrijke centra voor uitwisseling en communicatie, en worden ook sterk getroffen door het probleem van biologische invasies. Deze behoren tot de vijf meest zorgwekkende bedreigingen voor de biodiversiteit in België (Franklin *et al.*, 2006). De invasieve uitheemse soorten kunnen ook problemen stellen voor de economie en de volksgezondheid. De ontwikkeling ervan inperken en voorkomen vormt dus een andere belangrijke pijler voor het beleid inzake natuurbehoud.

In de stad kan het samen-leven met de inheemse wilde of verwilderde fauna soms moeilijkheden meebrengen voor de bewoners. De ontwikkeling van problematische soorten moet dus worden onderdrukt en maatregelen om de burgers te begeleiden, moeten worden getroffen.

Tot slot is er nood aan een monitoring van de ondernomen acties, om de doeltreffendheid van de geleverde inspanningen te kunnen beoordelen.

FASTSTELLINGEN IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kan bogen op een rijke en gevarieerde fauna dankzij de grote verscheidenheid aan biotopen op zijn grondgebied.

Sinds 2004 genieten 48 Brusselse habitats, die verenigd zijn op drie sites met een oppervlakte van 2.300 ha, of 14% van het gewestelijke grondgebied, naast het statuut van gewestelijk natuurreservaat of bosreservaat ook dat van “gebied van communautair belang”. Deze habitats maken deel uit van het Europese Natura 2000-netwerk.

De drie gewestelijke gebieden van communautair belang zijn:

1. het Zoniënwoud met bosranden en aangrenzende beboste domeinen en de vallei van de Woluwe;
2. de beboste en open zones in het zuiden van het Gewest – complex “Verrewinkel-Kinsendaal”;
3. de beboste zones en de vochtige zones van de vallei van de Molenbeek in het noordwesten van het Gewest, waaronder het Laarbeekbos, het Poelbos en het Dielegembos, de moerassen van Jette en Ganshoren.

Samen met de drie natuurreservaten die gelegen zijn buiten het Natura 2000-netwerk (de sites van het Moeraske, de Vogelzangbeek en de Zavelenberg), zijn deze gebieden het voorwerp van preventieve beschermingsmaatregelen¹⁴. De ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud voert immers een aangepast mechanisme voor effectenbeoordeling in dat het behoud van hun staat van instandhouding garandeert.

¹⁴ Ook andere natuurlijke gebieden genieten een beschermingsstatuut als “landschap”, in toepassing van het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening (BWRO). De notie landschap (art. 206, 1°, c)) omvat half-natuurlijke landschappen, zoals het Zoniënwoud, het Wilderbos, maar ook historische parken, zoals het Park van Brussel of het Ter Kamerenbos. In de beschermde landschappen is elke wijziging van het uitzicht verboden, en ingrepen door de mens zijn er gereguleerd en aan voorwaarden verbonden. Bovendien genieten de landschappen die beschermd zijn als groengebied, groengebied met hoge biologische waarde, parkzone, begraafplaats, bosgebied of erfdiensbaarheidzone rond bossen en wouden ook passieve bescherming op verschillende niveaus.

De natuurordonnantie bepaalt dat aanwijzingsbesluiten worden aangenomen om de beschermingsdoelstellingen voor elk type van natuurlijke habitat en voor elke soort waarvoor de site werd aangewezen, te verduidelijken. Beheersplannen moeten de maatregelen voor actief beheer bepalen, die moeten worden getroffen om de instandhoudingsdoelstellingen te halen.

Bovendien geeft de natuurordonnantie de Regering de mogelijkheid preventieve en curatieve maatregelen te treffen ter bestrijding van invasieve soorten, waarbij de methodes die een beroep doen op het gebruik van pesticiden worden geregeld door de ordonnantie van 20 juni 2013 betreffende een pesticidegebruik dat verenigbaar is met de duurzame ontwikkeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn de best gekende invasieve uitheemse florasoorten de Japanse duizendknoop, de reuzenberenklauw en de Amerikaanse vogelkers. Deze drie soorten zijn sterk verspreid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Leefmilieu Brussel, 2012). Bij de vogels zijn de best gekende invasieve soorten de Nijlgans, de Canadagans en 3 soorten groene parkiet. Ook hinder door andere soorten wordt gemeld. Hiervoor moeten maatregelen worden getroffen, al was het maar op het vlak van informatie en bewustmaking van het publiek.

Wat de monitoring betreft, bepaalt de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud dat het toezicht op de staat van instandhouding van de natuurlijke soorten en habitats die aanwezig zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt gehouden op basis van een vijfjarenplan dat wordt aangenomen door de Regering (art. 15, §1). Het toezichtsschema omvat de periodieke balans van de staat van instandhouding op schaal van het Gewest voor de natuurlijke habitats en soorten, het toezicht op de bedreigingen voor de habitats en soorten en het toezicht en een beoordeling van het beheer van de beschermde gebieden en de groene ruimten die worden beheerd door het Gewest. Artikel 20 van de ordonnantie voorziet bovendien de uitvoering en bijwerking van een biologische waarderingskaart en de opstelling van een inventaris van de gebieden van hoge biologische waarde die bescherming verdienen. België heeft zich overigens op internationaal niveau geëngageerd om een evaluatie te maken van de socio-economische voordelen van biodiversiteit.

Een monitoringstrategie werd ontwikkeld door Leefmilieu Brussel in samenwerking met het INBO voor de follow-up van de biodiversiteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Van Calster & Bauwens 2010). Conform de voorschriften van de natuurordonnantie moet deze nog worden vertaald in een toezichtsschema.

DOELSTELLINGEN & MAATREGELEN

Op internationaal niveau, in het kader van het strategisch plan van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit, werden de doelstellingen vastgelegd om minimum 17% van de gebieden op het land en de binnenwateren te beschermen middels effectieve instandhoudingsmaatregelen per gebied, en minstens 15% van de aangetaste ecosystemen te herstellen. De nationale strategie van België voor de biodiversiteit heeft deze doelstellingen overgenomen.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zal het behoud of het herstel van de natuurlijke habitats en de soorten in een gunstige staat van instandhouding worden uitgevoerd in het kader van de uitvoering van de beheersplannen die zullen worden goedgekeurd voor de verschillende habitats van de Natura 2000-gebieden en voor de natuurreervaten.

Met het doel de levensvatbaarheid van de populaties van bedreigde soorten te verbeteren, zal de Regering erop toezien dat hun bescherming wordt verhoogd en dat specifieke beheersmaatregelen worden getroffen om hun ontwikkeling te bevorderen. Voor een betere efficiëntie op het terrein en met het oog op een ruime bewustmaking zullen de actoren van de stadsontwikkeling zoveel mogelijk bij de ondernomen acties worden betrokken.

Gelet op zowel de zorgwekkendere toestand van bepaalde soortengroepen als op de gewestelijke stedelijke context, zullen prioritair acties worden gevoerd op het vlak van de soorten van de vochtige gebieden en watergebieden, de bestuivende insecten en de soorten die aanwezig zijn in het stadscentrum.

Een van de beheersmaatregelen zal erin bestaan de effecten van de versnippering van de natuurlijke habitats tegen te gaan, en zo de vervoersinfrastructuren gemakkelijker doordringbaar te maken voor wilde dieren en planten. Hoewel ze zeer uitgestrekt en zeer goed beschermd zijn, lijden vooral de bosmilieus sterk onder de versnippering van hun habitats door het uiterst dichte wegnnet.

Het Gewest zal ook trachten de hinder aan te pakken die bepaalde soorten veroorzaken. Voor de invasieve uitheemse soorten zal in de eerste plaats aan preventie en bewustmaking van het publiek en de professionals worden gedaan. Op de tweede plaats komen opsporing en tijdig ingrijpen, en tot slot de controle en de verkleining van de populaties. Er wordt echter pas ingegrepen wanneer de bedoelde soorten echt hinder veroorzaken.

Voor de andere soorten zal de Regering toezicht op en controle van de populaties organiseren wanneer dit nodig blijkt in bepaalde problematische situaties. Waar mogelijk zullen partnerschappen worden gesloten met verschillende organisaties die kunnen ingrijpen op het vlak van het beheer van deze soorten. Indien nodig worden informatie- en bewustmakingscampagnes opgezet en kunnen subsidies worden toegekend.

Om de doeltreffendheid van deze acties te garanderen, zal het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een performant systeem van biodiversiteitsmonitoring uitwerken. Aanvullend bij de reeds ondernomen acties en conform de voorschriften van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud, zal de Regering erop toezien dat een vijfjaarlijks toezichtsschema wordt opgesteld, dat een monitoring omvat van het beheer van de gewestelijke groene ruimten. Ook zal worden gezorgd voor overdracht van de informatie over de natuur en de groene ruimten naar de verschillende overheidsinstanties die actief zijn op het gewestelijk grondgebied of op een deel daarvan.

Het vijfjaarlijks toezichtsschema zal worden opgesteld door Leefmilieu Brussel.

Vanuit de optiek een hoge biologische diversiteit te behouden op zijn grondgebied en bij te dragen tot de internationale doelstellingen ter zake, met tegelijk een goede integratie van de natuur in de stedelijke omgeving, verbindt de Regering zich ertoe de zes volgende maatregelen te treffen:

Nr.	Titel van de maatregel
15	De beheersplannen van de beschermde gebieden uitvoeren
16	Actieve beschermingsmaatregelen treffen voor de planten- en diersoorten die tot het erfgoed behoren
17	De doorlatendheid van de vervoersinfrastructuren voor de fauna verbeteren
18	Het beheer van de invasieve uitheemse soorten optimaliseren
19	Het beheer van de hinder door fauna en flora optimaliseren
20	Een toezichtsschema opstellen en uitvoeren voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora

6. DE BRUSSELAARS WAKKER SCHUDDEN EN OP DE BEEN BRENGEN VOOR NATUUR EN BIODIVERSITEIT

Een recent rapport van het Secretariaat van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit (SVBD, 2012) benadrukt dat contact met de natuur unieke leer- en opvoedingskansen biedt om nieuwe vormen van stedelijkheid voor te bereiden. Om de uitdagingen die verband houden met een duurzame en veerkrachtige stadsontwikkeling aan te gaan, is het belangrijk dat de stadsbewoners informatie krijgen over de natuur en bewust worden gemaakt. Experimenteren met natuur en biodiversiteit vormt bovendien een belangrijk onderdeel van de ontwikkeling van de kinderen (Louv, 2005).

Direct contact met de natuur is heilzaam voor lichaam en geest. Bovendien blijkt dat participatie van de burgers aan het beheer van de groene ruimten ervoor zorgt dat ze zich ook betrokken voelen bij deze ruimten en ze meer respecteren. Dit soort van betrokkenheid moet dan ook worden bevorderd.

FASTSTELLINGEN IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Opiniepeilingen bevestigen dat de Brusselse bevolking een sterke band heeft met de natuur en een aanzienlijke invloed heeft op het behoud van het groene karakter van de hoofdstad (Dedicated Research, 2011, Hendrickx & Koedam, 2010).

Niet iedereen is zich echter bewust van de rijkdom en de bijzonderheden van de stedelijke fauna en flora, en de waarde van de natuurlijke ruimten en de ecosysteemdiensten wordt vaak onderschat. Dit gebrek aan kennis brengt soms zelfs mee dat de regels voor gebruik van de openbare groene ruimten niet worden nageleefd, en dat gedrag wordt gesteld dat het behoud van de biodiversiteit kan schaden.

De privétuinen maken bijna een derde uit van de Brusselse groene ruimten (Leefmilieu Brussel, 2012), zodat in het beheer ervan zeker rekening moet worden gehouden met de biodiversiteit. Deze tuinen spelen immers een grote rol in de samenhang van het ecologisch netwerk: de grote tuinen van de woonwijken van Brussel vormen in zekere zin een nieuwe bosrand van het Zoniënwoud, terwijl de tuinen in de huizenblokken de natuur tot in het hart van de stad halen.

Zelfs indien ze geen tuin hebben, is er duidelijk belangstelling bij de bewoners voor fysiek contact met de natuur en tuinieren (Leefmilieu Brussel, 2012). Het aanbod van geschikte ruimtes voor dit type van activiteit is echter veel te klein voor de vraag.

Om deze uitdagingen aan te gaan, is er nood aan een degelijke bewustmaking, die inhoudt dat gebaren worden aangeleerd die respectvol zijn en gunstig voor de ontwikkeling van de natuur in de stad. Hoewel tal van bevoegde actoren al uiteenlopende initiatieven hebben genomen in die zin, blijft de vraag naar natuurworkshops veel hoger dan het aanbod. De steun aan organisaties in dit domein zou dus moeten worden vergroot.

De ontwikkeling van een globale communicatiestrategie zou bovendien meer kracht en samenhang kunnen geven aan de verschillende ondernomen acties.

DOELSTELLINGEN & MAATREGELEN

Om de uitdagingen op het vlak van informatie en bewustmaking van de burger aan te gaan, stelt het Gewest zich tot doel een algemene communicatiestrategie uit te werken, in overleg met de spelers in het veld. Hierbij moet wordt bepaald welke boodschap moet worden overgebracht, en welke de doelgroepen zijn. Er zullen regelmatig informatie- en bewustmakingscampagnes worden opgezet, gebruik makend van de bestaande tools en de moderne communicatiemiddelen zoals mobiele apps.

De verenigingen voor natuurbescherming staan dicht bij de burger en kunnen tips op maat geven. Zij zijn de bevoorrechte tussenschakels om de boodschap over te brengen aan de burger. De gewestelijke steun aan deze belangrijke spelers zal worden behouden en geoptimaliseerd om de nieuwe synergieën te stimuleren.

Om de contacten van de Brusselaars met de natuur te versterken en het respect voor de publieke groene ruimten en de uitrustingen ervan te bevorderen, zal het ontwerp en het participatief beheer van de groene ruimten in de buurt, zoals bijvoorbeeld de aanleg van perkjes rond bomen, worden aangemoedigd door de Regering.

Om deze doelstellingen te halen, verbindt de Regering zich ertoe de drie volgende maatregelen te treffen:

Nr.	Titel van de maatregel
21	Een algemene communicatiestrategie ontwikkelen
22	De steun aan organisaties op het vlak van bewustmaking en educatie verhogen
23	Het ontwerp en het participatieve beheer van de openbare groene ruimten bevorderen

7. HET BESTUUR INZAKE DE NATUUR VERBETEREN

Een natuurbesluit vereist een goede aansluiting bij de verschillende andere domeinen van het milieubeleid, en omgekeerd. De kwaliteit en beschikbaarheid van water en bodem vormen bepalende elementen voor de aanwezigheid van wilde dieren en planten en voor de ontwikkeling van planten- en dierengemeenschappen.

Partnerschappen en uitwisselingsplatformen zijn essentieel voor een doeltreffend natuurbeschermingsbeleid. De betrokken actoren kunnen mee het beleid bepalen en uitvoeren. Door overleg op grote schaal en de sterke betrokkenheid die ze bevorderen, kan deze benadering de verschillende actoren verantwoordelijkheid geven, maar ook de coherentie en de doeltreffendheid van de ondernomen acties vergroten. Vooral in crisistijden is een dergelijke aanpak belangrijk, wanneer budgetten en hulpbronnen beperkt zijn. Bovendien is samenwerking met stadsontwikkelaars en -inrichters onontbeerlijk voor een optimale integratie van de natuur in de stad, en dus om de doelstellingen en de maatregelen van dit plan uit te voeren.

Net als alle milieukwesties, houden de uitdagingen met betrekking tot de natuur niet op bij administratieve grenzen. Het is dan ook belangrijk om een goede coördinatie van het beleid aan weerskanten van die grenzen te verzekeren. Zich openstellen naar buiten toe, naar de andere gewesten, andere landen, vormt zowel een noodzaak als een kans om op de hoogte te blijven van de beste geldende praktijken en te putten uit de ervaringen van anderen.

FASTSTELLINGEN IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Op het terrein worden de taken van grondbeheer en inrichting en beheer van de Brusselse groene en blauwe ruimten gedeeld tussen tal van partijen, zowel openbare, semi-openbare als private.

Op gewestelijk niveau is Leefmilieu Brussel de referentiebeheerder, maar tal van parken, pleinen en zelfs enkele percelen van halfnatuurlijke landschappen vallen onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten, net als de waterlopen van derde categorie en de lokale wegen en de grond errond. Ook de beheerders van de vervoersinfrastructuren zijn sterk betrokken bij het beheer van de groene ruimten. Sommige grote domeinen, parken of ruigten en tal van tuinen en binnenterreinen van huizenblokken behoren dan weer tot het privé-domein, zelfs als ze eigendom zijn van publieke actoren. Ook zijn er organisaties die van natuurbeheer een van hun hoofdactiviteiten hebben gemaakt.

Vaak hebben de beheerders geen controle over de externe factoren die de kwaliteit van de groene ruimten beïnvloeden (hoeveelheid en kwaliteit van het water, aanvoer van pollutanten en organische stoffen, geluids- en lichtomgeving, enz.). De oplossing bestaat uit een geïntegreerd milieubeheer. In dit opzicht lijkt de invoering van het Waterbeheerplan, en vooral het deel over de ontwikkeling van het blauwe netwerk, van cruciaal belang voor de biologische kwaliteit van de Brusselse groene ruimten. De andere problemen die verband houden met pesticidegebruik, bodemkwaliteit, luchtkwaliteit en klimaat, lawaai en lichtvervuiling, beheer van afval dat de biodiversiteit kan beïnvloeden, ook vaak economische of volksgezondheidsproblemen, vormen vaak economische of volksgezondheidsproblemen. Net als voor de waterproblematiek worden deze kwesties behandeld in het kader van specifieke milieuplannen en -programma's. Om zeker te zijn dat de doelstellingen op het vlak van natuur en biodiversiteit in aanmerking worden genomen in deze plannen en programma's, moet er meer ruimte komen voor dialoog tussen de actoren.

Overigens is een nauwere samenwerking met de actoren in het domein van de stadsontwikkeling noodzakelijk voor een betere integratie van de biologische diversiteit in zijn stedelijke context.

Er is dus nood aan meer ruimte voor dialoog, coördinatie en toetsing van standpunten rond vragen die betrekking hebben op de plaats die de natuur moet krijgen in de stad en op de aangewezen manieren om de groene ruimten te beheren. Dit vereist in het bijzonder een revitalisering van de Brusselse Hoge Raad voor Natuurbehoud. Dit veronderstelt ook een sterkere coördinatie tussen de besturen die betrokken zijn bij het beheer van de natuurgebieden die tegelijk een bescherming als natuurlijk landschap en een bescherming als erfgoed genieten. Voor tal van beschermde natuurlijke landschappen zijn immers verschillende beschermingsstatuten van toepassing, als groene ruimte, beschermd landschap, Natura 2000-gebied, bosreservaat of natuurreservaat.

De partnerschappen tussen Leefmilieu Brussel en de openbare of private structuren, waaronder Brussel Mobiliteit, de NMBS en Infrabel, de Haven van Brussel, het bedrijf Solvay en het Belgisch Leger voor de site van het Militair Hospitaal van Neder-Over-Heembeek, voor het beheer van groene ruimten, verdienen uitbreiding en bestendiging.

Ook de lopende samenwerkingsinitiatieven tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Vlaams Gewest tonen de meerwaarde van overleg en intergewestelijke coördinatie. Deze moeten worden versterkt en geformaliseerd door de oprichting van een echte grootstedelijke gemeenschap.

HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST EN HET INTERNATIONALE BELEID

Net als de andere deelstaten van het land is het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een partij bij tal van verdragen betreffende de biologische diversiteit en de bescherming van de wilde fauna en flora: het Verdrag inzake watergebieden (wetlands) (Ramsar, 1971), het verdrag inzake de internationale handel in bedreigde dier- en plantensoorten (Washington, 1973), de Conventie over de bescherming van migrerende soorten (Bonn, 1979), het verdrag inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijk milieu in Europa (Bern, 1979), het Verdrag van de Verenigde Naties inzake biologische diversiteit (Rio, 1992), het Europees landschapsverdrag (Florence, 2000), enz. Het Gewest is ook verantwoordelijk voor de omzetting en de uitvoering van de Europese richtlijnen, waaronder richtlijn 92/43/EEG van de Raad inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad inzake het behoud van de vogelstand.

In toepassing van de bijzondere wet tot hervorming der instellingen vereisen de uitvoering van de EU-wetgeving en de bekrachtiging van de internationale verdragen vaak overleg of een vereniging van de gewestelijke regeringen. De Interministeriële conferentie Leefmilieu (ICM) groepeerde hiervoor de verschillende Ministers die bevoegd zijn voor het milieu in België.

De voorbereiding van de Belgische standpunten in het kader van de onderhandelingen, zowel in het kader van de Europese Unie als van de andere multilaterale instanties, gebeurt door het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM), dat bestaat uit de vertegenwoordigers (kabinetten en besturen) van de federale en gewestelijke overheden inzake leefmilieu en, in voorkomend geval, andere betrokken instanties. Het CCIM coördineert eveneens de uitvoering van de communautaire wetgeving en de multilaterale verdragen. Hierover worden thematische werkgroepen bijeengeroepen. Voor natuurbehoud en biodiversiteit vertegenwoordigt Leefmilieu Brussel het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in de Stuurgroep Biodiversiteit (coördinatie van de uitvoering van het VBD, follow-up van en participatie in de Europese en internationale onderhandelingen) en de Stuurgroep Natuur (onderhandelingen over en coördinatie van de uitvoering van de andere natuurdossiers), en tal van andere verbonden werk- en contactgroepen.

Tot slot is het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ook op vrijwillige basis betrokken bij verschillende internationale netwerken en programma's betreffende de instandhouding van de biodiversiteit en de ontwikkeling van de natuur in de stad (LAB-programma van ICLEI, FEDENATUR, enz.). Dankzij deze engagementen kan Brussel bijdragen aan de uitwisseling van goede praktijken tussen de deelnemers aan deze netwerken en programma's, op de hoogte blijven van deze materies en zijn betrokkenheid inzake integratie van de biodiversiteit in de stad bevestigen op internationale schaal.

HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST EN HET WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

Het aanmoedigen van wetenschappelijk werk en onderzoek in het domein van de natuur in de stad maakt deel uit van de acties die de Regering moet ondernemen in toepassing van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud (art. 5).

Zo doet Leefmilieu Brussel regelmatig een beroep op universiteiten en onderzoeksinstituten, en dit vooral in het kader van het toezicht op de biodiversiteit (Leefmilieu Brussel, 2012).

Wetenschappelijk werk en onderzoek maakt het mogelijk correct te informeren bij de besluitvorming, en kan zo bijdragen tot het halen van de doelstellingen van de ordonnantie inzake het behoud of het herstel, in een gunstige staat van instandhouding, van de natuurlijke habitats en de soorten van fauna en flora van communautair en gewestelijk belang, de invoering van een Brussels ecologisch netwerk en de integratie van de biologische diversiteit in zijn stedelijke context.

Om de dialoog tussen de besluitvormers en de wetenschappelijke gemeenschap te vergemakkelijken en het onderzoek te sturen in de richting van prioritaire domeinen voor publieke actie, werden onder de vlag van het "Belgian Biodiversity Platform" uitwisselingsplatformen ("Communities of Practice") gecreëerd rond de volgende thema's:

- de ecosysteemdiensten;
- de invasieve uitheemse soorten;
- de verbanden tussen biodiversiteit en volksgezondheid.

Voor zover hier hulpbronnen voor voorhanden zijn, neemt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ook deel aan uitwisselingen en volgt het de vorderingen van deze werken.

Het gebeurt ook dat Leefmilieu Brussel jonge onderzoekers begeleidt bij de vorderingen van hun onderzoek. Het Instituut organiseert bij gelegenheid seminars, waarop de resultaten worden voorgesteld, in zijn lokalen.

DOELSTELLINGEN & MAATREGELEN

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wil de transversaliteit en de samenhang van deze aanpak ontwikkelen door de ontmoetingen en uitwisselingen tussen de actoren die verantwoordelijk zijn voor het beheer van de groene ruimten en de publieke ruimte enerzijds, en de publieke en private actoren van de ontwikkeling en ordening van het Gewest anderzijds, te vergemakkelijken. Vanuit deze optiek zal de Regering erop toezien dat de samenstelling en de werkwijze van de Brusselse Hoge Raad voor Natuurbehoud de coördinatie, de samenwerking en het delen van ervaringen tussen de verschillende partijen die betrokken zijn bij het beleid, de plannen en de projecten die uitdagingen omvatten voor de instandhouding en de ontwikkeling van de natuur op het grondgebied van het Gewest, mogelijk maken.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zal overigens het nodige doen om partnerschappen te formaliseren en te promoten voor de inrichting en het ecologisch beheer van de groene ruimten, met het BROH, Brussel Mobiliteit, de gemeenten, de MIVB en de andere overheidsinstanties die belast zijn met de inrichting en het beheer van de publieke ruimten. Door doelstellingencontracten te sluiten wordt een kader geschapt voor de bestaande samenwerkingen en kunnen de verwachtingen en verbintenissen van elke partij worden toegelicht op het vlak van zowel de verwezenlijkingen op het terrein als de technische en/of financiële ondersteuning.

De Regering treft bovendien de nodige voorzieningen voor een betere coördinatie tussen de besturen die betrokken zijn bij het beheer van de natuurlijke gebieden die verschillende vormen van bescherming genieten.

Tot slot zal de Regering de nodige maatregelen treffen voor de doelmatige coördinatie van de groene en blauwe netwerken op grootstedelijke schaal.

Om deze doelstellingen te halen, verbindt de Regering zich ertoe de vier volgende maatregelen te treffen:

Nr.	Titel van de maatregel
24	De BHRN een echte "natuurplatform" laten invoeren
25	De "Natuurpartnerschappen" met het Gewest formaliseren door ondertekening van doelstellingencontracten
26	De aansluiting tussen verschillende systemen voor bescherming van de groene ruimten optimaliseren
27	De intergewestelijke samenwerking met betrekking tot de beheerstrategie voor de biodiversiteit versterken

Op Europees en internationaal vlak wil het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ook, aan de zijde van de andere deelstaten van het land, mee voortwerken aan de onderhandelingen en de uitvoering van het beleid. Bovendien wil het open blijven staan voor de wereld en zijn plaats als leider in het domein van de stedelijke duurzame ontwikkeling bestendigen. Daarom zal het blijven meewerken aan internationale uitwisselingsnetwerken en programma's in het domein van de biodiversiteit en de natuur in de stad.

Wat het wetenschappelijk onderzoek betreft, wil het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn acties voortzetten op het vlak van de stimulatie en de steun aan het wetenschappelijk onderzoek over natuur in de stad. Voor de toekomst wil het zich in het bijzonder wijden aan de volgende taken:

- de beoordeling van de staat van instandhouding van de natuurlijke habitats en de soorten die aanwezig zijn op het grondgebied van het Gewest;
- de ontwikkeling van het Brussels ecologisch netwerk;
- de integratie van de biodiversiteit in de stedelijke context en de beoordeling van de ecosysteemdiensten.

INTERACTIES TUSSEN DE VERSCHILLENDE GEWESTELIJKE BELEIDSLIJNEN

Krachtens artikel 9, §2, 5° van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud moet het Gewestelijk Natuurplan, in voorkomend geval, een lijst bevatten met de wettelijke bepalingen, plannen en programma's en de toepasselijke beschermingsmaatregelen die onverenigbaar worden geacht met het behalen van zijn doelstellingen.

Na analyse, met name in het kader van het milieueffectenrapport van het ontwerp van Gewestelijk Natuurplan, werden een aantal interacties geïdentificeerd, die ofwel gelijklopen ofwel uiteenlopen, tussen de bepalingen van de verschillende regelgevende teksten en gewestelijke stedenbouwkundige plannen en de doelstellingen van het natuurplan.

Geen van de bestudeerde voorschriften brengt de doelstellingen van het Gewestelijk Natuurplan in gevaar en geen enkel voorschrift is dus onverenigbaar met de doelstellingen. Deze doelstellingen kunnen aldus bereikt worden zonder dat er overleg dient te worden gepleegd in de zin van artikel 19, § 1 van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud.

De BPA en GemOP werden niet in detail geanalyseerd maar, gelet op de algemeenheid van het Gewestelijk Natuurplan en het verschil in doelstellingen tussen deze plannen, is het weinig waarschijnlijk dat hier sprake is van enige onverenigbaarheid. Tot hiertoe werd er geen onverenigbaarheid gerapporteerd aan Leefmilieu Brussel.

De belangrijkste geïdentificeerde interacties worden hieronder besproken en er worden een aantal mogelijkheden voorgesteld om de samenhang tussen de gewestelijke beleidslijnen te versterken.

INTERACTIES MET ANDERE MILIEUBELEIDSLIJNEN

INTERACTIE MET HET WATERBEHEERSPLAN

De verwezenlijking van het Waterbeheersplan is een verplichting die voortvloeit uit de Kaderrichtlijn Water, die naar Brussels recht is omgezet met de Kaderordonnantie Water.

Het Waterbeheersplan 2016-2021 in opmaak tracht een antwoord te bieden op de grote belangrijke vragen in verband met het waterbeheer in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest om het water en het watermilieu opnieuw in goede staat te brengen en om overstromingsrisico's beter te beheren. Het WBP 2016-2021 zal dezelfde 8 pijlers naar voren schuiven als het WBP 2009-2015 en zal het overstromingsthema volledig integreren.

Er zijn tal van interacties tussen het natuurplan en het Waterbeheersplan. Water is inderdaad een belangrijke component van de ecosystemen en het draagt sterk bij tot de versterking van de perceptie van natuur door de stedelingen door de specifieke component die het aan het landschap toevoegt.

De tabel hieronder geeft de belangrijkste elementen weer van het ontwerp van Waterbeheersplan (werkdokument van 23 maart 2015) die in interactie treden met het Gewestelijk Natuurplan. Als de interacties uiteenlopen, dan worden er mogelijkheden voorgesteld om de samenhang met de doelstellingen van het Gewestelijk Natuurplan te versterken. De lezer zal opmerken dat deze analyse is uitgevoerd op basis van een werkdokument dat beperkt blijft tot de pijlers 1, 2, 5 en 6. De hieronder weergegeven suggesties hebben betrekking op dit document en hun relevantie moet dus worden geanalyseerd in functie van de definitieve versie van het plan.

Beoogde delen van het plan	Beoogde delen van het Gewestelijk Natuurplan	Mogelijkheden om synergieën te versterken
Pijler 1: toezien op een kwalitatief beheer van de oppervlaktewaterlichamen, de grondwaterlichamen en de beschermde gebieden Pijler 2: het oppervlaktewater en het grondwater kwantitatief beheren	Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken Doelstelling 4: het ecologisch beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken Doelstelling 5: onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen	Mogelijke gelijklopende interacties We onderstrepen evenwel het belang van de volgende elementen: • Men moet een analyse overwegen van de ligging van de overstorten ten opzichte van de meer kwetsbare zones vanuit het oogpunt van de biodiversiteit. Het is belangrijk om beschermde zones/zones die kwetsbaar zijn vanuit het oogpunt van de biodiversiteit te beschermen tegen de risico's van verontreiniging. • Het creëren van open beddingen is van cruciaal belang voor het biologisch leven. Zelfs een beperkte bedekking creëert een onoverkomelijke barrière voor de biodiversiteit. Op plaatsen waar kritische afstanden worden bereikt die niet kunnen worden vermeden (doorgang onder wegen en/of gebouwen) zijn ondersteunende maatregelen vereist om de impact van de overdekking van de waterlopen op de aquatische biodiversiteit en de biodiversiteit van de bermen te beperken. • De projecten voor de heraanleg van de oevers moeten in een continuüm worden ontworpen, in samenwerking met de beheerders van de aangrenzende zones. De ontwikkeling van de biodiversiteit en de natuur mag niet beperkt blijven tot de oever in de strikte zin. • De bekommernis om de vrije doorgang van vissen te waarborgen moet worden uitgebreid naar de hele biodiversiteit van het aquatisch milieu en de bovengrondse/amfibische diersoorten die in vochtige milieus leven. Het betreft vaak soorten die ook beschermd zijn en die gerichte maatregelen vereisen. • Maatregelen 1.22 en 1.23 betreffende enerzijds de herinrichting van zones die bevorderlijk zijn voor de ontwikkeling van de aquatische fauna en flora en anderzijds het handhaven van een debiet en een minimale waterdiepte voor de Zenne kunnen niet los worden gezien van het belang van de variaties in de waterstanden voor de fauna en de flora. • Er is evenwel een zekere voorzichtigheid geboden wat betreft de herbestemming van sommige vijvers tot vijvers om te vissen. De voorkeur dient uit te gaan naar een natuurlijke terugkeer van de visfauna door een algemene verbetering van de kwaliteit van de waterlopen en waterlichamen. Het uitzetten van vissen moet zoveel mogelijk vermeden worden. • Wat de studie over de terugkeer van het water van de Neerpedebeek en de Molenbeek naar de Senne betreft, dient men rekening te houden met de impact van deze oplossing op de ecologische continuïteit van de waterlopen en, moet men, in voorkomend geval, ondersteunende maatregelen zoeken.

Pijler 5: overstromingsrisico's voorkomen en beheeren	Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken Doelstelling 4: het ecologisch beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken	Mogelijk uiteenlopende interacties in de zin dat het normaliseren van de debieten niet bevorderlijk is voor de ontwikkeling van belangrijke elementen van de aquatische biodiversiteit die afhankelijk zijn van het ritme van de waterstanden om zich te ontwikkelen. De verbetering van de waterafvoercapaciteit van de zomerbedding van de waterlopen mag ook niet ten koste van de fauna en de flora gebeuren. Het plan zou moeten verduidelijken dat het niet tot doel heeft om de beekbeddingen sterker te mineraliseren, om afgesneden of "dode arm" zones, eventueel op kunstmatige wijze, te handhaven, en om alle ondersteunende maatregelen te voorzien om de impact van deze maatregelen op de fauna en flora te compenseren. In het kader van het ruimen van kreupelhout op de oevers (in het bijzonder langs de Senne) zou het plan gerichte maatregelen moeten voorzien om de verspreiding van invasieve soorten die vaak langs de waterlopen groeien (duizendknoop, balsemien, enz.) te verhinderen en om deze progressief uit te roeien. De in de open lucht verspreide waterkeringen vertonen daarentegen een positieve interactie met de doelstellingen van het Natuurplan. Verder wijzen we op de mogelijk positieve gevolgen voor de natuur van het behoud en het herstel van overstromingszones. De ontwikkeling van de biodiversiteit zou een prioritaire doelstelling moeten zijn in de zones die een beschermingsstatuut genieten (natuurreservaten/Natura 2000-gebieden); de beheersing van de overstromingen in deze gebieden zouden dienovereenkomstig moeten worden gepland.
Pijler 6: het water opnieuw integreren in de leefomgeving	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken	Pijler 6 vertoont globaal genomen een gelijklopende interactie met de doelstellingen 1 en 2 van het Natuurplan. Toch moet er een bijzondere aandacht uitgaan naar de mogelijke gevolgen van een toename van de bezoekers in de groene ruimten als gevolg van de "blauwe wandeling".

INTERACTIE MET HET PROGRAMMA VOOR PESTICIDENREDUCTIE

De Europese "pesticidekaderrichtlijn" (2009/128/EG) wordt met de ordonnantie van 20 juni 2013 betreffende een pesticidegebruik dat verenigbaar is met de duurzame ontwikkeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in gewestelijk recht omgezet. De ordonnantie beperkt sterk het pesticidegebruik in openbare ruimtes, risicozones voor de gezondheid van de mens (scholen, rusthuizen, ziekenhuizen, enz.) en voor het leefmilieu (natuur- en bosreservaten, Natura 2000-zones, watermilieus, enz.). Vermits er verschillende bevoegdheden samenkomen, was er voor de omzetting coördinatie nodig tussen de vier gefedereerde Belgische entiteiten. Die coördinatie vindt plaats in de Napan Task Force. Naast de ordonnantie voorziet men in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ook in verschillende besluiten.

De richtlijn legt overigens elke lidstaat een "nationaal actieprogramma" op, met als bedoeling de risico's en de gevolgen van pesticidegebruik voor de gezondheid van mens en leefmilieu te verminderen. Het nationaal actieplan of NAPAN bevat en bundelt het federale programma voor de reductie van Pesticiden (PRPB) en de 3 gewestelijke actieprogramma's. Voor het Brussels Gewest gaat het over het Gewestelijk Programma voor Pesticidenreductie (GPPR-BHG).

Het GPPR-BHG voor de periode 2013-2017 omvat 35 acties met als referentie "BHG", specifiek voor het Gewest en aangestuurd door Leefmilieu Brussel. De 6 acties met als referentie "BEL" worden gezamenlijk op Belgisch niveau gerealiseerd. Pesticiden bestaan uit enerzijds gewasbeschermingsmiddelen die worden gebruikt tegen plantenziektes, plantenverdelgers en ongewenste planten (onkruidverdelgers, insecticiden, fungiciden, groeistoffen, enz.) en anderzijds biociden (andere categorie van pesticiden die niet ter bescherming van planten worden gebruikt (ontsmettingsmiddelen, huishoudelijke insecticiden, enz.)), maar toch hebben de acties in de verschillende programma's voornamelijk betrekking op de gewasbeschermingsmiddelen. Slechts enkele acties strekken zich uit tot de biociden die nog niet in de Europese pesticidekaderrichtlijn aan bod komen.

Het GPPR-BHG en het natuurplan neigen op tal van punten naar elkaar toe en streven onder meer naar een vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en het aangaan van praktijken van alternatief beheer (geïntegreerd, gedifferentieerd en/of ecologisch, enz.) die een globale verbetering van het leefmilieu zouden kunnen opleveren, gunstig zijn voor de biodiversiteit en voor de versterking van de ecosysteemdiensten.

Onderstaande tabel geeft een duidelijker overzicht van de voornaamste synergieën.

Beoogde programmadelen	Beoogde delen van het Gewestelijk Natuurplan	Mogelijkheden om synergieën te versterken
Certificering van de kennis van de professionele gebruikers en de verdelers van gewasbeschermingsmiddelen <i>Acties BHG 2.2 tot 2.4</i>	Doelstelling 4: het ecologische beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken	Gelijklopende interactie De invoering van verplichte opleidingen om gewasbeschermingsmiddelen veilig te gebruiken en met hun alternatieven aan de slag te gaan moet leiden tot het algemenere gebruik van geïntegreerde bestrijdingstechnieken (worden overigens verplicht) en tot een algemener ecologisch en gedifferentieerd beheer van de groene en de openbare ruimten.
Bewustmaking en voorlichting van het grote publiek <i>Acties BHG 4.2 tot 4.13</i>	Doelstelling 4: het ecologische beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken Doelstelling 6: de Brusselaars wakker schudden en op de been brengen voor biodiversiteit	Gelijklopende interactie Het GPPR-BHG moet een communicatieplan opstellen dat is toegespitst op de gevaren van pesticiden en op het promoten van de alternatieven. Orgelpunt is de jaarlijkse organisatie van de Week zonder Pesticiden (20-30 maart). Dit communicatieplan wordt dankbaar verwerkt in de communicatiestrategie zoals bedoeld onder punt 6, maatregel 21 van het Gewestelijk Natuurplan, toch voor wat de milieuaspecten betreft. Het Programma doet bovendien specifieke maatregelen aan de hand om alternatieve technieken voor de aanleg en het onderhoud van privétuinen (BHG 4.5) en collectieve moestuinen (BHG 4.12) aan te moedigen, alsook om het voorbeeldige beheer door verscheidene actoren te promoten (BHG 1.8); deze acties hangen samen met doelstelling 4 van het Gewestelijk Natuurplan.

Voorlichting en begeleiding van de beheerders van openbare ruimten, professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen en beheerders van plaatsen en gebouwen die door kwetsbare bevolkingsgroepen worden gebruikt	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren Doelstelling 2: het gewestelijke groene netwerk versterken	Mogelijk gelijklopende interactie Hoewel ze verder reiken dan het loutere milieukader, met name omwille van overwegingen aangaande de volksgezondheid, blijken de doelstellingen rond bewustmaking, voorlichting, netwerking en begeleiding van de professionals zoals bedoeld in het GPPR-BHG fundamenteel te stroken met doelstelling 4 van het Gewestelijk Natuurplan.
<i>Acties BHG 5.1 tot 5.7</i>	Doelstelling 3: de uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten Doelstelling 4: het ecologische beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken	Actie GPPR-BHG 5.1 die voorziet in de oprichting van een "pool voor gedifferentieerd beheer" bij Leefmilieu Brussel, en maatregel 8 van het GNP, die voorziet in een "natuurfacilitatordienst", ook bij Leefmilieu Brussel, bieden veel mogelijkheid tot synergie; om de middelen gezamenlijk te benutten zullen beide entiteiten, zodra ze actief zijn, worden gefuseerd. Via deze cel is het onder andere mogelijk om tot optimale synergieën tussen het Programma en doelstellingen 1 en 2 van het Plan te komen en zo te vermijden dat professionals de ruimten die ze beheren of hebben uitgedacht uit onderhoudsgemak buitensporig laten vereenvoudigen en/of mineraliseren, ten nadele van de vergroening en het potentieel om biodiversiteit binnen te halen. Er zal vooral aandacht uitgaan naar de dichtstbevolkte gebieden, de onmiddellijke omgeving van wegen, gebouwen en interstitiële ruimten.
Bescherming van het watermilieu en van specifieke gebieden tegen gewasbeschermingsmiddelen	Doelstelling 5: onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen Doelstelling 6: de Brusselaars wakker schudden en op de been brengen voor biodiversiteit	Mogelijk gelijklopende interactie Acties BHG 9.1 en 9.2 van het GPPR-BHG beogen een identificatie en een specifieke bewustmaking van de bewoners en gebruikers van goederen die gelegen zijn in kwetsbare gebieden met verhoogde risico's, met name de beschermde gebieden (natuurreervaten, Natura 2000-gebieden, beschermde waterwingebieden); ze sluiten aan bij doelstelling 6 van het Gewestelijk Natuurplan.
<i>Acties BHG 4.1 tot 4.9</i>		

INTERACTIES MET HET ENERGIE-, LUCHT- EN KLIMAATPLAN

Het BWLKE, ordonnantie goedgekeurd in 2014, tot instelling van een Energie-, lucht- en klimaatplan. De Regering keurde op 2 april 2015 bij tweede lezing een ontwerpplan goed met het oog op het instellen van een openbaar onderzoek.

De tabel hieronder geeft de belangrijkste elementen weer van het ontwerp van Energie-, lucht- en klimaatplan die in interactie treden met het Gewestelijk Natuurplan. Als de interacties uiteenlopend zijn, dan worden er mogelijkheden voorgesteld om de samenhang met de doelstellingen van het Gewestelijk Natuurplan te versterken.

Beoogde delen van het ontwerpplan	Beoogde delen van het Gewestelijk Natuurplan	Mogelijkheden om synergieën te versterken
Pijler 1: Gebouwen	Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken Doelstelling 3: de uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten Doelstelling 5: onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen	De interactie met het Natuurplan is uiteenlopend wat betreft de isolatiemaatregelen van een bestaand gebouw die het plan zou moeten aanbevelen. De isolatie van gebouwen en vooral van dakverdiepingen en aanhorigheden (dichten van gevelopeningen, enz.) zou kunnen leiden tot een verlies van habitat voor sommige, vaak beschermde, diersoorten. Het zou daarom nuttig zijn om te onderzoeken of het niet opportuun zou zijn om milderende maatregelen te treffen zoals de integratie in het gebouw van inrichtingen die bevorderlijk zijn voor de fauna, zodat de energieprestaties verbeteren zonder dat dit gepaard gaat met een verlies van habitat.
Pijler 4: Stadsplanning	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken Doelstelling 3: de uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten Doelstelling 5: onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen	Gelijklopende interactie: <i>"De verbetering van de openbare ruimten en het vergroten van kwalitatieve groene ruimten in het binnenste stadsdeel zijn ook prioritair. De dichtst bevolkte zones moeten het voorwerp uitmaken van bijzondere maatregelen om de gezondheid van de bevolking en hun levenskwaliteit te beschermen. Een van de grootste uitdagingen is zonder twijfel de coördinatie van de verschillende acties, die moeten worden uitgesplitst naar de verschillende competenties (ruimtelijke ordening, mobiliteit, milieu, ...) en de verschillende bestuursniveaus (gewest, gemeenten, bedrijven, bewoners ...)."</i>

Pijler 6: aanpassing aan de klimaatveranderingen

Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren

Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken

Gelijklopende interactie

"Om bij te dragen tot een betere stedelijke comfort, en des te meer in het kader van de klimaatverandering, is het essentieel om de begroening van het Gewest te versterken. Groene ruimten zijn immers een sterk regulerende factor voor de warmte en kunnen het stedelijke hitte-eilandeffect temperen. Ze kunnen toevluchtsoorden voor de bevolking zijn, vooral voor de meest kwetsbare bevolkingsgroepen in het centrum van de stad, die minder gemakkelijk toegang hebben tot toevluchtszones dan bewoners die verder van het centrum wonen. Tot slot dragen groene ruimten bij aan de strijd tegen overstromingen door een deel van de neerslag te absorberen."

INTERACTIES MET HET GELUIDSPLAN

Om een echt geïntegreerd beleid inzake geluidshinder te leiden, heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 1997, een specifieke wetgeving goedgekeurd: de ordonnantie betreffende de strijd tegen geluidshinder in een stedelijke omgeving. Het doel is om het welzijn van de bevolking te verzoenen met de behoefte aan mobiliteit, economische activiteiten en recreatie.

In juni 2000 werd deze regelgeving bekrachtigd met een eerste Geluidsplan. Op 2 april 2009 keurde de Brusselse Regering een tweede Geluidsplan goed. Dat laatste liep van 2008 tot 2013.

De tabel hieronder geeft de belangrijkste elementen weer van het Geluidsplan die in interactie treden met het Gewestelijk Natuurplan. Als de interacties uiteenlopend zijn, dan worden er mogelijkheden voorgesteld om de samenhang met de doelstellingen van het Gewestelijk Natuurplan te versterken.

Beoogde delen van het plan

Beoogde delen van het Gewestelijk Natuurplan

Mogelijkheden om synergieën te versterken

Voorschrift 15. Rustzones herstellen in de lawaaierige parken en groene ruimten

Voorschrift 1.b. 'Rustige zones' definiëren

Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren

Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken

Mogelijke gelijklopende interactie

De inrichting van rustige zones in groene ruimten is mogelijk gunstig op de relatie tussen mens en natuur. Rust is overigens ook gunstig om fauna aan te trekken, vooral soorten die gevoelig zijn voor geluid: vogels, amfibieën en zoogdieren bij de gewervelde dieren en tweevleugeligen en rechtvleugeligen bij de insecten.

Het plan zou evenwel ook biodiversiteit moeten opnemen in de lijst met de te overwegen uitdagingen. De inrichting van rustige zones met behulp van de door het plan beoogde maatregelen, zou immers barrières kunnen vormen voor diersoorten en zo bijdragen tot de versnippering van de habitats. Bij de uitvoering van het plan zou daarom ook rekening moeten worden gehouden met voorzieningen die de fauna helpen om deze hindernissen te overwinnen.

INTERACTIES MET DE BELEIDSLIJNEN INZAKE RUIMTELIJKE ORDENING EN VERFRAAIING VAN DE STAD

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kent sinds een aantal jaren een sterke demografische groei. Uit prognoses blijkt dat deze groei zich in de komende jaren zal verderzetten (het ontwerp van GPDO gaat uit van 170.000 nieuwkomers in de periode 2010-2020). We onderstrepen verder dat de stad ook op andere vlakken grote veranderingen meemaakt: de uitdaging van de internationalisering (met name vanwege haar rol als politiek en administratief centrum), de uitdaging wat betreft mobiliteit, enz.

Als gevolg van het demografisch gegeven, onder andere, kent de stad een aanzienlijke en constante verdichting. Samenvattend gesteld, vindt deze verdichting plaats ofwel binnen de bestaande stedelijke infrastructuur ofwel in het kader van de verstedelijking van niet bebouwde ruimten.

In het eerste geval vertaalt zich dat in:

- gemiddeld kleinere woningen;
- de herbestemming van gebouwen of delen van gebouwen die in eerste instantie niet bestemd waren voor bewoning.

Dit eerste geval heeft geen significante directe impact op de natuur.

Het tweede geval vertaalt zich in:

- uitbreidingen van bestaande gebouwen ten koste van soms groene ruimten (meer grondinname door de gebouwen);
- de activering van onroerend goed dat weinig of niet wordt gebruikt (ruigten, ...) door private of openbare initiatieven.

Dit tweede geval van stadsverdichting vindt noodzakelijkerwijs plaats op gronden die momenteel weinig bebouwd zijn of braak liggen. De impact hiervan op de natuur is dan ook groot.

Daarbij komt nog dat de bevolkingsgroei ongetwijfeld zal leiden tot een verhoogde 'behoefte aan groen' van de bevolking, een behoefte die proportioneel is met de bevolkingstoename. Deze verhoogde behoefte zal er ook voor zorgen dat druk op de natuurlijke ruimten wordt opgevoerd (meer volk, meer betreding, enz.).

De balans van de verschijnselen die hierboven kort zijn beschreven, kan een negatief effect hebben op de natuur in de stad. Deze impact moet niet alleen gezien worden als een vermindering van de oppervlakte aan natuur, maar ook in bredere zin als een daling van de biodiversiteit en een verminderde toegang van de Brusselaars tot de natuur. Daarom is het belangrijk dat het Natuurplan beschouwd wordt als een van de Brusselse plannen waarmee rekening moet worden gehouden bij de ruimtelijke ordening van de ontwikkeling van het Gewest.

De verdichting wordt geregeld door een regelgevend kader dat geldt voor stedelijke plannen en projecten, waarvan de belangrijkste: het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening (BWRO), het Gewestelijk Bodembestemmingsplan (GBP), de Bijzondere Plannen van Aanleg (BPA), de Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening (GSV), de Zonale Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening (ZGSV) en de Gemeentelijke Stedenbouwkundige Verordeningen (GemSV). Ze wordt ook op beleidsniveau gesteund en gestuurd door de ontwikkelingsplannen (zie onder andere het ontwerp GPDO in opmaak).

Het Gewestelijk Natuurplan is rechtstreeks gelinkt aan deze stadsverdichting.

Doelstelling 3 vertoont de belangrijkste interactie: "de uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten".

Deze doelstelling interageert met de verschillende bestaande plannen en reglementen die verder worden genoemd. Concreet zet maatregel 9 aan tot een denkoefening over de mechanismen die moeten worden ingesteld om een netto biodiversiteitsverlies als gevolg van de plannen en projecten te vermijden.

De andere doelstellingen en maatregelen van het Gewestelijk Natuurplan die deze interactie vertonen, zijn:

DE TOEGANG VAN DE BRUSSELAARS TOT DE NATUUR VERBETEREN (DOELSTELLING 1)

Deze doelstelling heeft rechtstreeks te maken met de verdichting, door de stijging van de 'behoefte aan natuur' die gepaard gaat met het stijgende bevolkingsaantal.

Verder zijn er ook interacties doordat een deel van de beoogde sites die een antwoord moeten bieden op de stadsverdichting (zie GPDO hieronder) ook geïdentificeerd zijn als strategische sites die moeten beantwoorden aan de behoefte van de bevolking aan natuur (ruigten en braakliggende gronden zoals bedoeld in maatregel 1).

HET GROENE NETWERK VAN HET GEWEST VERSTERKEN (DOELSTELLING 2)

Het groene gewestelijke netwerk zal mogelijk de effecten ondervinden van de stadsverdichting in de uitvoeringsmodaliteiten van de projecten.

De stadsverdichting die wordt uitgevoerd op gronden die momenteel groen zijn, zal wellicht leiden tot een netto lokaal verlies van biodiversiteit. Dit verlies zal op zijn beurt een impact hebben op de ecologische functies van het groene netwerk.

HET ECOLOGISCH BEHEER VAN DE GROENE RUIMTEN UITBREIDEN EN VERSTERKEN (DOELSTELLING 4)

Deze doelstelling interageert met de effecten van de verdichting in die zin dat een ecologisch beheer van de groene ruimten een element kan zijn dat bijdraagt aan het beheer van de effecten van de verdichting op de biodiversiteit.

INTERACTIES MET HET BWRO

Het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening (BWRO) bepaalt en bestuurt de belangrijkste mechanismen van ruimtelijke ordening in Brussel. Het vormt ook de juridische basis voor stedenbouw in Brussel. Het BWRO stelt ook enkele stedenbouwkundige instrumenten vast die bedoeld zijn om de ruimtelijke ordening en stedenbouw te regelen en te controleren:

- de strategische plannen: GewOP/GPDO en GemOP
- de bestemmingsplannen: GBP en BPA
- de les stedenbouwkundige reglementen: GSV et GemSV.

De tabel hieronder verduidelijkt de belangrijkste elementen van het BWRO die kunnen worden versterkt voor een betere ondersteuning van de doelstellingen van het Gewestelijk Natuurplan.

Beoogde voorschriften	Beoogde delen van het Gewestelijk Natuurplan	Mogelijkheden om synergieën te versterken
Artikel 153, §2 betreffende het verlenen van afwijkingen en het definiëren van voorwaarden voor een goede ruimtelijke inrichting	Doelstelling 3: de uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	Het zou interessant zijn om de afwijkingen betreffende de inrichting van bouwvrije stroken, zijdelingse inspringstroken en gebieden voor loeren en tuinen ook te onderwerpen aan de bekendmakingsmaatregelen.

INTERACTIES MET HET ONTWERP VAN GPDO

Er wordt momenteel gewerkt aan een Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling dat een antwoord moet bieden op de uitdagingen die verband houden met de bevolkingsexplosie, de sociale en ruimtelijke polarisatie, de werkloosheid, de stadsvlucht van onder andere de gemiddelde inkomens, de schaarste van natuurlijke hulpbronnen en de vervuiling. De Regering wil hiermee de ontwikkeling van Brussel onderbouwen door *"een gecontroleerde verdichting, een duurzame mobiliteit, een versterking van de sociale gemengdheid en de mogelijkheid om, in het kader van een multipolaire stad, elke Brusselaar toegang te verschaffen tot de lokale diensten die nodig zijn voor zijn ontplooiing."*

De tabel hieronder geeft de belangrijkste elementen weer van het ontwerp van Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling die in interactie treden met het Gewestelijk Natuurplan. Als de interacties uiteenlopend zijn, dan worden er mogelijkheden voorgesteld om de samenhang met de doelstellingen van het Gewestelijk Natuurplan te versterken.

Beoogde delen van het ontwerp van GDPO	Beoogde delen van het Gewestelijk Natuurplan	Mogelijkheden om synergieën te versterken
Prioritaire doelstellingen		
Prioriteit 1, Strategie 1: Het productiepotentieel van de woningen mobiliseren (verdichting in de bestaande bebouwde ruimten)	Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken Doelstelling 3: de uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	Mogelijk uiteenlopende interactie in die zin dat de bevolkingsgroei als gevolg kan hebben dat de druk op de groene ruimten toeneemt door meer bezoeken, meer betreding, enz. Om de mogelijk negatieve effecten van dit verschijnsel te matigen, is het wenselijk dat men in het GPDO het belang benadrukt van de ontwikkeling van onthaalstrategieën voor het publiek in de groene ruimten benadrukt en van meer begroening van het stadscentrum. Mogelijk gelijklopende interactie in de zin dat een zware renovatie van de huidige gebouwen een uitgelezen kans zou bieden om deze gebouwen conform de huidige normen te maken (groendaken, enz.).
Prioriteit 1, Strategie 3: Een gecontroleerde verdichting: Instrument 1 Van de verdichting van het huidige weefsel	Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken	Mogelijk uiteenlopende interactie in die zin dat de bevolkingsgroei als gevolg kan hebben dat de druk op de groene ruimten toeneemt door meer bezoeken, meer betreding, enz. Om de mogelijk negatieve effecten van dit verschijnsel te matigen, is het wenselijk dat men in het GPDO het belang van de ontwikkeling van onthaalstrategieën voor het publiek in de groene ruimten definieert alsook het belang van een
Prioriteit 1, Strategie 3: Een gecontroleerde verdichting: Instrument 1 Van de verdichting van het huidige weefsel	Doelstelling 3: de uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	Mogelijk uiteenlopende interactie in de zin dat een uitbreiding van de bestaande bebouwing ten koste kan gaan van de thans aan de natuur toegekende directe omgeving van gebouwen.
Prioriteit 2, Strategie 2: Openbare ruimten en groene ruimten als ondersteuning van de kwaliteit van de leefomgeving Instrument 1: Een betere kwaliteit van het leefmilieu in alle wijken	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren	Soms gelijklopende interactie (wanneer de maatregel leidt tot meer vergroening in de gemineraliseerde wijken) en bedreiging wanneer het belang dat aan de verschillende paden wordt toegekend ten koste gaat van de aanwezige natuur.
Prioriteit 2, Strategie 2: Openbare ruimtes en groene ruimten als ondersteuning van de kwaliteit van de leefomgeving Instrument 2: Meer grondinname voor openbare ruimte en groene zones in dichtbevolkte wijken	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren	Gelijklopende interactie

Hefbomen voor gebiedsgebonden acties

Hefboom nr. 1, Strategie 1: Multipolaire ontwikkeling Instrument 1: prioritaire ontwikkelingspolen	Doelstelling 3: de uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	Mogelijk gelijklopende interactie voor de polen die momenteel globaal genomen sterk ondoorlatend zijn (kanaalpool) Interactie afhankelijk van de acties voor de polen met een zekere aanwezigheid van groene ruimten (Heizel, Reyers, Thurn & Taxis). Mogelijk uiteenlopende interactie voor de niet of weinig bebouwde zones (Josaphat, Hippodroom van Bosvoorde, Schaarbeek-Vorming). De impact van de verdichting op deze polen is sterk afhankelijk van de huidige situatie en van de ambities op het vlak van natuur, die sterk uiteenlopend zijn per pool. Een netto globaal verlies valt niet uit te sluiten.
Hefboom nr. 1, Strategie 1: Multipolaire ontwikkeling Instrument 2: specifieke ontwikkelingspolen (universiteitscampussen en verlaten, te saneren terreinen)	Doelstelling 3: de uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	De interactie is uiteenlopend vooral wat betreft de beoogde universiteitscampussen (ULB-VUB Plein, VUB Laerebeek, UCL Woluwe). Een netto verlies van biodiversiteit is niet ondenkbaar indien deze zones worden verdicht.
Hefboom nr. 1, Strategie 1: Multipolaire ontwikkeling Instrument 3: de polen van de tweede kroon te verdichten en/of verstedelijken	Doelstelling 3: de uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	De interactie is uiteenlopend. Een netto verlies van biodiversiteit is niet ondenkbaar indien deze zones worden verdicht.
Hefboom nr. 2, Strategie 1: Het groene netwerk	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken	Gelijklopende interactie
Hefboom nr. 2, Strategie 2: Versterking van de milieu-integratie van de gewestwegen	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken Doelstelling 3: de uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten Doelstelling 4: het ecologisch beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken	Gelijklopende interactie

Hefboom nr. 2, Strategie 3:
Bescherming van de biodiversiteit

Doelstelling 1: de
toegang van de
Brusselaars tot de
natuur verbeteren

Doelstelling 2: het
groene netwerk
van het gewest
versterken

Doelstelling 3: de
uitdagingen op het
vlak van natuur
opnemen in de
plannen en
projecten

Doelstelling 4: het
ecologisch beheer
van de groene
ruimten uitbreiden
en versterken

Doelstelling 5:
onthaal van wilde
dieren en planten
en
stadsontwikkeling
met elkaar
verzoenen

Gelijklopende interactie

INTERACTIES MET HET GBP

Het Gewestelijk Bodembestemmingsplan, kortweg GBP, is het referentieplan van ruimtelijke ordening voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het GBP heeft betrekking op het gehele Gewest, is uniek en legt een algemene zonering vast.

Het GBP legt algemene voorschriften voor alle zones en bijzondere voorschriften voor elke zone afzonderlijk vast. De *bosgebieden*, de *groene zones* en de *parkzones* maken deel uit van het geheel van *groene ruimten* waar de interventies en werken onderworpen zijn aan bijzondere bekendmakingsregels, behalve als deze interventies en werken de bosinrichting en de beheersplannen naleven in toepassing van het Bosbouwwetboek of de wetgeving betreffende de bescherming van de natuur.

Er wordt een '*non aedificandi*' zone van 60 m teruggebracht naar 30 m onder bepaalde voorwaarden opgetrokken rondom de bossen en wouden.

Het GBP heeft een reglementaire waarde.

De tabel hieronder verduidelijkt de belangrijkste elementen van het Gewestelijk Bodembestemmingsplan die kunnen worden versterkt voor een betere ondersteuning van de doelstellingen van het Gewestelijk Natuurplan.

Beoogde voorschriften	Beoogde delen van het Gewestelijk Natuurplan	Mogelijkheden om synergieën te versterken
Voorschrift 0.2. (aanleg groene ruimten)	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken Doelstelling 3: de uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	Gelijklopende interactie die kan worden versterkt, met de volgende acties bijvoorbeeld: • de aanleg van groene ruimten bevorderen – en niet alleen toestaan – in alle zones, in het bijzonder in de zones die kampen met een tekort aan openbare groene ruimten • de verplichte grondoppervlakte van 5000 m² voor de inrichting van groene ruimten verlagen • verduidelijken dat de inrichting en het beheer van groene ruimten de aanwezigheid van inheemse flora en wilde fauna bevorderen • een minimale dikte van de grondlaag opleggen
Voorschrift 0.5. (bekendmakingsmaatregelen voor grote projecten)	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken Doelstelling 3: de uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	Gelijklopende interactie die kan worden versterkt door ook de projecten met een oppervlakte van minder dan 3.000 m² die in of aan de rand van het ecologische netwerk gelegen zijn, te onderwerpen aan de bijzondere bekendmakingsmaatregelen.
Voorschrift 0.6. (kwaliteit van de binnenterreinen van huizenblokken)	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken Doelstelling 3: de uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	Gelijklopende interactie waarvan de toepassing versterkt zou moeten worden
Voorschrift 0.12. (inrichting van een openbare groene ruimte als voorwaarde voor huisvestingsverlies).	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken Doelstelling 3: de uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	Gelijklopende interactie waarvan de toepassing versterkt zou moeten worden Zou ook kunnen uitgebreid worden naar andere gevallen zoals bijvoorbeeld een voorwaarde voor de toekenning van afwijkingen

Voorschriften betreffende de woongebieden	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken Doelstelling 3: de uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	Het zou interessant zijn te verduidelijken dat: • de directe omgeving van gebouwen en installaties moet bijdragen tot de uitbouw van het groene netwerk en het ecologisch netwerk van Brussel • er mag niet worden geraakt aan de binnenterreinen van huizenblokken in of aan de rand van een ecologisch netwerk
Voorschriften betreffende de gemengde zones en OGSO	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken Doelstelling 3: de uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	Het zou interessant zijn te verduidelijken dat: • de directe omgeving van gebouwen en installaties moet bijdragen tot de uitbouw van het groene netwerk en het ecologisch netwerk van Brussel
Voorschriften betreffende de industriezones	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken Doelstelling 3: de uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	Het zou interessant zijn te verduidelijken dat: • de directe omgeving van gebouwen en installaties en de braakliggende gronden bijdragen tot de ontwikkeling van het groene netwerk en het ecologische netwerk van Brussel Worden er gestimuleerd: het onderhoud, het beheer en de ontwikkeling van de biotopen en de landschapselementen zoals de waterlopen met hun oevers, de maaibeelden en stroken met gras en bloemen, de hagen, de bermen, de grachten, de vijvers en poelen, de vochtige zones en de kleine bossen die de landschappelijke kwaliteit en de samenhang van het ecologisch netwerk van Brussel verbeteren.
Voorschriften betreffende de overige activiteitszones	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken Doelstelling 3: de uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	Het zou interessant zijn te verduidelijken dat: • de directe omgeving van gebouwen en installaties bijdragen tot de uitbouw van het groene netwerk en het ecologisch netwerk van Brussel
Voorschriften betreffende de zones voor sport en recreatie in de open lucht	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken	Het zou interessant zijn te verduidelijken dat: • de directe omgeving van gebouwen, installaties en sport- en recreatieteergebieden bijdragen tot de uitbouw van het groene netwerk en het ecologisch netwerk van Brussel Worden er gestimuleerd: het onderhoud, het beheer en de ontwikkeling van de biotopen en de landschapselementen zoals de waterlopen met hun oevers, de maaibeelden en stroken met gras en bloemen, de hagen, de bermen, de grachten, de vijvers en poelen, de vochtige zones en de kleine bossen die de landschappelijke kwaliteit en de samenhang van het ecologisch netwerk van Brussel verbeteren.

Voorschriften betreffende de begraafplaatszones	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken	Het zou interessant zijn te verduidelijken dat: • de beplantingen bijdragen tot de uitbouw van het groene netwerk en het ecologisch netwerk van Brussel
Voorschriften betreffende de erfgoedzones rond de bossen en wouden	Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken Doelstelling 5: onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen	Het zou interessant zijn te verduidelijken dat: • er wordt gezorgd voor een soepele overgang tussen de bossen en wouden en het bestaande stedelijk weefsel Het zou ook interessant zijn om zones voor de inname door waterlopen te definiëren.
Voorschriften betreffende de landbouwzones	Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken Doelstelling 5: onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen	Het zou interessant zijn te verduidelijken dat: • deze zones ook bedoeld zijn voor de ontwikkeling van het groene netwerk en het ecologische netwerk van Brussel • Worden er gestimuleerd: het onderhoud, het beheer en de ontwikkeling van de biotopen en de landschapselementen zoals de waterlopen met hun oevers, de stroken met gras en bloemen, de hagen, de bermen, de grachten, de vijvers en poelen, de vochtige zones en de kleine bossen die de landschappelijke kwaliteit en de samenhang van het ecologisch netwerk van Brussel verbeteren.
Voorschriften betreffende de wegen en het openbaar vervoer	Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken Doelstelling 5: onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen	Het zou interessant zijn te verduidelijken dat: • deze zones ook bijdragen tot het groene netwerk en het ecologische netwerk • er, in het kader van aanlegwerkzaamheden van wegen en hun directe omgeving, milderende maatregelen, en indien deze niet volstaan, compenserende maatregelen worden getroffen in de strijd tegen de versnippering van het ecologische netwerk, met inbegrip van de effecten van verlichtingen en lichtpunten.

INTERACTIES MET DE GSV

De stedenbouwkundige reglementen bevatten ook bepalingen betreffende de stedenbouwkundige kenmerken van de gebouwen en hun directe omgeving (bijv. afmeting, volume, esthetiek, sterkte van de constructie). Ze leggen ook de regels met betrekking tot de ontwikkeling van de openbare ruimte vast.

De GSV heeft meer rechtskracht dan de GemSV, zodat zij de bepalingen van de GemSV herroept die er niet mee overeenstemmen.

De geplande werken moeten de voorschriften van de stedenbouwkundige reglementen naleven.

De tabel hieronder verduidelijkt de belangrijkste elementen van de GSV die kunnen worden versterkt voor een betere ondersteuning van de doelstellingen van het Gewestelijk Natuurplan.

Beoogde artikels	Beoogde delen van het Gewestelijk Natuurplan	Mogelijkheden om synergieën te versterken
Titel I		
Artikel 11 Inrichting en onderhoud van de bouwvrije zones	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken Doelstelling 3: de uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	Gelijklopende interactie die versterkt kan worden met de verduidelijking dat de inrichting het onthaal van de wilde dieren en planten moet bevorderen
Artikel 12 Inrichting van de gebieden voor loeren en tuinen en de zijdelingse inspringstroken	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken Doelstelling 3: de uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	Gelijklopende interactie die versterkt kan worden met de verduidelijking dat de inrichting het onthaal van de wilde dieren en planten moet bevorderen Het zou ook interessant zijn om de totale inname van de inrichtingen te beperken zodat de kwaliteit van de zones voor loeren en tuinen gewaarborgd wordt, en hiermee ook de aanwezigheid van fauna en flora.
Artikel 13 Behoud van een doorlatend oppervlak	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken Doelstelling 3: de uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	Gelijklopende interactie die kan versterkt worden met de volgende maatregelen: • de mogelijkheden om oppervlakten waterdicht te maken in de zones voor loeren en tuinen beperken • de woordenschat aanpassen om verwarring te vermijden en "vergroend" vervangen door "beplant". • de bepaling betreffende groendaken uitbreiden naar daken met een zwakke hellingsgraad en kleinere oppervlakte. • de bepaling betreffende groendaken uitbreiden naar toegankelijke daken, rekening houden met de mogelijkheid om er terrassen en andere recreatieve inrichtingen aan te leggen.
Artikel 14 Omheining van de onbebouwde terreinen	Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken Doelstelling 5: onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen	Mogelijk uiteenlopende interactie met doelstelling 5 behalve indien de doorgang voor kleine fauna wordt vergemakkelijkt met de introductie van geschikte systemen. Het zou ook interessant zijn om deze terreinen verplicht te laten inrichten als ruimten die toegankelijk zijn voor het publiek indien de plaatselijke omstandigheden dit mogelijk maken.

INTERACTIES MET HET LICHTPLAN

In 1997 lanceerde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn eerste Lichtplan, dat tot stand kwam dankzij de tijdelijke vereniging van Concepto en Art and Build. Het nieuwe Lichtplan 2013-2025, uitgewerkt door Mobiel Brussel, geeft een gedetailleerde en volledige diagnose van het volledige verlichtingspark en zet een gezamenlijk programma op voor de toekomstige verlichtingsactiviteiten, zowel voor de openbare wegverlichting als voor de overige openbare verlichting. Het brengt een schat aan informatie en aanbevelingen samen die de technische, conceptuele, economische en regelgevende uitdagingen van de stadsverlichting in Brussel identificeren. De doelstelling van het plan is om het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een "nachtelijke identiteit" aan te meten.

De tabel hieronder geeft de belangrijkste elementen weer van het Lichtplan die in interactie treden met het Gewestelijk Natuurplan en vooral de thema's betreffende de verlichting van natuurlijke ruimten, monumenten en hoge gebouwen. Als de interacties uiteenlopend zijn, dan worden er mogelijkheden voorgesteld om de samenhang met de doelstellingen van het Gewestelijk Natuurplan te versterken.

Beoogde delen van het plan		Beoogde delen van het Gewestelijk Natuurplan	Mogelijkheden om synergieën te versterken
Verlichting van de groene ruimten	6.3 D De groene rand	Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken Doelstelling 4: het ecologisch beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken Doelstelling 5: onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen	Het lichtplan kan in uiteenlopende interactie treden met het natuurplan in die zin dat de modaliteiten van de verlichting niet worden verduidelijkt. De uitdagingen betreffende de biodiversiteit in de groene ruimte nodigen uit tot een karige en beheerste verlichting van die ruimten. De volgende plaatsen die ter sprake komen in het lichtplan, zijn ook plaatsen met een biodiversiteit die een bijzondere aandacht verdient: de bosranden, puinhellingen, waterlopen en boomstronken. De relevantie van een verlichting en de praktische uitvoering moeten specifiek worden onderzocht en de volgende herziening van het lichtplan zou onder meer de volgende punten moeten integreren: het gebruik van tijdspannes/aanwezigheidssensoren, de perioden van het jaar dat de verlichting wordt gebruikt, de gewenste golflengten, de intensiteit, enz.
Verlichting van de monumenten	6.3. Scenografie van de verlichting A. Erfgoed, reflectie van stedelijke contrasten B. Topografie, silhouet, torens	Doelstelling 3: de uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten Doelstelling 5: onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen	De verlichting van monumenten en hoge gebouwen kan in interactie treden met de doelstellingen van het natuurplan. Deze interactie kan uiteenlopend zijn indien de komst van de wilde fauna die verbonden is met deze monumenten, verstoord of verhinderd wordt door de verlichting van deze gebouwen. We verwijzen bijvoorbeeld naar de Sint-Hubertuskerk in Watermaal-Bosvoorde waar elk jaar een nest slechtvalken (beschermde vogel) onderdak vindt. Deze kerk werd ook als te verlichten gebouw opgenomen in het lichtplan. De modaliteiten van de uitvoering van het lichtplan moeten worden verduidelijkt zodat de fauna nauw verbonden is met deze gebouwen geen hinder ondervindt.

INTERACTIES MET HET MOBILITEITSBELEID

INTERACTIES MET HET VOETGANGERSPLAN

Het Voetgangersplan werd ontwikkeld door Mobiel Brussel in toepassing van het IRIS II-plan en wil van Brussel een voorbeeld-voetgangersstad maken tegen 2040.

De tabel hieronder geeft de belangrijkste elementen weer van het Voetgangersplan die in interactie treden met het Gewestelijk Natuurplan. Als de interacties uiteenlopend zijn, dan worden er mogelijkheden voorgesteld om de samenhang met de doelstellingen van het Gewestelijk Natuurplan te versterken.

Beoogde delen van het plan	Beoogde delen van het Gewestelijk Natuurplan	Mogelijkheden om synergieën te versterken
De natuurlijke route van de voetganger verzekeren	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken	Gelijklopende interactie met doelstelling 1 van het Natuurplan in die zin dat de aanleg van comfortabele voorzieningen voor voetgangers doorheen de groene ruimten bijdraagt tot de realisatie van doelstelling 1. Toch moet er een bijzondere aandacht uitgaan naar de mogelijke gevolgen van een toename van de bezoekers in de groene ruimten als gevolg van de versterking van de voetpaden in de groene ruimten.
Bij nieuwe projecten van een zekere omvang steeds rekening houden met de groene ruimten	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken	Gelijklopende interactie in die zin dat de inrichting van groene ruimten in grote projecten zal bijdragen tot de realisatie van doelstellingen 1 en 2 van het Natuurplan.
Parkeerplaatsen concentreren	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken	Mogelijk gelijklopende interactie met doelstellingen 1 en 2 van het Natuurplan in die zin dat de voor de voetgangers gunstige vermindering van het aantal parkeerplaatsen op de wegen mogelijk ook een gunstig effect heeft op de natuur, omdat een deel van de vrijgekomen ruimte kan worden beplant. De interactie kan evenwel uiteenlopend blijken ten aanzien van doelstelling 2 van het Natuurplan in die zin dat de parkeerplaatsen naar momenteel groene ruimten zouden worden verplaatst. In deze gevallen zouden er milderende en indien nodig compenserende maatregelen moeten worden getroffen om de negatieve impact op het groene netwerk te compenseren.
De locaties die strategische stedelijke projecten huisvesten, moeten te voet te doorkruisen zijn. De niet bebouwde zones moeten maximaal toegankelijk zijn voor het publiek, onder andere door erfdiensbaarheden.	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken	Gelijklopende interactie met doelstelling 1 van het Natuurplan. Er moet evenwel een bijzonder aandacht uitgaan naar de mogelijke impact van de toenemende druk(te) op het groene netwerk.

De inrichting van nieuwe groene en blauwe assen, door onder andere de nadruk te leggen op verbindingen die interessante dagelijkse paden in een groen kader kunnen worden en die een rustig en veilig alternatief kunnen bieden voor paden langs drukke verkeersaders, en die een aanvaardbare omweg inhouden.	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren	Gelijklopende interactie met doelstelling 1 van het Natuurplan. Er moet evenwel een bijzonder aandacht uitgaan naar de mogelijke impact van de toenemende druk(te) op het groene netwerk.
--	--	--

INTERACTIES MET HET GEWESTELIJK PARKEERBELEIDSPLAN

Het Gewestelijk Parkeerbeleidsplan, dat ook door Mobiel Brussel in toepassing van het IRIS II-Plan werd opgesteld, vereenvoudigt en harmoniseert de parkeerreglementen in de 19 Brusselse gemeenten. Drie besluiten die verband houden met het plan, werden in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd en werden op 1 januari 2014 van kracht.

Met het vastleggen van verschillende parkeerzones en gewestelijke kaarten met afwijkingen, wil het plan een antwoord bieden op de behoeften van de inwoners en tegelijkertijd de toegang tot de wijken vrijwaren voor de verschillende beroepscategorieën, zoals de medische zorgdiensten, de onderwijzers en de zelfstandige ondernemers.

De tabel hieronder geeft de belangrijkste elementen weer van het Gewestelijk Parkeerbeleidsplan die in interactie treden met het Gewestelijk Natuurplan. Als de interacties uiteenlopend zijn, dan worden er mogelijkheden voorgesteld om de samenhang met de doelstellingen van het Gewestelijk Natuurplan te versterken.

Beoogde delen van het plan	Beoogde delen van het Gewestelijk Natuurplan	Mogelijkheden om synergieën te versterken
Het aantal toegestane auto's op de wegen terugdringen tot de doelstelling van IRIS II zodat de openbare weg ook aan ander rechtmatig gebruik kan beantwoorden.	Doelstelling 1: de toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken	Mogelijk gelijklopende interactie met doelstellingen 1 en 2 van het Natuurplan in die zin dat de natuur effectief <i>rechtmatig gebruik</i> maakt van de openbare ruimte.
De parkings die voorbehouden zijn voor de inwoners in toepassing van het principe van aanzienlijke compensatie van het aantal plaatsen op de openbare weg door plaatsen buiten de openbare weg.	Doelstelling 2: het groene netwerk van het gewest versterken	De interactie kan evenwel uiteenlopend blijken ten aanzien van doelstelling 2 van het Natuurplan in die zin dat de parkeerplaatsen naar momenteel groene ruimten zouden worden verplaatst. In deze gevallen zouden er milderende en indien nodig compenserende maatregelen moeten worden getroffen om de negatieve impact op het groene netwerk te compenseren.

MAATREGELENPROGRAMMA

1 ONTWIKKELEN VAN EEN DUURZAME STRATEGIE VOOR ONTHAAL VAN HET PUBLIEK IN DE GROENE RUIMTEN

BETREFFENDE DOELSTELLING: DE TOEGANG VAN DE BRUSSELAARS TOT DE NATUUR VERBETEREN

BELANG VAN DE MAATREGEL

Naast hun belangrijke ondersteunende functie voor de biodiversiteit vervullen de groene ruimten nog tal van andere functies en spelen ze in het bijzonder een belangrijke rol voor de levenskwaliteit van de inwoners van Brussel, met name via de mogelijkheden die ze bieden om aan ontspannings- en vrijetijdsactiviteiten te doen, zoals sport in de open lucht, en via hun impact op de gezondheid. Verder worden de groene ruimten ook steeds vaker gebruikt als al dan niet gedeelde locaties voor de productie van voedsel, ook al gaat het daarbij vaak om een anekdotische activiteit.

Dit alles neemt echter niet weg dat de toegang die de Brusselaars tot de natuur hebben, sterk verschilt al naargelang ze zich in het centrum of in de rand van het Gewest bevinden. Terwijl het aanbod aan natuurlijke ruimten erg groot is in de rand met het Zoniënwoud, de andere bossen die we er aantreffen en de grote gewestelijke parken, zijn het stadscentrum en de omgeving van het Kanaal namelijk veel minder bedekt met groene infrastructuur.

De experimenten met de reconversie van verwaarloosde ruimten in gedeelde tuinen en stedelijke moestuinen komen bijgevolg tegemoet aan een groeiende vraag van de bevolking om over zulke ruimten te kunnen beschikken. Daarbij worden niet alleen de banden met de natuur opnieuw aangehaald, maar is er ook het gegeven van het sociale contact dat men er heeft en de bijdrage die deze moestuinen leveren aan de versterking van de voedselautonomie. Bovendien zorgen ze voor leven en gezelligheid in de wijken.

En een versterking van het openbaarvervoeraanbod naar en van de openbare groene ruimten zou hun toegankelijkheid voor alle Brusselaars kunnen verbeteren.

Anderzijds kan een toenemende druk vanuit recreatiehoek een risico betekenen voor de vrijwaring van de biologische waarde van de groene ruimten (zie ter zake het Rapport over de staat van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest). In deze context wordt het verzoenen van de sociale en ecologische functies van de groene ruimten een hele uitdaging die met behulp van geïntegreerde strategieën niettemin in goede banen geleid kan worden.

De opstelling van een kwetsbaarheidskaart van de natuurlijke ruimten, gekoppeld aan een evaluatie van de behoefte aan ruimten voor ontspanning en/of voedselproductie zal daarbij helpen om strategieën uit te werken voor het onthaal van het publiek alsook voor activiteiten rond stedelijke landbouw voor de verschillende gebieden van het groene netwerk, kwestie van een optimaal evenwicht te kunnen handhaven tussen de socio-recreatieve (met inbegrip van de voedselproductie), de ecologische, de milieu-, de landschaps-, de culturele en de patrimoniale functies. De uiteindelijke doelstelling die via deze versterking van de globale toegankelijkheid van de groene ruimten voor de bevolking beoogd wordt, is de inwoners van Brussel een kwalitatief leefkader te bieden, gestoeld op de natuur als een gevrijwaarde en integraal in het stadsleven opgenomen hulpbron.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

Met de hulp van de gemeenten en andere betrokken actoren zal Leefmilieu Brussel de bestaande groene ruimten identificeren, die de gewestelijke onthaalcapaciteit kunnen vergroten. Mochten zij zich daartoe lenen, dan zullen deze terreinen eveneens kunnen bijdragen tot een versterking van de stedelijke landbouw op het gewestelijke grondgebied (als vrijetijds- of beroepsactiviteit).

Het openstellen van ruigten en andere nabijgelegen private groene ruimten voor het publiek teneinde er moestuinen of recreatie- of tijdelijke pedagogische zones aan te leggen, zal evenwel alleen gebeuren met goedvinden van hun wettelijke eigenaars of bezetters. En een dergelijke openstelling zal ook georganiseerd worden in het kader van door Leefmilieu Brussel voorbereide overeenkomsten. Deze laatste zullen een geruststellend juridisch kader bieden, waarmee niet alleen de belangen van de eigenaars op middellange of lange termijn gevrijwaard zullen kunnen worden, maar aan de hand waarvan ook het gebruik verduidelijkt zal kunnen worden, dat er van de terreinen gemaakt zal mogen worden. De overeenkomsten in kwestie zullen namelijk de aard van de toegestane activiteiten, het tijdelijke karakter van de terbeschikkingstelling van de locaties, de verantwoordelijkheden met betrekking tot de veiligheid van de gebruikers en de goederen alsook de beheermodaliteiten specificeren.

De ruigten van de Haven van Brussel en de taluds van de spoorweg gelden bij dit alles als bijzondere gevallen. Enerzijds bieden ze immers interessante mogelijkheden voor de ontwikkeling van hun recreatieve functie in een zone waar er een groot tekort aan publieke groene ruimten heerst. Anderzijds zullen ze her en der van grote ecologische waarde blijken. De havenautoriteiten zullen daarom de mogelijkheid van een eventuele openstelling van deze ruigten voor de bevolking in samenspraak met de respectieve eigenaars en bezetters bestuderen, voor zover er geen economische overwegingen zijn, die dit beletten. Evenzo zullen zij deze ruigten met de hulp van Leefmilieu Brussel opnemen in een dynamisch netwerk van tijdelijk aan de biodiversiteit voorbehouden gebieden.

Op vergelijkbare wijze zullen Infrabel en de NMBS Holding samen met Leefmilieu Brussel de mogelijkheden nagaan van een reconversie van de spoorwegtaluds in voor het publiek toegankelijke recreatieve, pedagogische en/of productieve ruimten, rekening houdend met hun biologische waarde en met volledige inachtneming van alle geldende veiligheidsvoorschriften.

Zowel voor deze als voor de andere openbare groene ruimten zal Leefmilieu Brussel een evaluatie van het aanbod en de behoeften aan socio-recreatieve infrastructuur verrichten, waarmee dan specifieke en aangepaste strategieën uitgewerkt zullen kunnen worden voor het onthaal van de bevolking. Bij de identificatie van de vraag zal daarbij zoveel mogelijk voor differentiatie gezorgd worden tussen de verschillende vormen van socio-recreatief gebruik van de groene ruimten: speel- en sportpleinen, skateparks, agoraspaces, moestuinen, hondenwandelingen, fit-o-meters, ontspanningsruimten, plaatsen waar jeugdbewegingen terechtkunnen, didactische infrastructuur, themaparken (bv. eetbare parken), enz. Voorts zal door Leefmilieu Brussel ook de kwetsbaarheid van de Brusselse natuurlijke ruimten ten aanzien van de recreatiedruk in kaart worden gebracht.

Voor wat de gewestelijke groene ruimten betreft, zullen de onthaalstrategieën ten slotte in multifunctionele beheerplannen vertaald worden, zoals gepreciseerd bij maatregel 11, zodat op een optimale en gedifferentieerde manier en in functie van de respectieve ruimten voor een verzoening tussen hun recreatieve en ecologische functies gezorgd kan worden, zonder hun toegankelijkheid voor het publiek, noch hun biologische waarde te verminderen.

VOORSCHRIFT 1

In samenwerking met de gemeenten en de respectieve eigenaars en de cel Landbouw van Brussel Economie en Werkgelegenheid zal Leefmilieu Brussel de verwaarloosde ruimten (ruigten, oevers van waterlopen, taluds van spoorwegen, enz.) inventariseren, die de volgende 5 jaar niet het voorwerp kunnen uitmaken van een specifieke exploitatie vanwege hun eigenaars, en daarbij tegelijkertijd hun potentieel voor de biodiversiteit en de duurzame voedselproductie alsook hun geschiktheid voor een eventuele openstelling voor de bevolking evalueren. De inventarisering van de ruigten langs het kanaal in Neder-Over-Heembeek zal daarbij samen met de autoriteiten van de Haven van Brussel gebeuren. De evaluatie van hun potentieel voor de voedselproductie zal in overeenstemming en synergie met de inventarissen verricht worden, die specifiek aan moestuinen gewijd zijn, en meer in het algemeen aan de stedelijke landbouw.

Het belang van een site op biodiversiteitsvlak zal in die optiek deel uitmaken van de elementen die in aanmerking genomen zullen worden om de aard van de activiteiten te bepalen, die er zullen plaatsvinden. Desgevallend zal de inrichting van de locatie een optimaal samengaan tussen toegang voor de bevolking, voedselproductie en vrijwaring van haar biologische waarde mogelijk moeten maken.

Leefmilieu Brussel zal daarnaast ook de denkoefening ondersteunen, die door BSO en het ATO aangevat werd, en zal samen met hen de manieren bestuderen, waarop er tijdelijk toegang verleend kan worden tot niet-gebruikte terreinen. Hiertoe zal ook een 'standaard' geruststellend juridisch kader voorgesteld worden. En tot slot zal Leefmilieu Brussel de hele denkoefening ook verlengen via de Parckdesign-manifestatie.

VOORSCHRIFT 2

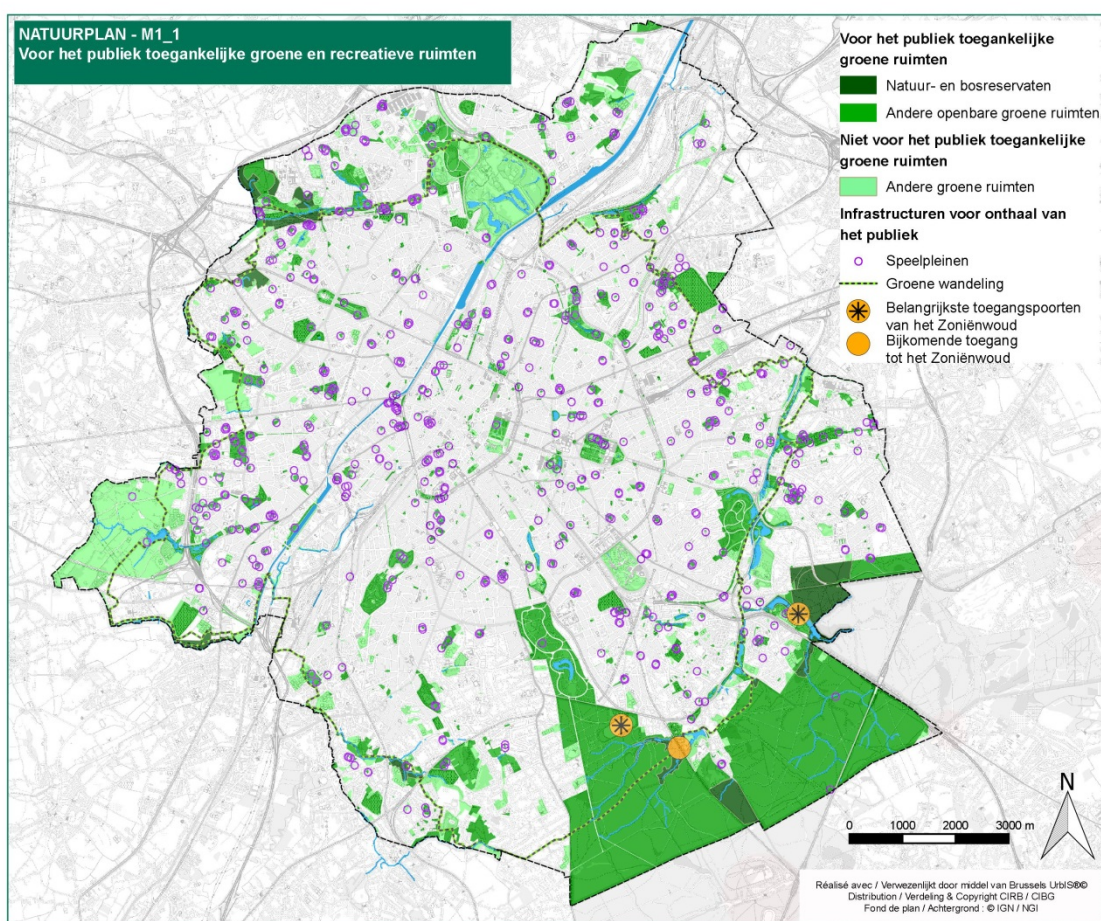
Voor elke wijk van de stad zal er onder coördinatie van Leefmilieu Brussel informatie over de beschikbaarheid van nabijgelegen groene ruimten en hun toegankelijkheid ter beschikking van de betrokken bewoners, werknemers en bezoekers gesteld worden (zie maatregel 21).

Om de toegankelijkheid van de groene ruimten voor alle Brusselaars te verbeteren, dus ook voor personen met een beperkte mobiliteit of een handicap, zal door de MIVB in samenspraak met Brussel Mobiliteit en Leefmilieu Brussel het openbaarvervoersaanbod naar en van de groene ruimten kenbaar gemaakt worden, onder meer via de verspreiding van toegankelijkheidskaarten. De behoefte aan een versterking van het aanbod (aangedane haltes, regelmaat) op bepaalde assen en dat met name tijdens het weekend zal daarbij eveneens onder de loep genomen en in de mate van het mogelijke ingevuld worden.

KAART M1.1

Voor het publiek toegankelijke groene ruimten en recreatieruimten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Bron: Leefmilieu Brussel – BIM – gebaseerd op BRAT (2009)

Elementen voor de interpretatie:

- Om als volledig toegankelijk voor het publiek te worden beschouwd, moeten de ruimten aan de volgende drie criteria voldoen:
 - juridische toegankelijkheid (ruimte met een publiek karakter);
 - feitelijke toegankelijkheid (de toegankelijkheid mag niet fysiek worden belemmerd);
 - vrije toegang.
- De voor het merendeel gemineraliseerde openbare groene ruimten werden hier niet opgenomen.

VOORSCHRIFT 3

Vanaf 2016 zal Leefmilieu Brussel in samenwerking met de cel Landbouw van Brussel Economie en Werkgelegenheid de bestaande kennis over de socio-recreatieve behoefte op gewestelijke schaal bundelen, met inbegrip van de behoefte aan een versterking van de verschillende vormen van stedelijke landbouw. Indien nodig zal Leefmilieu Brussel, in samenwerking met de gemeenten en verenigingen, een enquête uitvoeren, die zowel met het type activiteit als met de gewenste locatie voor de activiteit rekening zal houden. De interactieve kaart van "jeunes natuurlijk" (<http://www.jncarte.be/>) geldt daarbij als een bruikbare referentie voor het bepalen van de recreatieve behoefte.

VOORSCHRIFT 4

Voor regionale groengebieden waar er een duidelijke nood is aan recreatie, zal Leefmilieu Brussel tegen 2016 speelvaardigheidskaarten ("cartes de ludicité") ontwikkelen naar het voorbeeld van het Wilderbosspark en het Koning Boudewijnpark.

VOORSCHRIFT 5

Tegen 2017 zal Leefmilieu Brussel op basis van de biologische waarderingskaart alsook alle daarnaast nog benodigde aanvullende informatie ook de kwetsbaarheid van de omgevingen in kaart brengen ten overstaan van de recreatie- en/of productieactiviteiten die er zouden kunnen plaatsvinden.

VOORSCHRIFT 6

Op basis van deze cartografische gegevens zal Leefmilieu Brussel voor elke groene ruimte onder zijn verantwoordelijkheid zijn voornaamste bestemmingen identificeren en een strategie voor het onthaal van het publiek uitwerken. Deze strategie zal geformaliseerd worden in een multifunctioneel beheersplan (zie maatregel 11), zonder de globale toegankelijkheid van deze ruimten voor het publiek te verminderen, noch afbreuk te doen aan hun biologische waarde. Zodoende zullen de gewestelijke groene ruimten zodanig beheerd worden dat er voor een zachte en harmonieuze overgang gezorgd zal kunnen worden tussen de ruimten die speciaal zijn voorzien op recreatie en/of voedselproductie (onthaalzones met een prioritaire recreatie- en/of productiebestemming) en 'wildere' gevoelige omgevingen die minder of zelfs niet uitgerust zijn voor recreatie of voedselproductie.

VOORSCHRIFT 7

Ter ondersteuning van de bovenvermelde strategieën en beheersplannen zullen, op voorstel van Leefmilieu Brussel en in overeenstemming met de andere bestaande reglementaire documenten, uiterlijk in 2018 de volgende zaken worden goedgekeurd

- een nieuw parkreglement;
- een nieuw besluit betreffende het bezoeken van de bossen.

Teneinde de problemen met sluikstorten en afvalbeheer in de groene ruimten aan te pakken, zullen deze besluiten met name specifieke bepalingen omvatten, die op een handhaving van de netheid gericht zullen zijn. Bij hun dagelijks werk zullen bewakers en boswachters alsook parkwachters dan ook bijzondere aandacht besteden aan de naleving van deze bepalingen. Het opsporen van de plegers van deze inbreuken en, in voorkomend geval, de opstelling van processen-verbaal met het oog op hun bestraffing, zal daarbij voor de bossen en wouden verzekerd worden door de boswachters en voor de parken door de personen van het netheidsteam die daartoe door Leefmilieu Brussel gemachtigd werden.

2 DE AANWEZIGHEID VAN NATUUR VERSTERKEN TER HOOGTE VAN DE PUBLIEKE RUIMTEN

BETREFFENDE DOELSTELLING: DE TOEGANG VAN DE BRUSSELAARS TOT DE NATUUR VERBETEREN

BELANG VAN DE MAATREGEL

De openbare plaatsen, de bermen, de taluds, de knooppunten en de grachten langs de vervoersinfrastructuren, maar ook de voetpaden die voldoende breed zijn of nog de oevers van bepaalde waterlopen en het kanaal, vormen mogelijkheden om meer natuur in de stad te brengen, en vooral bomen. Dit zal vooral twee gevolgen hebben.

Eenzijds, vanuit het oogpunt van de biodiversiteit, kunnen zo “eilanden” van natuur met elkaar worden verbonden, wat het groene en het blauwe netwerk sterker maakt, tot in het centrum van de stad. Niet alleen ontstaan zo bijkomende habitats voor de kleine soorten, maar deze begroende zones zullen ook de bewegingsvrijheid van fauna en flora vergroten en de voortplanting ervan vergemakkelijken.

Anderzijds zal de natuur vooral opnieuw naar die plekken worden gebracht waar het tekort aan groen het hoogst is, namelijk in het stadscentrum, rond het kanaal en in de eerste kroon. Aanvullend zullen begroeningsacties op en rond gebouwen (zie maatregel 3), openbare ruimten en groen heraangelegde wegen bijdragen tot een nieuw evenwicht op het vlak van gelijke toegang tot groene en/of natuurlijke ruimten, en tegelijk kansen creëren voor de zachte mobiliteit (fietsen en voetgangers).

De groene ruimten en de aanwezigheid van de natuur in de stad mogen we namelijk niet als een luxe of een verlies van ruimte beschouwen. Afgezien van hun voor de hand liggend milieubelang vormen ze immers ook een economische én sociale troef voor de stad. Wat dit punt betreft, benadrukken steeds meer studies overigens het belang van een toegang tot de natuur voor de gezondheid. Daarom wil de Regering alle inwoners van Brussel dan ook van een gezellige groene ruimte van meer dan 1 hectare op minder dan 400 m kunnen verzekeren en van minder dan 1 hectare op minder dan 200 m van de plek waar ze wonen.

Het esthetisch en biologisch belang van de aanplantingen ligt in de diversiteit van de aangeboden vormen van vegetatie: stroken bloemenweide, klimplanten, gemengde heggen, bomen en struiken. Deze laatste nemen echter een cruciale plaats in, omdat ze op de dichtst bebouwde plekken het interessantste vegetatietype vormen, gelet op de biomassa die ze ontwikkelen in verhouding tot de grondinname. Dit natuurpotentieel van de bomen wordt overigens erkend in het ontwerp van GPDO, dat een grootschalige aanplanting van bomen voorziet in de komende jaren, naar het voorbeeld van meeste westerse grootsteden. Wat het belang voor de biodiversiteit betreft, zal er bij deze aanplantingen voorrang gegeven worden aan inheemse soorten.

Bomen vervullen een sociaal-culturele rol van contact met de natuur. Hierdoor kunnen ze een transversale schakel vormen tussen de wildere en beschermde ruimten in de rand en de meer stedelijke ruimten in het centrum, en hun heilzame invloed op de lichamelijke en geestelijke gezondheid uitoefenen. Bomen spelen overigens een essentiële rol in termen van ecosysteemdiensten (klimaatregeling, zuivering van lucht en bodem, afzwakken van neerslagpieken, verminderen van geluidshinder).

Vanuit economisch oogpunt kunnen de bomen tot slot ook compost, houtsnippers (bois raméal fragmenté) of vruchten leveren, en ze doen de gronden in de buurt in waarde stijgen. Bovendien vormen deze “stadsbossen” heuse koolstofputten, die bijdragen aan de strijd tegen broeikasgassen in het kader van de internationale akkoorden, conform de aanplantingsdoelstellingen die in het ontwerp van GPDO staan.

Over het geheel beschouwd wegen de voordelen van bomen in de stad veel sterker door dan de kosten van het aanplanten en onderhouden van de bomen. De wetenschappelijke literatuur¹⁵ geeft aan dat de sociaal-culturele, ecologische en economische voordelen systematisch hoger liggen dan de onderhoudskosten. De verhouding is 1,4 tot 2,7 voor 1 geïnvesteerde euro, afhankelijk van de studie en de situatie. Investeren in een stadsboom is dus niet alleen nuttig voor onze levenskwaliteit, maar het brengt ook op.

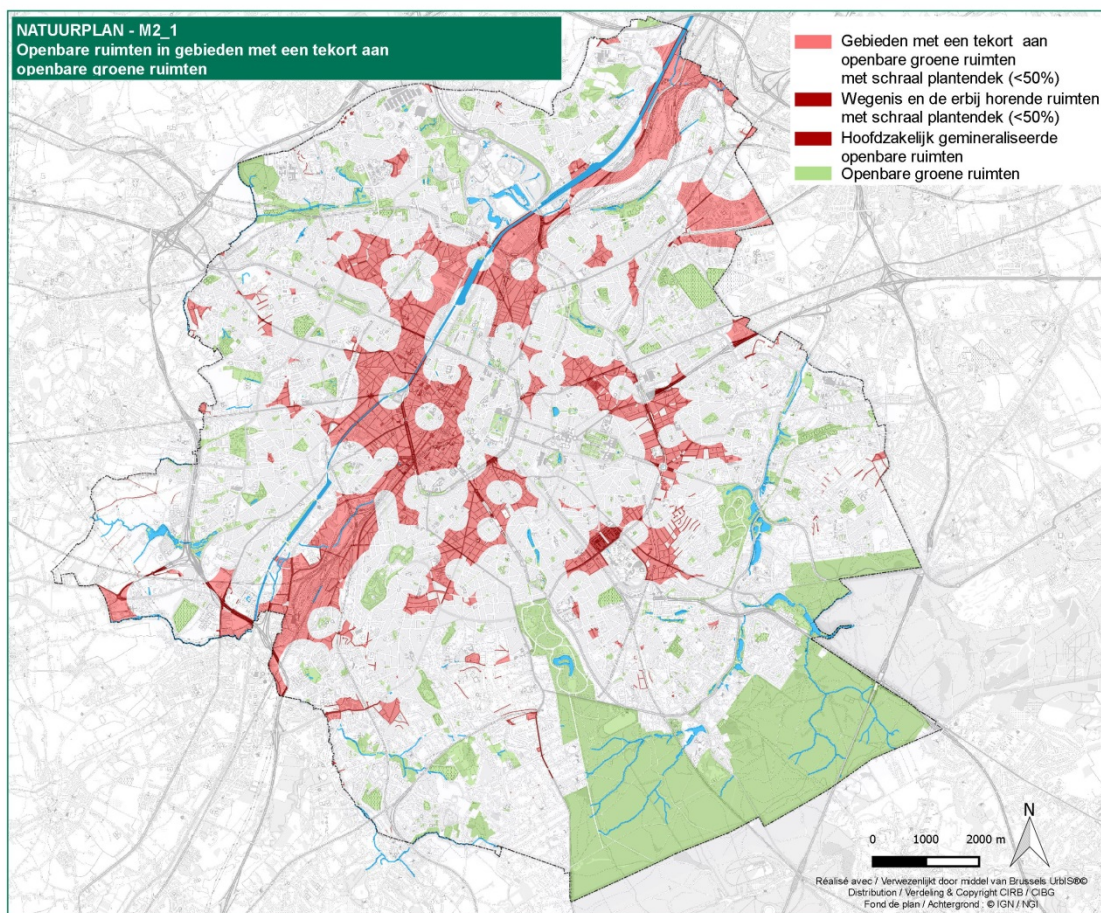
¹⁵ Zie in het bijzonder de uitgebreide en recente synthese over dit onderwerp van Roy, S., Byrne, J. & Pickering, C. (2012).

FIGUUR M2.1

Zones met een gebrek aan voor het publiek toegankelijke groene ruimten

Bron: Leefmilieu Brussel – BIM – gebaseerd op BRAT (2009) en Van de Voorde et al. (2010)

Elementen voor de interpretatie:

- Om als volledig toegankelijk voor het publiek te worden beschouwd, moeten de ruimten aan de volgende drie criteria voldoen:
 - juridische toegankelijkheid (ruimte met een publiek karakter);
 - feitelijke toegankelijkheid (de toegankelijkheid mag niet fysiek worden belemmerd);
 - vrije toegang.
- De zones met een gebrek aan openbare groene ruimten zijn de zones op meer dan 400 m of 200 m van een voor het publiek toegankelijke groene ruimte. De drempel van 200 m is toegepast op groene ruimten met een oppervlakte kleiner dan 1 ha. De drempel van 400 m is toegepast op groene ruimten met een grotere oppervlakte. Enkel zones met een tekort aan openbare groene ruimten met een plantendek van minder dan 50% zijn hier opgenomen.
- De openbare groene ruimten die hoofdzakelijk verhard zijn en de wegen en ruimten onder een plantendek van minder dan 50% in zones met een gebrek aan openbare groene ruimten verwijzen naar prioritair te vegetaliseren zones.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zal de actoren die belast zijn met de inrichting van de publieke ruimte bijstaan in hun inspanningen om er natuur te onthalen. Het gebruik van de modernste technologieën zal worden aangemoedigd zodat boomsoorten die aangepast zijn aan hun omgeving kunnen worden geplant en behouden. Het onthaal en het beheer van de natuur in de stad zal constant in verbinding staan met de beheersmethoden voor water, bodem, netwerken, wegen en netheid.

Om de denkoefening te coördineren en voor een optimale integratie van de toekomstige inrichtingswerken binnen het stadslandschap, zal de werkgroep over laanbomen worden uitgebreid tot een platform “Bomen, natuur en landschap”. Dit platform zal de verschillende beheerders van de openbare ruimten samenbrengen, waaronder de beheerders van de transportinfrastructuren en de hieraan verbonden ruimten: de Stad en de Gemeenten van Brussel, Brussel Stedelijke Ontwikkeling, City-Dev, de BGHM, Leefmilieu Brussel, Brussel Mobiliteit, de MIVB, de Haven van Brussel, Infrabel, enz.

Het zal in het bijzonder waken over de coherentie tussen de maatregelen en instrumenten die worden gebruikt om de openbare plaatsen, de wegen, de omgeving van gebouwen en de gebouwen zelf te begroenen (zie maatregel 3), met inbegrip van de realisatie van nieuwe stadsrivieren en de uitvoering van maatregelen van het blauwe netwerk.

Bovendien zal er bijzondere aandacht besteed worden aan de professionele opleiding van de specialisten die de openbare ruimte zullen aanleggen (zie maatregel 14).

Het platform "Bomen, natuur en landschap" zal een bijzondere aandacht schenken aan de inrichtingen die er verricht zullen worden in het kader van de implementatie van de prioritaire ontwikkelingspolen die door de Regering geïdentificeerd werden, met name de kanaalzone en de tien te creëren nieuwe wijken:

- de site van Schaarbeek-Vorming en van Thurn & Taxis en dat aanvullend op de ontwikkeling van het kanaal (Kanaalplan);
- het Heizelplateau en het Neo-project;
- de Reyerspool;
- de wijk van het Zuidstation;
- de site van het Weststation;
- de Josaphat-site;
- de pool Delta-Vorst;
- de site van de kazernes van Etterbeek en Elsene;
- de site van de gevangenissen van Vorst en Sint-Gillis;
- de Leopold III-laan en de site van de Navo.

Daarnaast zal het ook meegenieten van alle stadsvernieuwingsactiviteiten evenals de volgende opportuniteiten om de kwaliteit van de vegetatie van de openbare ruimten te verbeteren:

- de heraanlegwerken aan de kleine ring (Ninoofse poort, stuk Naamse-Louiza, Kruidtuin);
- de heraanlegwerken aan de middenring (met name Meiser-Diamant en Vanderkinderen-Churchill);
- de heraanleg van de invalswegen (zoals de Bergensesteenweg, de Houba de Strooperlaan in het kader van het Neo-project en de toegangen tot de stad, met name vanaf de autosnelwegen E40 en E411);
- de renovatie en bouw van openbaarvervoersinfrastructuren;
- de inrichting als voetgangerszone van bepaalde stedelijke polarisatiecentra;
- de projecten in verband met wegen die in het ontwerp van GPDO als "gewestelijke wegenissen met versterkte milieu-integratie" zijn opgenomen;
- en de eventuele vermindering van het aantal parkeerplaatsen in de openbare ruimte in toepassing van het Gewestelijk Parkeerplan.

Tot slot zal ook bij de implementatie van Ondernemingsgebieden in een stedelijke omgeving (OGSO) uit het Demografische GBP specifiek aandacht geschonken worden aan de vergroening van de openbare ruimten.

Het platform zal overigens ook een eerste nummer uitgeven van het "Handvest van de boom"¹⁶, in samenwerking met de betrokken actoren (diensten voor groene ruimten, beheerders van infrastructuur, Directie Monumenten en Landschappen, verenigingen, burgers, enz.).

¹⁶Vgl. Charte de l'arbre de Lyon, tweede editie beschikbaar op www.grandlyon.com/fileadmin/user_upload/Pdf/activites/environnement/20111214_gl_chartearbre.pdf

VOORSCHRIFT 1

Het Gewest zal steunen op het bestaan en de ervaringen van de werkgroep die in 2010 door Brussel Mobiliteit werd opgestart om een platform "Bomen, natuur en landschap" te creëren. Dit platform zal een kader bieden voor de organisatie van ontmoetingen en uitwisselingen tussen publieke beheerders met het oog op de coördinatie van de openbare beleidslijnen met betrekking tot de begroening/demineralisatie van de gewestelijke of lokale openbare ruimten en/of de verbetering van de vegetatie die er reeds aanwezig is (zie maatregel 12). Dit platform zal geanimeerd worden door de Natuurfacilitator (zie maatregel 8).

Met de steun van de Natuurfacilitator en de Pool voor gedifferentieerd beheer (zie maatregel 8) zullen de actoren van het platform:

- samen of apart voorbeeldprojecten rond de begroening/demineralisatie van de openbare ruimten ondernemen (zie kaart M2.2 hieronder voor een overzicht van de projecten die zich in hun ontwikkelingsfase bevinden);
- typevoorschriften ter versterking van het groene netwerk uitwerken, die opgenomen zullen moeten worden in de bestekken;
- een gids van goede praktijken, onder meer voor de communicatie met de gebruikers van de openbare ruimten, opstellen en ter beschikking stellen van de beheerders;
- het straat-parkconcept verkennen, mocht dit interessant blijken, en een strategie voorstellen ter verzekering van de ontwikkeling ervan op het gewestelijke grondgebied;
- een "Handvest van de Boom in de stad" opstellen met het oog op de vrijwaring van het bestaande gewestelijke bomenerfgoed (met name naar aanleiding van onderhoudssnoeiwerk en bij wegenwerken) en de verdere uitwerking ervan alsook teneinde de gebruikte boomsoorten te diversifiëren in functie van de lokale context. Dit handvest moet ervoor zorgen dat de acties ter bevordering van de bomen in het Gewest worden uitgebreid en dat de bewoners en de professionals worden gesensibiliseerd voor een doordacht beheer van het stedelijke bomenerfgoed.

VOORSCHRIFT 2

Ter ondersteuning van de acties van het platform "Bomen, natuur en landschap" zullen de voogdijautoriteiten van de instanties belast met de vervulling van een opdracht van openbare dienstverlening (MIVB, Haven van Brussel, City Dev, Gemeenten, ...), met inbegrip van de actoren die in het kader van de wijkcontracten handelen, deze actoren ertoe aanzetten om zoveel mogelijk groen te voorzien in de groene ruimten en dat via alle mogelijke middelen waarover zij beschikken (zie ook maatregel 25).

Zo zal de Overheid meer bepaald via Brussel Plaatselijke Besturen (BPB) het voorzien van meer groen in openbare ruimten en gebouwen aanmoedigen. Ze zal dat o.a. doen door het toekennen van financiële steun aan plaatselijke overheden en dat in het bijzonder in het kader van de criteria voor de subsidiëring van investeringen van algemeen belang die zijn opgenomen bij de artikelen 16, 1° d), 16, 2° c) en 16, 3° van de Ordonnantie van 16 juli 1998 betreffende de toekenning van subsidies om investeringen van openbaar nut aan te moedigen, en dan met name in zones met een gebrek aan openbare groene ruimten.

Het ontwerp van de openbare ruimten moet zorgen voor een gemakkelijke integratie van de biodiversiteit op het niveau van gebouwen en hun omgeving (zie maatregel 3) en de invoering van een ecologisch beheer van de ruimten. De controle van de overeenstemming van de projecten met de goede praktijken op het vlak van de inrichting van openbare ruimten zal door de vergunningsuitreikende instanties gebeuren op het moment van het onderzoek van de vergunningsaanvragen. Verder zal ook zo snel mogelijk een verwijzing naar de indicator die bij maatregel 9 beoogd wordt, opgenomen worden in de vergunningsaanvraagformulieren om de administratieve belasting zoveel mogelijk te verlichten.

VOORSCHRIFT 3

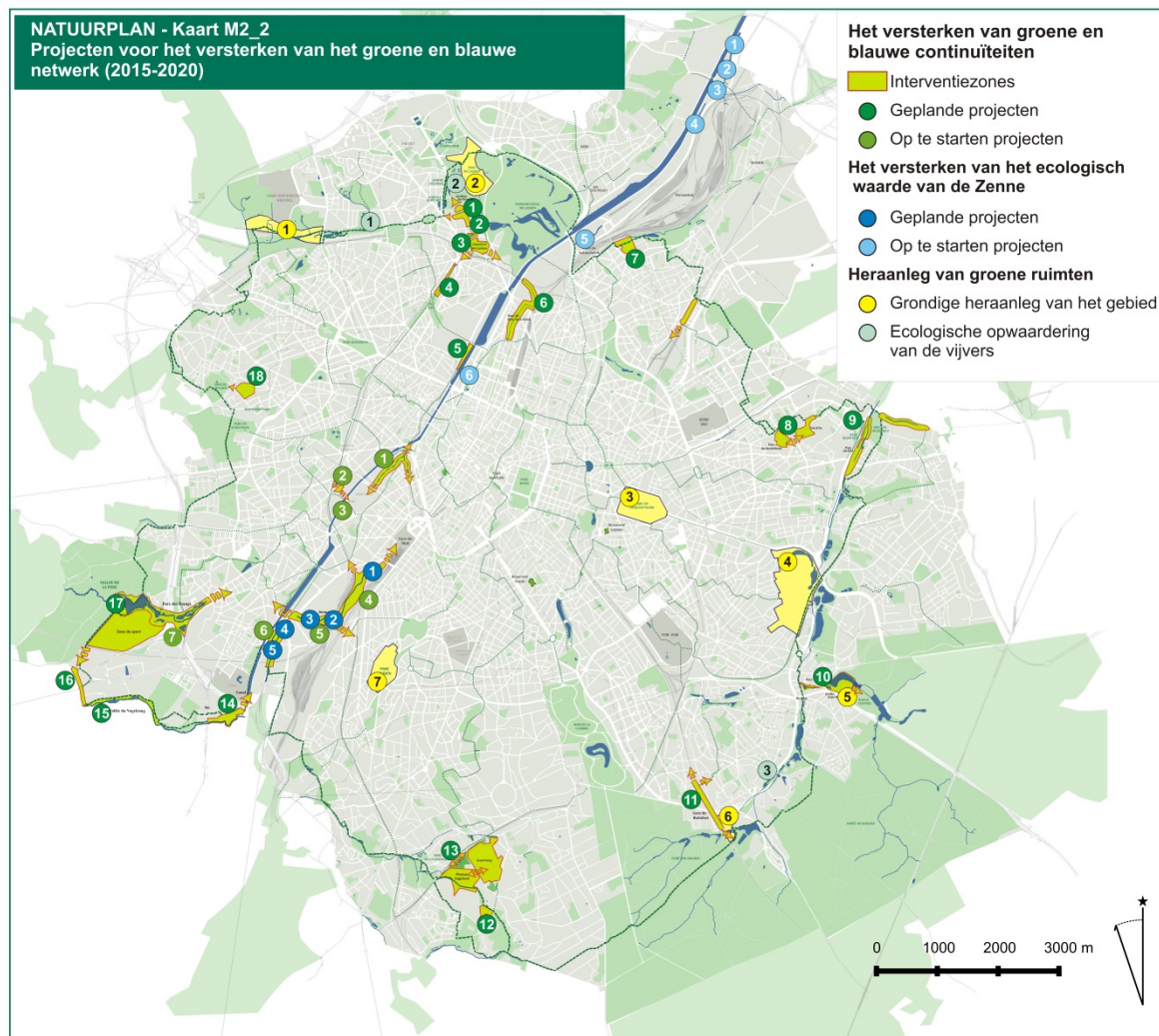
Leefmilieu Brussel zal, in samenwerking met de gemeenten en verenigingen, werken aan de invoering van participatieve wijkprocessen (zie maatregel 23) voor de aanplanting van gedeelde bomen, of bomen onder peterschap (naar het voorbeeld van de tuinen onder peterschap), en dit via de projecten van duurzame wijken en groene wijken.

KAART M2.2

Projecten ter versterking van het groene en het blauwe netwerk die door Leefmilieu Brussel worden geleid (2015-2020)

Bron: Leefmilieu Brussel - BIM

Elementen voor de interpretatie :

- De geplande/lopende projecten voor het versterken van groene en blauwe continuïteiten zijn de volgende :
 - 1 tot 5-6 : het versterken van de continuïteit tussen de koninklijke parken en de dense wijken van Bockstael tot aan Materialenkaai en, in de andere richting, het toekomstige Zennepark ;
 - 7 : aanleg van de groene wandeling ter hoogte van Walckierspark ;
 - 8 : het versterken van de groene wandeling ter hoogte van Gulledele ;
 - 9 : het versterken van de continuïteit en verbetering van het beheer in het Noorden van de Woluwevallei, aanleg van de holle weg en water beheer ;
 - 10 : aanleg van een rechtstreekse verbinding tussen het Rood Klooster en de groene wandeling door de Massart Tuin ;
 - 11 : aanleg van een dakpark op het Station van Bosvoorde ;
 - 12 : aanleg van Dolez weide ;
 - 13 : aanleg van een verbinding tussen Engelandplateau en de Kauwberg ;
 - 14 tot 16 : aanleg van de groene wandeling ter hoogte van de « Multipharma Passage », aanleg van de Vogelzang en verbinding met het Kanaal ;
 - 17 : aanleg van « West Park », een uitgebreid regionale park ;
 - 18 : herwaardering van het Hoogveld en aanleg van nieuwe moestuinen.
- Op te starten projecten voor het versterken van groene en blauwe continuïteiten zijn de volgende :
 - 1 : het versterken van de continuïteit van het Park van de Kleine Zenne : verbinding Ninoofse Poort, Slachthuizen van Anderlecht, Dauwpark ;
 - 2 en 3 : het versterken van de continuïteit van Cureghem (L28) : MIVB-dak, verbinding met Jacques Brel station ;
 - 4 tot 6 : het versterken van de continuïteit van Zenne-Zuid : spoorwegen, Paepsemalaan en verbinding met de groene wandeling.
- De prioritaire projecten voor de heraanleg van regionale parken (Blauw netwerk aspecten inbegrepen) zijn de volgende (van 1 tot 7) :
 - Koning Boudewijnpark (fase III), Park van Laken, Jubelpark , Woluwepark, Massartuin, Tournay-Solvaypark, Dudenpark.
- De prioritaire projecten voor het versterken van het ecologische waarde van de Zenne zijn de volgende :
 - 1 tot 5 : heraanleg en sanering van de oevers van de Zenne, aanleg van tijdelijke overstromingzones.
- Op te starten projecten voor het versterken van het ecologische waarde van de Zenne zijn de volgende :
 - 3 en 6 : de Zenne openleggen stroomopwaarts van waterzuiveringsstation Noord en ter hoogte van Maximilienpark ;
 - 1 en 2, 4 en 5 : sanering en herwaardering van de oevers van de Zenne.
- Renovaties van vijvers zijn bovendien voorzien in de volgende parken (van 1 tot 3) :
 - Koning Boudewijnpark (fase I), Sobieskypark, Leybeekpark

3 DE AANWEZIGHEID VAN NATUUR VERSTERKEN TER HOOGTE VAN DE GEBOUWEN EN HUN DIRECTE OMGEVING

BETREFFENDE DOELSTELLING: DE TOEGANG VAN DE BRUSSELAARS TOT DE NATUUR VERBETEREN

BELANG VAN DE MAATREGEL

De gebouwen kunnen een bijdrage leveren om de stadsbewoners meer natuurlijke ruimtes in de buurt te geven. Maar al te vaak wordt de grond rond gebouwen verhard, en wanneer deze grond groen wordt gelaten, gebeurt dit doorgaans volgens de klassieke aanpak (kort gemaaide grasperken en voorkeur voor ingevoerde sierplanten).

In sommige wijken is er nog een gebrek aan groene ruimten, en vooral aan zones waar inheemse soorten zich kunnen ontwikkelen en spontane ecosystemen vormen. Tal van studies hebben al aangetoond dat meer interacties met de natuur in de stad een gunstige invloed hebben op uiteenlopende variabelen zoals het criminaliteitscijfer, de sociale cohesie, het veiligheidsgevoel, de schoolprestaties bij jongeren, angstgevoelens of het voorkomen van hart- en vaatziekten¹⁷.

Het komt er dus op aan de gebouwen en de grond errond aan te grijpen als kansen om weer natuur te brengen in de stadszones waar het gebrek aan natuur het grootst is. Twee grote types van inrichtingswerken kunnen worden onderscheiden.

Eenzijds bieden de stukken volle grond van de omgeving van gebouwen mogelijkheden om bomen of struiken aan te planten en boomgaarden, moestuinen of zelfs vochtige zones aan te leggen. In de stedenbouwkundige verordeningen zijn trouwens al bepalingen opgenomen in verband met de begroening van de omgeving van gebouwen (bouwvrije stroken, zijdelingse inspringstroken en gebieden voor loeren en tuinen), maar deze worden niet altijd nageleefd (historische situaties, overeenkomst over afwijkingen of eenvoudige niet-naleving van de geldende regels). Gezien het belang van bepaalde gebieden en dan met name sommige binnenterreinen van huizenblokken voor het groene netwerk, moet er dan ook nagedacht worden over manieren om de toepassing van deze voorschriften op het terrein te verbeteren of eventueel te versterken.

Anderzijds opent de ontwikkeling van andere technieken voor de begroening, die worden aanbevolen in het kader van de toepassing van een biotoop-oppervlaktefactor (BAF, zie maatregel 9), nieuwe mogelijkheden voor de dichtst bebouwde zones. Niet alleen verfraaien ze het straatbeeld en verhogen ze de biodiversiteit, maar op termijn verbeteren ze ook de warmteregeling van de gebouwen, en verminderen ze de neerslagpieken voor de rioleringsnetten.

Verder zou de realisatie van inrichtingen zoals gevegetaliseerde gebieden, poelen of moestuinen op speelplaatsen van scholen en hun omgeving of op daken, wanneer deze toegankelijk gemaakt kunnen worden, de toegang van jongeren tot de natuur vergemakkelijken, iets wat bijzonder belangrijk is voor hun ontwikkeling. Er werd namelijk aangetoond dat een direct contact met de natuur via activiteiten op school een positieve impact heeft op het zelfbeeld, het psychologische welzijn en de socialisatie, terwijl het tegelijkertijd een positieve attitude van de kinderen ten overstaan van de natuur eenmaal zij volwassen zijn geworden, in de hand werkt (Lohr & Pearsons-Mims, 2005; Maller, 2009). Dergelijke interacties dragen bovendien ook bij tot een verbetering van de cognitieve functie, de concentratie en de prestatie van de kinderen (Berman *et al.*, 2008 ; Hartig *et al.*, 2001 ; Herzog *et al.*, 1997).

De realisatie en het beheer van zulke ruimten door de leerlingen zelf (onder begeleiding van specialisten) zou verder tevens verankerd kunnen worden in pedagogische milieu-educatieprogramma's en lessen rond natuurwetenschappen (zie maatregel 21).

En tot slot kan de begroening van overheidsgebouwen ook een voorbeeldrol spelen, waardoor de stadsbewoners zin krijgen om hetzelfde te doen.

¹⁷Zie Keniger *et al.*, 2013.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

De aanwezigheid van natuur ter hoogte van gebouwen kan zowel worden versterkt in het kader van nieuwbouwprojecten als in het kader van renovatieprojecten van oude gebouwen. En het kan nog eenvoudiger: men kan ook voor meer natuur zorgen door de herinrichting van de directe omgeving van deze gebouwen of door het beheer ervan aan te passen.

VOORSCHRIFT 1

Leefmilieu Brussel zal een steun- en adviesprogramma uitwerken voor de inrichting en het ecologisch beheer van de directe omgeving van gebouwen, om het onthaal van wilde dieren en planten evenals de duurzame voedselproductie (moestuinen, fruitbomen, fruitthagen, enz.) op plaatsen waar dat kan, te bevorderen.

Deze steun kan worden georganiseerd in de vorm van projectoproepen, de ontwikkeling van indicatoren en referentiesystemen of de publicatie van gidsen van goede praktijken, en zal met name in het Voorbeeldgebouwprogramma geïntegreerd worden.

VOORSCHRIFT 2

In samenwerking met de desbetreffende overheidsinstanties en de Inrichtende Machten zal er een specifiek programma uitgewerkt worden, bedoeld voor scholen en andere onderwijs- of opvanginstellingen voor jongeren die pedagogische moestuinen willen aanleggen en/of de natuur in hun instelling willen integreren, bv. via de aanleg van groene zones in de directe omgeving van de gebouwen, op speelplaatsen van scholen alsook op daken die, in de mate van het mogelijke, toegankelijk gemaakt zullen worden (zie maatregel 4).

Verder zal dit programma ook de ondersteuning van de ontwikkeling van pedagogische educatieactiviteiten in verband met natuur (zie maatregel 21) en duurzame voeding beogen.

VOORSCHRIFT 3

Vanaf 2018 zullen de verschillende overheidsinstanties die gebouwen beheren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden uitgenodigd om een handvest “natuur toegelaten” voor overheidsgebouwen te ondertekenen. Dit handvest zal worden opgesteld door Leefmilieu Brussel in samenwerking met in het bijzonder Brussel Stedelijke Ontwikkeling en de Regie der Gebouwen van de verschillende bevoegdheidsniveaus. Het zal steunen op de verschillende bestaande referentiesystemen en labels.

VOORSCHRIFT 4

De naleving van de geldende voorschriften van Titel I, hoofdstuk 4 van de GSV in verband met de groene inrichting van achteruitbouwstroken, zijdelingse inspringstroken en gebieden voor koeren en tuinen zal zoveel mogelijk versterkt worden, met name binnen of aan de rand van gebieden die een bijdrage leveren aan het Brusselse ecologische netwerk, het blauwe netwerk en/of het groene netwerk.

VOORSCHRIFT 5

Brussel Stedelijke Ontwikkeling en Leefmilieu Brussel zullen ook voorstellen formuleren voor een aanpassing van de wetgeving en/of de stedenbouwkundige hulpmiddelen met het oog op een versterking van de bescherming en een herstel van de aanwezigheid van vegetatie op de binnenterreinen van huizenblokken, de andere gebieden voor koeren en tuinen, de achteruitbouwstroken en de zijdelings inspringstroken (zie ook maatregel 5). De opname van inrichtingen ter bevordering van de aanwezigheid van de met de gebouwen gepaard gaande fauna zal daarnaast eveneens het voorwerp van voorstellen uitmaken.

4 HET PUBLIEK TOEGANG VERLENEN TOT DAKEN EN DE GROENE DIRECTE OMGEVING VAN GEBOUWEN

BETREFFENDE DOELSTELLING: DE TOEGANG VAN DE BRUSSELAARS TOT DE NATUUR VERBETEREN

BELANG VAN DE MAATREGEL

Ter verbetering van de toegang van de inwoners van Brussel tot de natuur en dat met name in gebieden waar er een tekort heerst aan openbare groene ruimten, is het van belang om met goedvinden van hun eigenaar de toegang van de bevolking tot nabijgelegen groene ruimten mogelijk te maken, zoals binnenterreinen van huizenblokken, interstitiële groene ruimten, tuintjes langs de straatkant, groendaken alsook alle andere vormen van vegetatie in de onmiddellijke omgeving van gebouwen.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

De Regering wil elke redelijke mogelijkheid tot openstelling van daken en de gevegetaliseerde directe omgeving van gebouwen aanmoedigen. Daarbij zal voorrang gegeven worden aan gebouwen uit het publieke domein en gelegen in een gebied met een gebrek aan openbare groene ruimten, hoewel er ook op vrijwillige basis partnerschappen gesloten zullen kunnen worden met privébeheerders.

VOORSCHRIFT 1

De beheerders van gebouwen gelegen in gebieden waar er een tekort aan openbare groene ruimten heerst en die deel uitmaken van het gewestelijke publieke domein, zullen de mogelijkheid onderzoeken om de tuinen en groendaken van deze gebouwen in gezellige ruimten te veranderen, die toegankelijk zijn voor het publiek. Tegen uiterlijk eind 2017 zal er door de Regie der Gebouwen ter zake een lijst van mogelijk betroffen gebouwen aan de Regering worden voorgelegd. Deze lijst zal vergezeld zijn van een opportuniteitsanalyse, waarbij zowel rekening gehouden zal zijn met het potentieel van de gebouwen in kwestie qua publieksonthaal als met de eventuele uitgaven die het Gewest dient te voorzien voor de aanpassing van de infrastructuur. En er zal ook een ontwerp van planning bij het voorstel gevoegd worden.

VOORSCHRIFT 2

Ter aanvulling van de lijst die bij voorschrift 1 beoogd wordt, zal de Regie der Gebouwen contact opnemen met haar tegenhangers op de andere bevoegdheidsniveaus teneinde hen ertoe aan te moedigen om hun eigen projecten op te zetten en met hen eventuele partnerschapsmogelijkheden te bekijken. In voorkomend geval en met hun instemming zullen er daarnaast ook partnerschappen gesloten kunnen worden met de beheerders van privégebouwen.

5 ZORGEN VOOR AANGEPASTE BESCHERMING EN BEHEER VOOR DE GEBIEDEN VAN HOGE BIOLOGISCHE WAARDE EN TOEZIEN OP DE UITVOERING VAN HET ECOLOGISCHE NETWERK

BETREFFENDE DOELSTELLING: HET GEWESTELIJKE GROENE NETWERK VERSTERKEN

BELANG VAN DE MAATREGEL

De gebieden van hoge biologische waarde vormen reservaten van waaruit de biologische diversiteit die onontbeerlijk is voor het behoud van gezonde, functionele en veerkrachtige ecosystemen zich opnieuw kan ontplooiën, op voorwaarde dat ze zijn samengebracht in een coherent geheel door de aanleg van een ecologisch netwerk.

De ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud bepaalt dat Leefmilieu Brussel een biologische waarderingskaart van het grondgebied van het Gewest maakt en actualiseert, met inbegrip van een inventaris van gebieden met hoge biologische waarde die het beschermen waard zijn en die de Regering kan aanwijzen als natuurreservaat of bosreservaat (artikel 20).

Krachtens artikel 9 van deze ordonnantie houdt het gewestelijk natuurplan rekening met de biologische waarderingskaart om een cartografische weergave voor te stellen van het Brussels ecologisch netwerk zoals gedefinieerd in artikel 3, 23°.

De recentste beoordelingen van het ecologisch belang van de verschillende sites met plantendek en van de aanwezigheid van soorten van flora en fauna, uitgevoerd door Leefmilieu Brussel in toepassing van artikelen 15 en 20 van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud, komen van pas voor de raming van het potentieel van de verschillende gebieden voor het behoud of het herstel in een gunstige staat van instandhouding van de natuurlijke habitats en soorten van communautair en gewestelijk belang waarvan de bescherming wordt bedoeld door de ordonnantie. De gebieden die de centrale en ontwikkelingsgebieden van het Brussels ecologisch netwerk moeten vormen, konden zo geïdentificeerd worden conform de definities van de ordonnantie (artikel 3, 24° en 25°), net als de verbindingsgebieden die een coherent geheel vormen doordat ecologische corridors ontstaan tussen de zones (artikel 3, 26°).

Terwijl artikel 3, 23° van de ordonnantie van 1 maart 2012 de doelstelling vastlegt om de onderdelen waaruit het Brussels ecologisch netwerk bestaat, te behouden, beheren en/of herstellen¹⁸, tonen de door Leefmilieu Brussel uitgevoerde analyses aan dat bepaalde ontwikkelingsgebieden van het Brussels ecologisch netwerk nog geen afdoende bescherming genieten, en dat de continuïteit van de ecologische corridors nog altijd niet gegarandeerd is. De geïsoleerde gebieden, die een hogere stedelijke druk ondergaan, zijn zeer kwetsbaar.

Door een aangepaste bescherming te bieden aan deze gebieden en hun intrinsieke kwaliteit en hun connectiviteit te versterken, kunnen garanties worden gegeven voor het behoud in een goede staat van instandhouding van de habitats en soorten die ze herbergen, wat ook bijdraagt aan de versterking van het gewestelijke groene en blauwe netwerk.

Voor een optimale implementatie moeten de gewestelijke strategieën ter ontwikkeling van de natuur daarnaast echter eveneens op lokaal niveau hun beslag krijgen.

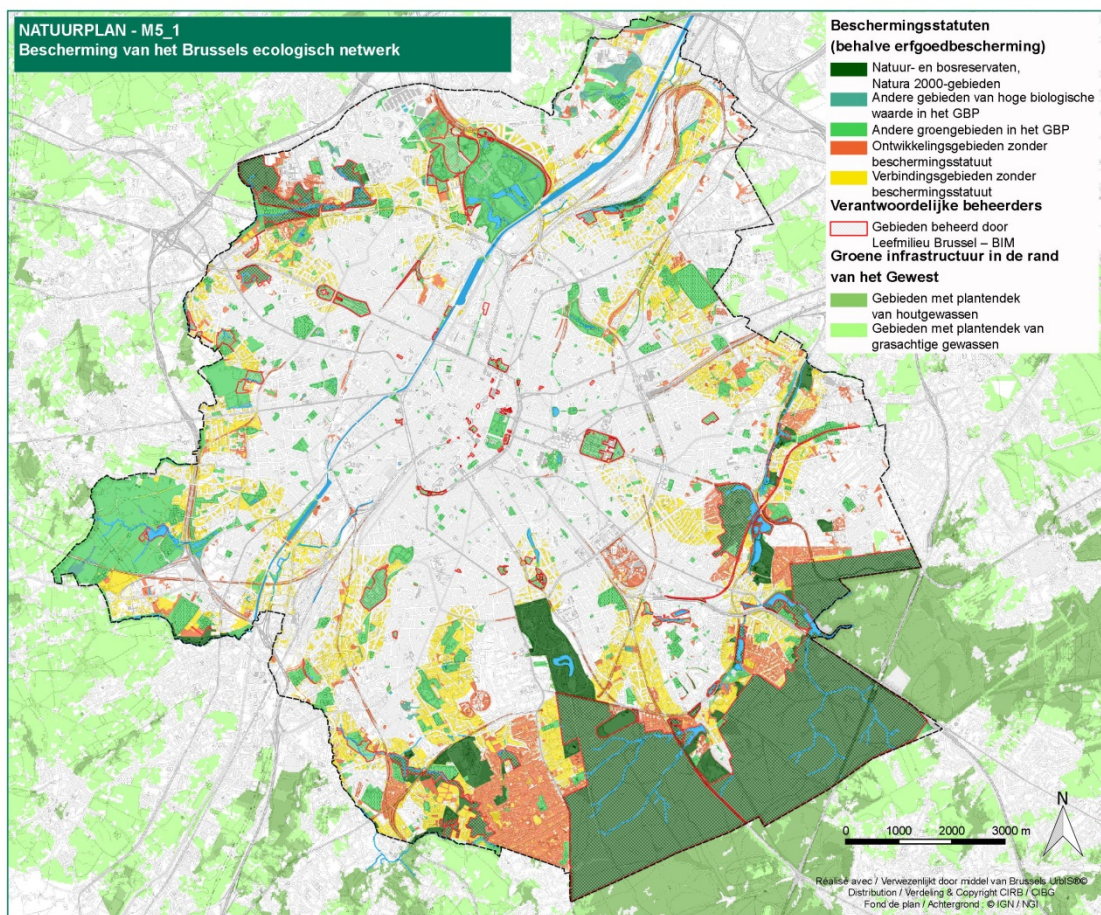
¹⁸ In de zin van de natuurordonnantie

KAART M5.1

Beschermingsstatuten van het Brusselse ecologische netwerk

Bron: Leefmilieu Brussel – BIM – gebaseerd op Van den Balck (2011)

Elementen voor de interpretatie:

- Het Brussels ecologisch netwerk is gedefinieerd in artikel 3, 23° van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud. Het bestaat uit centrale gebieden, ontwikkelingsgebieden en verbindingsgebieden, zoals gedefinieerd in artikel 23, 24° tot 26°.
- In toepassing van deze definities is de functie van een site binnen het ecologische netwerk afhankelijk van:
 - haar biologische waarde;
 - haar effectieve of potentiële bijdrage aan het behoud of het herstel in een gunstige staat van instandhouding van de natuurlijke soorten en habitats van communautair en gewestelijk belang.
- De beschermingsstatuten natuurreervaat, bosreservaat en Natura 2000-gebied zijn actieve beschermingsstelsels van de sites, wat impliceert dat instandhoudingsdoelstellingen moeten worden vastgelegd en dat ad-hocbeheersplannen moeten worden uitgevoerd.
- De beschermingsstatuten die zijn toegekend via de verschillende zones van groene ruimten of landbouwgebieden volgens het GBP, stemmen overeen met passieve beschermingsstelsels, die enkel een reeks beperkingen binnen de toegestane activiteiten omvatten.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

Zodra het onderhavige plan van kracht wordt, zullen de overheidsinstanties die actief zijn op het grondgebied van het Gewest, en vooral de instanties die bevoegd zijn voor ruimtelijke ordening en het beheer van de groene ruimten en diegene bevoegd voor de plannen en projecten, samenwerken om de volgende doelstellingen te halen voor de uitvoering van het Brussels ecologisch netwerk:

- Zo nodig aanpassen van het beschermingsstatuut van de verschillende zones van het Brussels ecologisch netwerk ten opzichte van hun biologische waarde en hun belang voor de vorming van een coherent ecologisch netwerk (centrale gebieden, ontwikkelingsgebieden en verbindingsgebieden);
- Zorgen voor een geschikt beheer¹⁹ van de gebieden met hoge biologische waarde in het GBP en van de gebieden met het statuut van Natura 2000-gebied of natuurreserveaat of bosreserveaat (zie maatregel 15);
- Versterken van het ecologisch netwerk ter hoogte van de gebieden met een tekort aan groene ruimten en van de ecologische corridors die discontinuïteiten vertonen.

Voor de uitvoering van het Brussels ecologisch netwerk zullen nauwkeurige ecologische doelstellingen worden vastgelegd voor de verschillende gebieden van het groene en het blauwe netwerk op figuur M5.1 hieronder. Er zal bovendien een operationeel plan voor de realisatie van deze doelstellingen opgesteld worden en dat zal als referentie dienen voor de stedenbouwkundige ontwikkeling van de stad, de opstelling van de strategische plannen en de afgifte van vergunningen. Voor wat de ontwikkeling van het blauwe netwerk betreft, zal het operationele plan verwijzen naar de geplande acties in het kader van het Waterbeheerplan (WBP).

De ontwikkelde benadering zal soepel zijn en afgestemd op de lokale behoeften en uitdagingen, waaronder die van sociaaleconomische aard. Naargelang van het gebied in kwestie zullen de ingezette tools afhangen van ofwel het beleid voor instandhouding van de natuur, ofwel het waterbeleid, ofwel het beleid voor ruimtelijke ordening.

Verder zullen de gemeentelijke overheden eveneens ondersteund worden door het Gewest bij de stappen die ze ondernemen om deze richtsnoeren op het niveau van hun eigen grondgebied te implementeren (zie de maatregelen 8 en 13).

VOORSCHRIFT 1

Leefmilieu Brussel zal zo snel mogelijk, in samenspraak met Brussel Stedelijke Ontwikkeling, de Regering duidelijke ecologische doelstellingen voorleggen voor de verschillende zones van het groene en het blauwe netwerk, ook voor de gebieden die gelegen zijn buiten de natuurreserveaten of bosreserveaten of de Natura 2000-gebieden. De beste beschikbare wetenschappelijke gegevens, waaronder de biologische waarderingskaart van het Gewest die bij artikel 20 van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud beoogd wordt, zullen daarbij gebruikt worden voor het opstellen van deze voorstellen. En verder zal Leefmilieu Brussel ook voorstellen van doelstellingen formuleren ter versterking van het groene netwerk in de gebieden waar er een gebrek is aan openbare groene ruimten evenals ter versterking van de groen en de blauwe continuïteit.

VOORSCHRIFT 2

Leefmilieu Brussel zal, in overleg met Brussel Stedelijke Ontwikkeling (DS en DML), Brussel Mobiliteit, de Haven van Brussel, de gemeenten en alle andere betrokken actoren een ontwerp van operationeel plan voor de uitvoering van het Brussels ecologisch netwerk, gericht op de realisering van de voor de verschillende zones van het groene en het blauwe netwerk voorgestelde ecologische doelstellingen, uitwerken en ter goedkeuring aan de Regering voorleggen. Over het algemeen zullen de voorgestelde maatregelen daarbij prioritair verband houden met de elementen die van groot belang zijn voor de wilde fauna en flora alsook voor de coherentie van het ecologische netwerk. Binnen de gebieden met een gebrek aan openbare groene ruimten zullen de geformuleerde voorstellen echter meer toegespitst zijn op een versterking van de socio-recreatieve functie van het groene netwerk.

¹⁹ Waarbij rekening wordt gehouden met zowel de natuurlijke als de erfgoedcomponent.

Het ontwerp van plan zal de richtlijnen en bijzondere voorwaarden vastleggen, die moeten worden nageleefd om het Brussels ecologisch netwerk te versterken (instandhouding, aanleg, beheer en herstel van de verschillende gebieden) Het zal met name maatregelen omvatten, die op een instandhouding van de binnenterreinen van huizenblokken en andere elementen gericht zijn, die omwille van hun lineaire en doorlopende structuur en hun rol van verbindingsschakel of schuilplaats bijdragen tot de consolidatie van het ecologische netwerk. Hiertoe zal het ontwerp voorstellen van te activeren instrumenten formuleren, zoals de stedenbouwkundige verordeningen (zie maatregel 3), de BBP's of de instrumenten die bij artikel 66 van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud worden bedoeld. Met het oog op de consolidatie van het blauwe netwerk en de instandhouding van de vochtige en waterrijke gebieden zullen voorts ook de opportuniteit en de haalbaarheid van een wettelijke bescherming van de aan de waterlopen grenzende ruimten (bv. achteruitbouwstroken of *non aedificandi* zones) verkend worden. In voorkomend geval zal het operationele plan ter zake voorstellen formuleren.

Er zal in het ontwerp van plan ook worden nagegaan of het opportuun is om de bestemming in het GBP van bepaalde gebieden van het groene netwerk en/of de ad-hoc voorschriften te wijzigen en dat uitsluitend in de zin van een versterking van het beschermingsniveau van de groene ruimten. Deze beoordeling omvat een evaluatie van de economische en sociale gevolgen van de bestudeerde wijzigingen.

Het ontwerp van plan zal bovendien ook de elementen definiëren, waarmee rekening moet worden gehouden in het kader van de effectenstudies of -rapporten die worden opgesteld bij plannen en projecten die een significante invloed kunnen hebben op de realisatie van de voor de verschillende zones van het groene en blauwe netwerk voorgestelde ecologische doelstellingen.

VOORSCHRIFT 3

De uitvoering van het operationeel plan voor het ecologisch netwerk zal gebeuren onder de verantwoordelijkheid van de verschillende bevoegde instanties volgens de modaliteiten die door de Regering zullen worden vastgelegd bij de goedkeuring van het plan. Op dat ogenblik zal de Regering overwegen om het operationeel plan voor het ecologisch netwerk een bindend karakter te geven voor de overheden in de zin van artikel 8, §2, van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud.

In toepassing van het operationeel plan voor de uitvoering van het Brussels ecologisch netwerk zullen de bevoegde overheden er bovendien op toezien dat de oriëntaties ervan worden opgenomen in de ontwikkelings- en bestemmingsplannen en -programma's.

VOORSCHRIFT 4

In alle bebouwbare gebieden moet de nodige aandacht gaan naar de directe omgeving van de bouwwerken en inrichtingen. De afleverende instanties zien erop toe, voor de projecten die aan hen worden voorgelegd, dat deze bijdragen aan de uitvoering van het groene en blauwe netwerk evenals van het Brussels ecologisch netwerk.

VOORSCHRIFT 5

Wanneer bij een herziening van het GBP wijzigingen van de bestemming van (met uitzondering van eventuele nevenfuncties) onbebouwbare gebieden tot gevolg hebben dat deze gebieden wel bebouwbaar worden, dan zal de Regering erop toezien dat deze aanpassingen gecompenseerd worden door het veranderen van de bestemming van bebouwbare gebieden in onbebouwbaar gebied.

Bij de volgende herziening van het BWRO en voor zover zij daartoe over de nodige bevoegdheden beschikt, zal de Regering er ook voor pleiten om dit concept van planologische compensatie rechtskracht te geven.

Hetzelfde principe zal ook toegepast worden bij elke wijziging in die zin van BBP's, voor zover zij althans na 2001 goedgekeurd werden.

VOORSCHRIFT 6

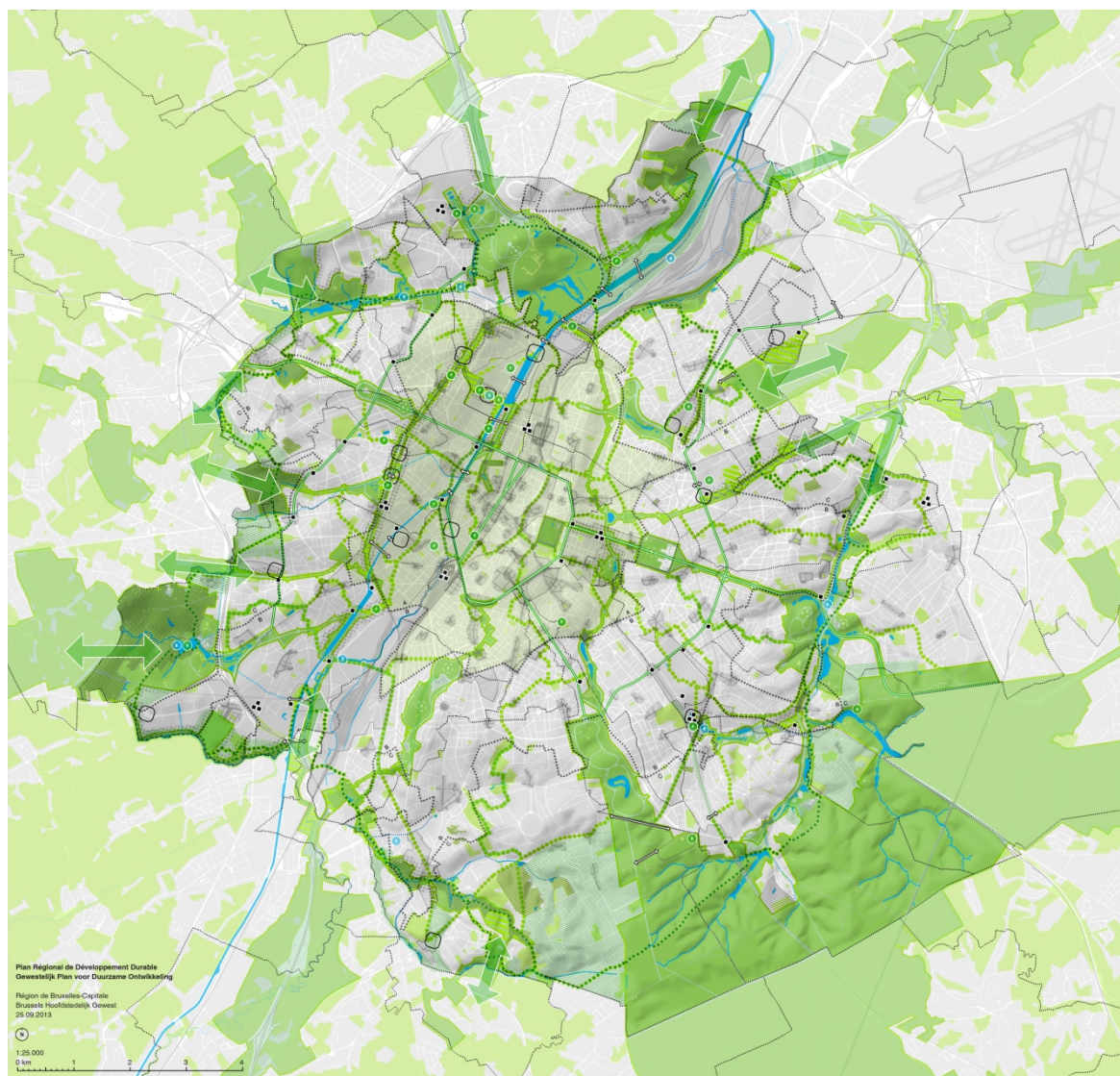
Leefmilieu Brussel zal de gemeenten ertoe aansporen om een strategie voor de ontwikkeling van de natuur op het niveau van hun grondgebied uit te werken, via de opstelling van een gemeentelijk natuurontwikkelingsplan (GNOP). Voor methodologische (zie maatregel 8) en financiële steun (zie maatregel 13) in het kader van dergelijke initiatieven zullen de gemeenten terecht kunnen bij de dienst Natuurfacilitator – Pool voor gedifferentieerd beheer van Leefmilieu Brussel.

FIGUUR M5.1

Kaart Leefomgeving van het ontwerp van GPDO

Bron: GPDO

CADRE DE VIE 02 LEVENSKADER

MAILLAGE VERT	GRÖEN NETWERK	DÉVELOPPEMENT URBAIN	STEDELIJKE ONTWIKKELING	MAILLAGE BLEU	BLAUW NETWERK
espace ouvert structurant (EOS) / à renforcer continuité verte promenade verte voirte régionale à intégration environnementale renforcée espace vert (PRAS / gewestplan) parc à rénover nouveau espace vert à créer, emplacement à étudier pôle récréatif régional connexions piétonnes et cyclistes à étudier protection et réhabilitation des sites semi-naturels renforcement de la connectivité du réseau écosystémique périmètre des zones de verdoement (voir schéma ci-dessous)	structurerende open ruimte (SOR) / te versterken groene verbinding groene wandeling gewestelijke wegen met versterkte milieu-integratie groene ruimte (GBP / gewestplan) park om te renoveren te creëren nieuwe groene ruimtes, locatie te bestuderen gewestelijke recreatiepool te bestuderen voetgangers- en fietsverbindingen bescherming en opwaardering van de half-natuurlijke gebieden versterking van de connectiviteit van het ecologische netwerk afbakening van de in te groenen gebieden (zie schema hieronder)	noyau d'identité locale noyau d'identité locale à créer pôle de développement restructuration en fronts bâtis le long des EOS site potentiel pour bâtiment élevé iconique site potentiel pour bâtiments élevés iconiques groupés	lokale identiteitskern te creëren lokale identiteitskern ontwikkelingspool herstructurering als parkfronts langs SORs potentiele site voor iconische hoogbouw potentiele site voor gegroepeerde iconische hoogbouw	renforcement du maillage bleu mise en valeur du tracé de la Senne à étudier plan ou cours d'eau perluits perluits à créer projet de mise à ciel ouvert eaux de pluie dans le réseau de surface axe transrégional de coopération paysagère limite communale	versterking van het blauwe netwerk te bestuderen opwaardering van het tracé van de Zenne watervakke of waterloop ondergrondse waterloop ondergrondse doorstroming te creëren project voor herstel van beeklopen waterrecuperatie in het oppervlaktewater interregionale as voor landschappelijke samenwerking gemeentegrens

6 HET GRONDBEHEER VAN STRATEGISCHE GEBIEDEN VERWERVEN

BETREFFENDE DOELSTELLING: HET GEWESTELIJKE GROENE NETWERK VERSTERKEN

BELANG VAN DE MAATREGEL

Het behoud of zelfs de ontwikkeling van de natuur in het Gewest vereist dat de overheidsinstanties het grondbeheer van bepaalde percelen, die vooral door hun intrinsieke ecologische waarde of hun plek in het ecologisch netwerk als strategisch worden beschouwd voor de uitvoering van het groene en het blauwe netwerk, zelf in handen nemen of beter organiseren. Uiteraard blijft de groene en de blauwe functie van de stad laag vergeleken met de andere stadsbehoeften. Door de toenemende druk van de verstedelijking heeft een beleid van ontwikkeling van een echt ecologisch netwerk pas zin als het tools bevat om in te grijpen op het vlak van het grondbeheer.

Verschillende situaties doen zich voor. Soms zijn deze percelen eigendom van instanties of organisaties van openbaar nut of zijn ze in privéhanden, en is er geen bereidheid, kennis of geld voor een aangepast beheer. In dat geval zou een voorstel tot overname van het beheer van deze percelen door een competente operator kunnen worden overeengekomen in een contractueel kader.

De maatregel heeft tot doel de ontwikkeling van de natuur mogelijk te maken, ofwel op open terreinen waar het beheer geoptimaliseerd moet worden, ofwel op bebouwde terreinen die op een keerpunt staan, waarop nieuwe stadsnatuurpolen geïnstalleerd kunnen worden, in samenhang met de doelstellingen van het groene netwerk (GPDO).

Niettegenstaande de ecologische doelstelling ervan omvat een dergelijk beleid tegelijk ook sociale en recreatieve doelstellingen, ecologische doelstellingen in de ruime zin, doelstellingen op het vlak van zachte mobiliteit, enz. De strategie op het vlak van grondbeheer die moet worden toegepast, beoogt dus de ontwikkeling van de groene en blauwe ruimten in toepassing van de principes van het groene en het blauwe netwerk, namelijk rekening houden met de diversiteit en de overlapping van de functies van de groene en blauwe ruimten in een stedelijke omgeving (ecosysteemdiensten), en uitvoering van de groene en blauwe continuïteit.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

Met betrekking tot de financiële middelen van het Gewest en de Gemeenten zal de uitvoering van de maatregel verplicht en nauwkeurig realistisch zijn wat budgettaire middelen betreft. De voorafgaande fase van identificatie van de prioritaire percelen zal gebeuren door een toetsing van het belang van de gronden op vlak van het groene en het blauwe netwerk en biodiversiteit in het bijzonder, met de mogelijkheden van grondtransacties waarvoor beperkte financiële middelen nodig zijn. De analyse van deze terreinen omvat dus onderhandelingsstrategieën met de eigenaars en begrotingsscenario's.

In de plaats van zich vooral te richten op de verwerving van gronden²⁰, wordt de voorkeur gegeven aan zakelijke erfpachtrechten en oppervlakterechten, of eenvoudige beheersovereenkomsten. Ook wordt voorrang gegeven aan gronden die toebehoren aan instellingen en organisaties van openbaar belang die a priori meer ontvankelijk zijn. In dit opzicht zal de Gewestregering erop toezien dat er een gunstige context gecreëerd wordt voor de onderhandelingen.

In het geval van privé-eigenaars kunnen compensatiemechanismen worden gezocht om het beheer over de percelen in handen te krijgen en ze open te stellen voor het publiek, bijvoorbeeld in ruil voor overname van het beheer ervan door de overheidsinstantie.

Tot slot zal een verandering van bestemming van de aangeduide strategische terreinen het voorwerp uitmaken van een evaluatie bij een toekomstige wijziging van het GBP.

²⁰ Door de ordonnantie betreffende het natuurbehoud van 1 maart 2012 (art. 16) voorziene mogelijkheid.

VOORSCHRIFT 1

Vanaf 2016 zal Leefmilieu Brussel in overleg met het Brussels Planningsbureau (BPB) en de Maatschappij voor Stadsvernieuwing (MVS) die de Regering binnenkort wil oprichten, een praktische lijst van strategische terreinen opstellen met het oog op het verwerven van het grondbeheer ervan teneinde het groene en het blauwe netwerk te realiseren. Hiertoe zal Leefmilieu Brussel zich met name baseren op de richtlijnen die uitgewerkt werden voor de consolidatie van het Brusselse ecologische netwerk in het kader van de implementatie van maatregel 5.

Verder zal Leefmilieu Brussel ook zo snel mogelijk onderhandelingen aanknopen volgens een lijst van prioriteiten om het beheer van strategische sites toegewezen te krijgen. Daarbij zal met name een hoge prioriteit toegekend worden aan de gebieden met een hoge biologische waarde die niet op een gepaste manier beheerd worden.

Wat de landbouwgronden betreft, zal het Gewest desgevallend gebruikmaken van het specifieke voorkeepsrecht dat het toegewezen kreeg als gevolg van de door de Regering voorziene herziening van de ad-hoc procedures en dat teneinde projecten rond stedelijke landbouw, stedelijke moestuinen of gedeelde tuinen uit te werken.

VOORSCHRIFT 2

Bij een toekomstige wijziging van het GPB zal de Brusselse Hoofdstedelijke Regering overwegen om de bestemming van de aangeduide strategische terreinen te wijzigen met de bedoeling om het gewestelijke groene en blauwe netwerk te versterken (zie maatregel 5).

7 EEN GEÏNTEGREERDE VISIE ONTWIKKELEN VOOR DE INSTANDHOUDING EN HET HERSTEL VAN DE RELICT-LANDBOUWGEBIEDEN

BETREFFENDE DOELSTELLING: HET GEWESTELIJKE GROENE NETWERK VERSTERKEN

BELANG VAN DE MAATREGEL

De uitbreiding en opwaardering van de ecologische infrastructuur van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kan bewerkstelligd worden via ontwikkelingen in de overblijvende agrarische gebieden. Bloemenrijke graslanden omringd door kleine landschapselementen vormen het leefgebied van veel opvallende dieren- en plantensoorten, die tijdens de laatste decennia sterk achteruitgingen. Naast hun hoge biologische waarde hebben agrarische gronden ook een aantrekkelijke esthetische waarde en recreatieve functie.

Het Natuurrapport toont aan dat de Brusselse graslanden aanzienlijk minder goed beschermd zijn dan bossen. Binnen het stedelijk weefsel van het Brussels Gewest zijn agrarische biotopen overwegend terug te vinden in de landbouwzones en in een aantal groengebieden van Anderlecht (Neerpede, Vogelzangbeek), Jette (Koning Boudewijnpark), Molenbeek (Scheutbos), Ukkel (Kauwberg) en de Stad Brussel (Neder-Over-Heembeek, Haren, enz.), Sint-Agatha-Berchem (Zavelenberg). Alle gemeenten van de tweede kroon van Brussel zijn hierdoor betroffen. Een vijfde (210,5 ha) van de totale oppervlakte is actief beschermd onder natuurwetgeving-statuten. Bij toevoeging van de stedenbouwkundige statuten “beschermd landschap” en “groengebied (landbouwzones)” op het gewestelijk bestemmingsplan, genieten 66% van de grazige vegetaties enige vorm van bescherming. Wel moet er op worden gewezen dat de meeste van deze stedenbouwkundige statuten geen garantie bieden op het behoud en de bescherming van deze graslanden. Zo heeft bijvoorbeeld het stedenbouwkundig statuut “groengebied” geen impact op een mogelijke wijziging in vegetatietype.

De evolutie naar multifunctionele groengebieden is voor deze agrarische zones en relictgebieden op termijn de meest duurzame keuze voor de bescherming en versterking van het ecologisch netwerk. Een efficiënte bescherming van de graslanden met de hoogste natuurwaarden, de kleine landschapselementen, de (nog intacte) beekvalleien, de specifieke soorten gebonden aan de agrarische biotopen, de kleinschalige valleigebieden en de watermilieus is van groot belang.

De door deze maatregel beoogde relict-landbouwgebieden omvatten dus niet alleen de terreinen die in het GBP zijn opgenomen als landbouwgebied, maar bij uitbreiding ook alle terreinen waarbij een beheer ervoor zorgde dat ze een open of halfopen groen karakter bewaarden (boomgaarden, weilanden, moestuinen, enz.).

Het behoud en zelfs de hervatting van landbouwactiviteiten met respect voor het leefmilieu en de ecosystemen, wordt aangemoedigd in deze zones, met name in het kader van de strategie inzake duurzame voeding/stedelijke landbouw in ontwikkeling. Daarnaast kan er in deze gebieden tegemoet gekomen worden aan de vraag naar collectieve moestuinen.

Over het algemeen wordt er gestreefd naar de verbetering van de milieukwaliteit (bodem, water, lucht...), alsook naar de opwaardering van het landschappelijk patrimonium en de ontwikkeling en integratie van (zacht-)recreatieve functies, met inbegrip van de beoogde trajecten voor fietsers en voetgangers.

In deze context kan de uitbouw van een algemeen richtplan voor dergelijke gebieden een interessant kader scheppen en een antwoord bieden op:

- Het gebrek aan beschermingsstatus;
- Het gebrek aan een instrumentarium voor de bescherming van specifieke milieus;
- De nood aan een instrumentarium voor de integratie van de verschillende functies van deze zones naar een coherent, uitgebalanceerd en duurzame ontwikkeling ervan;
- De noodzaak om binnen de landbouw over te schakelen op praktijken met respect voor het leefmilieu en de ecosystemen.

Een Richtplan is in voorbereiding voor Neerpede, waar de hoogste concentratie van ecologisch waardevolle relict-landbouwgebieden zijn te vinden. Het gaat om een grensoverschrijdend plan met het Vlaams Gewest (Neerpede - Vlezenbeek-St-Anna-Pede) dat als basis kan dienen voor de ontwikkeling van de andere relict-landbouwgebieden van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

Het Richtplan voor Neerpede (Brussels Hoofdstedelijk Gewest) – St-Anna-Pede – Vlezenbeek (Vlaams Gewest) wordt ontwikkeld met als strategische doelstellingen het behoud en de opwaardering van de landschapskwaliteit, het ecologisch erfgoed, duurzaam beheer van de natuurlijke hulpbronnen, gecombineerd met het duurzaam bestendigen en evenwichtig uitbouwen van het recreatief medegebruik van de open ruimte in de bestudeerde zone. Daarnaast wil dit Richtplan ook de fiets- en voetgangersverbindingen tussen het Pajottenland en het Brussels Gewest versterken en de leidraad zijn om deze verschillende beleidsdoelstellingen te verwezenlijken. Het bestaat uit een inventariserend gedeelte (historisch-, functioneel-, juridisch- en ecologisch onderzoek), een streefbeeld-gedeelte (win-win-situaties voor verschillende dimensies worden nagestreefd), een operationeel gedeelte (concrete maatregelen en actieplannen en uitbouw instrumentarium) en een communicatiegedeelte met als belangrijke functie het sensibiliseren en dynamiseren van de verschillende actoren die verantwoordelijk zullen zijn van de uitvoering van het Richtplan. Het moet duidelijk zijn dat een overgroot deel van de gronden binnen de perimeter van het Richtplan Neerpede al een bestemming als groene ruimte en landbouwgebied heeft in het gewestelijk bestemmingsplan (GBP).

Het Richtplan Neerpede – Vlezenbeek – St-Anna-Pede wordt momenteel opgesteld door een extern studiebureau dat aangesteld werd door Leefmilieu Brussel en de Vlaamse Landmaatschappij. De uitvoering wordt opgevolgd door een begeleidingscomité met hierin vertegenwoordigers van de verschillende lokale, gewestelijke en provinciale (Vlaams-Brabant) betrokken overheden.

VOORSCHRIFT 1

Voor eind 2015 zal de Regering samen met de betrokkenen partners, waaronder de cel Landbouw van Brussel Economie en Werkgelegenheid, de prioriteiten bepalen van de uit te voeren maatregelen die geïdentificeerd waren in het Richtplan Neerpede – Vlezenbeek – St-Anna-Pede.

Een richtinggevende timing voor de te ondernemen acties zal deel uitmaken van het eindrapport van het Richtplan. De concretisering hangt af van de aard en omvang van de voorgestelde projecten/maatregelen, de financiële implicaties en de toekomstige samenwerking tussen verschillende partners.

Het Richtschema wordt uitgevoerd door een extern studiebureau (SUM Research). Het wordt opgevolgd door het Begeleidingscomité zoals hoger beschreven en noodzaakt een intensieve opvolging van de betrokken overheden, voor het Brussels Gewest in het bijzonder Leefmilieu Brussel en de gemeente Anderlecht.

VOORSCHRIFT 2

De Regering zal zo snel mogelijk in het kader van de strategie inzake duurzame voeding/stedelijke landbouw in ontwikkeling maatregelen treffen ter herontplooiing van de stedelijke landbouw en ter aanmoediging van de invoering van landbouwpraktijken die het leefmilieu en de ecosystemen respecteren, en dat in de perimeter van het Richtplan voor Neerpede. Daarbij zal vooral naar de opportuniteit en de modaliteiten van de invoering van een regeling rond randvoorwaarden in de landbouw gekeken worden, die rekening houdt met de gewestelijke verplichtingen op het gebied van de geïntegreerde strijd (IPM).

VOORSCHRIFT 3

Zo gauw mogelijk voeren het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en alle betrokken partners de prioritaire maatregelen van het Richtplan Neerpede – Vlezenbeek – St-Anna-Pede uit in Neerpede. Voor de uitvoering van de projecten/maatregelen die in het Richtschema worden geïdentificeerd, zullen verschillende vormen van partnerschappen ingericht worden. Welke vorm en omvang deze zullen aannemen wordt tevens opgenomen in de acties van het Richtplan. Het kan zo bijvoorbeeld gaan over juridische maatregelen waarbij de gewestelijke overheid (Leefmilieu Brussel of andere) initiatiefnemer is om het wetgevend kader aan te passen. Het kan ook gaan om de oprichting van overlegplatformen van gebruikers en beheerders in het gebied of een deel ervan. En het kan natuurlijk ook gaan om zeer concrete projecten gericht op terreinrealisaties waarbij lokale overheden betrokken zijn of private partners..

Vanaf 2017 wordt ook een Maatregelenplan uitgewerkt voor de bescherming en opwaardering van relict-landbouwgebieden buiten groengebied. Dit kan zich deels inspireren op de acties geïdentificeerd in het Richtplan.

VOORSCHRIFT 4

Vanaf 2019 zal er begonnen worden met de implementatie van de te nemen maatregelen in de andere agrarische gebieden en relict-landbouwgebieden, naar het voorbeeld van het Richtplan Neerpede – Vlezenbeek – St-Anna-Pede enerzijds en het Maatregelenplan voor de relict-landbouwgebieden anderzijds. Hierbij zal steeds rekening gehouden worden met de lokale specificiteiten van elk gebied.

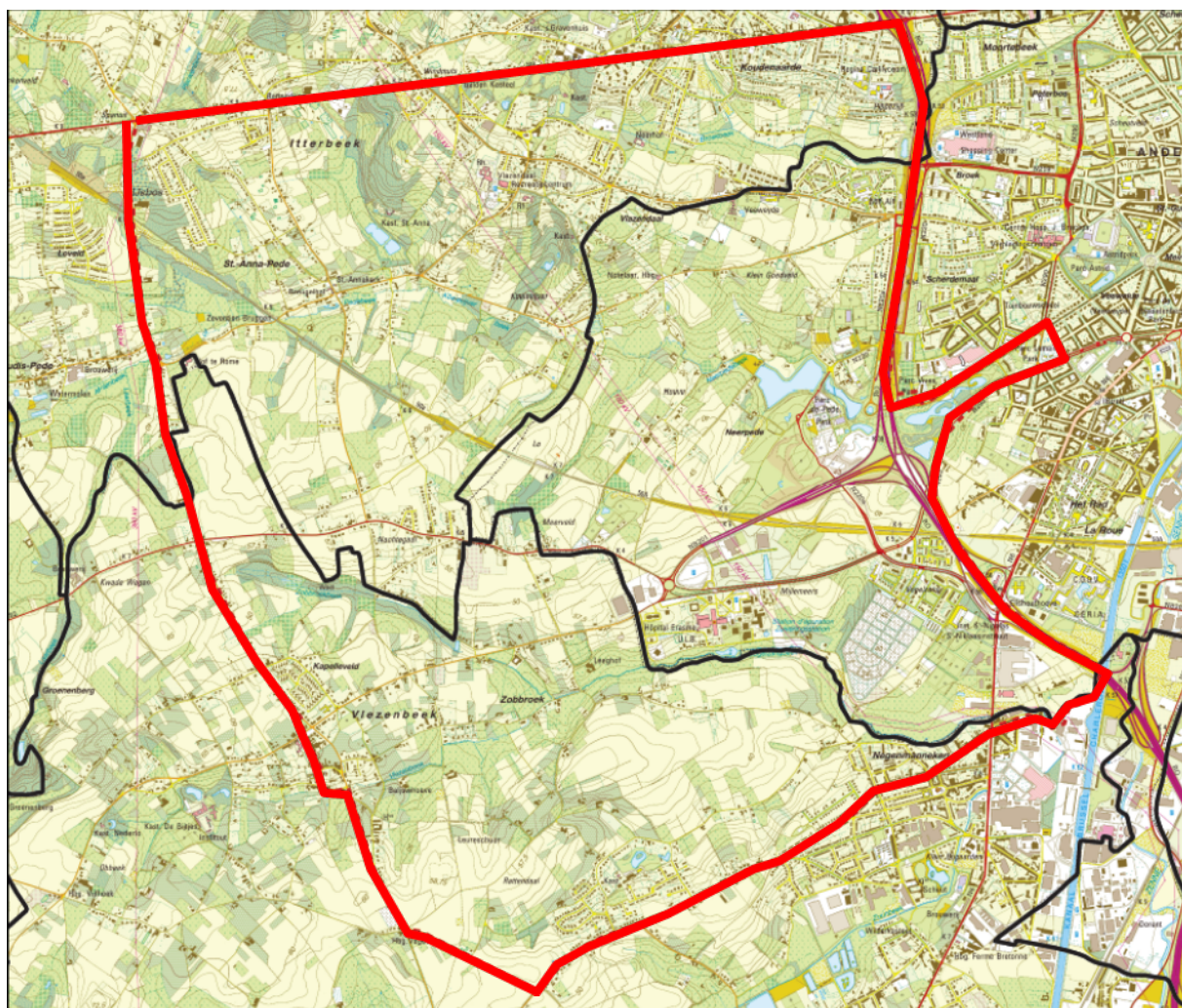
LOCATIE BINNEN HET GRONDGEBIED

1. Het Richtplan van Neerpede – Vlezenbeek – St-Anna-Pede bestrijkt voor het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest het westelijk stuk van de gemeente Anderlecht, ten westen van de Ring R0. Aan Vlaamse zijde betreft het de zone “St-Anna-Pede – Vlezenbeek” op grondgebied van de gemeenten Dilbeek en St-Pieters-Leeuw. De precieze afbakening van het studiegebied maakt integraal deel uit van de studie. De projectvoorstellen en acties zullen eigen ruimtelijke perimeters hebben: sommige projecten/maatregelen betreffen het hele gebied, andere een deelgebied.
2. De andere zones waar het behoud en de herwaardering van agrarische gebieden moet worden nagestreefd in functie van de versterking van het ecologisch netwerk betreffen alle groengebieden met landbouwbestemming (zie Gewestelijk Bestemmingsplan) en alle relict-landbouwgebieden (versnipperd areaal).

FIGUUR M7.1

Indicatieve afbakening van het studiegebied voor het Richtschema Neerpede - St-Anna-Pede – Vlezenbeek

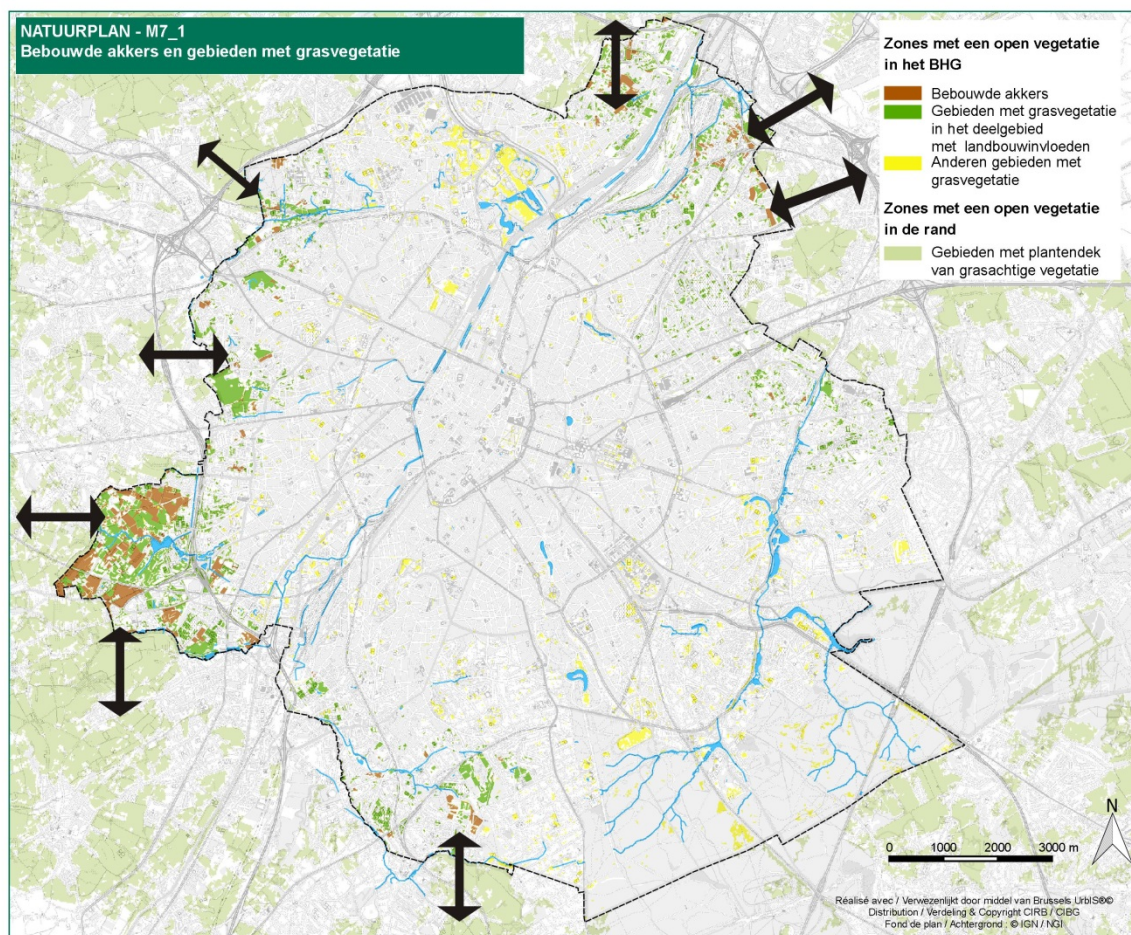
Bron: Leefmilieu Brussel (2012)

KAART M7.1

Bebouwde velden en grasachtige vegetatiezones in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Bron: Leefmilieu Brussel – BIM – gebaseerd op Van den Balck (2011)

Elementen voor de interpretatie:

- Door studie van de natuurlijke, historische en culturele factoren en van de ontwikkeling van de stad en van het netwerk van infrastructuur kunnen vier landschappelijke deelgebieden worden onderscheiden die het Brussels Gewest kenmerken (Onclincx & Gryseels, 1994):
 - een dicht verstedelijkt deelgebied;
 - een deelgebied met bosinvloeden;
 - een deelgebied met landbouwinvloeden;
- een waterrijk deelgebied, van valleien, dat de drie voorgaande deelgebieden deels overlapt. Op deze kaart worden zowel de bebouwde velden als de zones met een grasachtige vegetatie weergegeven, met onderscheid of ze al of niet in deelgebieden met landbouwinvloeden gelegen zijn

8 INVOEREN VAN DE FUNCTIE "NATUURFACILITATOR"

BETREFFENDE DOELSTELLING: DE UITDAGINGEN OP HET VLAK VAN NATUUR OPNEMEN IN DE PLANNEN EN PROJECTEN

BELANG VAN DE MAATREGEL

Om de doelstellingen van het onderhavige plan te halen, is informatie, bewustmaking en een goede begeleiding van de stedelijke actoren essentieel. Een sterkere integratie van de natuur in de stad veronderstelt namelijk een beter bewustwording ervan vanaf de ontwerpfase van plannen en projecten. De opleiding, bewustmaking en begeleiding van alle actoren van de stadsontwikkeling (stedenbouwkundigen, projectontwikkelaars, architecten, gemeentelijke en gewestelijke ambtenaren, enz.) vormen belangrijke hefboomen om vooruit te gaan in die richting.

De uitvoering van het Brussels ecologisch netwerk zoals bedoeld in het onderhavige plan (zie maatregel 5) brengt overigens een nood aan opleidingen en informatie mee voor de ambtenaren die belast zijn met de opstelling van de plannen en de afgifte van de vergunningen.

Door de functie "Natuurfacilitator" in te voeren, kan aan deze doelstellingen worden voldaan. De natuurfacilitator verzamelt de informatie over het regelgevende kader, de goede praktijken en de actoren die meewerken aan de ontwikkeling van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de integratie ervan in de plannen en projecten die worden ontwikkeld in het Gewest. Zijn taak bestaat erin de actoren van de stadsontwikkeling te sensibiliseren, te informeren, op te leiden en te begeleiden bij hun projecten, door de administratieve afhandeling en het onderzoek te vergemakkelijken.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

Binnen Leefmilieu Brussel zal er een dienst "Natuurfacilitator" opgericht worden, die belast zal worden met de bewustmaking, informatie, opleiding en begeleiding van de Brusselse actoren op het vlak van de stedenbouwkundige opties en de inrichtingswerken die gunstig zijn voor het behoud en de ontwikkeling van de natuur en de biodiversiteit in de stad.

Het operationeel plan voor de uitvoering van het ecologisch netwerk (zie maatregel 5) vormt een referentie voor de identificatie van de plannen en projecten die prioritair moeten worden begeleid.

Voor zijn opdrachten van informatie en opleiding zal de Natuurfacilitator steunen op de tools en referentiedocumenten die hij moet verzamelen of ontwikkelen, in voorkomend geval (operationeel plan voor het ecologisch netwerk, verklarende fiches over de aangepaste beoordeling van de effecten van de plannen en projecten over de beschermde zones, indicatoren om rekening te houden met de natuur in de projecten, fiches van goede praktijken, documentatie over de ecologische benadering die de biodiversiteit in de stadsomgeving bevordert, standaardvoorwaarden/-voorschriften die moeten worden opgenomen in de adviezen en vergunningen, enz.).

De informatie die de Natuurfacilitator geeft, zal in het bijzonder betrekking hebben op:

- de toepasselijke wetgeving en de uitdagingen betreffende het natuurbehoud en de biodiversiteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
- de stedenbouwkundige opties die het mogelijk maken de natuur in de stad te onthalen;
- praktijken die gunstig zijn voor de natuur en de biodiversiteit op het vlak van de inrichting van groene ruimten in het stadsweefsel, en in en rond de gebouwen;
- de gewestelijke technische en/of financiële steun die verband houdt met de uitvoering van de goede praktijken;
- de spilfiguren in deze materies en de eventuele samenwerkingsverbanden die mogelijk zijn met de besturen, verenigingen en ondernemingen die zich inzetten voor het behoud en de ontwikkeling van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De opleidingen zijn vooral bedoeld voor de stedenbouwkundigen, projectontwikkelaars, architecten, gemeente- en gewestbesturen, bosbouwtechnische specialisten, docenten in beroepsrichtingen, enz.

De Natuurfacilitator zal ook de voorbeeldprojecten en -praktijken van de Brusselse actoren op het vlak van het onthaal van de natuur en de biodiversiteit in de stad, in de kijker zetten.

VOORSCHRIFT 1

Gedurende de 6 maanden dat de goedkeuring van onderhavig plan in beslag zal nemen, zal Leefmilieu Brussel intern een dienst "Natuurfacilitator" oprichten, die geleidelijk zal worden uitgebreid naargelang van de beschikbare middelen. Deze dienst zal uit een multidisciplinair team bestaan, waarin competenties op het vlak van ecologie en biowetenschappen, landschapsarchitectuur, stedenbouw en ruimtelijke ordening alsook communicatiewetenschappen en -technieken samengebracht zullen worden.

De aldus opgerichte dienst "Natuurfacilitator" zal zijn activiteiten toespitsen op een publiek van professionals (actoren van de stedelijke ontwikkeling in de ruime betekenis van het woord, planologen en beheerders).

De dienst zal daarbij met de volgende opdrachten belast worden:

- de technische ondersteuning van de actoren op het vlak van stedelijke ontwikkeling bij de integratie van natuurbelangen in de natuurplannen en -projecten, met name met het oog op de uitvoering van het operationele plan voor het Brusselse ecologische netwerk dat bij maatregel 5 vermeld wordt;
- de methodologische ondersteuning van de gemeenten bij de opstelling van de gemeentelijke natuurontwikkelingsplannen die bij maatregel 5 beoogd worden;
- de animatie en technische ondersteuning van het platform Bomen, natuur en landschap waarnaar bij de maatregelen 2 en 3 verwezen wordt;
- de adviesverlening in verband met de inrichting en het beheer van de directe omgeving van gebouwen, om het onthaal te bevorderen van wilde dieren en planten evenals de duurzame voedselproductie, zoals voorzien bij maatregel 3;
- de op puntstelling en verspreiding van referentiehulpmiddelen voor de versterking van het groene netwerk, zoals:
 - de in de bestekken op te nemen technische bepalingen en typevoorschriften, zoals gepreciseerd bij de maatregelen 2, 12 en 14;
 - de gids van goede praktijken die bij maatregel 2 bedoeld wordt;
 - het bij maatregel 2 vermelde "Handvest van de Boom in de stad";
 - het bij maatregel 3 beoogde handvest "natuur toegelaten" voor overheidsgebouwen;
 - het referentiesysteem voor het beheer dat bij maatregel 10 bedoeld wordt;
- de organisatie van opleidingen over het ecologische en landschappelijke beheer van de groene ruimten in samenwerking met de beroepsverenigingen, de hogescholen en de andere beroepsvormingscentra, zoals voorzien bij de maatregelen 10 en 14;
- de organisatie van seminaries en andere evenementen, bedoeld voor de beheerders van groene ruimten, zoals voorzien bij maatregel 14;
- de technische ondersteuning bij de opstelling van de "contracten inzake natuur- en biodiversiteitsdoelstellingen" die bij maatregel 25 beoogd worden en de verlening van advies op maat voor de realisatie van acties die in deze doelstellingencontracten zijn opgenomen;
- het onder de aandacht brengen van voorbeeldprojecten en -praktijken van Brusselse actoren op het vlak van het versterken van het groene netwerk en inzake ecologisch beheer.

Aangezien deze opdrachten sterk overeenstemmen met de opdrachten die toegewezen werden aan het Centrum voor gedifferentieerd beheer dat opgericht moet worden in toepassing van het door de Regering goedgekeurde Gewestelijk Reductieprogramma voor Pesticiden (GRPP), zullen beide structuren samengevoegd worden tot één en dezelfde entiteit en dat van bij de start van de activiteiten. De unieke structuur die hieruit zal voortvloeien, zal zodanig georganiseerd worden, dat alle eraan toegekende opdrachten erdoor opgenomen zullen worden, ongeacht het feit of dit nu in toepassing van onderhavig plan of van het GRPP gebeurt.

Tegelijkertijd zal er voor wat de promotie van de natuur in de stad bij het grote publiek betreft, voor een betere coördinatie van de initiatieven gezorgd worden, die vanuit het verenigingsleven opgezet zullen worden (zie de maatregelen 21 en 22).

9 DE HULPMIDDELEN EN PROCEDURES VERBETEREN, WAARMEE ER IN HET KADER VAN PLANNEN EN PROJECTEN REKENING GEHOUDEN KAN WORDEN MET DE NATUUR

BETREFFENDE DOELSTELLINGEN: DE UITDAGINGEN OP HET VLAK VAN NATUUR OPNEMEN IN DE PLANNEN EN PROJECTEN

BELANG VAN DE MAATREGEL

Het Gewest ziet zich op dit ogenblik geconfronteerd met een aanzienlijke verdichtingsuitdaging. Hoewel er voor het hele gewestelijke grondgebied sprake is van een stedelijke verdichting, kunnen we toch stellen dat bepaalde zones hierdoor net iets specifiekere betroffen zijn dan andere (op basis van met name het meerpolige stadsconcept, zoals voorzien door het ontwerp van GPDO). Deze verdichting heeft tot gevolg dat de "behoefte aan natuur" nog zal toenemen in lijn met het aantal bezoeken dat gebruikers aan hun stad zullen brengen. Het is dan ook belangrijk dat nagegaan wordt of deze verdichting wel gepaard gaat met maatregelen die maken dat stadsbewoners binnen hun dichtbebouwde stad toch nog in contact kunnen blijven met de natuur.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zien de ordonnantie van 5 juni 1997 betreffende de milieuvergunningen en het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening (BWRO) toe op de integratie van de milieu-uitdagingen in de projecten. Voor een aantal ervan wordt de verplichting opgelegd een milieu- en/of stedenbouwkundige vergunning aan te vragen.

In het kader van de procedures voor toekenning van de vergunningen, en naargelang van de reikwijdte ervan, moeten de projecten het voorwerp zijn van ofwel een eenvoudige aangifte, ofwel zich onderwerpen aan bijzondere bekendmakingsregels en aangevuld worden met een effectenrapport of, voor de grotere projecten, een effectenstudie. In toepassing van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbewoud moet voor de plannen en projecten die het halen van de doelstellingen van instandhouding van de beschermde gebieden (natuur- of bosreservaten, Natura 2000-gebieden) in de weg zouden kunnen staan, een aangepaste effectenbeoordeling worden uitgevoerd.

Een standaard diagnosetool om de inaanmerkingneming van de natuur in de projecten op kwantitatief en kwalitatief vlak te beoordelen, kan een gemeenschappelijke en vereenvoudigde basis bieden voor de effectenverslagen- en studies. De berekening van een synthetische indicator helpt bij een snelle beoordeling van de impact van de projecten op het Brusselse groene netwerk. Met dit type van indicator zou ook de globale afstand tot aan de doelstelling geëvalueerd moeten kunnen worden om op termijn elk nettoverlies aan biodiversiteit te vermijden (zie de beschrijving van doelstelling 2 van onderhavig plan).

Een interessante tool in dit opzicht, de "Biotoop-oppervlaktefactor" (BAF), werd al ontwikkeld door de stad Berlijn²¹. Voorbeelden van toepassingen zijn opgenomen in de "Praktische handleiding voor de duurzame bouw en renovatie van kleine gebouwen" van Leefmilieu Brussel. CityDev beoordeelt zijn woningbouwprojecten al aan de hand van deze indicator; het concept werd recentelijk overgenomen in het ontwerp van Zonale Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening voor de perimeter van het Stadsproject Wet.

Om het belang van de indicator te vergroten, moeten er niettemin nog drie types van verbeteringen ingevoerd worden:

1. Ter ondersteuning van maatregel 2 van het huidige plan zou het toepassingsgebied uitgebreid moeten worden tot projecten die de aanleg van wegen en de inrichting van andere openbare ruimten beogen;
2. De beschrijving van de types van ecologisch inrichtbare oppervlaktes waarnaar wordt verwezen en die gebruikt worden in de berekening van de indicator (zie tabel), moet worden verfijnd, zodat er meer nuances in kunnen worden opgenomen om beter rekening te kunnen houden met de kwalitatieve aspecten van de beoordeelde inrichtingen en in het bijzonder het ecologische belang dat de bomen vertegenwoordigen;
3. Naargelang van de ligging van de projecten ten opzichte van het groene netwerk zou er een modulering van de beoogde niveaus ingevoerd moeten worden teneinde de doelstellingen voor uitvoering van het ecologisch netwerk te weerspiegelen (zie maatregel 5).

²¹ Zie voor Berlijn http://www.stadtentwicklung.berlin.de/umwelt/landschaftsplanung/bff/fr/bff_berechnung.shtml

Wat de omvangrijke projecten betreft, die een diepgaandere analyse vereisen, laat zich verder ook een gebrek aan duidelijke richtlijnen gevoelen met betrekking tot de manier waarop de gevolgen van projecten in verband met de natuur meer in detail bestudeerd moeten worden, alsook voor de formulering van hieraan gerelateerde aanbevelingen. Er zijn namelijk heel wat verbeteringen op dit vlak mogelijk. Door de eisen te verstrengen, die zijn opgenomen in de bestekken voor de effectenstudies, zouden de gewestelijke beleidslijnen inzake natuur beter in aanmerking genomen kunnen worden bij grote projecten, zonder dat de bestaande procedures daardoor verzwaaard zouden worden.

Tot slot lijkt zich in het licht van de directe wisselwerkingen tussen de doelstellingen die door onderhavig plan worden nagestreefd en het gevoerde beleid op het vlak van stedelijke ontwikkeling, een betere integratie van voormelde doelstellingen in de gewestelijke of lokale ontwikkelingsplannen en -programma's op te dringen, ongeacht of het daarbij nu om transversale - zoals het GBP, het GewOP of de GemOP's - of doelgerichte plannen of programma's gaat, die zich specifiek focussen op bepaalde thema's - zoals de mobiliteitsplannen, het lichtplan of het waterbeheerplan (WBP). Hiertoe moet er voor een versterking van het overleg tussen de betrokken actoren gezorgd worden.

DE BAF IN HET ONTWERP VAN ZGSV STADSPROJECT WET

De Biotoop-oppervlaktefactor (BAF) is een tool die door het bestuur van de Senaat van de stad Berlijn werd ontwikkeld voor de stadsontwikkeling, met het doel op de bebouwde gronden of de bouwgronden een bepaalde oppervlakte te behouden, die de biodiversiteit bevordert. Dit komt overeen met de "ecologisch inrichtbare oppervlakte" per totale perceeloppervlakte, en is gekoppeld aan een coëfficiënt die de ecologische waarde van deze ecologisch inrichtbare oppervlakten weerspiegelt, of het nu gaat om tuinen in volle grond, aangeplante collectieve ruimten of doorlatende verharde oppervlakten.

CBS idéal attribué à la parcelle selon sa densité urbaine et son utilisation :

	Bâtiment existant ou rénovation		Nouvelle construction
	Emprise au sol	CBS recommandé	
Habitations	jusque 0,37	0,60	0,60
	de 0,38 à 0,49	0,45	0,60
	au-delà de 0,50	0,30	0,60
Commerces, bureaux, administrations	0,30		0,30
Industries (ou mixtes)	0,30		0,30

(Source : Le centre-ville vert de Berlin)

In de context van het ontwerp van Zonale Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening voor de perimeter Stadsproject Wet (ZGSV2) werd onlangs de verplichting ingevoerd dat de projecten moeten voldoen aan een Biotoop-oppervlaktefactor (BAF) van minimum 0,3.

$$CBS (RRUZ) = \frac{\text{surfaces éco aménageables} * \text{facteur de pondération}}{\text{surface de la parcelle}} \geq 0,3$$

De types van ecologisch inrichtbare oppervlakte en hun wegingsfactor zijn opgenomen in de onderstaande tabel:

TYPE DE SURFACE	FACTEUR DE PONDÉRATION	DESCRIPTION
Surface imperméable	0,0	La surface ne laisse passer ni l'air, ni l'eau. Aucune végétation. Ex.: béton, asphalte, aménagement avec sous-sol imperméable.
Surface partiellement imperméable	0,3	La surface laisse passer l'eau et l'air. Aucune végétation. Ex.: klinkers, dalles de mosaïque, dalle avec sous-couche de sable ou de gravier.
Surface semi-ouverte	0,5	La surface laisse passer l'eau et l'air. Infiltration possible. Végétation présente. Ex.: gravier couvert d'herbe, dalles gazon, etc.
Surface avec végétation sur couche de substrat fine	0,5	Surface avec végétation (extensive) sur les façades, constructions souterraines ou toits plats avec une couche de substrat de moins de 20 cm.
Surface avec végétation sur couche de substrat épaisse	0,7	Surface avec végétation (intensive) sur les constructions souterraines ou toits plats avec une couche de substrat de plus de 20 cm.
Surface avec végétation en pleine terre	0,8	Végétation en pleine terre (ex.: pelouse)
Surfaces avec végétation variée en pleine terre	1,0	Végétation en pleine terre avec une diversité biologique importante (ex.: arbres, buissons, prairies fleuries, étangs, etc.).
Façades vertes (hauteur min. d'1,80m)	0,4	Végétation intensive (couvrant > 50%) sur ou le long de façades, murs de jardin, etc. (surface sur plan vertical).

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

De Biotoop-oppeervlaktefactor (BAF) die is opgesteld om de graad van doorlatendheid van de oppervlakten te beoordelen in het kader van het ontwerp van Zonale Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening voor de perimeter van het Stadsproject Wet (ZGSV2), zal de conceptuele basis vormen voor de ontwikkeling van een aantal gevoeligere indicatoren. Deze indicatoren zullen worden uitgesplitst naargelang van de situatie waarop ze betrekking hebben: te bebouwen oppervlakten of inrichting van publieke ruimten. Bovendien zullen de drempels worden aangepast naargelang van de ligging ten opzichte van het groene netwerk.

In een eerste fase zullen de zo ontwikkelde indicatoren een indicatieve waarde hebben, buiten de perimeters waar de toepassing van een BAF al gereguleerd is door een besluit van de Regering. Ze zullen een referentie vormen voor de effectenbeoordeling van de projecten op het groene netwerk in het kader van de procedures voor toekenning van milieuvergunningen en/of stedenbouwkundige vergunningen, en voor toekenning van subsidies (zie maatregel 13).

In een tweede fase zullen Brussel Stedelijke Ontwikkeling en Leefmilieu Brussel samen een minimale BAF ontwikkelen, die kan variëren naargelang van de ligging van de projecten ten opzichte van het groene netwerk, en deze ook in de relevante reglementaire hulpmiddelen waaronder de GSV introduceren.

De ontwikkeling van deze indicator zal gepaard gaan met een strategische visie waarmee de verdichting van de stad in een context geplaatst kan worden en waarbij, op termijn, het verlies van natuur op gewestelijke schaal een halt toegeroepen kan worden en de ecosysteemdiensten ten gunste van de Brusselaars behouden kunnen blijven, in naleving van de Europese en internationale doelstellingen ter zake²².

Voor wat de omvangrijke projecten betreft, zal er een aanpassing van het bestek voor de effectenstudies voorgesteld worden ter versterking van de hoofdstukken in verband met de fauna en flora.

En tot slot zal het overleg tussen actoren op het vlak van stedelijke ontwikkeling eveneens zodanig versterkt worden dat de natuurbelangen stroomopwaarts van de processen voor de opstelling van plannen en programma's in aanmerking genomen worden.

²² Zie actie 7 van doelstelling 2 van de Strategie van de EU ten gunste van de biodiversiteit tegen 2020 (COM(2011) 244): "Ensure no net loss of biodiversity and ecosystem services" en het Strategische plan voor de biodiversiteit 2011-2020, met name de doelstellingen 5 en 14.

VOORSCHRIFT 1

Leefmilieu Brussel zal tegen eind 2015 een synthetische indicator opstellen om te beoordelen in welke mate de natuur in aanmerking wordt genomen in bouwprojecten en renovaties van gebouwen enerzijds, en in openbare ruimten anderzijds. Deze indicatoren zullen de specifieke kenmerken van de wijken in aanmerking nemen. Bovendien zullen ze niet enkel rekening houden met de impact op het regenwater en de aanwezigheid van vegetatie (doorlaatbaarheids- en vegetalisatiegraad), maar ook met de capaciteit om wilde dieren en planten te onthalen in de projectzones door zich daarbij te baseren op de beste beschikbare wetenschappelijke gegevens.

Een variabele gradatie van de drempels van deze indicatoren zal worden voorgesteld, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen projecten die betrekking hebben op de centrale gebieden, de ontwikkelingsgebieden of de verbindingsgebieden van het Brussels ecologisch netwerk.

De Regering zal de wijze bepalen waarop de indicator in aanmerking moet worden genomen door de overheden, en dit minstens voor de bouwprojecten en renovaties van gebouwen die deel uitmaken van het publieke domein en de openbare ruimten. Op dat ogenblik zal de Regering overwegen om de indicator een bindend karakter te geven voor de overheden in de zin van artikel 8, § 2, van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud.

VOORSCHRIFT 2

Uiterlijk tegen 2016 zullen Brussel Stedelijke Ontwikkeling en Leefmilieu Brussel aan de Regering voorstellen doen voor de invoering van de indicatoren die werden uitgewerkt in de gewestelijke stedenbouwkundige verordening en de procedures in verband met de toekenning van stedenbouwkundige vergunningen.

VOORSCHRIFT 3

Tegen uiterlijk 2019 zal Leefmilieu Brussel met de steun van Brussel Stedelijke Ontwikkeling voorstellen voor de Regering formuleren met betrekking tot de invoering van een *in situ* compensatiemechanisme op het niveau van het Gewest of te bepalen landschaps- en ecosysteemeenheden, waarmee, op termijn, een nettoverlies aan biodiversiteit als gevolg van de stedelijke verdichting vermeden kan worden. De in aanmerking te nemen geografische eenheden en de referentiewaarden zullen in het voorstel bepaald worden.

In de mate van het mogelijke zal dit mechanisme zich baseren op de werken die verricht werden in het kader van de ontwikkeling van de samenvattende indicator die bij voorschrift 1 beoogd wordt. Het zal bestaan uit een specifiek mechanisme dat op de verschillende stedelijke contexten van toepassing zal zijn en dat in het bijzonder op de wijken waar de verdichting zich meer bepaald zal concentreren. Hiertoe zullen Leefmilieu Brussel en Brussel Stedelijke Ontwikkeling het potentieel van inrichtingen om tot dit mechanisme bij te dragen bestuderen, zoals de milieu- of stedenbouwkundige lasten.

VOORSCHRIFT 4

Met het oog op een betere inaanmerkingneming van de belangen op natuurvlak bij aan een effectenstudie onderworpen projecten zal Leefmilieu Brussel tegen 2018 een aanpassing van het bestek voor de effectenstudies voorstellen teneinde er de hoofdstukken van te versterken, die verband houden met de fauna en flora.

VOORSCHRIFT 5

Om een optimale inaanmerkingneming van de natuurgerelateerde belangen te verzekeren in de gewestelijke en lokale planningsdocumenten, zullen de Regering en de diverse betrokken administraties erop toezien dat de relevante diensten van Leefmilieu Brussel zo vroeg mogelijk geraadpleegd zullen worden in de procedures voor de opstelling van plannen en programma's die een impact kunnen hebben op de natuur, zoals mobiliteits-, stedenbouwkundige of ruimtelijke ordeningsplannen. Vanaf zijn invoering zal het Gewestelijke comité voor territoriale ontwikkeling dat de Regering van plan is om binnenkort op te richten, deze rol kunnen vervullen.

Voor wat de milieuplannen betreft, zal Leefmilieu Brussel tevens op een verbetering van de coördinatie, de coherentie en de synergie tussen de plannen onder zijn verantwoordelijkheid toezien en dat in het bijzonder voor wat de ontwikkeling van groene en blauwe infrastructuur betreft.

10DE VERSCHILLENDE BEVOEGDHEIDSNIVEAUS EEN GEMEENSCHAPPELIJK REFERENTIESYSTEEM BEZORGEN VOOR HET ECOLOGISCHE EN LANDSCHAPPELIJKE BEHEER VAN DE GROENE RUIMTEN

BETREFFENDE DOELSTELLING: HET ECOLOGISCH BEHEER VAN DE GROENE RUIMTE UITBREIDEN EN VERSTERKEN

BELANG VAN DE MAATREGEL

Brussel heeft het geluk dat 54% van zijn grondgebied bedekt is met vegetatie. Het Zoniënwood neemt hiervan een groot deel voor zijn rekening, maar de parken, publieke tuinen, halfnatuurlijke sites, bomenrijen, collectieve moestuinen, begraafplaatsen, ... leveren een even grote bijdrage aan de rijkdom van het natuurlijke erfgoed van de stad.

De tuinbouwmethodes die voor het onderhoud werden gekozen, zijn bepalend voor de onthaalcapaciteit voor biodiversiteit van deze ruimten. Elke beheerder draagt dus een grote verantwoordelijkheid voor het onderhoud en de ontwikkeling van de biologische waarde van de groene ruimten. Hoe meer beheerders de voorkeur geven aan milieuvriendelijke tuinbouwmethodes, die de inheemse biodiversiteit bevorderen en het gebruik van chemische producten verminderen, hoe rijker en diverser het Brussels natuurlijk erfgoed zal zijn.

De ecologische functie is slechts een van de vele functies die de groene ruimtes vervullen: landschappelijk, historisch, recreatief, ... De multifunctionaliteit van de groene ruimtes vormt een uitdaging die het gedifferentieerd beheer tracht aan te gaan. Gedifferentieerd beheer is steeds beter gekend in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en de uitvoering ervan raakt steeds meer ingeburgerd. Er is echter nog geen algemene standaard op dit vlak die wordt erkend door alle actoren van het Gewest. De publieke beheerders moeten op dit vlak een voorbeeldrol spelen.

Er is nood aan een samenbundelende methodologische tool, zoals een referentiesysteem voor ecologisch beheer. Daarmee zou elke verantwoordelijke van groene ruimten de milieuprestaties van zijn beheersactiviteiten kunnen beoordelen en een gemeenschappelijke basis creëren voor het beheer van de openbare groene ruimten.

In Frankrijk werd het referentiesysteem Eve® ontwikkeld door Ecocert, op vraag van de instanties en in overleg met professionals in de domeinen groene ruimten en leefmilieu. Het omvat de principes van een gedifferentieerd beheer en kadert het beheer van de groene ruimten in een logica van duurzame ontwikkeling.

Voor de beheerders van groene ruimten vormt het referentiesysteem tegelijk een besturingstool voor ecologisch beheer, een gids om verder te gaan in de evolutie van de praktijken, een factor om de teams te motiveren en een teken van kwaliteit voor de gebruikers.

Om in aanmerking te komen voor het label Eve® moet het beheer van de groene ruimten verschillende criteria naleven, zoals het weren van chemische producten (herbiciden, fytosanitaire producten, kunstmeststoffen), een beleid van waterbesparing met kennis van het verbruik en invoering van een spaarsysteem, aandacht voor de bodem die moet worden beschouwd als een levend milieu en niet gewoon als een ondergrond, acties gericht op meer biodiversiteit en behoud van spontane vegetatie.

De Association Plante & Cité is een nationaal platform dat werd opgericht ten dienste van de beheerders van de groene ruimten van territoriale instanties en van landschapsbedrijven. Het label dat door de organisatie werd ontwikkeld, is een gekend referentiesysteem geworden dat wordt gewaardeerd door professionals en territoriale instanties. Het bewijst het goede beheer van alle types van groene ruimten die ontstaan voor het publiek, zowel de openbare als de private. Het vormt een echte methodologische tool en een gids voor goede praktijken op het vlak van planning en integratie van de site, bodembescherming, beheer van wegen of water, kennis, follow-up en bescherming van de biodiversiteit.

Een dergelijke tool, op maat van Brussel, zou het mogelijk maken het beheer van de openbare ruimten te beoordelen en de aanpak van de vele beheerders op één lijn kunnen zetten. Het zou een steun vormen voor de meerjarenplanning van het beheer van de groene ruimten doordat het de milieufactoren identificeert waarmee rekening moet worden gehouden.

Een dergelijk label zou ook als referentiebasis kunnen dienen voor de toekenning van aanmoedigingssubsidies voor ecologisch beheer (zie maatregel 13). Op die manier zou het ook bijdragen aan het positieve beeld dat de Brusselaars hebben van hun openbare ruimten.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

Leefmilieu Brussel zal een referentiesysteem opstellen voor het ecologische en landschappelijke beheer van de groene ruimten, in samenwerking met de gewestelijke en gemeentelijke besturen en met de organisaties die belast zijn met een opdracht van openbare dienstverlening en die betrokken zijn bij het beheer van de groene ruimten

Dit referentiesysteem moet zich kunnen aanpassen aan alle types van publieke groene ruimten: grote historische parken, bomenrijen, pleinen en tuinen, graszones van tussengebieden (interstitiële zones), groene ruimten verbonden aan de verkeerswegen, directe omgeving van gebouwen, ...

Hiervoor moet het zich inspireren op relevante voorbeelden die werden uitgewerkt in de omliggende gewesten en buurlanden.

Het referentiesysteem mag niet helemaal vastliggen, maar moet evolueren en zich aanpassen aan de nieuwe milieu-uitdagingen van het Gewest. Het moet een tool worden die steunt op samenwerking en die ter beschikking wordt gesteld van allen. De richtlijnen voor het beheer van de bijzondere context van elke groene ruimten zullen worden aangepast door opstelling van multifunctionele beheersplannen voor de groene ruimten (zie maatregel 11).

Het referentiesysteem zal zo worden ontworpen dat het op termijn de ontwikkeling van een label "Ecologische groene ruimten" mogelijk maakt.

VOORSCHRIFT 1

Op basis van de relevante voorbeelden die werden uitgewerkt in de omliggende gewesten en buurlanden, en in samenwerking met de andere gewestelijke en gemeentelijke besturen en de instanties die belast zijn met een opdracht van openbare dienstverlening door het beheer van groene ruimten, zal Leefmilieu Brussel vanaf 2016 een voorstel van gemeenschappelijk referentiesysteem voor het ecologische en landschappelijke beheer van groene ruimten doen.

VOORSCHRIFT 2

Tegen 2017 zal Leefmilieu Brussel een voorstel van besluit opstellen tot regeling van de toekenning van subsidies voor het ecologische en landschappelijke beheer van de groene ruimten (zie maatregel 13). De beoordelingscriteria die in het besluit worden ontwikkeld, zullen rechtstreeks gekoppeld zijn aan het referentiesysteem

VOORSCHRIFT 3

Vanaf 2017 zal Leefmilieu Brussel zorgen voor de bekendmaking en de verspreiding van het referentiesysteem. Opleidingen voor de beheerders van openbare ruimten en het terreinpersoneel zullen worden georganiseerd in samenwerking met de beroepsorganisaties (zie maatregel 14).

VOORSCHRIFT 4

In het kader van de ondertekening van Doelstellingencontracten (zie maatregel 25) zal de Natuurfacilitator de gewestelijke en gemeentelijke besturen en de organisaties belast met een opdracht van openbare dienstverlening vragen zich te verbinden tot toepassing van de richtlijnen voor het beheer van de groene ruimten die worden ontwikkeld in het referentiesysteem.

11 PLANNEN VOOR DE INRICHTING EN VOOR MULTIFUNCTIONEEL BEHEER VAN DE GROENE RUIMTEN ONTWIKKELEN EN UITVOEREN

BETREFFENDE DOELSTELLING: HET ECOLOGISCH BEHEER VAN DE GROENE RUIMTE UITBREIDEN EN VERSTERKEN

BELANG VAN DE MAATREGEL

Om de ecologische, landschappelijke, patrimoniale kwaliteit en de onthaalcapaciteit van de groene ruimten te behouden, te ontwikkelen of te herstellen, moet een intelligent beheer van de sites worden gepland en uitgevoerd. Hoewel het aantal sites waarvoor een beheersplan werd opgesteld vrij laag blijft in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (zie het rapport over de staat van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest – Leefmilieu Brussel, 2012), staan verschillende tools ter beschikking van de beheerders die in die richting willen voortgaan.

De ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud voorziet een planning van het beheer voor de Natura 2000-gebieden en de bos- en natuurreservaten. Deze planning houdt in dat een aanwijzingsbesluit wordt opgesteld dat de instandhoudingsdoelstellingen omvat, een "natuurbeheersplan" en, in voorkomend geval, een beheerscontract met de betrokken eigenaar. Deze planningswerken zijn op dit moment nog in uitvoering. Deze documenten beperken zich evenwel tot het beheer van de natuur in de gebieden die een natuurbeschermingsstatuut genieten.

De notie "beheersplan voor erfgoed", die in het Brussels wetgevingssysteem werd opgenomen in 2009, werd gepreciseerd ter gelegenheid van de goedkeuring van de ordonnantie tot wijziging van het BWRO van 15 maart 2013 (art. 12). Het beheersplan voor erfgoed is een *"globaal beheersinstrument met het oog op een samenhangend, harmonisch en eenvormig behoud van het betrokken onroerend erfgoed"*. Het bepaalt *"de te verwezenlijken doelstellingen voor het behoud, de middelen en werken om hiertoe te komen en de globale beheersvoorwaarden met het oog op een harmonisch behoud"* van het goed in kwestie. De aanvragen voor opstelling van een beheersplan voor erfgoed worden onderzocht door de Directie Monumenten en Landschappen van Brussel Stedelijke Ontwikkeling, en worden voor advies voorgelegd aan de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen. Deze aanvragen kunnen uitgaan van een derde of van de Regering zelf.

Op dit moment zijn er in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tal van gebieden die een dubbele bescherming genieten in het kader van natuurbehoud en erfgoedbescherming (zie maatregel 26). Dit betekent dat eenzelfde gebied kan worden gedekt door twee types van beheersplannen. Om dergelijke situaties te vermijden, machtigt de ordonnantie betreffende het natuurbehoud de Regering om *"de nodige beschikkingen te treffen voor de uitwerking van een gemeenschappelijke goedkeuringsprocedure"* (art. 119).

Bij gebrek aan een bundelende tool die ook rekening houdt met de sociale dimensie van de groene ruimten, moet een denkoefening worden gevoerd om émultifunctionele beheersplannen te ontwikkelen die een visie op lange termijn promoten voor een duurzaam, harmonieus en doordacht beheer van de publieke en/of private groene ruimten. Het doel is het onderdeel natuur op hetzelfde niveau te zetten als de andere onderdelen (historisch, landschappelijk, recreatief) wanneer beslissingen worden genomen over de aanleg en het beheer van de parken en andere publieke groene ruimten.

Hoewel er op dit moment geen juridische basis is voor de opstelling van multifunctionele beheersplannen, vormt het Beheersplan van het Zoniënwoud uit 2003 een goed voorbeeld van een plan dat deze verschillende dimensies bevat, naast de "productiefunctie" van het bos.

De uitvoering van de beheersplannen zou bovendien gepaard moeten gaan met een beoordeling ervan. Terreinbeheerders willen vaak heel concrete informatie over hun terrein, om operationele beslissingen te kunnen nemen. Als verantwoordelijke administratie voor het beheer van vele (half)natuurlijke gebieden is het bijzonder van belang voor Leefmilieu Brussel te weten in hoeverre de uitgevoerde beheersmaatregelen het gewenste effect hebben. Om hierover gefundeerde uitspraken te kunnen doen, is de opmaak en de uitvoering van een beheeropvolgingskader noodzakelijk. De beoordeling van het beheer van de beschermde gebieden evenals de groene ruimtes beheerd door het Gewest, is trouwens bepaald in de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud (artikel 15, §1, 5°).

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

De Regering ziet toe op de ontwikkeling van beheersplannen voor de groene ruimten, met prioriteit voor de gewestelijke ruimten die worden beheerd door Leefmilieu Brussel. Voor zover mogelijk getuigen de ontwikkelde plannen van een multifunctionele benadering van de betrokken ruimten. Er zal ook worden gezorgd voor een monitoring van het beheer.

Wat de aspecten van deze plannen betreft, die verband houden met de strategie voor het onthaal van het publiek (aanbod aan vrijetijds- en sportactiviteiten, gericht aan verschillende doelgroepen, aanwezigheid van "eetbare parken", enz.) en de commerciële activiteiten (food trucks, enz.) die niet onder het BWRO of de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud ressorteren, zal Leefmilieu Brussel erop toezien dat het aanbod op het gewestelijke grondgebied dat via de verschillende multifunctionele beheersplannen wordt voorgesteld, gediversifieerd en gevarieerd is.

VOORSCHRIFT 1

Zonder afbreuk aan de bepalingen van het BWRO, de ordonnantie betreffende het natuurbehoud over het beheer van de beschermde gebieden (natuur- en/of erfgoedbescherming) en de ordonnantie betreffende een pesticidegebruik dat verenigbaar is met de duurzame ontwikkeling zal Leefmilieu Brussel beheersplannen opstellen voor de ruimten die het beheert, en hierbij voorrang geven aan de parken in de ontwikkelingszone van het ecologisch netwerk (zie kaart hieronder).

In de mate van het mogelijke zullen deze beheersplannen een multifunctionele benadering van de betrokken ruimtes volgen. Ze zullen rekening houden met de bestemmingskaarten van de ruimten, ook op het vlak van voedselproductie (aanleg van moestuinen, aanplanting van fruitbomen en -struiken, enz.), en zullen de strategieën voor onthaal van het publiek, die eerder werden vastgesteld, formaliseren (zie maatregel 1). Ze zullen ook de aspecten betreffende de instandhouding van het erfgoed omvatten en, in het geval van beschermde gebieden of landschappen die op de beschermingslijst staan, worden ontwikkeld in overleg met Brussel Stedelijke Ontwikkeling, zo nodig met het oog op de invoering van een beheersplan voor erfgoed in de zin van het BWRO. In het geval van groene ruimten die zich geheel of gedeeltelijk in een natuurreservaat, een bosreservaat of een Natura 2000-gebied bevinden, zullen de multifunctionele plannen de elementen omvatten, die voorgeschreven zijn door de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud voor de beheersplannen van de beschermde natuurlijke omgevingen in de zin van de artikelen 29, 32, 37 en 50 van de ordonnantie.

Tegen 2020 moet minstens een derde van de gewestelijke parken over een beheersplan beschikken.

VOORSCHRIFT 2

In de beheersplannen krijgen de grote bomen een bijzondere aandacht, gelet op hun erfgoedwaarde en de tijd die een jonge boom nodig heeft om hetzelfde niveau van ecosysteemdiensten te bereiken. Het Gewest zal steunen op artikel 66 van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud om ze zo veel mogelijk te beschermen en te bevoordelen, zolang ze geen veiligheidsprobleem inhouden.

Hiervoor zullen een inventaris en een cartografie van de betrokken exemplaren worden opgesteld door Leefmilieu Brussel in samenwerking met de Directie Monumenten en Landschappen, als aanvulling bij de inventaris betreffende de opmerkelijke bomen die werd opgesteld met het oog op de bescherming van het erfgoed.

VOORSCHRIFT 3

Om de netheid in de groene ruimten en met name in de openbare parken te verbeteren, zullen Leefmilieu Brussel en Brussel Stedelijke Ontwikkeling hun samenwerking voortzetten en werk maken van een voortdurende verbetering van hun prestaties op het vlak van een geïntegreerd afvalbeheer binnen de groene ruimten, gaande van het gewone huishoudelijke afval tot het gevaarlijke afval dat er soms in aangetroffen wordt.

VOORSCHRIFT 4

Op basis van de ervaringen van Leefmilieu Brussel en Brussel Stedelijke Ontwikkeling zullen alle beheerders van publieke ruimten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden uitgenodigd om multifunctionele beheersplannen te ontwikkelen, goed te keuren en uit te voeren voor de groene ruimten waarvoor ze verantwoordelijk zijn.

VOORSCHRIFT 5

De Regering zal een denkoefening houden over de integratie van het "multifunctionele beheersplan" in het wetgevingsapparaat van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Een voorstel van aanpak zal haar door Leefmilieu Brussel worden voorgelegd in samenspraak met Brussel Stedelijke Ontwikkeling (DS en DML).

VOORSCHRIFT 6

Tegen 2017 maakt Leefmilieu Brussel een beheermonitoringschema op waarbij volgende stappen aan bod komen:

- Analyse van de informatienoden bij verantwoordelijke terreinbeheerders over hun gebieden;
- Screening van de monitoring- en opvolgingsinitiatieven die nodig zijn om aan deze noden te beantwoorden;
- Prioritering van de uit te voeren beheeropvolgingsinitiatieven;
- Haalbaarheidsstudie voor de uitvoering van beheeropvolging.

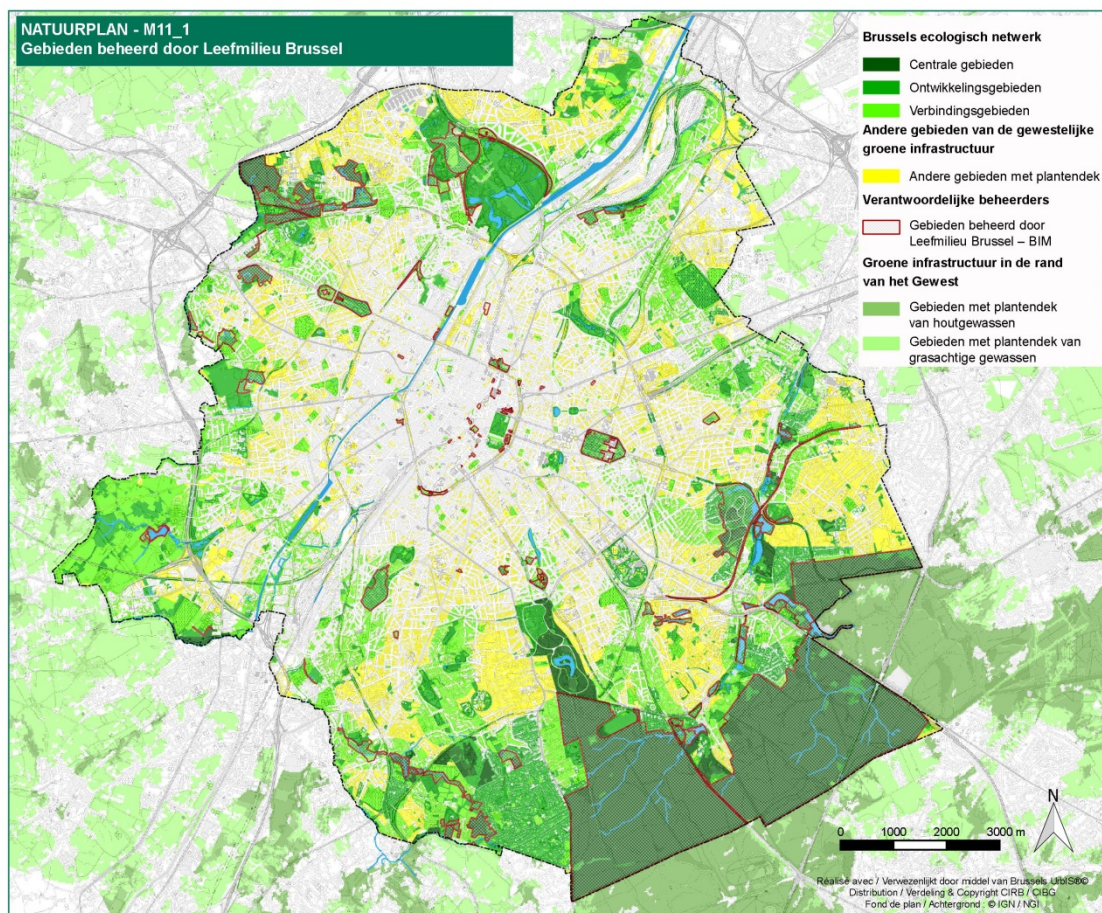
Tegen 2018 wordt dan een beheeratabank opgemaakt en de prioritaire beheermonitoringinitiatieven worden uitgevoerd, desgevallend op basis van onafhankelijke wetenschappelijk studies.

KAART M11.1

Door Leefmilieu Brussel beheerde sites van het Brussels ecologisch netwerk

Bron: Leefmilieu Brussel – BIM – gebaseerd op Van den Balck (2011)

Elementen voor de interpretatie:

- Het Brussels ecologisch netwerk is gedefinieerd in artikel 3, 23° van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud. Het bestaat uit centrale gebieden, ontwikkelingsgebieden en verbindingsgebieden, zoals gedefinieerd in artikel 23, 24° tot 26°.
- In toepassing van deze definities is de functie van een site binnen het ecologische netwerk afhankelijk van:
 - haar biologische waarde;
 - haar effectieve of potentiële bijdrage aan het behoud of het herstel in een gunstige staat van instandhouding van de natuurlijke soorten en habitats van communautair en gewestelijk belang.
- Onder de verantwoordelijkheid van Leefmilieu Brussel – BIM vallen:
 - de ruimten die eigendom zijn van het Gewest of waarvoor het Gewest beschikt over een oppervlakterecht door erfpacht, huur of een terbeschikkingstellingsovereenkomst;
 - de waterlopen van eerste en tweede categorie, namelijk de Zenne, de Woluwe, de Molenbeek, de Linkebeek, de Geleysbeek, de Neerpedebeek en de Vogelzangbeek.

Leefmilieu Brussel – BIM beheert zo bijna 2.200 ha, waarvan 400 ha parken, 1.735 ha bossen en 54 ha natuurreservaten die gelegen zijn buiten de gewestelijke bossen.

12 PLANNEN ONTWIKKELEN EN UITVOEREN VOOR DE INRICHTING EN HET ECOLOGISCH BEHEER VAN DE RUIMTEN DIE VERBONDEN ZIJN AAN DE VERVOERSINFRASTRUCTUREN

BETREFFENDE DOELSTELLING: HET ECOLOGISCH BEHEER VAN DE GROENE RUIMTE UITBREIDEN EN VERSTERKEN

BELANG VAN DE MAATREGEL

Door hun overlangse configuratie spelen de ruimten die verbonden zijn aan de vervoersinfrastructuren, zoals de (snel)wegen, spoorwegen en kanalen, een belangrijke rol in het groene en het blauwe netwerk als verbindingsdoorgangen of ontwikkelingsgebieden van het ecologische netwerk. Ze hebben het potentieel om de natuur werkelijk tot in het stadscentrum en in contact met de burger te brengen, alsook om de kwaliteit van wegen, de esthetiek van de stad en meer in het algemeen de levenskwaliteit van de gezinnen te verbeteren.

Al naargelang de kwaliteit van de inrichtingen en de beheersmodi fungeren ze als verbindingscorridors of zelfs al heuse ontwikkelingsgebieden van het ecologische netwerk. Een ecologisch beheer van de bermen en aanhorigheden kan dus een grote bijdrage leveren aan de versterking van het Brusselse groene en blauwe netwerk en aan de ontwikkeling van het onthaalpotentieel voor wilde fauna en flora van de stad. De aan de transportinfrastructuren gekoppelde natuurlijke ruimten kunnen daarnaast eveneens een aanzienlijk positief buffereffect hebben voor het beheer van het regenwater. Op voorwaarde dat ze goed aangepast zijn aan de ecologische en bebouwde context, geldt de opname van voorzieningen voor de opvang en infiltratie van het afvloeiingswater in de inrichtingen als een kans om te diversifiëren tussen de verschillende types van groene omgeving en de biodiversiteit te versterken.

Door de grote hoeveelheid biomassa die ze ontwikkelen in verhouding tot de grondoppervlakte die ze beslaan, nemen de bomen op dit vlak een bijzondere plek in. Dit natuurpotentieel van de bomen is overigens erkend in het ontwerp van GPDO, dat een maximale aanplanting van bomen voorziet voor de komende jaren. Op dit moment valt het beheer van de bomen onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten voor de gemeentelijke parken en wegen en van Brussel Mobiliteit voor de gewestwegen. Het beheer wordt uitgevoerd door de gemeentelijke en gewestelijke Diensten van de Groene Ruimten, maar ook door tal van onderaannemers. De oprichting van een platform dat al deze betrokken actoren én de andere belanghebbenden (waaronder de MIVB) verenigt, kan de samenwerkingsverbanden en de impact van de gevoerde acties versterken.

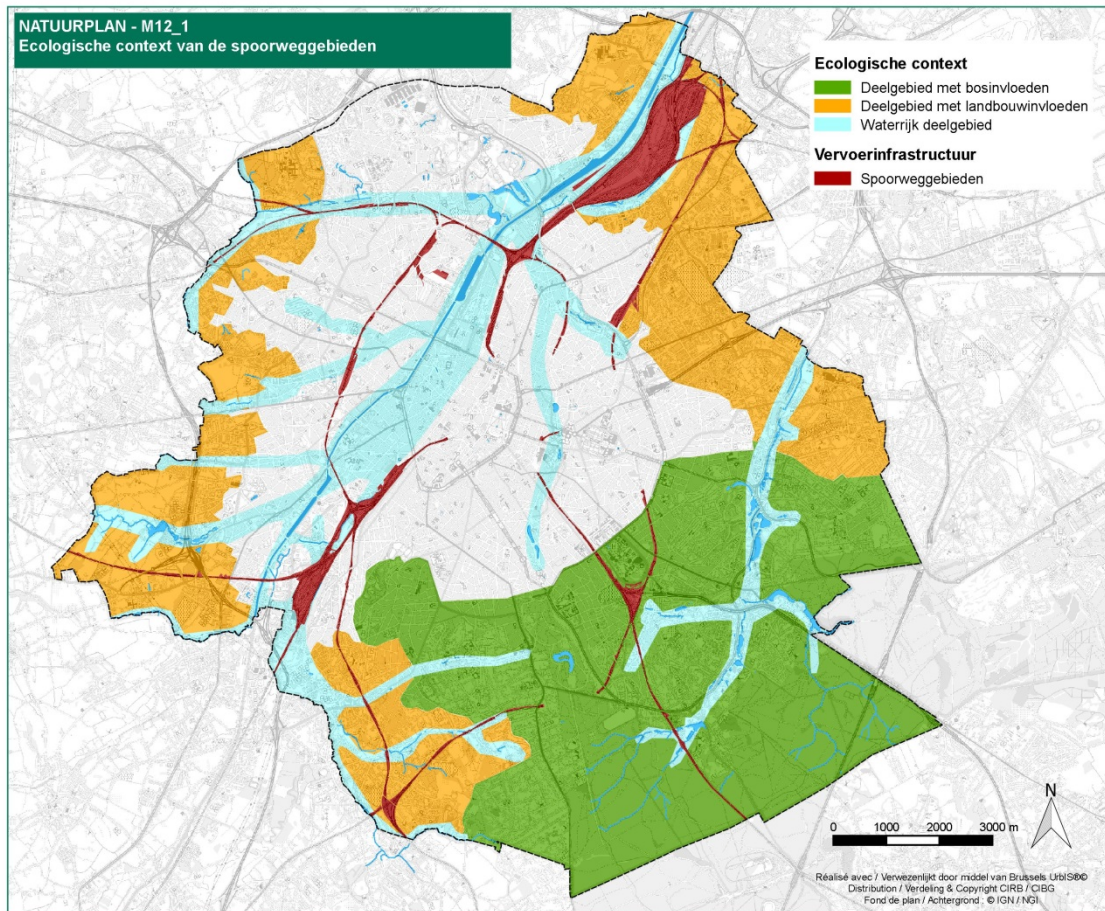
Infrabel staat in voor de exploitatie van de spoorlijnen en het beheer van de spoorwegbermen. In de zone Brussel bestaat al een lange traditie van informeel overleg tussen Infrabel en Leefmilieu Brussel. Een informeel akkoord tussen beide instellingen voor een ecologischer beheer van de spoorwegbermen bestaat al sinds de jaren '90. In 2011 werd een aanvang genomen met een ecologische inventaris van de bermen van de hoofdstad. Op basis van deze inventaris werd van start gegaan met de opstelling van een plan voor het beheer van alle spoorwegbermen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

KAART M12.1

Ecologische context van spoorwegzones in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Bron: Bron: Leefmilieu Brussel – BIM – gebaseerd op Gryseels & Onclincx (1994)

Elementen voor de interpretatie:

- Door studie van de natuurlijke, historische en culturele factoren en van de ontwikkeling van de stad en van het netwerk van infrastructuur kunnen vier landschappelijke deelgebieden worden onderscheiden die het Brussels Gewest kenmerken (Gryseels & Onclincx, 1994):
 - een dicht verstedelijkt deelgebied;
 - een deelgebied met bosinvloeden;
 - een deelgebied met landbouwinvloeden;
 - een waterrijk deelgebied, van valleien, dat de drie voorgaande deelgebieden deels overlapt.
- Een groot deel van de oppervlakte van de spoorwegzones ligt in het waterrijke deelgebied.

Brussel Mobiliteit toont al enkele jaren belangstelling voor ecologisch maaibeheer. Zo werden er op haar initiatief sinds 2012 testzones ingericht voor de toepassing van dit type van maaibeheer ter hoogte van diverse bermen en taluds langs wegen. De monitoring van deze testzones gebeurt door Leefmilieu Brussel. De methode levert over het algemeen goede resultaten op. Gezien het belang ervan voor de handhaving en de ontwikkeling van de biologische waarde van de aan de transportinfrastructuur gekoppelde ruimten, zou de aanpak daarom geformaliseerd moeten worden in een strategische nota of, op termijn, in beheersplannen.

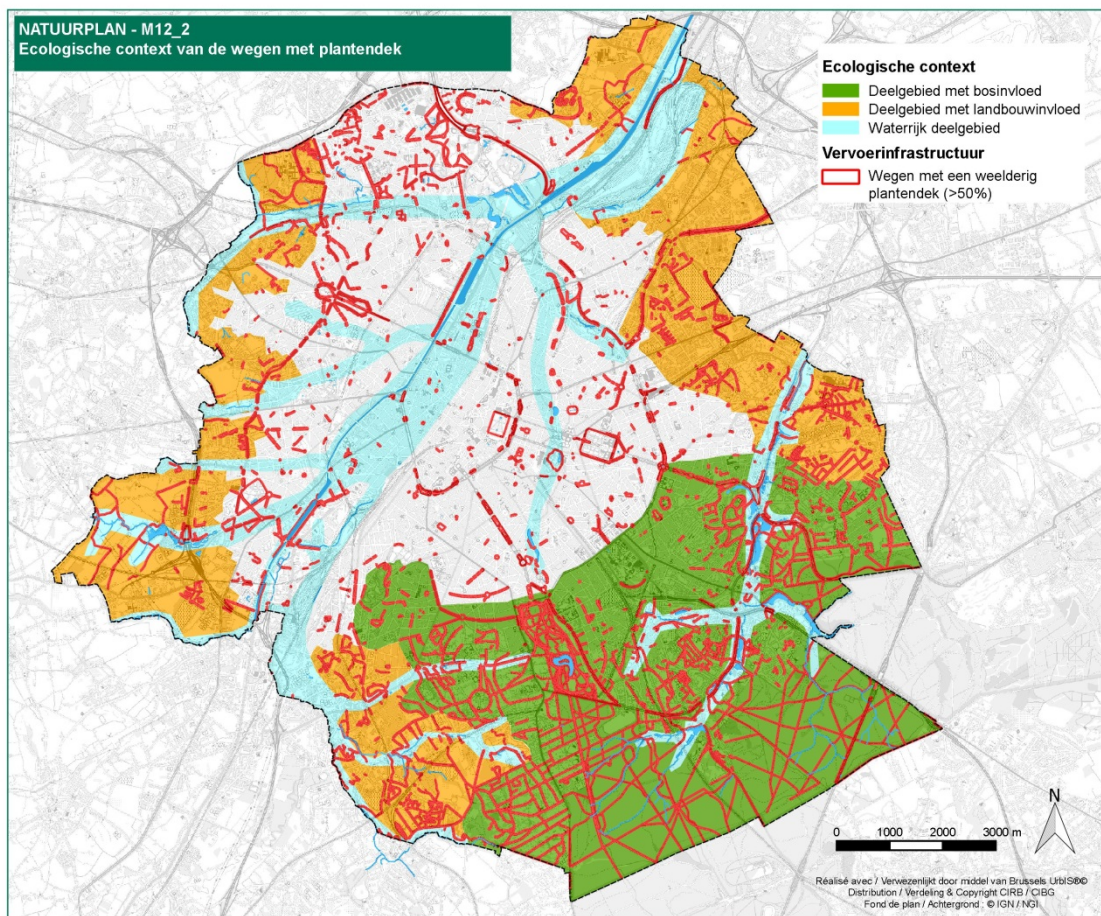
Gelet op het potentieel van de bomen voor de biodiversiteit, zou het bovendien interessant zijn om de aanpak uit te breiden naar het ecologische beheer van het bomenerfgoed. Evenzo zou, gezien hun potentieel met betrekking tot de opvang en infiltratie van afvloeiingswater, de introductie in de inrichtingen van voorzieningen zoals knooppunten of regenbomen voor een beter regenwaterbeheer tegen een geringere kostprijs kunnen zorgen, terwijl de biodiversiteit er tegelijkertijd wel bij zou varen. En tot slot zou door de realisatie van specifieke inrichtingen ter hoogte van de zwarte punten van wegen in termen van faunadoorlaatbaarheid er eveneens structureel werk gemaakt kunnen worden van een versterking van de connectiviteit van het ecologische netwerk en een vermindering van het sterftcijfer, met name bij de seizoensgebonden paddentrek.

KAART M12.2

Ecologische context van de openbare wegen met veel begroeiing in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Bron: Bron: Leefmilieu Brussel – BIM – gebaseerd op Onclincx & Gryseels (1994)

Elementen voor de interpretatie:

- Door studie van de natuurlijke, historische en culturele factoren en van de ontwikkeling van de stad en van het netwerk van infrastructuur kunnen vier landschappelijke deelgebieden worden onderscheiden die het Brussels Gewest kenmerken (Gryseels & Onclincx, 1994):
 - een dicht verstedelijkt deelgebied;
 - een deelgebied met bosinvloeden;
 - een deelgebied met landbouwinvloeden;
 - een waterrijk deelgebied, van valleien, dat de drie voorgaande deelgebieden deels overlapt.
- Op deze kaart worden enkel de openbare wegen met veel begroeiing (meer dan 50 %) weergegeven.

Terwijl het grote ecologische belang van de ruigten van de zone van de Haven van Brussel zeer goed gedocumenteerd is, stelt de ongunstige structuur van de kanaaloevers een groter probleem. In deze zones is het tekort aan groene ruimten die toegankelijk zijn voor het publiek ook het schrijnendst. Er is dus een groot potentieel, op dit niveau, voor de ontwikkeling van het groene en het blauwe netwerk.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

Het Gewest zal de beheerders van de ruimten die horen bij de vervoersinfrastructuren aanmoedigen om hun inspanningen op het vlak van inrichting en ecologisch beheer te verhogen, met inbegrip van de strijd tegen invasieve uitheemse soorten (zie maatregel 18). De hulp die Leefmilieu Brussel op dit vlak biedt, zal worden voortgezet met als doel de uitwerking en toepassing op het terrein van ecologische beheersplannen.

VOORSCHRIFT 1

Vóór het einde van 2015 zal Leefmilieu Brussel, in samenwerking met Infrabel, en in samenhang met de toepassingsplannen die beoogd worden door de ordonnantie van 20 juni 2013 betreffende een pesticidegebruik dat verenigbaar is met de duurzame ontwikkeling, de laatste hand leggen aan de inrichtingsplannen en ecologische beheersplannen van de spoorwegbermen. Deze plannen zullen de meest kwetsbare gebieden identificeren, die een specifieke expertise vereisen voor hun beheer en waarvan datzelfde beheer door Leefmilieu Brussel overgenomen zou kunnen worden, mits de overdracht van de nodige middelen.

Evenzo zal de samenwerking met Brussel Mobiliteit in verband met het ecologische beheer van de wegwanden voortgezet en nog versterkt worden teneinde de lopende activiteiten te formaliseren en ecologische beheersplannen uit te werken voor de aan de wegen gekoppelde groene ruimten.

Een soortgelijk aanpak zal ten slotte ook aan de Haven van Brussel voorgesteld worden met het oog op een ecologisch beheer van het kanaal en zijn oevers.

VOORSCHRIFT 2

Zoals bepaald in het kader van maatregel 2 betreffende de versterking van de aanwezigheid van natuur in de publieke ruimten, zal het Gewest zich baseren op de ervaring van de informele samenwerking waarmee in 2010 door Leefmilieu Brussel en Brussel Mobiliteit begonnen werd om een platform "Bomen, natuur en landschap" te creëren.

Het platform zal zich bezig houden met de aanmoediging en de coördinatie van de vegetalisatie/"ontharding" van de openbare ruimten (zie maatregel 2) en zal uiterlijk tegen eind 2017 ook gepaste technische bepalingen uitwerken voor de inrichting en het ecologisch beheer van de directe omgeving van de vervoersinfrastructuren, die in de bestekken opgenomen zullen moeten worden. Het platform zal hiervoor kunnen rekenen op de technische steun van de "Natuurfacilitator" en van de "Pool voor gedifferentieerd beheer" (zie maatregel 8).

Met hun steun en die van de andere bevoegde diensten van Leefmilieu Brussel zal het platform verder ook aanbevelingen formuleren, die de actoren van het platform op het terrein zullen toepassen teneinde:

- het beheer van het regenwater in de directe omgeving van de transportinfrastructuren te verbeteren met behulp van natuurlijke oplossingen en dat zonder dat de bomen langs de wegen daarbij in het gedrang komen;
- de verspreiding van invasieve soorten langs de transportinfrastructuren te beperken.

De wegen die een specifieke uitdaging zouden kunnen vormen voor de doorlaatbaarheid voor de fauna, zullen door Leefmilieu Brussel geïdentificeerd worden en dat met name voor wat de kikvorsachtigen betreft (zie maatregel 17).

VOORSCHRIFT 3

De modaliteiten voor overname door Leefmilieu Brussel van het beheer van vakken die op de beheersplannen als gevoeliger zijn aangeduid, waardoor een bijzondere expertise vereist is voor het beheer ervan, zullen eveneens worden vastgelegd tegen 2016 in overleg met de betrokken beheerders.

VOORSCHRIFT 4

De hoge bomen zullen een bijzondere aandacht krijgen, gelet op hun erfgoedwaarde en de tijd die een jonge boom nodig heeft om hetzelfde niveau van ecosysteemdiensten te bereiken. Het Gewest zal steunen op artikel 66 van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud om ze zo veel mogelijk te beschermen en te bevoordelen, zolang ze geen veiligheidsprobleem inhouden.

13DE MECHANISMEN VAN ONDERSTEUNING VAN DE NATUUR COÖRDINEREN EN IN GOEDE BANEN LEIDEN

BETREFFENDE DOELSTELLING: HET ECOLOGISCH BEHEER VAN DE GROENE RUIMTE UITBREIDEN EN VERSTERKEN

BELANG VAN DE MAATREGEL

Een van de sleutels om de toepassing van nieuwe, milieuvriendelijkere praktijken te promoten, naast bewustmaking en het verschaffen van ad-hoc tools, bestaat erin de nagestreefde beheerspraktijken financieel aantrekkelijker te maken. De ontwikkeling van een coherent systeem van "natuurpremies" stelt het Gewest in staat steun te verlenen aan concrete gebaren die de natuur ten goede komen, en die worden gesteld door de Brusselse actoren, zowel overheden als particulieren, ondernemingen en vzw's.

Het Gewest beschikt al over een systeem van hulp en steun aan verenigingen, ondernemingen en overheden dat acties voor de bescherming en de ontwikkeling van de natuur in het Brussels Gewest aanmoedigt. Dit systeem omvat:

- subsidies aan verenigingen voor de studie en de follow-up van de fauna en de flora, voor de huisvesting en verzorging van zieke of gewonde wilde dieren, voor het beheer van erkende natuurreservaten of voor de bewustmaking en educatie voor natuurbehoud;
- subsidies toegekend aan de gemeente voor het zwervkattenbeleid (BBHR van 01/12/2007);
- subsidies toegekend in het kader van de projectoproepen "Groene wijken";
- subsidies toegekend aan de eigenaars van beschermde gebouwen voor onderhouds- en herstelwerken van de vegetale onderdelen (BBHR van 30/04/2003: bomen en bomenrijen, bomengroepen, oevers, grasperken, enz.);
- steun bij investeringen voor de uitvoering groendaken en aanplantingen (BBHR van 02/04/2009).

De goedkeuring van een duidelijk en transparant kader dat de basiscriteria vastlegt voor de toekenning, het gebruik en de controle van subsidies, en dat de bakens bepaalt voor vaststelling van de bedragen ervan, maakt het overigens mogelijk de overheidsbeslissingen te objectiveren, en dus een correcte en eerlijke behandeling te garanderen. Een duidelijk en transparant systeem heeft bovendien het voordeel dat de potentiële aanvragers hun projecten beter kunnen plannen in het voordeel van de natuur, en dat ze de uiteindelijke financiële gevolgen ervan beter kunnen beoordelen.

Het systeem van steunmaatregelen zal de uitvoering van de doelstellingen op het vlak de versterking van de coherentie van het groene en het blauwe netwerk evenals het Brusselse ecologische netwerk ondersteunen, doordat het de ontwikkeling aanmoedigt van de voorwaarden die nodig zijn om de ecologische en biologische kwaliteiten van de ruimten te beschermen of op te waarderen.

Verder dient over het algemeen toegezien te worden op de coherentie van de boodschappen die door de overheid verkondigd worden en dus op de coherentie tussen de diverse ondersteunende systemen voor alle domeinen samen. In de marge van de invoering van stimulerende maatregelen, bedoeld om de instandhouding en het duurzame gebruik van de biodiversiteit te ondersteunen, en in overeenstemming met de doelstellingen van Nagoya²³, heeft België er zich toe verbonden om de mogelijkheden te bestuderen van een eventuele schrapping of hervorming van de economische stimulerende maatregelen die een averechts effect blijken te hebben, doordat ze een verarming van de biodiversiteit in de hand werken. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is het zichzelf verplicht om hieraan mee te werken.

²³ Zie het Strategische plan voor de biologische diversiteit 2011-2020 dat werd goedgekeurd door de Tiende Conferentie van de Partijen bij het Verdrag inzake Biologische Diversiteit.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

Het steunsysteem omvat bestaande premies en subsidies die desgevallend bestendig en nauwkeurig omschreven moeten worden. Het wordt aangevuld met nieuwe subsidiemogelijkheden waarvoor Leefmilieu Brussel een duidelijk omschreven kader zal voorstellen. Deze nieuwe mogelijke subsidies hebben betrekking op:

- de versterking van de groene en blauwe continuïteiten alsook van de aanwezigheid van natuur in het centrum van de stad, met inbegrip van de uitwerking van lokale strategieën (GNOP);
- de ontwikkeling van het ecologisch beheer van de groene ruimten in het algemeen en van open milieus en milieus met hoge biologische waarde in het bijzonder;
- het behoud, het beheer en de ontwikkeling van kleine elementen van het ecologische netwerk, inclusief op gebouwniveau;
- de controle van invasieve uitheemse soorten.

Dit premie- en subsidiesysteem zal deels steunen op:

- de synthetische indicator voor beoordeling van de inaanmerkingneming van de natuur in de projecten (zie maatregel 9);
- het referentiesysteem voor ecologisch beheer van de groene ruimten (zie maatregel 10).

In voorkomend geval kan een deel van de premies worden uitgekeerd in een complementaire munt, indien dit zinvol wordt geacht door de betrokken partijen.

Vanuit een streven naar coherentie en conform de internationale verbintenissen van België zullen de mogelijkheden om de door de Brusselse overheidsinstanties toegekende stimulansen die nefast blijken voor de biodiversiteit, te schrappen of te beperken.

VOORSCHRIFT 1

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering neemt de nodige maatregelen om de ondersteuningsmechanismen voor de realisatie van de doelstellingen van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud te coördineren en in goede banen te leiden.

In voorkomend geval zullen de basiscriteria voor de toekenning, het gebruik en de controle van de subsidies in het kader van deze bepalingen worden herzien, en op een lijn worden gezet met de indicatoren en referentiesystemen die werden ontwikkeld om de inaanmerkingneming van de natuur in de projecten en in het ecologisch beheer van de groene ruimten te beoordelen.

VOORSCHRIFT 2

Teneinde de partnerschappen te consolideren, die bij maatregel 22 beoogd worden, zal Leefmilieu Brussel de mogelijkheden bestuderen om structurele steunmaatregelen over meerdere jaren toe te kennen aan verenigingen ter ondersteuning van de doelstellingen van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud en de realisatie van de maatregelen van de (huidige en toekomstige) natuurplannen.

VOORSCHRIFT 3

In samenwerking met de betrokken overheden zal Leefmilieu Brussel de stimulansen identificeren, die een nefaste impact hebben op de natuur en de biodiversiteit en zal, in overleg met de respectieve actoren, een voorstel voor de Regering formuleren, dat de negatieve gevolgen van deze stimulansen wil beperken of elimineren.

14DE GOEDE PRAKTIJKEN VOOR BEHEER VAN DE GROENE RUIMTEN PROMOTEN

BETREFFENDE DOELSTELLING: HET ECOLOGISCH BEHEER VAN DE GROENE RUIMTE UITBREIDEN EN VERSTERKEN

BELANG VAN DE MAATREGEL

Hoewel het ecologisch en gedifferentieerd beheer steeds beter gekend is in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de uitvoering ervan steeds meer verspreid, is er nood aan meer gewestelijke steun aan de lokale actoren voor goede inrichtings- en beheerspraktijken in het voordeel van de wilde fauna en flora. Het delen en verspreiden van informatie over de goede beheerspraktijken maakt deel uit van de grote aanbevelingen die naar voor zijn gekomen uit de participatieprocessen voor de opstelling van het onderhavige plan.

De opstelling en terbeschikkingstelling van beheerstools, de organisatie van ontmoetingen en opleidingen, de verzameling en verspreiding van goede inrichtings- en beheerspraktijken alsook de terbeschikkingstelling van aankoopcentrales maken het mogelijk de kennis, de vaardigheden, de motivatie en de capaciteiten van de beheerders en teams op het terrein te ontwikkelen om bij te dragen tot de ontwikkeling van de natuur en de biodiversiteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De Brusselse Vereniging van Plantsoenbeheerders (BVPB) is een professionele vzw die zich toelegt op de opleiding van de ambtenaren van besturen en overheidsinstellingen die actief zijn in de domeinen die te maken hebben met de groene ruimten. Deze vereniging streeft deze doelstellingen reeds op grote schaal na en is dan ook juist geplaatst als potentiële partner van de Regering voor de promotie van goede beheerspraktijken voor de groene ruimten, alsook voor de universiteiten, hogescholen en andere beroepsvormingscentra, zoals dat het geval was met de cyclus van conferenties en workshops gewijd aan het ontwerp, de realisatie en het beheer van de openbare ruimte,]Pyblik[.

Aangezien een versterking en veralgemening van deze praktijken een motor kan betekenen voor de ontwikkeling van economische ad-hoc circuits die voor werkgelegenheid helpen zorgen, met inbegrip van banen voor laaggeschoolden, is het belangrijk dat ze opgenomen worden in de nieuwe strategieën met betrekking tot de circulaire economie.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

De uitvoering van deze maatregel gebeurt in twee stukken: het deel "creatie en verspreiding van tools" en het deel "ontmoetingen en opleidingen".

VOORSCHRIFT 1

Zo snel mogelijk en volgens beschikbaarheid zal het team "Natuurfacilitator/Pool voor gedifferentieerd beheer" van Leefmilieu Brussel de volgende tools verzamelen en, in voorkomend geval, ontwikkelen en bijhouden, die ze vervolgens ter beschikking zal stellen van de beheerders van de groene ruimten, met inbegrip van beheerders van de "verwaarloosde ruimten" die door maatregel 1 beoogd worden:

- het referentiesysteem voor het ecologisch beheer van de groene ruimten (zie maatregel 10);
- fiches van goede praktijken over de ecologische inrichting en het ecologisch onderhoud van de groene ruimten en over het duurzaam onthaal van het publiek;
- technische standaardbepalingen voor de bestekken betreffende de ecologische inrichting en het ecologisch onderhoud van de groene ruimten.

In het kader van de verspreiding van de goede praktijken zullen de voorbeeldpraktijken en -projecten van de Brusselse actoren in de kijker worden gezet.

Voorts zullen er ook aankoopcentrales voor de inrichting en het beheer van de groene ruimten georganiseerd worden, onder meer voor het aankopen of huren van geschikt beheermateriaal.

VOORSCHRIFT 2

Vanaf 2016 zal Leefmilieu Brussel toezicht houden op de organisatie, in samenwerking met de beroepsverenigingen, van seminaries en andere evenementen ten behoeve van de beheerders van openbare ruimten en de teams op het terrein, om hen de kans te geven zich de hen ter beschikking gestelde beheerstools eigen te maken en om hen een ruimte te bieden voor ontmoetingen rond en uitwisselingen over goede praktijken.

VOORSCHRIFT 3

Binnen Leefmilieu Brussel zal er een dienst "Natuurfacilitator" opgericht worden, die gul hulp en advies op maat zal verstrekken aan beheerders van groene ruimten en die zal verenigd worden met de Pool voor gedifferentieerd beheer (zie maatregel 8). Verder zullen er ook partnerschappen gesloten worden met beroepsverenigingen ter verzekering van een optimale verspreiding van de goede praktijken.

VOORSCHRIFT 4

De expertise van het team "Natuurfacilitator/Pool voor gedifferentieerd beheer" die door maatregel 8 beoogd wordt, zal ter beschikking gesteld worden van de universiteiten, hogescholen en beroepsvormingscentra gespecialiseerd in de opleiding van professionals die tussenkomen in de inrichting en het beheer van de groene ruimten. Dat zal in het kader van een partnerschap gebeuren dat enerzijds de vorming rond "groene beroepen" zal promoten en anderzijds de integratie van de evolutie van de groene beheerspraktijken in het programma van deze opleidingen zal garanderen.

Hiertoe zal het Gewest zijn steun aan de organisatie van cycli van conferenties en workshops voortzetten, gewijd aan de productie van kwalitatieve openbare ruimten die een deel omvatten over de goede praktijken op het vlak van de integratie van de natuur in inrichtingsprojecten.

VOORSCHRIFT 5

Gezien het aanzienlijke ontwikkelingspotentieel op economisch en werkgelegenheidsvlak van de circuits voor de inrichting en het ecologische beheer van stedelijke groene ruimten, met inbegrip van banen voor laaggeschoolde arbeiders in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, zullen Leefmilieu Brussel en de Regering erop toezien dat ze een prominente plaats toebedeeld krijgen in de Gewestelijke strategie voor de circulaire economie (GSCE) waaraan op dit ogenblik nog volop gewerkt wordt in toepassing van de Strategie 2025 teneinde de economie en de werkgelegenheid in Brussel een nieuwe impuls te geven.

15DE BEHEERSPLANNEN VAN DE BESCHERMDE GEBIEDEN

UITVOEREN

BETREFFENDE DOELSTELLING: ONTHAAL VAN WILDE DIEREN EN PLANTEN EN STADSONTWIKKELING MET ELKAAR VERZOENEN

BELANG VAN DE MAATREGEL

De natuurlijke gebieden en de soorten hebben verschillende statuten in het Brussels Gewest. Enerzijds zijn er de natuurreservaten en de bosreservaten, en anderzijds de Natura 2000-gebieden die bestaan uit kerngebieden en verbindingsgebieden.

Deze sites krijgen een actieve bescherming en zijn het voorwerp van beheersmaatregelen die het behoud van hun biologische waarde moeten garanderen²⁴.

De natuurreservaten vallen onder de strengste natuurbeschermingsstelsels. Het is er in het bijzonder verboden te bouwen of het bodemreliëf te wijzigen, vegetatie uit te trekken of de wilde diersoorten te verstoren. Het Gewest telt 14 natuurreservaten en 2 bosreservaten die respectievelijk 127 ha en 112 ha beslaan. Alle gewestelijke natuurreservaten of bosreservaten liggen binnen een Natura 2000-gebied, met uitzondering van de natuurreservaten Vogelzang, Moeraske en Zavelenberg.

Drie natuurgebieden zijn erkend als gebieden van communautair belang in de zin van richtlijn 92/43/EG inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en zijn geïntegreerd in het Europees netwerk Natura 2000 sinds december 2004.

Deze gebieden zijn: (1) het Zoniënwoud met bosrand, aangrenzende bosgebieden en Woluwevallei, (2) de bossen en open gebieden in het zuiden van het Gewest – complex “Verrewinkel-Kisendaal” en (3) de bossen en vochtige gebieden van de Molenbeekvallei in het noordwesten van het Gewest – complex “Laarbeek-Dielegem-Poelbos-Moeras van Jette en Ganshoren”. De drie gebieden beslaan samen een oppervlakte van ongeveer 2.300 ha. Ze bestaan uit een geheel van 48 gebieden, waarvan 37 kerngebieden, die essentieel zijn voor het behoud van de habitats en de aanwezige soorten, en 11 verbindingsgebieden die de kerngebieden onderling verbinden.

De ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud garandeert de bescherming van deze Natura 2000-gebieden. In hoofdstuk 5 voert ze hiervoor een mechanisme in voor uitvoering van een passende beoordeling van de effecten, dat garandeert dat de staat van instandhouding van de natuurlijke habitats en de soorten op het moment van de identificatie van de sites in 2003 minstens behouden blijft.

De omzetting van richtlijn 92/43 zal echter pas volledig zijn na goedkeuring door de Regering van de aanwijzingsbesluiten, zoals vereist door de Richtlijn. Deze besluiten moeten in het bijzonder de instandhoudingsdoelstellingen vermelden voor elk type van natuurlijke habitat en voor elke soort waarvoor de site is aangewezen. Zoals hoger vermeld moeten deze instandhoudingsdoelstellingen minstens garanderen dat de natuurlijke habitats en de soorten van communautair en gewestelijk belang behouden worden in hun staat van instandhouding van 2003. Maar indien dit mogelijk en wenselijk is, kunnen de instandhoudingsdoelstellingen ook streven naar een verbetering van de staat van instandhouding van deze habitats en soorten.

Het bepalen van deze doelstellingen is zeer belangrijk, aangezien ze zullen dienen als referentie, enerzijds voor de passende beoordeling van de effecten van de plannen en projecten, die wordt opgelegd door hoofdstuk 5 van de ordonnantie, en anderzijds voor het bepalen van de beheersmaatregelen die in elk van de gebieden moeten worden getroffen. Deze beheersmaatregelen moeten het minstens mogelijk maken de aantasting van de natuurlijke habitats en de soorten in de drie gebieden te vermijden, of zelfs ze in hun staat van instandhouding herstellen.

Conform de natuurordonnantie zullen deze beheersmaatregelen worden toegelicht in de beheersplannen die moeten worden goedgekeurd door de Regering.

²⁴ Deze beschermingsstelsels komen bij de stelsels voor passieve bescherming van de groengebieden, groengebieden met hoge biologische waarde, parkgebieden, sport- of ontspanningsgebieden in open lucht, begraafplaatsen en bosgebieden die zijn vastgelegd in het GBP. Overigens krijgen andere gebieden een beschermingsstatuut als beschermd landschap krachtens het beleid voor bescherming van het erfgoed.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

Conform de procedures die in artikelen 44, 50 en 52 van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud zijn vastgelegd, zal de Regering de aanwijzingsbesluiten van de drie Natura 2000-gebieden moeten goedkeuren, beheersplannen moeten goedkeuren voor de 48 habitats van deze gebieden en, in voorkomend geval, beheerscontracten moeten sluiten met de betrokken eigenaars en gebruikers. Nieuwe aanwijzingsbesluiten en beheersplannen moeten ook worden goedgekeurd voor de drie natuurreservaten die niet in Natura 2000-gebieden gelegen zijn.

VOORSCHRIFT 1

Leefmilieu Brussel zal ontwerpen van aanwijzingsbesluiten opstellen voor de drie Natura 2000-gebieden en ze meteen voorleggen aan de bevoegde minister met het oog op een goedkeuring door de Regering tegen uiterlijk eind 2015. Het Instituut zal ook wijzigingsvoorstellen opstellen voor de aanwijzingsbesluiten van de drie natuurreservaten die gelegen zijn buiten Natura 2000.

Leefmilieu Brussel zal ontwerp-beheersplannen opstellen voor de 48 Natura 2000-gebieden en de drie natuurreservaten die gelegen zijn buiten Natura 2000, en zal deze plannen voorleggen aan de bevoegde minister met het oog op hun goedkeuring door de Regering. Bovendien zal Leefmilieu Brussel onderhandelen met de bevoegde minister en hem de beheerscontracten voor deze gebieden voorleggen, die werden gesloten met de betrokken eigenaars, beheerders en gebruikers.

Afgezien van de traditionele maatregelen voor het beheer van de natuurlijke habitats en de soorten, zullen deze beheersplannen zich eveneens buigen over de thema's die verband houden met de licht- en geluidspollutie ter hoogte van de respectieve sites.

VOORSCHRIFT 2

Zodra het beheer van de gebieden is overgenomen, zullen ze worden beheerd conform de beheersplannen om de vastgelegde instandhoudingsdoelstellingen te bereiken.

16 ACTIEVE BESCHERMINGSMAATREGELEN TREFFEN VOOR DE PLANTEN- EN DIERENSOORTEN DIE TOT HET ERFGOED BEHOREN

BETREFFENDE DOELSTELLING: ONTHAAL VAN WILDE DIEREN EN PLANTEN EN STADSONTWIKKELING MET ELKAAR VERZOENEN

BELANG VAN DE MAATREGEL

De ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud machtigt de Regering om, op voorstel van Leefmilieu Brussel, actieve beschermingsmaatregelen te treffen voor de beschermde dier- en plantensoorten, en vooral voor de soorten van gewestelijk belang die worden bedoeld in bijlage II.4 en voor de soorten van communautair belang die worden bedoeld in bijlage IV, a) en b) van richtlijn 92/43/EEG (art. 71).

Voor meer doeltreffendheid op het terrein en met het oog op een brede bewustmaking, is het belangrijk de actoren van de stadsontwikkeling hier zoveel mogelijk bij te betrekken: vakmensen uit verschillende sectoren die betrokken zijn bij de bedoelde acties, vertegenwoordigers van de burgermaatschappij, omwonenden, ...

Bij lezing van het rapport over de staat van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Leefmilieu Brussel, 2012) en rekening houdend met de gewestelijke stedelijke context zullen in de eerste plaats acties worden ondernomen met betrekking tot de soorten van de vochtige en watergebieden en tot de soorten die voorkomen in het stadscentrum.

Hoewel de Zenne en zijn bijrivieren aan de oorsprong liggen van de welvaart van de stad en hoewel het logo van het Gewest, de gele lis, een typische soort is van de vochtige milieus, hebben deze laatste sterk geleden onder de verstedelijking. Tal van vochtige gebieden zijn opgedroogd en zijn vandaag verdwenen. De heraanleg van een netwerk van vochtige gebieden en waterpartijen met natuurlijke oevers vormt dan ook een bijzonder belangrijke uitdaging voor de Brusselse fauna en flora, in het bijzonder voor de kikkvorsachtige soorten waarvan het grootste deel zeldzaam tot zeer zeldzaam is.

Meer in het algemeen neemt de specifieke diversiteit van de meeste groepen van soorten sterk af door de toename van de graad van verstedelijking. Dit heeft tot gevolg dat de contacten die de bewoners van het stadscentrum hebben met wilde planten en dieren beperkt blijft tot enkele alledaagse soorten. Het is dus belangrijk ook in te grijpen in het hart van de verstedelijkte gebieden, om hun vermogen om biodiversiteit te onthalen, te vergroten.

Gezien de alarmkrenten die door imkers geslagen worden en het belang dat er door de gezinnen en het grote publiek aan bijen gehecht wordt, zullen er ten slotte eveneens acties ondernomen worden ter ondersteuning van bestuivende insecten.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

In de periode die het onderhavige plan beslaat, zal het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn acties dus concentreren op enerzijds het onthaal van de fauna in de gebouwen en anderzijds de ontwikkeling van kleine verbindingsgebieden voor de fauna en de flora van de vochtige en watergebieden.

Tegelijk zal het Gewest samen met de gemeenten een actiecampagne worden georganiseerd, om de betrokkenheid van de lokale actoren te bevorderen.

VOORSCHRIFT 1

Leefmilieu Brussel zal onverwijld voor de nodige dynamiek zorgen om actieplannen op te stellen ter verbetering van de instandhouding en de kwaliteit van de habitats van:

- de zwaluwen en de gierzwaluwen, en meer in het algemeen de soorten van gewestelijk belang die hun nesten bouwen in gebouwen;
- de soorten van de vochtige en watergebieden (actieplan mares) en meer bepaald de amfibieën en de gele lis;
- de bijen en andere wilde bestuivende insecten, waarbij rekening gehouden zal worden met het aspect van de cohabitatie tussen de wilde en de tamme populaties.

De door Leefmilieu Brussel voorbereide voorstellen van actieplan zullen zo snel mogelijk aan de Regering voorgelegd worden met het oog op hun goedkeuring.

17DE DOORLATENDHEID VAN DE VERVOERSINFRASTRUCTUREN VOOR DE FAUNA VERBETEREN

BETREFFENDE DOELSTELLING: ONTHAAL VAN WILDE DIEREN EN PLANTEN EN STADSONTWIKKELING MET ELKAAR VERZOENEN

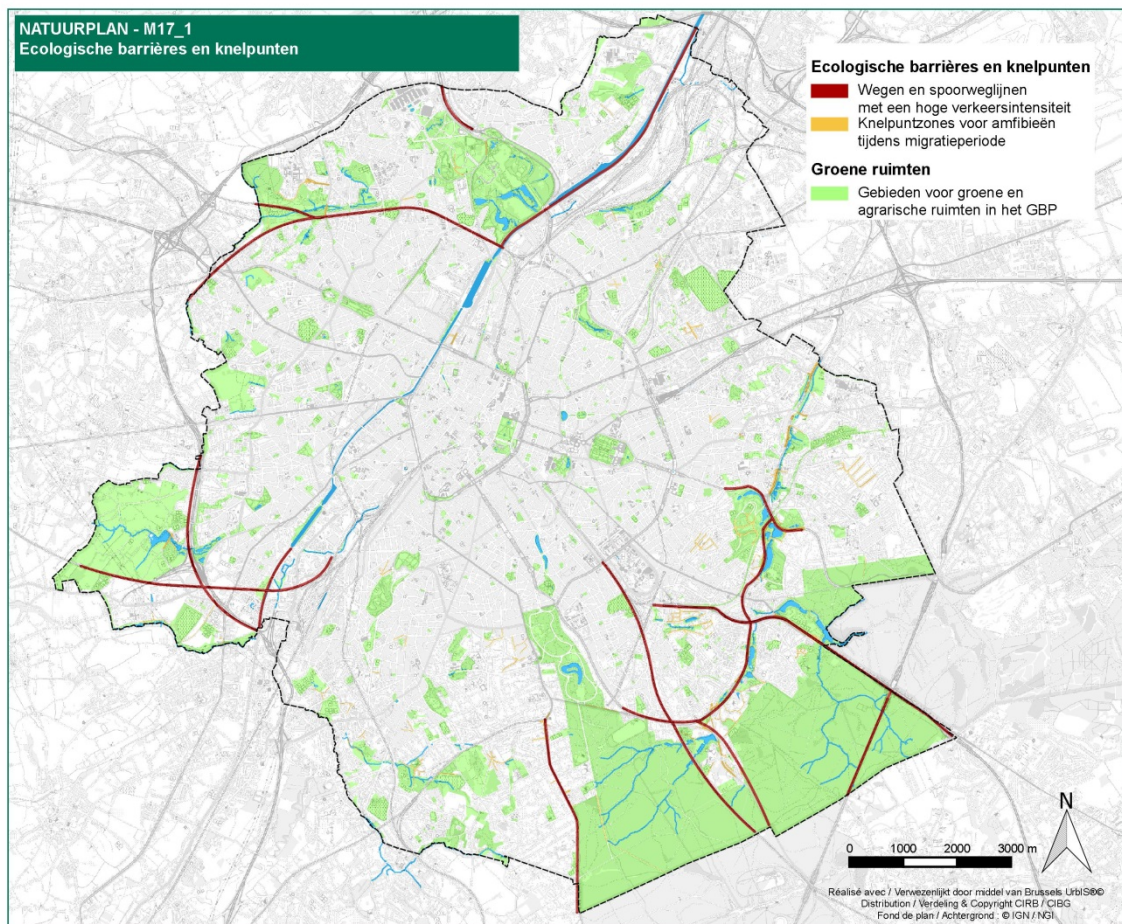
BELANG VAN DE MAATREGEL

Vervoersinfrastructuren zoals (snel)wegen, spoorwegen en kanalen spelen een belangrijke rol in het ecologische netwerk. Deze rol kan positief zijn wanneer de ecologische verbindingen overlangs lopen (zie maatregel 12), maar ook zeer negatief wanneer deze infrastructuren transversaal liggen en obstakels vormen voor de verplaatsingen van de fauna en de flora. De hoge sterftcijfers van de populaties wanneer dieren die de infrastructuur trachten over te steken worden aangereden door voertuigen, of soms de onmogelijkheid over te steken, zorgen voor een ecologisch barrière-effect. Door maatregelen voor herverbinding in te voeren, kan het ecologisch netwerk worden versterkt, wat essentieel is om de versnippering van het grondgebied tegen te gaan en de dieren de vrijheid te geven om zich tussen de ruimten te bewegen.

KAART M17.1

Ecologische barrières en zwarte punten verbonden aan de transportinfrastructuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Bron: Leefmilieu Brussel – BIM – gebaseerd op Van den Balck (2011)

Elementen voor de interpretatie:

- ➔ De openbare wegen die een ecologische barrière vormen, zijn de wegen met een verkeersintensiteit van meer dan 10.000 voertuigen per dag (Van den Balck, 2011). Ook de spoorweglijnen met een hoge verkeersintensiteit vormen belangrijke zwarte punten voor de ecologische connectiviteit. Door het Brusselse deel van het Zoniënwoud lopen de ring R0, de Waversesteenweg (E411), de Terhulpesteenweg, de spoorweglijn nr. 161 en de Tervurenlaan.
- ➔ De risicowegen voor de kikvorsachtigen tijdens de migratieperiode werden geïdentificeerd op basis van de aanwezigheid van nabijgelegen populatiekernen. Deze omvatten de zones waar er aanzienlijke sterftcijfers werden opgetekend.

Het herstel van de connectiviteit in het Zoniënwood is een bijzonder belangrijk element voor de ontwikkeling van de biodiversiteit, niet alleen in het bos maar in het hele Gewest. Het Zoniënwood is immers een kerngebied van het ecologisch netwerk van waaruit de fauna zich verspreidt over de andere groene ruimten. Deze connectiviteit moet gegarandeerd zijn, zowel binnen het Zoniënwood als tussen dit bos en andere grote bossen zoals het Meerdaalwood en het Hallebos. Studies naar de herverbinding worden uitgevoerd in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in het Vlaams Gewest. Voor elk Gewest werden de prioriteiten bepaald. Op Brussels niveau heeft Infrabel een eerste ecoduct gebouwd in het kader van het op 4 sporen brengen van lijn 161. De FODMV voert op dit moment een haalbaarheidsstudie uit over de aanleg van een tweede ecoduct boven de Terhulpssteenweg, dat gefinancierd zou worden uit het Beliris-fonds. Deze twee ecoducten moeten de bewegingsvrijheid van de soorten in een meer dan 2.000 ha groot bosgebied helpen bevorderen.

Een project van herverbinding ter hoogte van de E411 en de R0 dat in samenwerking met het Vlaams Gewest werd ontwikkeld, werd goedgekeurd door de Europese Commissie in het kader van het programma Life+ (OZON-project). Dit project omvat de bouw van een ecoduct, hangbruggen (touwbruggen voor soorten die op bomen leven), ecodoorgangen en een verbetering van de bestaande tunnels.

Ieder jaar sterven tientallen tot honderden amfibieën onder de wielen van wagens in de periode waarin ze zich verplaatsen van hun overwinteringsplaats naar hun voortplantingsplek. Met de hulp van het verenigingsveld heeft Leefmilieu Brussel een kaart opgesteld van de zwarte punten waar de kikvorsachtigen elk jaar onder de wielen terechtkomen tijdens hun trek. Ter ondersteuning van de acties die al jaren georganiseerd worden door verenigingen voor natuurbescherming om de paddentrek op bepaalde wegen te vergemakkelijken, doet de noodzaak van de ontwikkeling van een structurele aanpak van dit probleem op schaal van het hele Gewest zich gevoelen.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

In het kader van de uitvoering van dit plan zal het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de uitvoering van de haalbaarheidsstudie over een ecobrug boven de Terhulpssteenweg volgen. Het Gewest zal meewerken aan het OZON-project dat tot doel heeft de blokken van het Zoniënwood die door de E411 en de R0 gescheiden zijn, weer met elkaar te verbinden.

Daarnaast zal het Gewest een jaarlijkse subsidie toekennen aan de verenigingen die helpen bij de paddentrek, en zal het werken aan de bewustmaking en de opleiding van de wegbeheerders om hen aan te sporen aanpassingen uit te voeren die soms heel eenvoudig zijn, maar die een structurele oplossing zouden bieden voor het probleem van de versnippering.

VOORSCHRIFT 1

In samenwerking met Beliris, Brussel Mobiliteit, Brussel Stedelijke Ontwikkeling en Leefmilieu Brussel zal de FODMV zo snel mogelijk de laatste hand leggen aan de haalbaarheidsstudie in verband met de herverbinding van de bossen met het Zoniënwood, met inbegrip van de bouw van een ecobrug over de Terhulpssteenweg en zal de dienst de conclusies hiervan zo doeltreffend en snel mogelijk in de praktijk brengen.

VOORSCHRIFT 2

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zal samen met het Vlaams Gewest (ANB, AWW) meewerken aan de uitvoering van het OZON-project in 2014-2017. Dit project omvat de bouw van een ecoduct, een ecodoorgang en hangbruggen alsook de verbetering van de tunnels om de verschillende delen van het Zoniënwood weer met elkaar te verbinden en in het bijzonder de verbinding tussen het bosreservaat van de Drie Fontein en met dat van het Rood Klooster te verzekeren.

VOORSCHRIFT 3

Met de steun van Leefmilieu Brussel zullen zowel de Haven van Brussel als de andere betrokken actoren toezien op de verbetering van het biodiversiteitspotentieel van het Kanaal en zijn directe omgeving. Daarbij zullen ze met name de nodige maatregelen treffen teneinde:

- de rol van ecologische corridor van het Kanaal te versterken voor de fauna die we in vochtige en waterrijke gebieden aantreffen;
- de transversale doorlaatbaarheid van het Kanaal voor de fauna en flora te verbeteren door een kwaliteitsvolle aanleg van zijn oevers en met name in het kader van de continuïteit van de assen van het gewestelijke groene netwerk en ter hoogte van de bestaande overgangen (weg- en spoorwegbruggen).

VOORSCHRIFT 4

Leefmilieu Brussel zal zich ter beschikking stellen van de beheerders van de wegen waarop er zwarte punten geïdentificeerd werden voor de paddentrek (zie kaart M17.1) om samen met hen de te implementeren structurele oplossingen te identificeren, die de sterftecijfers aanzienlijk zullen doen dalen. Deze oplossingen kunnen zowel verband houden met een tijdelijke afsluiting van bepaalde wegen tijdens de periode van de trek als met het voorzien van speciale tunnels of eender welke andere veilige en doeltreffende inrichtingen om de oversteek te maken, op het moment dat de respectieve wegen heraangelegd worden of bij andere tijdelijke werken.

VOORSCHRIFT 5

Uiterlijk tegen 2018 zal Leefmilieu Brussel de basis leggen voor een monitoring van de doeltreffendheid van de uitgevoerde herverbindingswerken.

18 HET BEHEER VAN DE INVASIEVE UITHEEMSE SOORTEN OPTIMALISEREN

BETREFFENDE DOELSTELLING: ONTHAAL VAN WILDE DIEREN EN PLANTEN EN STADSONTWIKKELING MET ELKAAR VERZOENEN

BELANG VAN DE MAATREGEL

Uitheemse soorten zijn soorten die door de mens werden geïntroduceerd in een gebied buiten hun natuurlijke verspreidingsgebied. De meeste uitheemse soorten stellen geen problemen en houden geen gevaar in voor de biodiversiteit. Sommige ervan zijn zelfs onmisbaar en nuttig in onze samenleving, zoals bepaalde uitheemse insecten die gewassen beschermen. Toch zijn er ook soorten die risico's inhouden.

Wanneer een uitheemse soort zich vestigt en zich op explosieve wijze gaat voortplanten, kan ze grote schade veroorzaken. In dit geval spreekt men over invasieve uitheemse soorten. In het algemeen gaat men uit van een verhouding van 1 invasieve soort op 1000 geïntroduceerde soorten. In Europa werden al meer dan 11.000 uitheemse soorten opgemerkt in het wild. Het aantal invasieve uitheemse soorten in Vlaanderen wordt geraamd op 100.

Invasieve uitheemse soorten kunnen een echt negatieve impact hebben op de biodiversiteit, maar ook op de economie en de volksgezondheid. Op wereldschaal worden biologische invasies door uitheemse soorten vandaag beschouwd als een van de belangrijkste bedreigingen voor de biodiversiteit.

In 2010 heeft de Europese Unie minstens 12 miljard euro uitgegeven aan maatregelen gericht op de controle van de verspreiding van invasieve soorten en om de schade te herstellen. In Nederland werden de kosten die verband houden met de invasieve uitheemse soorten (preventie, bestrijding en schade) geraamd op 1,3 miljard euro per jaar in 2007.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt het regelgevend kader voor de maatregelen voor preventie en bestrijding van invasieve soorten gegeven door de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud (artikelen 77 en 78).

Sinds 2009 co-financiert het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het Europese project LIFE+ AlterIAS. Dit vierjarig communicatieproject tracht de sector van de tuinbouw en de groenteteelt te sensibiliseren om de teelt en de verkoop van invasieve uitheemse soorten af te schaffen, en promoot de keuze voor alternatieve soorten.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

Met betrekking tot de invasieve uitheemse soorten bestaat de doelstelling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest erin de hinder te verminderen en het aandeel van de inheemse soorten op het grondgebied van het Gewest te verbeteren.

Hiervoor zal, in overeenstemming met de internationale verdragen en de Europese richtlijnen, in de eerste plaats prioriteit worden gegeven aan de preventie en de bewustmaking van de burger en de sector. Op de tweede plaats komen acties van opsporing en tijdige interventies, en tot slot de controle en de reductie van de populaties.

Bij de preventieacties zal prioriteit worden gegeven aan de acties van herstel en versterking van de inheemse biodiversiteit (zie in het bijzonder maatregelen 15 en 16).

Voor een hogere efficiëntie op het terrein en vanuit een perspectief van een ruimere bewustmaking, zullen vakmensen uit de verschillende betrokken sectoren, vertegenwoordigers van de burgermaatschappij en geïnteresseerde particulieren van nabij betrokken worden bij de ondernomen acties.

Er zal echter alleen worden ingegrepen wanneer de soorten in kwestie een gevaar inhouden voor de doelstellingen op het vlak van de instandhouding van de natuur en/of de volksgezondheid, of een gevaar op economisch vlak.

De meeste uitheemse soorten in het Brussels Gewest ontsnappen dus aan de maatregel. De beslissing om in te grijpen hangt af van de aard en de omvang van het veroorzaakte probleem, en van de sociale en financiële inspanningen die de interventie vraagt (kosten-batenverhouding).

VOORSCHRIFT 1

Leefmilieu Brussel zal vanaf 2016 een communicatiecampagne opzetten om de actoren aan te sporen mee de strijd tegen de uitheemse soorten aan te gaan. Deze campagne verspreidt de resultaten en de conclusies van het project AlterIAS onder de burgers.

VOORSCHRIFT 2

Uiterlijk in 2016 zal de Regering, op voorstel van Leefmilieu Brussel in toepassing van artikel 78 van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud, maatregelen ter bestrijding van invasieve soorten goedkeuren, waaronder:

1. maatregelen gericht op de preventie van het verschijnen van nieuwe invasieve soorten op het grondgebied van het Gewest;
2. maatregelen gericht op de preventie van de verspreiding van invasieve soorten op het grondgebied van het Gewest;
3. maatregelen gericht op verkleining van de impact van de invasieve land- en watersoorten die reeds aanwezig zijn in de natuur en dat in de eerste plaats op de beschermde sites en langs transportinfrastructuren (zie maatregel 12).

Deze maatregelen zullen worden opgesteld overeenkomstig de bepalingen in de ordonnantie van 20 juni 2013 betreffende een pesticidegebruik dat verenigbaar is met de duurzame ontwikkeling en haar uitvoeringsbesluiten.

Het voorstel van Leefmilieu Brussel zal de verschillende betrokken actoren zo nauw mogelijk bij alles betrekken en dat ook over de gewestgrenzen heen. Het zal uitgewerkt worden in overleg met hen en dat met name met het oog op een coördinatie van het beheer op grootstedelijk niveau (zie maatregel 27), in toepassing van de Nationale strategie van België in verband met de biodiversiteit tegen 2020.

In functie van de beschikbare budgettaire middelen zullen de acties ter controle van de invasieve uitheemse soorten van een gewestelijke subsidie kunnen genieten (zie maatregel 13).

VOORSCHRIFT 3

Vanuit de optiek van een toegenomen preventie en in toepassing van artikel 75, §3 van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud, zal Leefmilieu Brussel uiterlijk tegen 2018 een voorstel van besluit indienen bij de Regering, ter omkadering van de toekenning van vergunningen voor de bewuste introductie in de natuur van niet-inheemse dier- of plantensoorten die niet voorkomen in bijlage IV van de ordonnantie betreffende invasieve uitheemse soorten. In dit opzicht zal ernstig worden nagedacht over het inzetten van medewerkers voor de biologische controle in het kader van de vermindering van het gebruik van chemische pesticiden.

VOORSCHRIFT 4

Wat de invasieve soorten betreft, waarvan de verspreiding verband houdt met grondverplaatsingen, zal Leefmilieu Brussel de Regering voorstellen om dit punt van zorg op te nemen bij de verplichtingen in verband met het beheer van verontreinigde bodems en grondverplaatsingen.

19DE COHABITATIE VAN MENS EN NATUUR IN DE STAD

OPTIMALISEREN

BETREFFENDE DOELSTELLING: ONTHAAL VAN WILDE DIEREN EN PLANTEN EN STADSONTWIKKELING MET ELKAAR VERZOENEN

BELANG VAN DE MAATREGEL

Occasioneel kan een slecht beheerde cohabitatatie met bepaalde dieren en/of planten een probleem stellen voor de instandhouding van de natuur en aan de oorsprong liggen van ongemakken voor de mens, en in sommige gevallen zelfs een gevaar vormen voor de volksgezondheid.

Deze aan fauna of flora te wijten ongemakken zijn ofwel specifiek voor een soort, ofwel specifiek voor een situatie.

De ongemakken die specifiek te maken hebben met een soort, kunnen toe te schrijven zijn aan.

- invasieve uitheemse soorten (zie maatregel 18);
- invasieve inheemse soorten die ecosystemen aanzienlijk kunnen verstoren of zelfs ziektes voor de mens kunnen overdragen, zoals bepaalde hogere planten, de processierups, de muskusrat, groene algen of blauwalgen (snelle vermenigvuldiging die vaak verband houdt met een onevenwichtige omgeving);
- soorten ontsnapt uit gevangenschap (kweekdieren of gezelschapsdieren) die zich in de natuur hebben gevestigd, zoals zwervkatten of watervogelsoorten zoals de Canadese gans of de Nijlgans;
- andere wilde soorten die, door hun levenswijze, samenlevingsproblemen kunnen doen ontstaan, zoals de vos, de steenmarter, de kraaiachtigen, het konijn, de mol, de wilde duif en sommige kikker- en vleermuissoorten.

Daarnaast kunnen ook hinder en problemen worden veroorzaakt door:

- dieren in gevangenschap, zoals de nieuwe gezelschapsdieren;
- verzwakte, zieke, gewonde of uitgeputte dieren, dieren die vastzitten in een valstrik, enz.;
- dode dieren;
- het voederen van dieren.

Het doel is de hinder door de fauna en de flora te verminderen, in samenwerking met de doelgroepen, de sector en de samenleving.

In dit opzicht kan de informatie en de bewustmaking van het publiek en de betrokken bestuurlijke instanties een belangrijke hefboom vormen. De ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud machtigt de Regering om subsidies toe te kennen om aan bewustmaking te doen en opleidingen te geven (art. 4).

Interventies op het terrein kunnen echter noodzakelijk blijken. Aangezien het in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verboden is vogels, zoogdieren en vissen te vangen en te doden (art. 68, §1 van de natuurordonnantie), moet een afwijking worden bekomen in toepassing van artikel 83 van deze ordonnantie. De keuze van de methodes voor de vangst, het vervoer en het doden zal worden gemaakt in naleving van de verbodsbepalingen onder artikel 88.

Er werden overigens procedures uitgewerkt voor de interventies voor het beheer van de eikenprocessierups, dierenkadavers en zwervkatten (zie de ordonnantie van 16 mei 2002 betreffende de sterilisatie van zwervkatten). Het is belangrijk dat deze procedures goed worden verspreid onder en begrepen door de betrokken actoren.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

VOORSCHRIFT 1

In toepassing van de communicatiestrategie die vastgelegd werd in het kader van maatregel 21, zal Leefmilieu Brussel, in overleg met de gemeenten en in samenwerking met de verenigingen voor natuurbescherming, een communicatiecampagne opstellen en voeren (zie maatregel 22) rond het voederen van dieren en het samenleven tussen gebruikers van de stad en wilde soorten.

VOORSCHRIFT 2

Leefmilieu Brussel zal zijn communicatie opdrijven over de procedures die moeten worden gevolgd voor het beheer van de eikenprocessierups, de dierenkadavers en de zwurfkatten. Het zal ook nagaan of er nood is aan betere procedures en aan een ontwikkeling of aanpassing van de beheerswijzen, overeenkomstig de bestaande wetgevingen. Indien van toepassing zullen voorstellen voor aanpassing van deze procedures worden gedaan en doorgegeven aan de Regering.

VOORSCHRIFT 3

Tegen 2017 zal Leefmilieu Brussel een voorstel van besluit opstellen houdende de afwijking van het verbod op methodes en middelen om vogels, zoogdieren en vissen te vangen en te doden (bijlage VI van de natuurordonnantie). Dit voorstel zal meer bepaald betrekking hebben op de watervogelsoorten die ontsnappen uit gevangenschap, duiven en ratten.

VOORSCHRIFT 4

Elk jaar sluit Leefmilieu Brussel een overeenkomst met een revalidatiecentrum voor de opvang en de verzorging van verzwakte dieren, en vervolgens het weer vrijlaten ervan.

20 EEN TOEZICHTSSCHEMA VOOR DE NATUURLIJKE HABITATS, DE FAUNA EN DE FLORA OPSTELLEN EN UITVOEREN

BETREFFENDE DOELSTELLING: ONTHAAL VAN WILDE DIEREN EN PLANTEN EN STADSONTWIKKELING MET ELKAAR VERZOENEN

BELANG VAN DE MAATREGEL

Het onderhavige plan legt realistische doelstellingen vast voor het aanbod van groene ruimten voor de Brusselaars, de ontwikkeling van het ecologisch netwerk en de staat van instandhouding van de soorten en habitats van communautair en gewestelijk belang. Om deze doelstellingen binnen bereik te brengen, zullen verschillende maatregelen worden ondernomen. De voortzetting en optimalisering van de monitoring van de groene ruimten en de biodiversiteit via de opstelling van een toezichtsschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora, garandeert de doeltreffendheid van de ondernomen inspanningen.

Monitoring van soorten en habitats beantwoordt aan een hele reeks vragen (EU en internationale rapportageplichten, beheeropvolging, verspreidingsonderzoek, gebiedskennis, wetenschappelijk onderzoek, ...). Het gaat dus niet louter over de uitbouw van een passieve kennis over welke planten en dieren men waar kan vinden.

Leefmilieu Brussel heeft al een gewestelijke monitoringstrategie uitgewerkt. Deze heeft betrekking op:

- Opvolging van de lokale staat van instandhouding van habitats van communautair en gewestelijk belang;
- Opvolging van de lokale staat van instandhouding van soorten van communautair en gewestelijk belang;
- Actualiseren van een biologische waarderingskaart voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
- Atlassen van de Brusselse fauna en flora;
- Opmaak van een werkingskader voor beheermonitoring.

Conform artikel 15, §1 van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud moet deze strategie geformaliseerd worden in een vijfjaarlijks toezichtsschema dat wordt goedgekeurd door de Regering.

Om zeker te zijn dat de verzamelde informatie correct is en relevant voor zo veel mogelijk actoren, is er ook nood aan een dialoog met de lagere overheden over deze thema's. In dit opzicht voorziet artikel 15, §2 van de bovenvermelde ordonnantie dat de Regering bepaalt welke overheden en diensten betrokken zijn bij het toezicht op de staat van instandhouding van de soorten en natuurlijke habitats en wat de modaliteiten zijn voor overdracht van de informatie.

Verder wordt de noodzaak om aan te zetten tot meer begrip van en waardering voor de waarde van de biodiversiteit en de functies die deze biodiversiteit vervult binnen de ecosystemen voor het welzijn van de mens, algemeen erkend. Daarom dat dit met name ook werd opgenomen in de Nationale strategie van België met betrekking tot de biodiversiteit tegen 2020.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEEL

Leefmilieu Brussel zal een toezichtsschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora opstellen dat zorgt voor de follow-up in termen van zowel oppervlakte als kwaliteit (connectiviteit, staat van instandhouding van de habitats en soorten, onthaal van het publiek, ...) van de Brusselse natuurlijke ruimten.

VOORSCHRIFT 1

Op voorstel van Leefmilieu Brussel en na raadpleging van de betrokken gewestelijke en gemeentelijke actoren zal de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tegen half 2016 een vijfjaarlijks toezichtsschema goedkeuren van de staat van instandhouding van de land- en watersoorten en natuurlijke habitats die aanwezig zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Dit toezichtsschema zal worden opgesteld in toepassing van artikel 15, §1 van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud.

VOORSCHRIFT 2

Leefmilieu Brussel zal toezien op de samenhang, de complementariteit en de volledigheid van het netwerk van biologische kwaliteitsmetingen van waterlopen en -partijen, zodat deze zowel tegemoetkomen aan de verplichtingen van de ordonnantie betreffende het natuurbehoud als aan de kaderordonnantie water. Leefmilieu Brussel zal deze verplichtingen hanteren voor de waterlopen en -vlakken die het beheert. Wat de andere waterlopen en -vlakken betreft, zal Leefmilieu Brussel de beheerders van deze ruimten voorstellen om hen te helpen bij het nastreven van een opvolging van de biologische kwaliteit van het water.

De van dit toezicht afkomstige gegevens zullen (en moeten) meegedeeld worden aan en toegankelijk gemaakt worden voor het publiek.

VOORSCHRIFT 3

Op voorstel van Leefmilieu Brussel en na raadpleging van de betrokken besturen zal de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tegen 2017, in toepassing van artikel 15, §2 van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud, bepalen welke gewestelijke of gemeentelijke instanties of diensten Leefmilieu Brussel informatie zullen bezorgen die kan bijdragen tot het toezicht op de staat van instandhouding van de soorten en natuurlijke habitats. De Regering zal ook de modaliteiten voor overdracht van deze informatie vastleggen.

VOORSCHRIFT 4

Leefmilieu Brussel zorgt voor de actualisatie/opmaak van een biologische waarderingskaart voor het gewestelijke grondgebied (natuurordonnantie: art. 20, § 1). Dit wordt gerealiseerd in overleg met de betrokken diensten en administraties alsook de natuurverenigingen. Indien nodig doet Leefmilieu Brussel een beroep op de nodige wetenschappelijke ondersteuning.

VOORSCHRIFT 5

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zal, binnen Leefmilieu Brussel, een Observatorium voor natuurlijke habitats, fauna en flora oprichten dat zal instaan voor de toepassing van het vijfjaarlijks toezichtsschema, de actualisering van de biologische waarderingskaart en de contacten met de Gemeenten en de Gewestelijke besturen die betrokken zijn bij het toezicht op de staat van instandhouding van de soorten en natuurlijke habitats.

VOORSCHRIFT 6

Zodra er op internationaal niveau een consensus over de methodologie wordt bereikt, zal Leefmilieu Brussel de Regering een voorstel voorleggen voor de evaluatie van de sociaaleconomische voordelen van de biodiversiteit op het Brusselse grondgebied (evaluatie en boeking van het natuurlijke kapitaal en de ecosysteemdiensten) met het oog op hun integratie in de nationale boekhouding.

21 EEN ALGEMENE BEWUSTMAKINGSSTRATEGIE ONTWIKKELEN

BETREFFENDE DOELSTELLING: DE BRUSSELAARS WAKKER SCHUDDEN EN OP DE BEEN BRENGEN VOOR NATUUR EN BIODIVERSITEIT

BELANG VAN DE MAATREGEL

Bewustmaking is een noodzakelijke voorwaarde om gedragswijzigingen aan te moedigen, mensen op de been te brengen en initiatieven aan te moedigen. Hoewel de Brusselaars stellen zeer gehecht te zijn aan de natuur, blijkt hun kennis over het thema volgens verschillende opiniepeilingen beperkt. De waarde van de natuurlijke ruimten en van de ecosysteemdiensten die ze leveren, wordt vaak onderschat; mensen zijn niet echt op de hoogte van de rijkdom en de specifieke kenmerken van de stedelijke fauna en flora.

Maar al te vaak wordt het opduiken van spontane vegetatie zoals wilde bloemen tussen straatstenen, in muurspleten, aan de voet van bomen of in borders gelijkgesteld aan een gebrek aan onderhoud. De rijkdom van de gewone natuur die we elke dag tegenkomen op de weg naar het werk, in grasperken of op de hoek van de straat kennen we niet. De naam, de waarde en de eigenschappen van planten die al te vaak verkeerdelijk als "onkruid" bestempeld worden, zijn in de vergetelheid geraakt. Ook bepaalde dieren hebben te lijden onder een negatieve en vaak ongerechtvaardigde perceptie (zoals sommige insecten, vleermuizen, bepaalde roofdieren en roofvogels, sommige knaagdieren, bepaalde reptielen, de met gebouwen geassocieerde fauna, enz.).

Dit gebrek aan kennis gaat overigens gepaard met een gebrek aan respect voor de gebruiksregels van de groene ruimten, en met gedrag dat onaangepast is aan het behoud van de biodiversiteit.

Vrijwilligers en verenigingen op het terrein zetten echter heel wat initiatieven op, die onze steun verdienen en beter onder de aandacht moeten worden gebracht. De ontwikkeling van een algemene communicatiestrategie, in overleg met de verschillende actoren die betrokken zijn bij de bewustmaking en de informatie van de burgers, wil meer kracht en samenhang verlenen aan de verschillende ondernomen acties.

"Natuur in de tuin", "Tuinen in feesttooi", "Week zonder pesticiden", "Groene wijken", "Natuurnetwerk", "Plantenbeurs", "Groene en Blauwe Wandeling", "Staten Generaal van het Water in Brussel": het Gewest ondersteunt en organiseert, in partnerschap met verschillende organisaties, uiteenlopende initiatieven en programma's die particulieren moeten wijzen op het belang van de bescherming van de natuur in de stad. Al deze initiatieven moeten worden voortgezet en ontwikkeld.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

De kernboodschappen die de bewustmakingscampagnes overbrengen, zijn bedoeld om:

- De Brusselaars te laten kennismaken met de rijkdom en de schoonheid van de gewone natuur van de stadsbiotopen dichtbij hun woon- en werkplaats, en met de waarde van de natuurlijke en beschermde ruimten; hen te helpen deze natuur te waarderen, ze zich eigen te maken en ze te respecteren;
- De Brusselaars te informeren over de verschillende ecosysteemdiensten die de natuurlijke habitats en soorten bieden, en vooral de bomen en de andere planten;
- De spontane vormen van natuur als inheemse vegetatiegeheelen te promoten en hun integratie in de landschappelijke inrichtingen en het commerciële aanbod aan te moedigen;
- De burgers te informeren over de beheermethoden die er in de groene ruimten worden toegepast en uitdrukkelijk hun nut voor de natuur en de biodiversiteit te formuleren, alsook de acties voor de bescherming, het ecologisch beheer en het herstel van de natuur en de biodiversiteit, die worden ondernomen door overheidsinstanties en verenigingen, beter tot hun recht te laten komen;
- De Brusselaars te informeren over acties die ze kunnen ondernemen en gebaren die ze kunnen stellen om de ontwikkeling van de natuur en de biologische diversiteit te bevorderen en ze hiervoor motiveren.

Deze bewustmaking zal haar pijlen in het bijzonder op de volgende categorieën van personen richten:

- De professionals die betrokken zijn bij de inrichting van groene of blauwe ruimten (besluitvormers, landschapsarchitecten, beheerders van groene ruimten, zie maatregel 14);
- Jongeren en kinderen via acties georganiseerd in samenwerking met scholen en andere actoren op het vlak van natuur- en watereducatie en -sensibilisering (zie maatregel 22);
- Het grote publiek en de gebruikers van de groene ruimten via acties die met name hun aandacht op geslaagde voorbeelden willen vestigen.

Hiertoe zal de rol van doorgeefluik op het terrein van parkwachters voor de animatie van de groene ruimten en de sensibilisering rond natuur en biodiversiteit versterkt worden.

VOORSCHRIFT 1

Het Gewest zal zijn steun aan de actoren in het domein van de bewustmaking voor natuur, de biodiversiteit, het water en de alternatieven voor pesticiden die actief zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, voortzetten en in voorkomend geval (na evaluatie) versterken. Leefmilieu Brussel zal partnerschappen sluiten met en de mogelijke synergiën tussen de verschillende actoren op het vlak van natuur- en watersensibilisering en -educatie aanmoedigen (zie maatregel 22).

Leefmilieu Brussel zal waken over een goede coördinatie van de informatie- en sensibiliseringsacties die gevoerd worden bij de toepassing van het geheel van de relevante milieuplannen en –programma's (Waterbeheerplan en Gewestelijk Programma voor Pesticidenreductie, enz.).

VOORSCHRIFT 2

Leefmilieu Brussel zal initiatieven voor informatie en bewustmaking van het publiek ontwikkelen met de volgende doelen voor ogen:

- Versterken van het imago van Brussel Duurzame Stad, "groen en natuur";
- De initiatieven die overheidsinstanties en verenigingen opzetten voor de biodiversiteit meer in de kijker zetten;
- Stadsbewoners een hechtere band laten krijgen met de groene ruimten en de natuur in de stad;
- Respectvol gedrag voor groene ruimten en natuur, in de openbare ruimten alsook in de tuin en moestuin promoten;
- Het publiek dat wordt bereikt, diversifiëren en uitbreiden.

Deze initiatieven zijn bestemd voor het grote publiek en moedigen toe-eigening en engagement aan.

Een van deze initiatieven zal betrekking hebben op het informeren van het publiek over de beschikbaarheid aan nabijgelegen groene ruimten op wijkniveau en hun toegankelijkheid (zie maatregel 1).

VOORSCHRIFT 3

Leefmilieu Brussel zal partnerschappen aangaan met de Inrichtende Machten van de onderwijsinstellingen om de vergroening van speelplaatsen en de directe omgeving van scholen aan te moedigen. Dit omvat de aanleg van pedagogische moestuinen en is bedoeld om binnen deze instellingen concreet werk te maken van sensibilisering en educatie m.b.t. de natuur en het ecologisch beheer, alsook om ervoor te zorgen dat er pedagogische activiteiten kunnen plaatsvinden in synergie met het lesprogramma op het vlak van natuurwetenschappen.

22DE SENSIBILISERINGS- EN NATUUREDUCATIEACTIES ONDERSTEUNEN EN DE SYNERGIE TUSSEN VERENIGINGEN VERSTERKEN

BETREFFENDE DOELSTELLING: DE BRUSSELAARS WAKKER SCHUDDEN EN OP DE BEEN BRENGEN VOOR NATUUR EN BIODIVERSITEIT

BELANG VAN DE MAATREGEL

Jongeren, maar ook minder jongeren, moeten opnieuw in contact worden gebracht met de natuur: het is van levensbelang voor hun evenwicht, hun gezondheid, hun opvoeding, maar op termijn ook voor het behoud van de biodiversiteit. Door in contact te komen en te experimenteren met de natuur, en de natuur te “belevan”, leren ze de natuur ook begrijpen en er respectvol mee omgaan.

Het verenigingsleven telt een waaier van actoren die, in het Brussels Gewest, een indrukwekkende ervaring hebben ontwikkeld op het vlak van de bewustmaking voor de natuur en het water. In het kader van zijn milieu-educatieprogramma heeft Leefmilieu Brussel overigens een aantal initiatieven en tools ontwikkeld dat mensen laat kennismaken met de diversiteit van omgevingen, planten en dieren.

Volgens alle actoren blijft de vraag echter veel groter dan het aanbod. Het is dan ook nodig de actieprogramma's te versterken, zeker gezien de huidige context van demografische groei, de actieprogramma's en de steun van de bevolking ter zake te versterken alsook de coördinatie tussen de verenigingen te verbeteren teneinde de toewijzing van de hulpmiddelen te optimaliseren en de synergie te bevorderen.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zal de uitbreiding van het aanbod van activiteiten en opleidingen van de verenigingen, de pedagogische boerderijen en de centra voor milieueducatie steunen door de ontwikkeling van synergiën te bevorderen, zodat ze kunnen blijven voldoen aan een vraag die de laatste jaren in stijgende lijn blijft gaan.

- Deze uitbreiding van het aanbod dient te gebeuren rekening houdend met de twee volgende prioriteiten: de bewustmaking van de bewoners aan de aanwezigheid van deze natuur dicht bij hen, in het bijzonder in het stadscentrum;
- de aanleg van bewustmakingssites in zones waar er op dit moment geen zijn, in het bijzonder in het stadscentrum.

Het huidige aanbod moet in kaart worden gebracht en de vraag moet worden geanalyseerd om het aanbod uit te breiden met voorbeeldsites in de gebieden waar op dit moment geen voorzieningen zijn.

Leefmilieu Brussel zal de pagina's over "natuur" van zijn website, en zijn actieprogramma inzake milieueducatie, aanvullen.

Er zal een zo volledig mogelijke lijst van het aanbod op het vlak van natuur- en watersensibilisering van de verschillende verenigingen en instellingen die in het Brussels Gewest actief zijn, opgemaakt, up-to-date en op de website van Leefmilieu Brussel gepubliceerd worden. Daarnaast zal deze lijst ook proactief verspreid worden naar de Brusselse scholen (lager en middelbaar onderwijs) en de andere educatieactoren toe (onthaalcentra voor jongeren, waaronder jeugthuizen, jeugdbewegingen, enz.). De website van Leefmilieu Brussel zal verwijzen naar de verschillende Brusselse actoren die betrokken zijn bij de ontwikkeling van de natuur, of het nu gaat om verenigingen (link naar hun eigen website) of om (gewestelijke of gemeentelijke) besturen.

VOORSCHRIFT 1

De budgetten toegekend aan verenigingen die gespecialiseerd zijn in bewustmaking voor de natuur en het water, zullen worden behouden en eventueel versterkt, in functie van de beschikbare middelen en de afstemming van het aanbod op de doelstellingen van het Gewest ter zake. Verder zal er een bijzondere aandacht uitgaan naar de coördinatie van de initiatieven en het streven naar synergie tussen de projecten.

VOORSCHRIFT 2

Er zal een inventaris opgesteld worden van de verenigingen en sites die bewustmakingsactiviteiten aanbieden en er zal ook een analyse verricht worden van hun vermogen om aan een grotere vraag tegemoet te komen. Daarnaast zullen er potentiële sites geïdentificeerd worden in zones waar er geen animatielokalen of personeelsleden zijn.

VOORSCHRIFT 3

Op basis van de cartografie zal een oproep worden gericht tot de actoren op het terrein, indien de budgetten dit toelaten, om een aanbod uit te breiden dat niet langer afgestemd is op de vraag. De niet-bediende zones, waaronder het stadscentrum en de eerste kroon, krijgen voorrang.

VOORSCHRIFT 4

Leefmilieu Brussel zal een zo volledig mogelijke lijst van de actoren en activiteiten voor bewustmaking voor de natuur en de bescherming van het water en het ecologisch beheer in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest opstellen en op zijn website zetten. Daarnaast zal deze lijst ook proactief verspreid worden naar de Brusselse scholen (lager en middelbaar onderwijs) en de andere educatieactoren toe (onthaalcentra voor jongeren, waaronder jeugthuizen, jeugdbewegingen, enz.).

23 HET ONTWERP EN HET PARTICIPATIEVE BEHEER VAN DE OPENBARE GROENE RUIMTEN BEVORDEREN

BETREFFENDE DOELSTELLING: DE BRUSSELAARS WAKKER SCHUDDEN EN OP DE BEEN BRENGEN VOOR NATUUR EN BIODIVERSITEIT

BELANG VAN DE MAATREGEL

Milieueducatie heeft tot doel *"individuen en gemeenschappen te laten inzien hoe complex het milieu is, zowel het natuurlijke als het door de mens gecreëerde. Deze complexiteit is toe te schrijven aan de interactiviteit van de biologische, fysische, sociale, economische en culturele aspecten ervan"*. Deze milieueducatie heeft ook tot doel *"hun de kennis, waarden, attitudes en praktische vaardigheden bij te brengen waardoor ze op een verantwoordelijke en efficiënte manier aan preventie, oplossen van milieuproblemen evenals het beleid over de kwaliteit van het milieu kunnen participeren"* (naar de tekst van de conferentie van Tbilisi, UNESCO, 1977).

Milieueducatie moet dus worden opgebouwd rond complementaire praktijken die het volgende omvatten:

- Leeractiviteiten die gericht zijn op disciplinaire en transversale vaardigheden en interdisciplinaire perspectieven;
- Burgerzin, waaronder kritische benadering, waardendebat, openstaan voor verandering, participatie;
- Acties gericht op een verbetering van het milieubeheer, in coherentie met de opvattingen en waarbij verbanden worden gelegd met de natuur en het milieu.

De stad, en de natuur in de stad, kunnen worden gezien als ofwel een landschap, ofwel een dynamische omgeving in evolutie waarin burgers leven. Het participatief beheer beoogt een omvorming van deze hoofdzakelijk visuele beschouwing van het milieu van op een afstand tot een algemene zintuiglijke onderdompeling in het milieu.

"Op basis van de invoering van een dialoog tussen technische diensten/bevolking en steunend op het concept van participatie en partnerschap, is de methode van de participatieve benadering vernieuwend in meer dan een opzicht. Ze heeft tot hoofddoel de bevolking nauw te betrekken bij het ontwerp en het beheer van alle activiteiten voor ontwikkeling van hun milieu en hun streek" (FAO, 2000), waardoor leren, burgerschap en milieubeheer worden samengevoegd

Milieueducatie bevordert activiteit in de plaats van passiviteit, betrokkenheid in de plaats van beschouwing van op afstand, gehechtheid in de plaats van onverschilligheid.

De participatieve benadering bevordert de overdracht van vaardigheden, de betrokkenheid van de burgers en hun valorisatie als politieke actoren die geleidelijk een initiatiefvermogen krijgen om een omvormende actie te leiden, een denkoefening om de draagwijdte van hun acties te begrijpen en een ethische bevraging om er zin aan te geven. Het participatief beheer is een gelegenheid om de kijk van de bewoners op hun wijk te vernieuwen, zodat ze openbare ruimte weer opeisen en er opnieuw hun ziel in leggen, om nieuwe activiteiten te promoten en de sociale samenhang te versterken. De belangstelling van de burger en zijn honger naar meer stedelijke natuur maken van het participatief beheer van de natuur in de stad een heuse gelegenheid voor onderzoek naar en ontwikkeling van nieuwe vormen van burgerschap. De maatregel richt zich dus tot de hele Brusselse bevolking in al haar diversiteit.

Het participatief beheer kan worden gezien als een onmisbare aanvulling bij het openbaar beheer, vooral in domeinen waar de overheid er onvoldoende voor zorgt dat de werklast voor het terreinpersoneel afneemt. Het lijkt dan ook een bijzonder geschikte beheersvorm voor "verwaarloosde" gronden (ruigten, braakland, perken, kleine oppervlakten, gaten in huizenrijen, ...). Het kan ook zorgen voor een waardevermeerdering en meer diversiteit in het beheer van de openbare ruimte (perkjes onder bomen, voetpaden, pleinen of parken, ...).

Op dit moment ontstaan vrijwel overal in de stad burgerinitiatieven, van mensen die de openbare ruimte weer opeisen en willen begroenen, die beantwoorden aan een echte sociale vraag naar natuur en betere leefomstandigheden. Uit deze acties blijkt dat de mensen het steeds moeilijker hebben met de zeer snel toenemende verstedelijking en de slechte praktijken - die echt slecht zijn of zo worden gezien - van de beheerders. Ze geven ook een vaste vorm aan de uiteenlopende visies op ontwerp (van de stad, het welzijn, de onmiddellijke behoeften van de bevolking) van bewoners en beslissers, en verraden de inefficiëntie van de dialoog tussen leiders en geleiden.

Dit participatief beheer past perfect binnen deze dubbele optiek van toe-eigening van de leefruimten en hervatting van de dialoog.

Vanuit deze optiek werkt Leefmilieu Brussel al ruim tien jaar met wijkverenigingen, lesgevers, parkanimatoren en gemeenten om de groene ruimten te ontwikkelen in de wijken met het grootste tekort aan groen, met de hulp van de bewoners.

De betrokkenheid van de burger is ook een van de grote elementen van de bijenacties Maya'ge,(Apis Bruoc Sella) in Vorst en Sint-Jans-Molenbeek, die gericht zijn op de aanplanting en het ecologisch onderhoud van de perkjes rond bomen om de bijdrage ervan aan het ecologisch netwerk te versterken.

Recentelijk werden overigens ook verschillende projecten van aanplanting van fruitbomen, langs de weg of in boomgaarden, ontwikkeld in samenwerking met verenigingen en omwonenden (Le Logis, Floréal, Anneessensplein, Ville & Forêt, de Goede Moeders-moestuin, ...).

Deze experimenten werden vooral positief ontvangen: de reacties waren zeer goed, en de wijkbewoners konden zich de nieuwe groene en blauwe ruimten die hen ter beschikking werden gesteld, toe-eigenen en ze ook respecteren. Voor een optimaal resultaat moet de participatieve aanpak echter worden voorgezet, en moet het contact met de bewoners worden bewaard door regelmatig acties of evenementen te organiseren. Dit zou ook zorgen voor sociale banden, dialoog tussen burens, contacten met het onderhoudspersoneel of de verschillende overheidsinstanties die instaan voor deze projecten. De uitvoering van het participatieve gedeelte vraagt echter een aangehouden inspanning, op basis van een efficiënte en positieve communicatie.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

Aan de hand van deze maatregel wil het Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

- De burgers betrekken bij het beheer van de aangelegde en (half)natuurlijke groene en blauwe ruimten;
- Het participatief beheer aangrijpen als een tool voor bewustmaking en milieueducatie;
- De Brusselaars in contact brengen met de natuur door hen al doende te laten leren;
- De groene ruimten integreren in het dagelijkse leven van de Brusselaars;
- De toe-eigening van en het respect voor de groene ruimten vanwege de Brusselaars bevorderen;
- Het personeel op het terrein en de bewoners met elkaar in contact brengen, opnieuw een positieve dialoog tot stand brengen tussen de overheid en de bevolking.

VOORSCHRIFT 1

Leefmilieu Brussel, de gemeenten en de beheerders van de wijkcontracten, in voorkomend geval in samenwerking met de betrokken eigenaars zullen het ontwerp en het participatieve beheer van de groene ruimten aanmoedigen. In het bijzonder zal de aandacht daarbij uitgaan naar:

- ruigten en andere verwaarloosde ruimten die voor het publiek toegankelijk gemaakt worden (zie maatregel 1);
- de perkjes rond bomen en andere tussenruimten (peterschapsacties van het type "*adopteer een boom*");
- de collectieve moestuinen en boomgaarden;
- de grond rond collectieve gebouwen;
- de binnenterreinen van huizenblokken;
- de speelplaatsen van scholen (zie maatregel 4);
- squares en andere te creëren of heraan te leggen parken, in het bijzonder in het stadscentrum (zie maatregel 5);
- om het even welke andere geschikte openbare ruimte.

Leefmilieu Brussel, de gemeenten en de beheerders van wijkcontracten zullen zich hiervoor verlaten op de vormingswerkers en de wijkverenigingen alsook op de parkwachters wier rol op animatie en natuursensibiliseringsvlak versterkt zal worden. De acties zelf zullen zich tot de Brusselse bevolking in haar geheel richten en de sociale mix bevorderen.

24DE BHRN EEN ECHT "NATUURPLATFORM" LATEN INVOEREN

BETREFFENDE DOELSTELLING: HET BESTUUR OP HET VLAK VAN NATUUR VERBETEREN

BELANG VAN DE MAATREGEL

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn er zoveel functies en doelstellingen die van toepassing zijn op een en dezelfde zone dat een zeer brede aanpak nodig is. Daarom is het belangrijk dat de vele actoren die betroffen zijn door de inrichting en het beheer van de groene ruimten en de openbare ruimte, elkaar ontmoeten en van gedachten kunnen wisselen over de belangrijke plannen en projecten.

De Brusselse Hoge Raad voor Natuurbehoud (BHRN) bestaat uit personen met een grote wetenschappelijke kennis in het domein van het natuurbehoud, ambtenaren die besturen vertegenwoordigen die betrokken zijn bij de toepassing van de wetgeving op het natuurbehoud en vertegenwoordigers van verenigingen die zich inzetten voor de instandhouding van de natuur. De BHRN geldt dan ook als ideale instantie om aan deze behoeften aan ontzuiling en het delen van ervaringen tegemoet te komen.

Zonder te raken aan het wettelijke kader waarin de aan de Raad toegewezen opdrachten kaderen en in afwachting van een algemene hervorming van de adviesraden zoals deze door de Regering beoogd wordt, zou de Raad door het doorvoeren van een aantal kleinere aanpassingen in zijn samenstelling en werkwijze een echt "natuurplatform" kunnen vormen:

- Door de Raad open te stellen voor vertegenwoordigers van de gemeenten, zouden vanuit lokale en regionale invalshoek geformuleerde standpunten met elkaar geconfronteerd en dichterbij elkaar gebracht kunnen worden;
- De terbeschikkingstelling van een redelijk werkingsbudget zou de organisatie van bezoeken op het terrein evenals andere informele besprekingsmomenten vergemakkelijken, die de werking van de Raad nieuw leven zouden kunnen inblazen en standpunten dichterbij elkaar zouden kunnen brengen.

Gezien de vertegenwoordiging binnen de Raad van verenigingen die voor een instandhouding van de natuur ijveren en mits een gepaste planning van de werkzaamheden, beschikt de BHRN verder ook over het vereiste potentieel om uit te groeien tot een bevoorrechte plek van de voor natuur bevoegde Minister om verenigingen te raadplegen.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

VOORSCHRIFT 1

De voor natuurbehoud bevoegde Minister zal er bij elke herziening van de samenstelling van de Raad op toezien dat een vertegenwoordiging van de lokale overheden verzekerd is en dat in naleving van het geldende wettelijke kader.

VOORSCHRIFT 2

Onverminderd de wettelijke verplichtingen inzake bekendmaking en overleg, zal de BHRN door de voor natuurbehoud bevoegde Minister verzocht worden om op te treden als tussenschakel ten aanzien van de natuurbehoudverenigingen teneinde ook hun mening te vernemen in het kader van de implementatie van de door onderhavig plan voorziene maatregelen en dat met name met betrekking tot:

- de bij maatregel 1 beoogde inventaris van verwaarloosde ruimten;
- de bij maatregel 2 gepreciseerde en in de bestekken op te nemen typevoorschriften;
- de gids van goede praktijken die bij maatregel 2 bedoeld wordt;
- het bij maatregel 2 vermelde "Handvest van de Boom in de stad";
- het bij maatregel 3 beoogde handvest "natuur toegelaten" voor overheidsgebouwen;
- de ecologische doelstellingen voor de verschillende gebieden van het groene en het blauwe netwerk alsook het operationele plan voor de implementatie van het ecologische netwerk zoals vermeld bij maatregel 5;
- de bij maatregel 6 bedoelde lijst van strategische terreinen waarvan het grondbeheer verworven dient te worden;
- het referentiesysteem voor het beheer dat bij maatregel 10 bedoeld wordt;
- de multifunctionele beheersplannen die bij maatregel 11 vermeld worden;
- de bij maatregel 15 beoogde beheersplannen van de Natura 2000-gebieden en natuurreservaten;
- de bij maatregel 16 bedoelde actieplannen;
- de maatregelen ter bestrijding van invasieve uitheemse soorten waarover bij maatregel 18 gesproken wordt;
- de communicatiestrategie dat bij maatregel 21 bedoeld wordt;
- de bij maatregel 26 beoogde hervorming van de beschermingsstatuten van de groene ruimten.

VOORSCHRIFT 3

De Regering zal de Hoge Raad voor Natuurbehoud een redelijke werkingsbudget toekennen, zodat de Raad zijn werkzaamheden nieuw leven kan inblazen door de organisatie van informele bijeenkomsten waaronder bezoeken op het terrein.

25DE "NATUURPARTNERSCHAPPEN" MET HET GEWEST FORMALISEREN DOOR ONDERTEKENING VAN DOELSTELLINGENCONTRACTEN

BETREFFENDE DOELSTELLING: HET BESTUUR OP HET VLAK VAN NATUUR VERBETEREN

BELANG VAN DE MAATREGEL

Tal van beheerders, die verantwoordelijk zijn voor stads- of rurale inrichting en onderhoud van infrastructuur en de grond eromheen, zijn actief op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Zij streven verschillende doelstellingen na en hun acties worden gestuurd door hun eigen motivaties die niet noodzakelijk gericht zijn op natuurbescherming, wat perfect gegronsd is. Hun - positieve of negatieve - impact op de draagcapaciteit van de milieus kan echter bijzonder groot zijn.

Zoals vermeld in het rapport over de staat van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn er al verschillende partnerschappen tussen diverse beheerders en Leefmilieu Brussel. Het doel van deze partnerschappen is de beheerders te ondersteunen en te begeleiden bij het aannemen van nieuwe praktijken, die gunstiger zijn voor de ontwikkeling van de wilde planten en dieren.

Indien deze partnerschappen officieel bekrachtigd worden, kunnen zij een legitieme en stevige basis vormen voor de voortzetting van deze samenwerkingsverbanden. Nieuwe partnerschappen zouden de ontwikkeling van goede praktijken ten goede komen.

Het sluiten van "doelstellingencontracten over natuur en biodiversiteit", in een vorm op maat van de betrokken partners, zou de verschillende beheerders kunnen helpen en ondersteunen bij:

- het herkennen van de impact van hun activiteiten op de natuur en de biodiversiteit;
- de planning van de ontwikkeling van praktijken die gunstiger zijn voor de ontwikkeling van de natuur en de biodiversiteit, met betrekking tot hun activiteiten.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

Het Gewest zal "doelstellingencontracten rond natuur en biodiversiteit" sluiten met de beheerders, met het doel de ontwikkeling van de natuur te integreren in de stadsinrichting en in het beheer van de infrastructuur en hun omgeving. Hierbij wordt vooral gedacht aan de actoren die verantwoordelijk zijn voor:

- de stadsinrichting;
- de inrichting van de groene ruimten;
- het beheer van de natuurlijke en agrarische milieus;
- het beheer van het water en van de ad-hoc infrastructuur;
- het beheer van de stedelijke infrastructuur en uitrustingen.

In ruil voor het engagement van de beheerders om praktijken aan te nemen die gunstiger zijn voor de natuur en de biodiversiteit, zal het Gewest zich ertoe verbinden om:

- de beheerders alle relevante informatie te bezorgen om beter rekening te houden met de biodiversiteit in hun activiteiten;
- de beheerders op voldoende wijze te ondersteunen in hun werkwijze, volgens de geschikte vormen en binnen de perken van de beschikbare middelen (advies, opleidingen, financiële steun, uitlening van materiaal, overname van beheer, enz.).

De aard van de contracten zal worden aangepast aan de verschillende partners:

- overeenkomsten voor de gewestelijke besturen;
- aanpassing van beheerscontracten voor de parastaten;
- contracten voor de federale instanties.

VOORSCHRIFT 1

Tegen 2016 zal Leefmilieu Brussel een lijst opstellen van prioritaire actoren waarmee bijzondere contracten kunnen worden gesloten, die hij ter goedkeuring zal voorleggen aan de Regering. Brussel Mobiliteit, Infrabel, Beliris, de Haven van Brussel, CityDev en Vivaqua behoren tot deze mogelijke actoren.

VOORSCHRIFT 2

De Regering zal Leefmilieu Brussel de opdracht toevertrouwen van onderhandeling van "doelstellingencontracten over natuur en biodiversiteit" met de actoren die het heeft aangeduid. Deze contracten worden in overleg en zo snel mogelijk gesloten door de Regering en de aangestelde partners en zullen de nodige informatie bevatten voor de implementatie van de beoogde maatregelen. Indien nodig zullen ze de verplichtingen integreren i.v.m. de toepassingsplannen die voortvloeien uit de uitvoering van de ordonnantie van 20 juni 2013 betreffende een pesticidegebruik dat verenigbaar is met de duurzame ontwikkeling.

26DE AANSLUITING TUSSEN DE VERSCHILLENDE SYSTEMEN VOOR BESCHERMING VAN DE GROENE RUIMTEN OPTIMALISEREN

BETREFFENDE DOELSTELLING: HET BESTUUR OP HET VLAK VAN NATUUR VERBETEREN

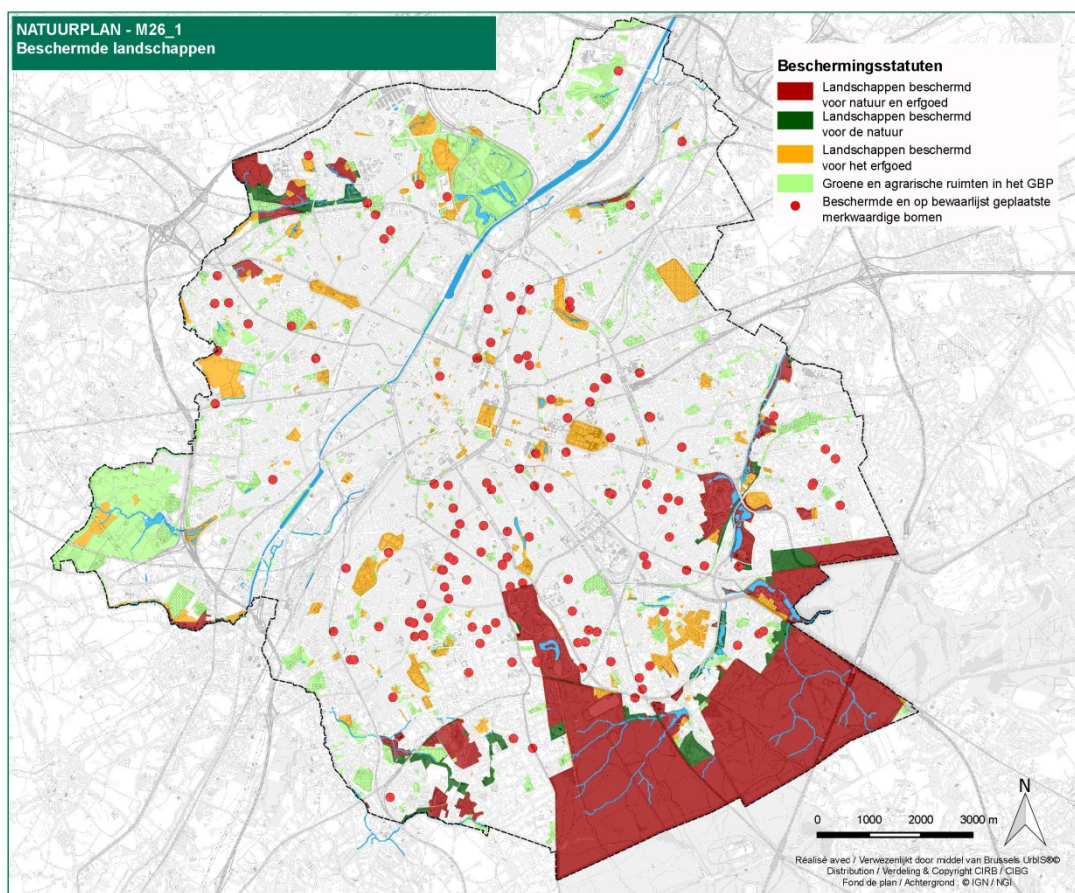
BELANG VAN DE MAATREGEL

Gedurende lange tijd genoten de groene ruimten buiten de groengebieden alleen bescherming uit hoofde van de erfgoedwetgeving. Door dit beleid konden tal van gebieden ontsnappen aan de oprukkende verstedelijking. Dankzij de ontwikkeling van het beleid betreffende het natuurbehoud geniet eenzelfde gebied vandaag vaak bescherming door verschillende beschermingsstatuten (zie kaart hieronder). Om in de toekomst doeltreffender en efficiënter te kunnen werken, zouden de mogelijkheden en kansen van een rationalisering op dit niveau onderzocht moeten worden.

KAART M26.1

Volgens diverse statuten beschermde landschappen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Bron: Leefmilieu Brussel – BIM - Brussel Stedelijke Ontwikkeling (BSO)

Elementen voor de interpretatie:

- ➔ Tot begin jaren '90 was de bescherming van landschappen, buiten de groene gebieden, de enige manier die het Brusselse Gewest toepaste om het natuurlijke erfgoed te beschermen. Vandaag hebben tal van sites verschillende beschermingsstatuten, als groene ruimte, beschermd landschap, Natura 2000-gebied, bosreservaat of natuurreservaat.
- ➔ De beschermingsstatuten "natuur" zijn: natuurreservaat, bosreservaat en Natura 2000-gebied.
- ➔ De beschermingsstatuten "erfgoed" zijn: beschermd landschap en op de bewaarijst ingeschreven landschap.

Met het oog op deze rationalisatie zouden de mogelijkheden van het bestaande wettelijke kader op korte termijn maximaal moeten worden benut.

De recente hervorming van het erfgoedbeleid van het BWRO (zie artikel 12 van de ordonnantie tot wijziging van het BWRO van 15 maart 2013) omschrijft de definitie en de opstelling van het beheersplan voor erfgoed. De aanvragen voor opstelling van een beheersplan voor erfgoed worden onderzocht door de Directie Monumenten en Landschappen van BSO en worden voor advies voorgelegd aan de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen. Deze aanvragen kunnen zowel uitgaan van een derde als van de Regering zelf. Ter gelegenheid van deze hervorming werd er in het bijzonder op gelet dat het BWRO en de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud goed bij elkaar aansluiten.

De natuurordonnantie bepaalt bovendien dat de Regering beschikkingen treft voor de uitwerking van een gemeenschappelijke goedkeuringsprocedure voor de beheersplannen voor de natuurreservaten, de Natura 2000-gebieden en de erfgoedbeheersplannen voorzien in het BWRO. Dit is dus een eerste werkpiste.

Een werkgroep heeft zich gebogen over een betere coördinatie tussen de besturen op het vlak van milieu en erfgoed voor de bescherming van de gebieden, en heeft besloten dat Leefmilieu Brussel en de Afdeling Monumenten en Landschappen een overlegprocedure voor de besturen zullen invoeren, met vermelding van het voorwerp van het overleg en de termijn waarbinnen het advies moet worden gegeven.

Deze denkoefening voldoet bovendien aan de wens van de Regering om na te denken over een procedure voor raadpleging van Leefmilieu Brussel in het kader van de aanvragen voor bescherming van halfnatuurlijke gebieden (cf. beslissing van de Regering van 28 juni 2012 betreffende de bescherming als landschap van de vallei van de Molenbeek).

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

VOORSCHRIFT 1

Zoals bepaald in de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud zal er een coördinatie komen tussen Leefmilieu Brussel en Brussel Stedelijke Ontwikkeling, voorafgaand aan de indiening van de beheersplannen van de Natura 2000-gebieden en de reservaten die erfgoedbescherming genieten. Zo kunnen eventuele ontbrekende elementen worden opgespoord, zodat een beheersplan voor erfgoed kan worden opgesteld voor dit gebied. Ook zal Leefmilieu Brussel, in het geval van beschermde landschappen, de Directie Monumenten en Landschappen raadplegen voordat de procedures die, in lijn met de natuurordonnantie, de bescherming van nieuwe landschappen moeten instellen, worden aangevat.

VOORSCHRIFT 2

De Regering zal de nodige aanpassingen aanbrengen, zodat:

1. bij aanvragen tot bescherming van natuurgebieden met het oog op de bescherming van het natuurlijke erfgoed die uitgaan van derden, de Regering kan beslissen, wanneer ze hiervan akte neemt, om Leefmilieu Brussel systematisch te raadplegen;
2. indien de bescherming van het gebied (met uitzondering van de bomen) een initiatief is van de DML, deze Leefmilieu Brussel zal raadplegen alvorens haar voorstel voor te leggen aan de Minister die bevoegd is voor Monumenten en Landschappen. Anderzijds zal de DML, in afwachting van een integrerend kader, geraadpleegd worden, wanneer Leefmilieu Brussel aan de basis van het initiatief ligt.

VOORSCHRIFT 3

Leefmilieu Brussel en Brussel Stedelijke Ontwikkeling zullen de gebieden aanduiden, die een of meer beschermingsstatuten genieten (natuur, erfgoed en stedenbouw), en zullen de motivatie voor deze bescherming onderzoeken. Op basis van dit onderzoek zullen ze de Regering een herziening van de beschermingsstatuten voorstellen, met het doel de aansluiting tussen deze verschillende statuten te optimaliseren. Deze optimalisering zal echter niet tot een vermindering van het beschermingsniveau kunnen leiden.

27 DE INTERGEWESTELIJKE SAMENWERKING MET BETREKKING TOT DE BEHEERSTRATEGIE VOOR DE BIODIVERSITEIT VERSTERKEN

BETREFFENDE DOELSTELLING: HET BESTUUR OP HET VLAK VAN NATUUR VERBETEREN

BELANG VAN DE MAATREGEL

De grenzen van het gewestelijke grondgebied vormen de bestuurlijke kringlijnen die de actieperimeter van de Regering afbakenen. De beperkte grootte van het gewestelijke grondgebied is over het algemeen te klein om voor een doeltreffende implementatie van de natuurbeheerstrategie te kunnen zorgen zonder overleg te plegen met de actoren die belast zijn met deze problematiek op het niveau van de aanpalende Gewesten, zijnde Vlaanderen en Wallonië.

Tal van aspecten van deze strategie zijn het ook waard om op een doeltreffend overleg gestoeld te worden. In dit opzicht kunnen we de volgende domeinen vermelden, die absoluut het voorwerp moeten uitmaken van een gecoördineerde actiestrategie:

- De realisatie van een coherent en functioneel groen netwerk alsook de ontwikkeling van een heraanknopingsbeleid teneinde de bestaande barrières op grootstedelijk niveau (Ring, autosnelwegen, spoorweglijnen) te overwinnen;
- Het beheer van de waterlopen en de ontwikkeling van het blauwe netwerk op stroomgebiedniveau;
- De ontwikkeling van een kader voor prioritaire acties (Prioritized Action Framework) voor de soorten en habitats van communautair belang (ontwikkeling van het Natura 2000-netwerk);
- De uitwerking van een beleid voor het opvolgen en monitoren van de biodiversiteit op grootstedelijk niveau om voor een beter begrip van de uitdagingen te zorgen en een opvolging van de nationale en supranationale beleidsmaatregelen op het vlak van natuur en biodiversiteit.

Deze samenwerking zal gebaseerd worden op bestaande voorbeelden, zoals de samenwerking in het kader van de uitwerking van het structuurschema van het Zoniënwoud, de ontwikkeling van groene wandelingen, het beheer van de Zenne of de bij maatregel 7 beoogde uitwerking en implementatie van het Richtplan voor Neerpede.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

De Regering zal de nodige maatregelen treffen voor een doeltreffende coördinatie van het groene en het blauwe netwerk op grootstedelijk niveau.

VOORSCHRIFT 1

Op basis van een door Leefmilieu Brussel geformuleerd voorstel zal de Brusselse Hoofdstedelijke Regering in het kader van de grootstedelijke gemeenschap voor een coördinatie van de strategische actie pleiten teneinde de ecologische en sociale functionaliteit van het groene en het blauwe netwerk en de implementatie van een monitoring van de biodiversiteit op grootstedelijke schaal te versterken. Dit voorstel zal deel uitmaken van het op te stellen samenwerkingsakkoord.

PROGRAMMERING

PRIORITEITEN EN PLANNING IN DE TIJD

M	P	Maatregelen	Acties	Typologie	Prioriteit	Planning
1	1 a	Ontwikkelen van een duurzame strategie voor onthaal van het publiek in de groene ruimten	Inventaris van de verwaarloosde ruimten. Hun potentieel voor de biodiversiteit en voedselproductie evalueren alsook hun nut voor mogelijke openstelling voor het publiek.	Technische studie	1	2016
1	1 b	Ontwikkelen van een duurzame strategie voor onthaal van het publiek in de groene ruimten	De mogelijkheden bestuderen om tijdelijk toegang te verschaffen tot ongebruikte terreinen en een geruiststellend juridisch kader bieden	Strategische studie	1	2016
1	2 a	Ontwikkelen van een duurzame strategie voor onthaal van het publiek in de groene ruimten	Communiceren over het aanbod aan openbaar vervoer naar de groene ruimten	Communicatieve actie	2	2018
1	2 b	Ontwikkelen van een duurzame strategie voor onthaal van het publiek in de groene ruimten	Onderzoek naar de behoefte aan een versterking van het openbaar vervoer naar de groene ruimten	Strategische studie	3	2017
1	3	Ontwikkelen van een duurzame strategie voor onthaal van het publiek in de groene ruimten	Bestaande informatie bundelen over de socio-recreatieve behoefte op gewestelijke schaal	Technische studie	1	2016
1	4	Ontwikkelen van een duurzame strategie voor onthaal van het publiek in de groene ruimten	Speelvaardigheidskaarten opstellen	Technische studie	1	2017
1	5	Ontwikkelen van een duurzame strategie voor onthaal van het publiek in de groene ruimten	De kwetsbaarheid van de milieus in kaart brengen met betrekking tot de recreatie- en/of productieactiviteiten	Technische studie	1	2017-2018
1	6	Ontwikkelen van een duurzame strategie voor onthaal van het publiek in de groene ruimten	De voornaamste functies van alle groene ruimten identificeren onder de verantwoordelijkheid van Leefmilieu Brussel en een gerichte onthaalstrategie voor het publiek ontwikkelen	Strategische studie	1	2018-2020

1	7 a	Ontwikkelen van een duurzame strategie voor onthaal van het publiek in de groene ruimten	Een nieuw parkreglement uitwerken	Juridische akte	1	2014
1	7 b	Ontwikkelen van een duurzame strategie voor onthaal van het publiek in de groene ruimten	Een nieuw besluit betreffende de bezoeken van wouden en bossen opstellen	Juridische akte	1	2017
2	1 a	De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de publieke ruimten	Een nieuw platform "Bomen, natuur en landschap" creëren	Administratieve akte	2	2016-2020
2	1 b	De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de publieke ruimten	Voorbeeldprojecten van begroening/ontharding van de openbare ruimten uitwerken	Actie op het terrein	2	2016-2020
2	1c	De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de publieke ruimten	Typevoorschriften uitwerken voor de versterking van het groene netwerk en die opnemen in de bestekken	Technische studie	2	2017
2	1 d	De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de publieke ruimten	Een gids voor goede praktijken opstellen en ter beschikking stellen van de beheerders	Communicatieve actie	1	2016
2	1 e	De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de publieke ruimten	Het concept park-sstraat onderzoeken en een strategie ontwikkelen voor de ontwikkeling ervan op gewestelijk grondgebied	Strategische studie	3	2019-2020
2	1f	De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de publieke ruimten	Een "Handvest van de Boom in de stad" opstellen	Technische studie	1	2016
2	2 a	De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de publieke ruimten	De begroening van openbare ruimten stimuleren	Administratieve akte	2	2016-2020
2	2 b	De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de publieke ruimten	Nagaan of de projecten verlopen overeenkomstig een code van goede praktijk.	Administratieve akte	1	2016-2020
2	3	De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de publieke ruimten	Participatieve buurtprocessen opzetten voor het planten van gedeelde bomen of bomen onder peter/meterschap	Communicatieve actie	1	2016-2020

3	1	De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de gebouwen en hun directe omgeving	Een steun- en begeleidingsprogramma opstellen voor de inrichting en het beheer van de directe omgevingen van gebouwen die gunstig zijn voor het onthaal van wilde fauna en duurzame voedselproductie	Administratieve akte	2	2016-2020
3	2	De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de gebouwen en hun directe omgeving	Een steun- en begeleidingsprogramma opstellen voor scholen en andere educatieve instellingen of jeugdinrichtingen die pedagogische moestuinen willen inrichten en/of natuur willen opnemen in hun instelling	Administratieve akte	2	2016-2020
3	3	De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de gebouwen en hun directe omgeving	Een handvest "natuur toegelaten" voor overheidsgebouwen opstellen	Administratieve akte	3	2018
3	4	De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de gebouwen en hun directe omgeving	Strengere naleving van de toepasselijke voorschriften van Titel I, hoofdstuk 4 van de GSV	Administratieve akte	3	2016-2020
3	5	De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de gebouwen en hun directe omgeving	Voorstellen indien om de wetgeving en/of stedenbouwkundige instrumenten aan te passen	Administratieve akte	3	2016
4	1	Het publiek toegang verlenen tot daken en de groene directe omgeving van gebouwen	De mogelijkheid om tuinen en groendaken van openbare gebouwen van het Gewest te veranderen in gezellige ruimten, die toegankelijk zijn voor het publiek	Technische studie	3	2017-2020
4	2	Het publiek toegang verlenen tot daken en de groene directe omgeving van gebouwen	Andere beheerders van openbare gebouwen stimuleren om hun eigen projecten uit te werken en samen met hen mogelijke partnerschappen onderzoeken	Administratieve akte	3	2019-2020

5	1	Zorgen voor aangepaste bescherming en beheer voor de gebieden van hoge biologische waarde en toezien op de uitvoering van het ecologische netwerk	Duidelijke ecologische doelstellingen bepalen voor de verschillende zones van de groene en blauwe netwerken en voor het versterken van het groene netwerk in openbare ruimten die kampen met een gebrek aan groene ruimten en voor het versterken van de groene en blauwe continuïteit	Strategische studie	1	2016-2017
5	2	Zorgen voor aangepaste bescherming en beheer voor de gebieden van hoge biologische waarde en toezien op de uitvoering van het ecologische netwerk	Een operationeel plan voor de inrichting van het Brussels ecologisch netwerk opstellen om de ecologische doelstellingen voor de verschillende zones van de groene en blauwe netwerken te behalen	Strategische studie	1	2016-2017
5	3 a	Zorgen voor aangepaste bescherming en beheer voor de gebieden van hoge biologische waarde en toezien op de uitvoering van het ecologische netwerk	Het operationeel plan voor het ecologisch netwerk uitvoeren	Administratieve akte	1	2017-2020
5	3 b	Zorgen voor aangepaste bescherming en beheer voor de gebieden van hoge biologische waarde en toezien op de uitvoering van het ecologische netwerk	De oriënteringen van het operationeel plan voor de inrichting van het Brussels ecologisch netwerk opnemen in de ontwikkelings- en bestemmingsplannen en -programma's.	Administratieve akte	1	2017-2020
5	4	Zorgen voor aangepaste bescherming en beheer voor de gebieden van hoge biologische waarde en toezien op de uitvoering van het ecologische netwerk	Zorgen dat de directe omgeving van gebouwen en installaties bijdraagt aan de totstandkoming van de groene en blauwe netwerken en het ecologisch netwerk van Brussel	Administratieve akte	1	2016-2020
5	5	Zorgen voor aangepaste bescherming en beheer voor de gebieden van hoge biologische waarde en toezien op de uitvoering van het ecologische netwerk	Zorgen voor planologische compensaties	Juridische akte	2	Ter gelegenheid van de herziening van het GBP en het BWRO

5	6	Zorgen voor aangepaste bescherming en beheer voor de gebieden van hoge biologische waarde en toezien op de uitvoering van het ecologische netwerk	De gemeenten stimuleren om een strategie uit te werken voor de ontwikkeling van de natuur op hun grondgebied	Administratieve akte	2	2016-2020
6	1 a	Het grondbeheer van strategische gebieden verwerven	Een pragmatische lijst opstellen van de strategische gronden met de bedoeling om er het grondbeheer van te verwerven om de groene en blauwe netwerken te versterken	Strategische studie	1	2016-2017
6	1 b	Het grondbeheer van strategische gebieden verwerven	Onderhandelingen opstarten om het beheer van de strategische sites te verwerven	Administratieve akte	3	2018-2020
6	2	Het grondbeheer van strategische gebieden verwerven	De mogelijkheid onderzoeken om de bestemming van strategische gronden te wijzigen om de groene en blauwe netwerken van het gewest te versterken	Juridische akte	3	2016-2017
7	1	Een geïntegreerde visie ontwikkelen voor de instandhouding en het herstel van de relict-landbouwgebieden	Prioriteiten vastleggen voor de maatregelen van het Richtplan Neerpede–Vlezenbeek– St-Anna-Pede	Administratieve akte	2	2015
7	2	Een geïntegreerde visie ontwikkelen voor de instandhouding en het herstel van de relict-landbouwgebieden	Maatregelen treffen voor de herontwikkeling van de stadslandbouw en het stimuleren van landbouwpraktijken die vriendelijk zijn voor het milieu en de ecosystemen	Administratieve akte	1	2016-2020
7	3 a	Een geïntegreerde visie ontwikkelen voor de instandhouding en het herstel van de relict-landbouwgebieden	Een Maatregelenplan uitwerken voor de bescherming en opwaardering van relict-landbouwgebieden buiten het grondgebied van Neerpede	Strategische studie	2	2017-2018
7	3 b	Een geïntegreerde visie ontwikkelen voor de instandhouding en het herstel van de relict-landbouwgebieden	Prioritaire maatregelen van het Richtplan Neerpede–Vlezenbeek– St-Anna-Pede uitvoeren	Actie op het terrein	2	2016-2020

7	4	Een geïntegreerde visie ontwikkelen voor de instandhouding en het herstel van de relict-landbouwgebieden	Beginnen met de uitvoering van de maatregelen in de overige zones en relict-landbouwgebieden	Actie op het terrein	2	2019-2020
8	1	Invoeren van de functie "Natuurfacilitator"	Een dienst "Natuurfacilitator" oprichten bij Leefmilieu Brussel	Administratieve akte	1	2016-2020
9	1 a	De hulpmiddelen en procedures verbeteren, waarmee er in het kader van plannen en projecten rekening gehouden kan worden met de natuur	Een synthetische indicator ontwikkelen om te beoordelen in hoeverre er rekening wordt gehouden met de natuur in bouw- en renovatieprojecten van gebouwen enerzijds en openbare ruimten anderzijds	Technische studie	3	2014-2015
9	1 b	De hulpmiddelen en procedures verbeteren, waarmee er in het kader van plannen en projecten rekening gehouden kan worden met de natuur	De synthetische indicator opnemen in bouw- en renovatieprojecten van gebouwen die deel uitmaken van het openbare domein en de openbare ruimten	Administratieve akte	3	2016-2020
9	2	De hulpmiddelen en procedures verbeteren, waarmee er in het kader van plannen en projecten rekening gehouden kan worden met de natuur	Voorstellen voor de Regering formuleren om de indicatoren op te nemen in de gewestelijke stedenbouwkundige verordening en de procedures betreffende de aflevering van stedenbouwkundige vergunningen	Juridische akte	3	2015
9	3	De hulpmiddelen en procedures verbeteren, waarmee er in het kader van plannen en projecten rekening gehouden kan worden met de natuur	Voorstellen voor de Regering formuleren met betrekking tot de invoering van een in situ compensatiemechanisme	Juridische akte	3	2018-2019
9	4	De hulpmiddelen en procedures verbeteren, waarmee er in het kader van plannen en projecten rekening gehouden kan worden met de natuur	Een aanpassing van het bestek voor de effectenstudies voorstellen	Juridische akte	2	2017

9	5 a	De hulpmiddelen en procedures verbeteren, waarmee er in het kader van plannen en projecten rekening gehouden kan worden met de natuur	De relevante diensten van Leefmilieu Brussel zo vroeg mogelijk raadplegen in de procedures voor de opstelling van plannen en programma's die een impact kunnen hebben op de natuur	Administratieve akte	2	2016-2020
9	5 b	De hulpmiddelen en procedures verbeteren, waarmee er in het kader van plannen en projecten rekening gehouden kan worden met de natuur	De coördinatie, de coherentie en de synergie tussen de milieuplannen verbeteren	Administratieve akte	2	2016-2020
1 0	1	De verschillende bevoegdheidsniveaus een gemeenschappelijk referentiesysteem bezorgen voor het ecologische en landschappelijke beheer van de groene ruimten	Een voorstel van gemeenschappelijk referentiesysteem voor het ecologische en landschappelijke beheer van groene ruimten doen	Technische studie	2	2016
1 0	2	De verschillende bevoegdheidsniveaus een gemeenschappelijk referentiesysteem bezorgen voor het ecologische en landschappelijke beheer van de groene ruimten	Een voorstel van besluit opstellen tot regeling van de toekenning van subsidies voor het ecologische en landschappelijke beheer van de groene ruimten	Juridische akte	2	2016
1 0	3 a	De verschillende bevoegdheidsniveaus een gemeenschappelijk referentiesysteem bezorgen voor het ecologische en landschappelijke beheer van de groene ruimten	Zorgen voor de bekendmaking en de verspreiding van het referentiesysteem	Communicatieve actie	3	2017-2020

1 0	3 b	De verschillende bevoegdheidsniveaus een gemeenschappelijk referentiesysteem bezorgen voor het ecologische en landschappelijke beheer van de groene ruimten	Opleidingen organiseren voor de beheerders van groene ruimten en het terreinpersoneel	Communicatieve actie	2	2017-2020
1 0	4	De verschillende bevoegdheidsniveaus een gemeenschappelijk referentiesysteem bezorgen voor het ecologische en landschappelijke beheer van de groene ruimten	De gewestelijke en gemeentelijke besturen en de organisaties belast met een opdracht van openbare dienstverlening vragen zich te verbinden tot de toepassing van de richtlijnen voor het beheer van de groene ruimten die worden ontwikkeld in het referentiesysteem	Communicatieve actie	3	2017-2020
1 1	1	Plannen voor de inrichting en voor multifunctioneel beheer van de groene ruimten ontwikkelen en uitvoeren	Een multifunctioneel beheersplan opstellen voor minstens een derde van de gewestelijke parken	Technische studie	2	2016-2020
1 1	2 a	Plannen voor de inrichting en voor multifunctioneel beheer van de groene ruimten ontwikkelen en uitvoeren	Grote bomen zoveel mogelijk beschermen en bevoordelen, zolang ze geen veiligheidsprobleem inhouden	Juridische akte	2	2018-2019
1 1	2 b	Plannen voor de inrichting en voor multifunctioneel beheer van de groene ruimten ontwikkelen en uitvoeren	Een inventaris en een cartografie van de grote bomen opstellen	Technische studie	2	2016-2020
1 1	3	Plannen voor de inrichting en voor multifunctioneel beheer van de groene ruimten ontwikkelen en uitvoeren	De samenwerking voortzetten en werk maken van een voortdurende verbetering van de prestaties op het vlak van een geïntegreerd afvalbeheer binnen de groene ruimten	Technische studie	2	2016-2020
1 1	4	Plannen voor de inrichting en voor multifunctioneel beheer van de groene ruimten ontwikkelen en uitvoeren	Multifunctionele beheersplannen ontwikkelen, goedkeuren en uitvoeren voor de andere groene ruimten	Technische studie	3	2018-2020

1 1	5	Plannen voor de inrichting en voor multifunctioneel beheer van de groene ruimten ontwikkelen en uitvoeren	Een voorstel van aanpak uitwerken voor de integratie van het "multifunctionele beheersplan" in het wetgevingsapparaat van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Juridische akte	2	2015-2017
1 1	6 a	Plannen voor de inrichting en voor multifunctioneel beheer van de groene ruimten ontwikkelen en uitvoeren	Een beheermonitoringschema opstellen	Technische studie	3	2017
1 1	6 b	Plannen voor de inrichting en voor multifunctioneel beheer van de groene ruimten ontwikkelen en uitvoeren	Een beheerdatabase opmaken en de prioritaire beheermonitoringinitiatieven uitvoeren	Technische studie	3	2018-2020
1 2	1 a	Plannen ontwikkelen en uitvoeren voor de inrichting en het ecologisch beheer van de ruimten die verbonden zijn aan de vervoersinfrastructuren	De laatste hand leggen aan de inrichtingsplannen en ecologische beheersplannen van de spoorwegbermen	Technische studie	2	2015
1 2	1 b	Plannen ontwikkelen en uitvoeren voor de inrichting en het ecologisch beheer van de ruimten die verbonden zijn aan de vervoersinfrastructuren	De samenwerking met Brussel Mobiliteit in verband met het ecologische beheer van de wegkanten voortzetten en versterken	Administratieve akte	2	2016-2020
1 2	1c	Plannen ontwikkelen en uitvoeren voor de inrichting en het ecologisch beheer van de ruimten die verbonden zijn aan de vervoersinfrastructuren	De Haven van Brussel voorstellen om samen te werken met het oog op een ecologisch beheer van het kanaal en zijn oevers	Administratieve akte	2	2017-2020
1 2	2 a	Plannen ontwikkelen en uitvoeren voor de inrichting en het ecologisch beheer van de ruimten die verbonden zijn aan de vervoersinfrastructuren	Een typebestek uitwerken waarin de technische clausules worden opgenomen voor de inrichting en het ecologisch beheer van de directe omgeving van de vervoersinfrastructuren	Technische studie	2	2017

1 2	2 b	Plannen ontwikkelen en uitvoeren voor de inrichting en het ecologisch beheer van de ruimten die verbonden zijn aan de vervoersinfrastructuren	Het beheer van het regenwater in de directe omgeving van de transportinfrastructuren verbeteren met behulp van natuurlijke oplossingen	Technische studie	2	2016
1 2	2c	Plannen ontwikkelen en uitvoeren voor de inrichting en het ecologisch beheer van de ruimten die verbonden zijn aan de vervoersinfrastructuren	Voorstellen doen om de verspreiding van invasieve soorten langs de transportinfrastructuren te beperken	Technische studie	2	2016
1 2	3	Plannen ontwikkelen en uitvoeren voor de inrichting en het ecologisch beheer van de ruimten die verbonden zijn aan de vervoersinfrastructuren	De modaliteiten vastleggen voor de overname door Leefmilieu Brussel van het beheer van vakken die op de beheersplannen als gevoeliger zijn aangeduid, waardoor een bijzondere expertise vereist is voor het beheer ervan	Administratieve akte	2	2015
1 2	4	Plannen ontwikkelen en uitvoeren voor de inrichting en het ecologisch beheer van de ruimten die verbonden zijn aan de vervoersinfrastructuren	Grote bomen zoveel mogelijk beschermen en bevoordelen, zolang ze geen veiligheidsprobleem inhouden	Juridische akte	2	2015
1 3	1	De mechanismen van ondersteuning van de natuur coördineren en in goede banen leiden	De nodige maatregelen treffen om de ondersteuningsmechanismen voor de realisatie van de doelstellingen van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud te coördineren en in goede banen te leiden.	Juridische akte	2	2016-2020
1 3	2	De mechanismen van ondersteuning van de natuur coördineren en in goede banen leiden	De mogelijkheden bestuderen om structurele steunmaatregelen over meerdere jaren toe te kennen aan verenigingen	Juridische akte	2	2017

1 3	3	De mechanismen van ondersteuning van de natuur coördineren en in goede banen leiden	De stimulansen identificeren die een nefaste impact hebben op de natuur en de biodiversiteit en een voorstel voor de Regering formuleren, dat de negatieve gevolgen van deze stimulansen wil beperken of elimineren	Strategische studie	3	2018-2019
1 4	1 a	De goede praktijken voor beheer van de groene ruimten promoten	De referentietools voor de versterking van het groene netwerk verzamelen, ontwikkelen, bijhouden en vervolgens ter beschikking stellen van de beheerders van de groene ruimten	Communicatieve actie	2	2016-2020
1 4	1 b	De goede praktijken voor beheer van de groene ruimten promoten	Aankoopcentrales organiseren voor de inrichting en het beheer van de groene ruimten	Administratieve akte	2	2017-2020
1 4	2	De goede praktijken voor beheer van de groene ruimten promoten	toezicht houden op de organisatie van seminaries en andere evenementen ten behoeve van de beheerders van groene ruimten en de teams op het terrein	Communicatieve actie	2	2016-2020
1 4	3	De goede praktijken voor beheer van de groene ruimten promoten	Binnen Leefmilieu Brussel een dienst oprichten die steun en advies op maat verstrekt aan de beheerders van groene ruimten	Administratieve akte	1	2016-2020
1 4	4	De goede praktijken voor beheer van de groene ruimten promoten	De expertise van de "Natuurfacilitator" ter beschikking stellen van de universiteiten, hogescholen en beroepsvormingscentra	Administratieve akte	2	2017-2020
1 4	5	De goede praktijken voor beheer van de groene ruimten promoten	Ervoor zorgen dat de circuits voor de inrichting en het ecologische beheer van stedelijke groene ruimten een prominente plaats toebedeeld krijgen in de roadmap voor de circulaire economie	Administratieve akte	3	2015-2016
1 5	1 a	De beheersplannen van de beschermde gebieden uitvoeren	Ontwerpen van aanwijzingsbesluiten opstellen voor de drie Natura 2000-gebieden en ze voorleggen aan de bevoegde minister	Juridische akte	1	2015

1 5	1 b	De beheersplannen van de beschermde gebieden uitvoeren	Wijzigingsvoorstellen opstellen voor de aanwijzingsbesluiten van de drie natuurreservaten die gelegen zijn buiten Natura 2000 en ze voorleggen aan de bevoegde minister	Juridische akte	1	2015
1 5	1c	De beheersplannen van de beschermde gebieden uitvoeren	Ontwerp-beheersplannen opstellen voor de 48 Natura 2000-gebieden en de drie natuurreservaten die gelegen zijn buiten Natura 2000, en ze voorleggen aan de bevoegde minister	Technische studie	1	2015-2017
1 5	1 d	De beheersplannen van de beschermde gebieden uitvoeren	Onderhandelen met de bevoegde minister en hem de beheerscontracten voor deze beschermde gebieden voorleggen, die werden gesloten met de betrokken eigenaars en gebruikers.	Administratieve akte	1	2015-2020
1 5	2	De beheersplannen van de beschermde gebieden uitvoeren	De beschermde gebieden beheren conform de beheersplannen om de vastgelegde instandhoudingsdoelstellingen te bereiken.	Actie op het terrein	1	2015-2020
1 6	1	Actieve beschermingsmaatregelen treffen voor de planten- en diersoorten die tot het erfgoed behoren	Actieplannen opstellen ter verbetering van de instandhouding van: · de zwaluwen en de gierzwaluwen, en meer in het algemeen de soorten van gewestelijk belang die hun nesten bouwen in gebouwen; · de soorten van de vochtige en aquatische bieden (actieplan mares) en meer bepaald de amfibieën en de gele lis; · de bijen en andere wilde bestuivende insecten	Strategische studie	3	2016-2020
1 7	1	De doorlatendheid van de vervoersinfrastructuren voor de fauna verbeteren	De laatste hand leggen aan de haalbaarheidsstudie in verband met de herverbinding van de bossen met het Zoniënwood en de conclusies in de praktijk brengen	Technische studie	1	2015-2020

1 7	2	De doorlatendheid van de vervoersinfrastructuren voor de fauna verbeteren	Meewerken aan de uitvoering van het OZON-project	Actie op het terrein	1	2014-2017
1 7	3	De doorlatendheid van de vervoersinfrastructuren voor de fauna verbeteren	De rol van ecologische corridor van het Kanaal en directe omgeving versterken en de transversale doorlaatbaarheid ervan verbeteren	Actie op het terrein	3	2016-2020
1 7	4	De doorlatendheid van de vervoersinfrastructuren voor de fauna verbeteren	Structurele oplossingen invoeren om de paddensterfte tijdens de paddentrek aanzienlijk te doen dalen	Actie op het terrein	2	2016-2020
1 7	5	De doorlatendheid van de vervoersinfrastructuren voor de fauna verbeteren	De basis leggen voor een monitoring van de doeltreffendheid van de uitgevoerde herverbindingswerken.	Technische studie	1	2016
1 8	1	Het beheer van de invasieve uitheemse soorten optimaliseren	Een communicatiecampagne opzetten om de actoren aan te sporen mee de strijd tegen de invasieve soorten aan te gaan	Communicatieve actie	2	2016
1 8	2	Het beheer van de invasieve uitheemse soorten optimaliseren	Maatregelen ter bestrijding van invasieve soorten goedkeuren	Actie op het terrein	1	2016-2020
1 8	3	Het beheer van de invasieve uitheemse soorten optimaliseren	De toekenning van vergunningen omkaderen voor de bewuste introductie in de natuur van niet-inheemse dier- of plantensoorten die niet voorkomen in bijlage IV van de ordonnantie betreffende invasieve uitheemse soorten.	Juridische akte	3	2018
1 8	4	Het beheer van de invasieve uitheemse soorten optimaliseren	De bezorgdheid betreffende de bestrijding van invasieve soorten opnemen bij de verplichtingen in verband met het beheer van verontreinigde bodems en grondverplaatsingen	Juridische akte	2	Zo snel mogelijk

1 9	1	De cohabitatie van mens en natuur in de stad optimaliseren	Een communicatiecampagne opstellen en voeren rond het voederen van dieren en het samenleven tussen gebruikers van de stad en wilde soorten.	Communicatieve actie	1	2018
1 9	2 a	De cohabitatie van mens en natuur in de stad optimaliseren	De communicatie opdrijven over de procedures die moeten worden gevolgd voor het beheer van de eikenprocessierups, de dierenkadavers en de zwurfkatten	Communicatieve actie	3	2016-2020
1 9	2 b	De cohabitatie van mens en natuur in de stad optimaliseren	Nagaan of er nood is aan betere procedures en aan een ontwikkeling of aanpassing van de beheerswijzen voor het beheer van de eikenprocessierups, de dierenkadavers en de zwurfkatten, en, indien nodig, voorstellen overmaken aan de Regering.	Administratieve akte	3	2016-2017
1 9	3	De cohabitatie van mens en natuur in de stad optimaliseren	Een voorstel van besluit opstellen houdende de afwijking van het verbod op methodes en middelen om vogels, zoogdieren en vissen te vangen en te doden (bijlage VI van de natuurordonnantie).	Juridische akte	3	2017
1 9	4	De cohabitatie van mens en natuur in de stad optimaliseren	Een overeenkomst sluiten met een revalidatiecentrum voor de opvang, de verzorging en vervolgens het weer vrijlaten van verzwakte dieren.	Administratieve akte	3	2016-2020
2 0	1	Een toezichtsschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora opstellen en uitvoeren	Een vijfjaarlijks toezichtsschema opstellen van de staat van instandhouding van de land- en watersoorten en natuurlijke habitats die aanwezig zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.	Technische studie	1	2016

20	2a	Een toezichtsschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora opstellen en uitvoeren	Toezien op de samenhang, de complementariteit en de volledigheid van het netwerk van biologische kwaliteitsmetingen van waterlopen en -partijen	Administratieve akte	2	2016
20	2b	Een toezichtsschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora opstellen en uitvoeren	Het resultaat van dit toezicht meedelen aan het publiek	Communicatieve actie	3	2016-2020
20	3	Een toezichtsschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora opstellen en uitvoeren	Een voorstel tot besluit uitwerken dat vastlegt: (i) welke gewestelijke of gemeentelijke instanties of diensten Leefmilieu Brussel informatie zullen bezorgen die kan bijdragen tot het toezicht op de staat van instandhouding van de soorten en natuurlijke habitats, en (2) de modaliteiten voor overdracht van deze informatie	Juridische akte	3	2017
20	4	Een toezichtsschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora opstellen en uitvoeren	Zorgen voor de actualisatie/opmaak van een biologische waarderingskaart voor het gewestelijke grondgebied	Technische studie	1	2015-2016
20	5	Een toezichtsschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora opstellen en uitvoeren	Een Observatorium voor natuurlijke habitats, fauna en flora oprichten	Administratieve akte	3	2016
20	6	Een toezichtsschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora opstellen en uitvoeren	De Regering een voorstel voorleggen voor de evaluatie van de sociaaleconomische voordelen van de biodiversiteit op het Brusselse grondgebied	Technische studie	3	2018-2019
21	1	Een algemene bewustmakingsstrategie ontwikkelen	De steun aan de actoren in het domein van de bewustmaking voor natuur en biodiversiteit die actief zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voortzetten en partnerschappen sluiten en synergieën aanmoedigen	Administratieve akte	2	2016-2020

2 1	2	Een algemene bewustmakingsstrategie ontwikkelen	Initiatieven voor informatie en bewustmaking van het publiek ontwikkelen	Communicatieve actie	1	2016-2020
2 1	3	Een algemene bewustmakingsstrategie ontwikkelen	Partnerschappen aangaan met de Inrichtende Machten van de onderwijsinstellingen om de vergroening van speelplaatsen en de directe omgeving van scholen aan te moedigen	Juridische akte	2	2016-2020
2 2	1	De sensibiliserings- en natuureducatieacties ondersteunen en de synergie tussen verenigingen versterken	De budgetten toegekend aan verenigingen die gespecialiseerd zijn in bewustmaking voor de natuur behouden en eventueel versterken	Administratieve akte	2	2016-2020
2 2	2 a	De sensibiliserings- en natuureducatieacties ondersteunen en de synergie tussen verenigingen versterken	een inventaris opstellen van de verenigingen en sites die bewustmakingsactiviteiten aanbieden en een analyse verrichten van hun vermogen om aan een grotere vraag tegemoet te komen	Technische studie	1	2016
2 2	2 b	De sensibiliserings- en natuureducatieacties ondersteunen en de synergie tussen verenigingen versterken	Potentiële sites identificeren in zones waar geen animatielokalen of personeelsleden zijn	Strategische studie	2	2017
2 2	3	De sensibiliserings- en natuureducatieacties ondersteunen en de synergie tussen verenigingen versterken	Een oproep richten tot de actoren op het terrein om het aanbod aan bewustmakingsacties uit te breiden	Administratieve akte	2	2017-2020
2 2	4 a	De sensibiliserings- en natuureducatieacties ondersteunen en de synergie tussen verenigingen versterken	Een zo volledig mogelijke lijst van de actoren en activiteiten voor bewustmaking voor de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest opstellen en op de website zetten	Communicatieve actie	2	2016-2020
2 2	4 b	De sensibiliserings- en natuureducatieacties ondersteunen en de synergie tussen verenigingen versterken	De lijst van de actoren en activiteiten voor bewustmaking voor de natuur ook proactief verspreiden naar de Brusselse scholen en de andere educatieactoren	Communicatieve actie	2	2016-2020

2 3	1	Het ontwerp en het participatieve beheer van de openbare groene ruimten bevorderen	Het ontwerp en het participatieve beheer van de groene ruimten aanmoedigen	Communicatieve actie	1	2015-2020
2 4	1	De BHRN een echt "Natuurplatform" laten invoeren	Erop toezien dat de vertegenwoordiging van de lokale overheden in de BHRVN verzekerd is	Administratieve akte	3	2015-2020
2 4	2	De BHRN een echt "Natuurplatform" laten invoeren	De BHRVN verzoeken om op te treden als tussenschakel voor de natuurbehoudverenigingen teneinde ook hun adviezen in te winnen in het kader van de implementatie van het plan.	Administratieve akte	3	2016-2020
2 4	3	De BHRN een echt "Natuurplatform" laten invoeren	De BHRVN een redelijk werkingsbudget toekennen	Administratieve akte	3	2016-2020
2 5	1	De "Natuurpartnerschappen" met het Gewest formaliseren door ondertekening van doelstellingencontracten	Een lijst opstellen van prioritaire actoren waarmee bijzondere contracten kunnen worden gesloten, die ter goedkeuring worden voorgelegd aan de Regering	Administratieve akte	3	2016
2 5	2	De "Natuurpartnerschappen" met het Gewest formaliseren door ondertekening van doelstellingencontracten	"Doelstellingencontracten over natuur en biodiversiteit" onderhandelen en afsluiten met de actoren die door de Regering zijn aangeduid.	Administratieve akte	3	2017-2020
2 6	1	De aansluiting tussen de verschillende systemen voor bescherming van de groene ruimten optimaliseren	Een coördinatie op touw zetten met BSO	Administratieve akte	1	2016-2020
2 6	2 a	De aansluiting tussen de verschillende systemen voor bescherming van de groene ruimten optimaliseren	Bij aanvragen tot bescherming van natuurgebieden met het oog op de bescherming van het natuurlijke erfgoed die uitgaan van derden, systematisch Leefmilieu Brussel raadplegen	Administratieve akte	1	2016-2020

2 6	2 b	De aansluiting tussen de verschillende systemen voor bescherming van de groene ruimten optimaliseren	Elkaar raadplegen over voorstellen voor de bescherming van natuurlijk erfgoed (met uitzondering van de bomen)	Administratieve akte	3	2016-2020
2 6	3	De aansluiting tussen de verschillende systemen voor bescherming van de groene ruimten optimaliseren	De Regering een herziening van de beschermingsstatuten voorstellen met het doel de aansluiting tussen deze verschillende statuten (natuur, erfgoed, stedenbouw) te rationaliseren en optimaliseren.	Juridische akte	3	2018-2019
2 7	1	De intergewestelijke samenwerking met betrekking tot de beheerstrategie voor de biodiversiteit versterken	Een coördinatie van de strategische actie bepleiten teneinde de ecologische en sociale functionaliteit van het groene en het blauwe netwerk en de implementatie van een monitoring van de biodiversiteit op grootstedelijke schaal te versterken.	Administratieve akte	3	2018-2020

VEREISTE BUDGETTAIRE EN MENSELIJKE MIDDELEN

De onderstaande tabellen geven een overzicht van de budgettaire en menselijke middelen die moeten worden vrijgemaakt in aanvulling op de resources *as is* voor de uitvoering van de verschillende acties van het plan. Die informatie wordt ter indicatie gegeven. De bedragen zijn ramingen. De ontwikkeling van het plan zal worden onderhandeld binnen de normale budgettaire cyclus. Het zal worden uitgevoerd op basis van de beschikbare middelen volgens de prioriteit van de maatregelen, bepaald door de Regering.

De terreinacties zullen kunnen worden gevoerd in het kader van de budgetten *as is* (aanvullende middelen = 0 €), voor zover hun niveau wordt aangehouden.

ACTIES MET PRIORITEIT 1

Budgettaire noden (x 1000 €) :

Étiquettes de lignes	Behoeften € 2015	Behoeften € 2016	Behoeften € 2017	Behoeften € 2018	Behoeften € 2019	Behoeften € 2020
Technische studie	0	190	165	85	85	85
Strategische studie	0	0	0	80	80	80
Communicatieve actie	0	125	125	125	125	125
Juridische akte	0	0	0	0	0	0
Administratieve akte	0	80	100	100	120	120
Actie op het terrein	0	0	0	0	0	0
Total général	0	395	390	390	410	410

Menselijke noden (vte) :

Étiquettes de lignes	Behoeften HR 2015	Behoeften HR 2016	Behoeften HR 2017	Behoeften HR 2018	Behoeften HR 2019	Behoeften HR 2020
Technische studie	0	2,2	2,2	1,2	1,2	1,2
Strategische studie	0	0,1	0,1	1	1	1
Communicatieve actie	0	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Juridische akte	0	0	0	0	0	0
Administratieve akte	3	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5
Actie op het terrein	0,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Total général	3,2	10,5	10,5	10,4	10,4	10,4

ACTIES MET PRIORITEIT 2

Budgettaire noden (x 1000 €) :

Étiquettes de lignes	Behoeften € 2015	Behoeften € 2016	Behoeften € 2017	Behoeften € 2018	Behoeften € 2019	Behoeften € 2020
Technische studie	0	0	0	0	0	0
Strategische studie	0	0	0	0	0	0
Communicatieve actie	0	0	0	0	0	0
Juridische akte	0	30	0	0	0	0
Administratieve akte	0	190	190	210	210	210
Actie op het terrein	0	0	0	0	0	0
Total général	0	220	190	210	210	210

Menselijke noden (vte) :

Étiquettes de lignes	Behoeften HR 2015	Behoeften HR 2016	Behoeften HR 2017	Behoeften HR 2018	Behoeften HR 2019	Behoeften HR 2020
Technische studie	0	1	1	1	1	1
Strategische studie	0	0	0,2	0,2	0	0
Communicatieve actie	0	0	0	0	0	0
Juridische akte	0	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Administratieve akte	0	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Actie op het terrein	0	0	0	0	0	0
Total général	0	3	3,2	3,2	3	3

ACTIES MET PRIORITEIT 3

Budgettaire noden (x 1000 €) :

Étiquettes de lignes ▼	Behoeften € 2015	Behoeften € 2016	Behoeften € 2017	Behoeften € 2018	Behoeften € 2019	Behoeften € 2020
Technische studie	0	0	100	80	10	10
Strategische studie	0	60	60	60	60	60
Communicatieve actie	0	0	0	0	0	0
Juridische akte	0	30	5	5	55	5
Administratieve akte	0	2	2	2	2	2
Actie op het terrein	0	0	0	0	0	0
Total général	0	92	167	147	127	77

Menselijke noden (vte) :

Étiquettes de lignes ▼	Behoeften HR 2015	Behoeften HR 2016	Behoeften HR 2017	Behoeften HR 2018	Behoeften HR 2019	Behoeften HR 2020
Technische studie	0	0	0,5	0,5	0,5	0,5
Strategische studie	0	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Communicatieve actie	0	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Juridische akte	0	0	0	0	0	0
Administratieve akte	0	0	0	0,3	0,3	0,3
Actie op het terrein	0	0	0	0	0	0
Total général	0	3	3,5	3,8	3,8	3,8

BIBLIOGRAFIE

- Aertsens J., De Nocker, L., Lauwers H., Norga K., Simoens I., Meiresonne L., Turkelboom F., Broekx S., 2012. "Daarom groen! Waarom u wint bij groen in uw stad of gemeente"; Studie uitgevoerd op vraag van ANB – Afdeling Natuur en Bos; 144 p.
- Banting *et al.*, 2005. Report on the Environmental Benefits and Costs of Green Roof Technology for the City of Toronto. Ryerson Univ., Department of Architectural Science.
<http://www.toronto.ca/greenroofs/pdf/fullreport103105.pdf>
- Berman *et al.*, 2008. The Cognitive Benefits of Interacting With Nature. *Psychological Science* 19 (12): 1207–1212.
- Blanc, N., 2010. in Coutard, O. en Levy, J.P. "De l'habitabilité urbaine". Ecologies urbaines. *Economica*. p. 169 – 183.
- Boucher & Fontaine, 2010. La biodiversité et l'urbanisation, Guide de bonnes pratiques sur la planification territoriale et le développement durable", ministère des Affaires municipales, des Régions et de l'Occupation du territoire, coll. "Planification territoriale et développement durable", 178 p. www.mamrot.gouv.qc.ca
- Boutefeu, 2010. De la nature en ville: quelles attentes des habitants ? Vers une nouvelle alliance entre ville et nature. 7ème rencontre franco-suisse des urbanistes, Université de Lausanne, 8 et 9 juillet 2010. http://www.unil.ch/webdav/site/ouvdd/shared/Colloques/ville_et_nature_2010/Programme_Ville_et_Nature_2010.pdf
- Brichau, I., Ameeuw, G., Gryseels, M. en Paelinckx, D., 2000. *Biologische waarderingskaart*, versie 2, kaartbladen 31-39, Instituut voor Natuurbehoud en Brussels Instituut voor Milieubeheer. Mededeling van het Instituut voor Natuurbehoud 15, Brussel. 203pp. + 18 kaartbladen.
- Catanzaro & Ekanem, 2004. Home gardeners value stress reduction and interaction with nature. *Acta Hort.* 639, 269–275.
- Cutler, 2005. Reclaiming Trees, *Urban Land*, 112-117. www.naturewithin.info/Policy/ULI_Trees.pdf
- Deboosere, P. Willaert, D., Wayens, B., Kummert, P., 2009. *Les Bruxellois et la perception de l'environnement. Analyse de l'impact du profil des répondants et des caractéristiques du tissu urbain sur la perception que les bruxellois ont de leur environnement*. Eindrapport voor Leefmilieu Brussel. VUB & ULB. 56p.
- Des Rosiers *et al.*, 2002. Landscaping and House Values: An Empirical Investigation, *Journal of Real Estate Research*, 23(1): 139-161.
- EEA (European Environment Agency), 2010. 10 messages for 2010 – Urban ecosystems. 11p.
- EU (European Union), 2010. *LIFE building up Europe's green infrastructure: Addressing connectivity and enhancing ecosystem functions*. Luxemburg. 57p.
- Franklin, A., Collin, Cl. & Van Goethem, J., 2006. *La biodiversité en Belgique: un aperçu*. Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel, 20p.
- Fuller *et al.*, 2007. Psychological Benefits of Greenspace Increase with Biodiversity. *Biology Letters* 3 (4): 390–394.
- Garin, 2004. Les Parisiens rêvent d'une ville plus verte et préservée. Le Monde van 23 september 2004.
- Gryseels, M., 2003. "Biodiversity of the Regions and North Sea. Biodiversity in the Brussels Capital Region" in Peeters, M., Franklin, A., Van Goethem, J.L. (eds). Biodiversity in Belgium. Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel, 416 p.
- Gryseels, M. & Onclinx, F, 1994. *Promotie van het biologisch patrimonium in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest – een document ter oriëntatie*. BIM-rapport 5. Brussel. 2 vol., 201 p. + bijlagen.
- Gueymard, 2006. Facteurs environnementaux de proximité et choix résidentiels, Développement durable et territoires [online], Dossier 7: Proximité et environnement.
<http://developpementdurable.revues.org/2716>
- Hartig *et al.*, 2001. Psychological Restoration in Nature as a Positive Motivation for Ecological Behavior. *Environment and Behaviour* 33 (4): 590–607.

Hendrickx, T., Koedam, N., 2010. Actualisatie van de kartering & analyse van de evolutie van onbebouwde (groene) gebieden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. VUB-APNA. Studie uitgevoerd op vraag van Leefmilieu Brussel - BIM.

Hermey, M., Schauvliege, M. en Tijssens, G., 2005. *Groenbeheer, een verhaal met toekomst*. Velt in samenwerking met afdeling Bos & Groen, Berchem.

Herzog *et al.*, 1997. Reflection and Attentional Recovery as Distinctive Benefits of Restorative Environments. *Journal of Environmental Psychology* 17 (2): 165–170.

Ipsos-Unep, 2008. Les espaces verts de demain, usages et attentes des Français. Persdossier, Parijs, 20 p. in Boutefeu, 2008. La demande sociale de nature en ville: Enquête auprès des habitants de l'agglomération lyonnaise. Les Cahiers du développement urbain durable: Urbanisme végétal et agriurbanisme.

Ipsos-Veolia, 2008. L'état de la vie en ville, L'observatoire des modes de vie urbains. Veolia environnement, 48 p.

Keniger *et al.*, 2013. What are the Benefits of Interacting with Nature? *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 10, 913-935.

KPMG Advisory N.V., Groen, gezond en productief. The Economics of Ecosystems & Biodiversity (TEEB NL): natuur en gezondheid, 2012.

<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2012/05/16/teeb-rapport-groen-gezond-en-productief.html>

Kuo & Sullivan, 2001. Environment and Crime in the Inner City Does Vegetation Reduce Crime? *Environment and Behaviour* 33 (3): 343–367

Leefmilieu Brussel – BIM, 2012. *Rapport over de staat van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*. Technisch rapport. 158p.

Lohr & Pearson-Mims. 2005. "Children's Active and Passive Interactions with Plants Influence Their Attitudes and Actions Toward Trees and Gardening as Adults." *Hort. Technology* 15 (3):472–476.

Louv, R., 2005. *Last Child in the Woods: Saving our Children from Nature Deficit Disorder*. Chapel Hill, NC: Algonquin Books. 334p.

Maller, 2009. Promoting children's mental, emotional and social health through contact with nature: A model. *Health Educ.* 109, 522–543.

Maller *et al.*, 2005. Healthy nature healthy people: 'contact with nature' as an upstream health promotion intervention for Populations. *Health Promotion International*, Vol. 21 Nr. 1 .

McPherson, 2007. Benefit-based tree valuation. *Arboriculture & Urban Forestry* 33(1): 1-11.

Morancho A.B., 2003. A Hedonic Valuation of Urban Green Areas. *Landscape and Urban Planning* 66 (1): 35-41.

Musy, 2010. Quelle végétation urbaine pour la ville de demain ?, Vers une nouvelle alliance entre ville et nature. 7ème rencontre franco-suisse des urbanistes, Université de Lausanne, 8 en 9 juli 2010. http://www.unil.ch/webdav/site/ouvdd/shared/Colloques/ville_et_nature_2010/Programme_Ville_et_Nature_2010.pdf

Nowak *et al.*, 2002. Understanding and Quantifying Urban Forest Structure, Functions, and Value, 5th Canadian Urban Forest Conference, 7 tot 9 oktober 2002, York Region, Ontario, p. 27-1 tot 27-9. www.nrs.fs.fed.us/pubs/jrnl/2002/ne_2002_nowak_001.pdf

Pretty *et al.*, 2005. The Mental and Physical Health Outcomes of Green Exercise. *International Journal of Environmental Health Research* 15 (5): 319–337.

Pugh *et al.*, 2012. Effectiveness of Green Infrastructure for Improvement of Air Quality in Urban Street Canyons, *Environ. Sci. Technol.*, 46 (14), 7692–7699

Régnier & Tasso, 2012. L'agriculture urbaine dans Paris intra-muros. Rapport d'étude pour AgroParisTech.

Reygrobelle, 2007. La nature dans la ville, biodiversité et urbanisme, Étude du Conseil économique et social de la République française. Les éditions des Journaux officiels.

- Roy, S., Byrne, J. & Pickering, C., 2012. A systematic quantitative review of urban tree benefits, costs, and assessment methods across cities in different climatic zones. *Urban Forestry & Urban Greening*, 11(4), pp.351–363.
- Secrétariat de la Convention sur la diversité biologique, 2012. *Perspectives des villes et la diversité biologique*. Résumé analytique. Montreal. 16p.
- Shinew *et al.*, 2004. Leisure Spaces as Potential Sites for Interracial Interaction: Community Gardens in Urban Areas. *Journal of Leisure Research* 36 (3): 336–355.
- Stjepanovic – Sivcev, V., 2002. *Nature Management in the Urban Environment: The Necessity and the Effect of Public Support*. Thesis Philosophiae Doctor Scientiarum. VUB. 248p.
- Tzoulas *et al.*, 2007. Promoting ecosystem and human health in urban areas using Green Infrastructure: A literature review. *Landscape and Urban Planning*
<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0169204607000503>
- Ulrich, 1984. View Through a Window May Influence Recovery from Surgery. *Science* 224 (4647): 420–421.
- Van Calster H., Bauwens, D., 2010. Naar een monitoringstrategie voor de evaluatie van de toestand van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2010 (INBO.R.2010.37). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. Studie uitgevoerd op vraag van Leefmilieu Brussel-BIM.
- Van de Voorde, T., Canters, F., Cheung-WaiChan, J., 2010. *Mapping update and analysis of the evolution of non-built (green) spaces in the Brussels Capital Region*. VUB. Department of Geography. Cartography and GIS Research Group. Studie uitgevoerd op vraag van Leefmilieu Brussel-BIM.
- Van den Balck, E., 2011. *Opstellen van een structuurvisie voor het Brussels ecologisch netwerk 2011*. Grontmij. Eindrapport, 104p + bijlagen. Studie uitgevoerd op vraag van Leefmilieu Brussel-BIM.
- Van Den Berg & Custers, 2011. Gardening Promotes Neuroendocrine and Affective Restoration from Stress. *Journal of Health Psychology* 16 (1): 3–11.
- Velasquez-Marti *et al.*, 2013. Available residual biomass obtained from pruning *Morus alba* L. trees cultivated in urban forests. *Renewable Energy*, 60: 27-33
- Verdonck *et al.*, 2012. Système d'alimentation durable, potentiel d'emplois en Région de Bruxelles-Capitale.
- Vries *et al.*, 2008. Jeugd, overgewicht en groen: nadere beschouwing van de mogelijke bijdrage van groen in de woonomgeving aan de preventie van overgewicht bij schoolkinderen. Alterra. <http://www2.alterra.wur.nl/Webdocs/PDFFiles/Alterraraapporten/AlterraRapport1744.pdf>
- Watson, 2002. Comparing formula methods of tree appraisal. *Journal of Arboriculture* 28(1): 11-18.

LIJST VAN AFKORTINGEN

ANB – Agentschap voor Natuur en Bos
AWV – Agentschap Wegen en Verkeer
BAF – Biotoop-oppervlaktefactor
BBHR – Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering
BBP – Bijzonder Bestemmingsplan
BGHM – Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij
BHRN – Brusselse Hoge Raad voor Natuurbehoud
BIM – Brussels Instituut voor Milieubeheer
BROH – Bestuur Ruimtelijke Ordening en Huisvesting
BSO – Brussel Stedelijke Ontwikkeling
BVPB – Brusselse Vereniging voor Plantsoen Beheerders
BWRO – Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening
CCIM – Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid
FAO – Food and Agricultural Organization
FODMV – Federale Overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer
GBP – Gewestelijk Bestemmingsplan
GCEI – Gewestelijk Centrum voor Ecologie-initiatie
GewOP – Gewestelijk Ontwikkelingsplan
GOMB – Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
GPDO – Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling
GSV - Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening
ZGSV2 - Zonale Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening (tweede versie)
IMC – Interministeriële Milieuconferentie
IPM – Integrated Pest Management
LB – Leefmilieu Brussel
MIVB – Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel
NMBS – Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen
NYCHA – New York City Housing Authority
OCMW – Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
Regering – Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
RLBHG – Raad voor het Leefmilieu van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
SVBD – Secretariaat van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit
UNEP – Union nationale des entrepreneurs du paysage (Nationaal Verbond van Landschapsaannemers - Frankrijk)
VITO – Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
VLM – Vlaamse landmaatschappij
VTE – Voltijds equivalent
WBP - Waterbeheersplan
ZGSV2 – Zonale Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening voor het Stadsproject Wet (tweede versie)

INHOUD

Samenvatting	4
Grondslagen en doelstellingen van het Natuurplan	9
Juridische grondslagen.....	9
Nagestreefde doelstellingen	9
Opstellingsmodaliteiten en follow-up-instrumenten.....	10
Een wetenschappelijke basis, een integrerende methode	10
Verschillende evaluatiemomenten.....	10
Waarom een Natuurplan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest?	11
De natuur: een essentieel onderdeel van het welbehagen van de Brusselaars	11
Brussel, een groene en compacte stad	11
Toch nog ontevredenheid	11
Welke natuur in de stad? Met welke doel?	12
Natuur en biodiversiteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tegen 2050	17
Twee grote ambities en zeven grote strategische doelstellingen	17
Principes die de acties ondersteunen.....	18
Doelstellingen voor de natuur en de biodiversiteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tegen 2020	19
1. De toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren.....	19
Vaststellingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	19
Doelstellingen & maatregelen.....	20
2. Het gewestelijke groene netwerk versterken	21
Vaststellingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	22
Doelstellingen & maatregelen.....	23
3. De uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	26
Vaststellingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	26
Doelstellingen & maatregelen.....	27
4. Het ecologisch beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken	27
Vaststellingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	28
Doelstellingen & maatregelen.....	29
5. Onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen	30
Vaststellingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	30
Doelstellingen & maatregelen.....	31
6. De Brusselaars wakker schudden en op de been brengen voor natuur en biodiversiteit	32
Vaststellingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	32
Doelstellingen & maatregelen.....	33

7. Het bestuur inzake de natuur verbeteren	33
Vaststellingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	34
Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het internationale beleid.....	35
Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het wetenschappelijk onderzoek	35
Doelstellingen & maatregelen.....	36
Interacties tussen de verschillende gewestelijke beleidslijnen.....	37
Interactie met het Waterbeheersplan	37
Interactie met het Programma voor Pesticidenreductie.....	39
Interacties met het energie-, lucht- en klimaatplan.....	42
Interacties met het Geluidsplan	43
Interacties met het BWRO.....	45
Interacties met het ontwerp van GPDO	45
Interacties met het GBP	48
Interacties met de GSV.....	51
Interacties met het Lichtplan	53
Interacties met het Voetgangersplan.....	54
Interacties met het Gewestelijk Parkeerbeleidsplan	55
Maatregelenprogramma.....	56
1 Ontwikkelen van een duurzame strategie voor onthaal van het publiek in de groene ruimten	56
Belang van de maatregel.....	56
Beschrijving van de maatregel	56
Voorschrift 1.....	57
Voorschrift 2.....	58
Voorschrift 3.....	59
Voorschrift 4.....	59
Voorschrift 5.....	59
Voorschrift 6.....	59
Voorschrift 7	59
2 De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de publieke ruimten	60
Belang van de maatregel.....	60
Beschrijving van de maatregel	61
Voorschrift 1.....	63
Voorschrift 2.....	63
Voorschrift 3.....	63

3 De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de gebouwen en hun directe omgeving.....	65
Belang van de maatregel.....	65
Beschrijving van de maatregel	66
Voorschrift 1.....	66
Voorschrift 2.....	66
Voorschrift 3.....	66
Voorschrift 4.....	66
Voorschrift 5.....	66
4 Het publiek toegang verlenen tot daken en de groene directe omgeving van gebouwen	67
Belang van de maatregel.....	67
Beschrijving van de maatregel	67
Voorschrift 1.....	67
Voorschrift 2.....	67
5 Zorgen voor aangepaste bescherming en beheer voor de gebieden van hoge biologische waarde en toezien op de uitvoering van het ecologische netwerk	68
Belang van de maatregel.....	68
Beschrijving van de maatregel	70
Voorschrift 1.....	70
Voorschrift 2.....	70
Voorschrift 3.....	71
Voorschrift 4.....	71
Voorschrift 5.....	71
Voorschrift 6.....	71
6 Het grondbeheer van strategische gebieden verwerven	73
Belang van de maatregel.....	73
Beschrijving van de maatregel	73
Voorschrift 1.....	74
Voorschrift 2.....	74
7 Een geïntegreerde visie ontwikkelen voor de instandhouding en het herstel van de relict-landbouwgebieden	75
Belang van de maatregel.....	75
Beschrijving van de maatregel	76
Voorschrift 1.....	76
Voorschrift 2.....	76
Voorschrift 3.....	76
Voorschrift 4.....	77
Locatie binnen het grondgebied	77

8 Invoeren van de functie "Natuurfacilitator"	79
Belang van de maatregel.....	79
Beschrijving van de maatregel	79
Voorschrift 1.....	80
9 De hulpmiddelen en procedures verbeteren, waarmee er in het kader van plannen en projecten rekening gehouden kan worden met de natuur	81
Belang van de maatregel.....	81
Beschrijving van de maatregel	83
Voorschrift 1.....	84
Voorschrift 2.....	84
Voorschrift 3.....	84
Voorschrift 4.....	84
Voorschrift 5.....	84
10 De verschillende bevoegdheidsniveaus een gemeenschappelijk referentiesysteem bezorgen voor het ecologische en landschappelijke beheer van de groene ruimten	85
Belang van de maatregel.....	85
Beschrijving van de maatregel	86
Voorschrift 1.....	86
Voorschrift 2.....	86
Voorschrift 3.....	86
Voorschrift 4.....	86
11 Plannen voor de inrichting en voor multifunctioneel beheer van de groene ruimten ontwikkelen en uitvoeren	87
Belang van de maatregel.....	87
Beschrijving van de maatregel	88
Voorschrift 1.....	88
Voorschrift 2.....	88
Voorschrift 3.....	88
Voorschrift 4.....	88
Voorschrift 5.....	89
Voorschrift 6.....	89

12 Plannen ontwikkelen en uitvoeren voor de inrichting en het ecologisch beheer van de ruimten die verbonden zijn aan de vervoersinfrastructuren	91
Belang van de maatregel.....	91
Beschrijving van de maatregel	94
Voorschrift 1.....	94
Voorschrift 2.....	94
Voorschrift 3.....	94
Voorschrift 4.....	94
13 De mechanismen van ondersteuning van de natuur coördineren en in goede banen leiden...	95
Belang van de maatregel.....	95
Beschrijving van de maatregel	96
Voorschrift 1.....	96
Voorschrift 2.....	96
Voorschrift 3.....	96
14 De goede praktijken voor beheer van de groene ruimten promoten	97
Belang van de maatregel.....	97
Beschrijving van de maatregel	97
Voorschrift 1.....	97
Voorschrift 2.....	97
Voorschrift 3.....	98
Voorschrift 4.....	98
Voorschrift 5.....	98
15 De beheersplannen van de beschermde gebieden uitvoeren	99
Belang van de maatregel.....	99
Beschrijving van de maatregel	100
Voorschrift 1.....	100
Voorschrift 2.....	100
16 Actieve beschermingsmaatregelen treffen voor de planten- en diersoorten die tot het erfgoed behoren	101
Belang van de maatregel.....	101
Beschrijving van de maatregel	101
Voorschrift 1.....	101

17 De doorlatendheid van de vervoersinfrastructuren voor de fauna verbeteren	102
Belang van de maatregel.....	102
Beschrijving van de maatregel	103
Voorschrift 1.....	103
Voorschrift 2.....	103
Voorschrift 3.....	104
Voorschrift 4.....	104
Voorschrift 5.....	104
18 Het beheer van de invasieve uitheemse soorten optimaliseren	105
Belang van de maatregel.....	105
Beschrijving van de maatregel	105
Voorschrift 1.....	106
Voorschrift 2.....	106
Voorschrift 3.....	106
Voorschrift 4.....	106
19 De cohabitatie van mens en natuur in de stad optimaliseren	107
Belang van de maatregel.....	107
Beschrijving van de maatregel	108
Voorschrift 1.....	108
Voorschrift 2.....	108
Voorschrift 3.....	108
Voorschrift 4.....	108
20 Een toezichtsschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora opstellen en uitvoeren	109
Belang van de maatregel.....	109
Beschrijving van de maatregel	110
Voorschrift 1.....	110
Voorschrift 2.....	110
Voorschrift 3.....	110
Voorschrift 4.....	110
Voorschrift 5.....	110
Voorschrift 6.....	110

21 Een algemene bewustmakingsstrategie ontwikkelen	111
Belang van de maatregel.....	111
Beschrijving van de maatregel	111
Voorschrift 1.....	112
Voorschrift 2.....	112
Voorschrift 3.....	112
22 De sensibiliserings- en natuureducatieacties ondersteunen en de synergie tussen verenigingen versterken	113
Belang van de maatregel.....	113
Beschrijving van de maatregel	113
Voorschrift 1.....	114
Voorschrift 2.....	114
Voorschrift 3.....	114
Voorschrift 4.....	114
23 Het ontwerp en het participatieve beheer van de openbare groene ruimten bevorderen	115
Belang van de maatregel.....	115
Beschrijving van de maatregel	116
Voorschrift 1.....	116
24 De BHRN een echt "Natuurplatform" laten invoeren	117
Belang van de maatregel.....	117
Beschrijving van de maatregel	118
Voorschrift 1.....	118
Voorschrift 2.....	118
Voorschrift 3.....	118
25 De "Natuurpartnerschappen" met het Gewest formaliseren door ondertekening van doelstellingencontracten	119
Belang van de maatregel.....	119
Beschrijving van de maatregel	119
Voorschrift 1.....	120
Voorschrift 2.....	120
26 De aansluiting tussen de verschillende systemen voor bescherming van de groene ruimten optimaliseren	121
Belang van de maatregel.....	121
Beschrijving van de maatregel	122
Voorschrift 1.....	122
Voorschrift 2.....	122
Voorschrift 3.....	122

27 De intergewestelijke samenwerking met betrekking tot de beheerstrategie voor de biodiversiteit versterken	123
Belang van de maatregel.....	123
Beschrijving van de maatregel	123
Voorschrift 1.....	123
Programmering.....	124
Prioriteiten en planning in de tijd	124
Vereiste budgettaire en menselijke middelen	142
Acties met prioriteit 1	142
Acties met prioriteit 2	142
Acties met prioriteit 3	143
Bibliografie.....	144
Lijst van afkortingen	147
Inhoud.....	148
Colofon	156

COLOFON

Coördinatie

Voor het kabinet van minister Céline FREMAULT: VANWIJNSBERGHE Stéphane (2de lezing)

Voor het kabinet van minister Evelyne HUYTEBROECK: RADERMAKER Francis (1ste lezing)

Voor Leefmilieu Brussel: GODIN Marie-Céline en KEMPENEERS Serge (1ste en 2de lezing)
VAN DER WIJDEN Ben (1ste lezing)

Medewerkers/revisoren

ALAIME Pascale, BARMAN Tulin, BECK Olivier, BOCQUET Renaud, BONDUELLE Marion, DEMONTY Axel, DUTRIEUX Sandrine, DUVIVIER Cecile, ENGELBEEN Mathias, GODIN Marie-Céline, GRYSEELS Machteld, KARAPETIAN Janet, KEMPENEERS Serge, KEUNINGS Roxane, MERLIN Joel, PRIGNON Jean-Christophe, RADERMAKER Francis, ROTSAERT Guy, SPITAEELS Aimée; TONDEUR Renaud, URBINA PADIN Andrea, VAN BAMBEKE Joelle, VAN DER WIJDEN Ben; VAN GIJSEGHEM Celine, VAN ROY Xavier, VANDERHULST Robert, VANWIJNSBERGHE Stéphane, VERMOESEN Frank.

Redactieondersteuning

Biomim-Greenloop (1ste lezing), ARIES CONSULTANTS (2de lezing)

Cartografie en infografie

ENGELBEEN Mathias en SAC Jean-François met de ondersteuning van het Comité Carto (kaarten)
GERARD Serge (afbeeldingen)

Technische ondersteuning

VANMARSENILLE Evelien en DESAGER Marianne

Vertaling

IGTV bvba (1ste lezing) en Oneliner bvba (2de lezing), coördinatie CLARA Sylvie en BEX Clara

Foto voorpagina

VANDERHAEGEN Arnout

NATUURPLAN

CARTOGRAFISCHE BIJLAGE BIJ HET GEWESTELIJK NATUURPLAN 2016-2020 VOOR HET BRUSSELS GEWEST

Verantwoordelijke uitgever: F. Fontaine en M. Gryseels – Havenlaan 86C/3000 B-1000 Brussel
Wettelijk depot: D/5762/2015/14